

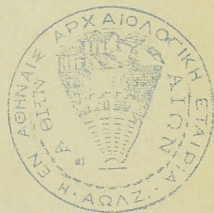
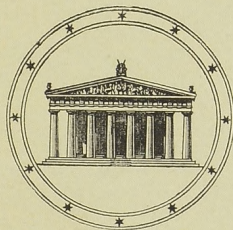
Βιβλιοθήκη

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

ΑΘΗΝΗΣΙΝ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1913

ΕΥΕΡΓΕΤΑΙ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΟΘΩΝ
ΤΟ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΑΝΕΡΙΣΤΗΜΙΟΝ
Η ΕΠΙΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΦΙΛΑΡΧΑΙΩΝ
Η ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΩΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ
Ο ΔΗΜΟΣ ΑΘΗΝΑΙΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΠΕΙΡΑΙΕΩΝ
Ο ΔΗΜΟΣ ΕΡΜΟΥΡΟΛΙΤΩΝ ΣΥΡΟΥ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΙΩΝΙΔΗΣ
DUC DE LUYNES
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΕΡΝΑΔΑΚΗΣ
ΑΡΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΟΥΡΝΑΡΗΣ
ΣΙΜΩΝ Γ. ΣΙΝΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΩΜΑΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Χ. ΠΕΤΡΟΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΡ. ΣΟΥΤΣΟΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΝΤΟΓΙΑΝΝΑΚΗΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ ΣΥΓΓΡΟΣ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ
ΚΥΡΙΛΛΟΣ ΠΑΤΡΩΝ
ΙΩΑΝΝΗΣ Α. ΚΟΥΜΑΝΟΥΔΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ ΛΑΔΟΡΟΥΛΟΣ
HILARION ROUX
ΟΔΥΣΣΕΥΣ ΚΑΙ ΜΕΝΕΛΑΟΣ ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΕ
HEINRICH SCHLIEMANN
ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΒΑΛΛΙΕΡΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΧΙΛΛΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΗΦΑΙΣΤΙΔΗΣ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ
ΣΟΛΩΝ ΧΡΗΣΤΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΟΣ
ΣΤΑΜΑΤΙΟΣ Ι. ΡΡΩΙΟΣ
ΟΘΩΝ Α. ΚΟΝΤΟΣΤΑΥΛΟΣ
ΠΑΥΛΟΣ ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ
BENIAMIN ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΖΑΡΙΦΗΣ
ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΧΑΡΙΛΑΟΣ ΤΡΙΚΟΥΡΗΣ
GEORGES CLEMENCEAU
ΘΕΟΔΩΡΟΣ Π. ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗΣ
A. E. H. GOECKOOP

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η Α. Β. Υ. Ο ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἀντιπρόεδρος

Γ. Μιστριώτης

Γραμματεὺς

Π. Καθθαδίας

Σύμβουλοι

Στ. Ἀνδρόπουλος	Ἄ. Κατριβάνος
Δημ. Ἀντωνιάδης	Β. Λεονάρδος
Γ. Γαρδίκας	Π. Π. Οἰκονόμου
Ἄθ. Γεωργιάδης	Γ. Παπαθασαλείου
Μ. Εὐαγγελίδης	Ἄν. Σκιᾶς
Κ. Ζησίου	Κλ. Στέφανος
Δ. Θεοφανόπουλος	Ἄλ. Φιλαδελφεὺς

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΙ

Α. ΤΣΙΒΑΝΟΠΟΥΛΟΣ. Ὀδός Ἰωνος 2. Ἀθήναι.

ΕΠΙΤΙΜΙΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΨ ΔΙΑΔΟΧΟΣ ΒΕΡΝΑΡΔΟΣ ΤΟΥ SAX-
MEININGEN. — Breslau.

Η Α. Υ. Ο ΠΡΙΓΚΨ ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΟΣ ΚΑΡΟΛΟΣ ΤΟΥ HESSEN.
— Frankfurt a Main. (Schloss Rumperheim).

Η Α Υ. Ο ΠΡΙΓΚΨ ROLAND BONAPARTE. — Paris. — 10
Avenue d' Iena.

Ο ΣΕΒ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ κ. ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ. — Ἀθήναι.
Ο κ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ Κ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙ-
ΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ.

E. BABELON. — Paris. 30 Rue de Vermeuil.

J. BELOCH. — Roma. Via Pompea Magno 5.

ERICH BETHE. — Leipzig. Davidstrasse.

F. W. VON BISSING. — München. Georgenstrasse 10.

G. BONNI. — Roma. Via Genova 30.

MAX BONNET. — Montpellier. Villa aux Roses (Pierre Rouge).

R. C. BOSANQUET. — Liverpool. — Bedford Street 40.

ALFRED BRÜCKNER. — Berlin. Friedenau Sponholz Strasse 11.

JOS. CHAMONARD. — Paris. 4 Square Croisic.

G. CLEMENCEAU. — Paris.

GIUSEPPE ANG. COLINI. — Roma. Via Farini 7.

MAX. COLLIGNON. — Paris. V^o Boulevard St Germain 88.

DOMENICO COMPARETTI. — Firenze. Istituto di Studi superiori.

- ALEX. CONZE.—Berlin. W. Cornelius Strasse 2 II.
 ALFRED CROISSET.—Paris. Rue de Cassette 13, VIe.
 LUDWIG CURTIUS.—Erlangen. Burgbergstrasse 45.
 R. M. DAWKINS.—Athens. British School.
 CHARLES DIEHL.—Paris. VIIIe. Square du Roule 4.
 HERMANN DIELS.—Berlin W. 50. Nürnbergerstrasse 65.
 WILHELM DÖRPFELD.—Berlin. Eriedenau. Niedstrasse 22, III.
 H. DRAGENDORFF.—Berlin. Gr. Lichterfelde. Zehlendorferstr. 55.
 ENG. DRERUP.—München. Kaiserstrasse 3 I^e.
 FR. VON DUHN.—Heidelberg. Universität.
 MGR. DUCHESNE.—Rome. École Française. Palais Farnèse.
 JOSEPH DURM.—Karlsruhe. Baden.
 FÉLIX DURRBACH.—Toulouse. Rue du Japon 40.
 ADOLF ERMANN.—Berlin. Dahlem. Peter Lenéstrasse 172.
 ARTHUR EVANS.—Oxford. Ashmolean Museum.
 ERNST FABRICIUS.—Freiburg-i-Baden. Gölthestrasse 44.
 PAUL FOUCCART.—Paris. Rue Jacob 19.
 GUSTAVE FOUGÈRES.—Paris. Boulevard St Michel 6.
 FR. HILLER von GAERTRINGEN.—Berlin. Ebereschen Allee 11.
 ERNST GARDNER.—London. University College.
 PERCY GARDNER.—Oxford. Ashmolean Museum.
 GHERARDO GHIRARDINI.—Bologna. Via dell'Indipendenza 54.
 B. L. GILDERSLEEVE.—Baltimore. U. S. A. (Maryland).
 † A. E. H. GOEKOOP.—La Haye. Huize Zorgvliet.
 BOTHO GRAEF.—Iena. Erfurterstrasse 64.
 ANGELO DE GUBERNATIS.—Roma. Università.
 FEDERICO HALBHERR.—Roma. Via Arenula 21.
 JOS. HAMPEL.—Budapest. Musée Nat. Hongrois.
 Mss JANE ELLEN HARRISSON.—Cambridge. Newnham College.
 B. HAUSSOULLIER.—Paris. 8 Rue St^e Cecile, IX.
 RUDOLPH HEBERDEY.—Graz. Universitaet.
 PAUL HERMANN.—Dresden. Stephanienstrasse 13.
 LÉON HEUZÉY.—Paris. Auteil. 90 Boulevard Exelmans.
 B. HODGE HILL.—Athens. American School.
 OTTO HIRSCHFELD.—Berlin. Charlottenburg Mommsenstrasse 6.
 DAVID G. HOGARTH.—Oxford. Ashmolean Museum.
 MAURICE HOLLEAUX.—Paris. 123 Boulevard St Germain VI.

- THÉOPHILE HOMOLLE.—Athènes. École Française.
ANDRÉ JOUBIN.—Montpellier. 10 Avenue du Stand.
K. ΚΑΡΑΪΑΝΟΣ.—Ἀθήναι.
GEORG KARO.—Athen. Deutsches Archäologisches Institut.
BRUNO KEIL.—Strassburg. Ruprechtsauer Allee 62.
WILHELM KLEIN.—Prag. Deutsche Universität.
GUSTAV KÖRTE.—Göttingen. Baurat Geberstrasse 7.
RODOLFO A. LANCIANI.—Roma. Piazza Sallustio 24.
HERNI LECHAT.—Lyon. Quai Gailleton.
PHILIPPE LEGRAND.—Lyon. 60 Avenue de Noailles.
GEORG LOESCHCKE.—Bonn. a. Rhein Akadem. Kunstmuseum.
EMMAN. LOEWY.—Roma. Via del Progresso 23.
G. A. MACKMILLAN.—London. St Martin's Street.
LUCIEN MAGNE.—Paris. Rue de l'Oratoire du Louvre 6.
REV. J. P. MAHAFFY.—Dublin (Ireland) Trinity College.
LUCIO A. MARIANI.—Roma. Via Pierluigi di Palestrina 55.
E. MARTINI.—Leipzig. Universität.
HORACE MARUCCHI.—Roma. Santa Maria in Via 7c.
G. MENDEL.—Constantinople. 11 Rue Serkis.
ED. MEYER.—Berlin. Gr. Lichterfelde W. Mommsenstr. 7/8.
LUIGI A. MILANI.—Firenze. (Museo Preistorico).
WILLIAM MILLER.—Roma. 36 Via Palestro.
GABRIEL MILLET.—Paris. 34 Rue Hallé XIV.
OSCAR MONTELIUS.—Stockholm.
JEAN DE MOT.—Bruxelles. Au Musée du Cinquantenaire.
EDUARD NAVILLE.—Genève. Université.
CHARLES NIZET. Paris. 7 Avenue de Breteuil.
ULISSE DE NUNZIO.—Roma. Bosco Parassio.
JULES NICOLE.—Genève. 9 Chemin de Roches.
THÉODORE OUSPENSKY.—Constantinople. Rue Imam 8.
ETTORE PAIS.—Roma. Via di Ripetta 102.
S. D. PAPANIMITRIOU.—Odessa. Université.
Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ-ΚΕΡΑΜΕΥΣ. St^e Petersburg. Fontanka 93.
R. PARIBENI.—Roma. Via dei Prefetti 22.
JOSEPH PARTSCH.—Leipzig. Universität.
GIOVANNI PATRONI.—Pavia. Università.
PAUL PERDRIZET.—Nancy. Avenue de la Garonne 2.

- GIUSEPPE PELLEGRINI.—Padua, Università.
- LUIGI A. PERNIER.—Atene, R. Scuola Archeologica Italiana
- GEORGES PERROT.—Paris, Quai Conti 23.
- GIULIO DE PETRA.—Napoli, Pallonette, Via S. Chiara 32.
- ERNST PFUHL.—Basel, Schönbeinstrasse 45.
- ALFRED PHILIPPSON.—Bonn, Universität.
- LUIGI PIGORINI.—Roma, Via dell Collegio Romano 26.
- EDMOND POTTIER.—Paris, 72 Rue de la Tour.
- ANT. VON PREMIERSTEIN, Wien, IX, Türkenstrasse 4.
- KARL PURGOLD.—Gotha, Museum.
- G. RADET.—Bordeaux, 9 bis Rue de Cheverus.
- W. M. RAMSAY.—Aberdeen Scotland, University.
- SALOMON REINACH.—Paris, 4 Rue Traktir.
- THÉODORE REINACH.—Paris, 9 Rue Hamelin.
- E. REISCH.—Wien, Carl Ludwig Strasse 28.
- LA COMTESSE DE RIENCOURT, Ἀθήναι.
- C. RICCI.—Roma, Piazza Venezia 11.
- R. B. RICHARDSON.—New York, Fulton Street 130.
- A. DE RIDDER.—Paris, 22 Rue de Marignan.
- W. RIDGEWAY.—Cambridge, Fen Ditton.
- AL. ROSTOWITZ.—Bey, Le Caire.
- ANTONIO SALINAS.—Palermo, Via Emerico Amari 130.
- Ο Σ. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΣΑΡΔΕΩΝ κ. ΚΛΕΟΒΟΥΔΟΣ.—Κων/πολις.
- BRUNO SAUER.—Kiel, Lornsenstrasse 30.
- REV. A. H. SAYCE.—Oxford, Queen's College.
- L. SAVIGNONI.—Roma, Via dell'anima 50.
- GUSTAVE SCHLUMBERGER.—Paris, 37 Avenue d'Antin
- HANS SCHRADER.—Wien, Universität.
- CECIL SMITH.—London, South Kensington Museum.
- ANTONIO SOGLIANO.—Napoli, Via Avvocata à piazza Dante 25.
- VITTORIO SPINAZZOLA.—Napoli, Museo Nazionale.
- E. VON STERN.—Halle a Saale, Lindenstrasse 63.
- Mss S. ARTHUR STRONG.—Roma, British School.
- F. STUDNICZKA.—Leipzig, Leibniz Strasse 11.
- LUDWIG. VON SYBEL.—Marburg-i-H, Sybelstrasse 1.
- HERMANN THIERSCH.—Freiburg-i-Br, Hildastrasse 11.
- GEORG. TREU.—Dresden, Königliche Museum.

-
- CHARLES WALDSTEIN.— Cambridge. King's College.
CARL WATZINGER.— Giessen. Gr. Steinweg 15.
TH. WIEGAND.— Berlin. Königliche Museum.
ULRICH VON WILAMOWITZ - MOELLENDORFF.— Westend
bei Berlin. Eichen Allee 12.
ADOLPH WILHELM.—Wien. Arch. Epigraphisches Seminar.
A. WILLEMS.— Bruxelles. Université.
PAUL WOLTERS.— München. Thorwaldsenstrasse 11.
-

ΤΑΚΤΙΚΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1912

- 'Αγγελόπουλος 'Αθαν. Θρασύβουλος. Δημαρχεῖον*.
'Αγγελόπουλος 'Ηλίας. Ζωοδόχου Πηγῆς 5.
'Αδαμαντίου 'Αδαμάντιος. 'Ιπποκράτους 112.
'Αθανασάκης 'Ιωάννης. Κανάρη 2.
* 'Ανδρόπουλος Σταῦρος. 'Αγγέσμου 19.
* 'Ανέζης Δημήτριος. Σαρρῆ 41.
Anthes Eduard. Darmstadt. Allemagne.
'Αντωνιάδης Δημήτριος. Λυκαβητοῦ 21.
'Αντωνόπουλος Κωνσταντῖνος. 'Αγίου Κωνσταντίνου 20.
'Αποστολάκη 'Αννα. Λεωφόρος Κηφισίας 5.
'Αρβανιτόπουλος 'Απόστολος. Βόλος.—Μουσεῖον.
Βακράτσας Εἰρήναρχος. Σωκράτους 3.
Βαλαωρίτης 'Ιωάννης. 'Εθνικὴ Τράπεζα.
† Βάσης Σπυρίδων. 'Ακαδημίας 49.
Βάσος 'Αλέξανδρ. 'Αγγέσμου 30.
* Βάσος Τιμολέων. Ναυαρίνου - Χ. Τρικούπη.
Battle William. Austin Texas. U. S. A.
Βέης Κωνσταντῖνος. Ναυαρίνου 20.
† Βερναρδάκης 'Αθαν. 'Ιπποκράτους 2.
* Βερναρδάκης Γρηγόριος. Λαμάχου 5.
Bissing Fr. München. Georgen Strasse 10.
* Βούκρας Δημήτριος. Κάνιγγος 31 Α.
* Βουλιπώτης Δημήτριος. 'Ομήρου 34 Α.
Brueckner Alfred. Berlin. (Friedenau) Sponholz str. 11.

ΣΗΜ. Οἱ δι' ἀστερίσκου σημειούμενοι εἶνε ἑταῖροι ἰσόδιοι.

* 'Όπου δὲν ἀναγράφεται ἡ πόλις ὑπονοοῦνται αἱ 'Αθῆναι.

- H. Bulle.* Würzburg. Conradstr. 1.
Γαρδίκας Γεώργιος. Σωφρόνης 20.
- * Γεννάδιος Ἰωάννης. London Kensington Palace.
Γενοβέλης Παναγιώτης. Σοφοκλείους 8.
Hiller v. Gaetringen Fr. Berlin. W. Ebereschen Allee 11.
Γεωργακόπουλος Ε. — Ἀθήναι. Κατακουζινοῦ.
Γεωργιάδης Ἀθανάσιος. Ἰουλιανοῦ 9.
Girard Paul Paris. Rue du Cherche-midi 55.
Γρηγοράκης Γρηγόριος. Κολοκυνθοῦς 21.
Γκίζης Βαρθολομαῖος. Χαρ. Τρικούπη 8.
Groh Friderich. Prague. Bohême Vinohrady 411.
Γούδας Μιχαὴλ. Λεωχάρους.
- * Δαμβέργης Ἀναστάσιος. Φαρμακεῖον. Ὁδὸς Πανεπιστημίου.
Δαμβέργης Νικόλαος. Πλατεῖα δημοκρατηρίου.
Δελακοβίας Νικόλαος. Ὀμήρου 36.
- * Δελιγεώργης Λεωνίδα. Κανάρη 1.
Δέλιος Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 56.
- * Δεμερτζῆς Ἀλέξανδρος. Νικοδήμου 6.
Δημητριάδης Χρῆστος. Ὀμήρου 12.
- * *Dörpfeld Wilhelm.* Berlin. Friedenau, Niedstrasse 22 III.
Δουκάκης Δημήτριος. Ἀγ. Κωνσταντίνου.
- * Δραγάτσης Ἰάκωβος. Ὁδὸς Φιλελλήνων (Λύκειον).
- * Δραγούμης Στέφανος. Λεωφόρος Ἀμαλίας.
Doucet Jacques. Paris. 19 Rue Spontini.
Δυοβουνιώτης Γεώργιος. Τζώρτζ 10.
- * Ἐλευθεριάδης Σοκράτης. Περικλείους 3.
- * Εὐαγγελίδης Μαργαρίτης. Βαλτετσίου 46.
- * Εὐταξίας Ἀθανάσιος. Προαστείου 2.
- * Εὐταξίας Ἰωάννης. Ἐθνικὴ Τράπεζα.
- * Ζαῖτης Ἀλέξανδρος. 3^{ης} Σεπτεμβρίου. Μέγαρον Ζαῖτη.
Ζάννος Κλεάνθης. Οἰκονόμου 4.
Ζησίου Κωνσταντῖνος. Σωτῆρος 6.
Ζυγομαλᾶς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 5 Β
Ἡλιάδης Μιλτιάδης. Χαλκοκονδύλη 13.

- Ἡλιόπουλος Χρῆστος. Ζαλόγγου 3.
Haupt H. Giessen. Kepler Strasse 1.
 Θεοδωρακάκης Στυλιανός. Παπαρρηγοπούλου.
 Θεοδωράκης Γεώργιος. Σατωβριάνδου 16.
- * Θεοτόκης Γεώργιος. Πανεπιστημίου 51.
 Θεοφανόπουλος Δημήτριος. Σατωβριάνδου 12.
 Θεοδωρόπουλος Βασίλειος. Λιβανίου 9.
Judeich Walther. Jena Universität. Sedan Strasse 8.
- * Καββαδίας Παναγῆς. Ξενοδοχεῖον Πριγκιπίσσα Σοφία.
 * Καβαλλιεράτος Ἄννινος Μιλτιάδης Δερβενίων 6.
 Καγκάδης Ἰάκωβος. Πολυγνώτου 3.
- * Καζάζης Νικόλαος. Φιλελλήνων 4^α.
 Καλβοκορέσης Μιχαήλ. Κηφισσίας 33.
 Καλογερόπουλος Νικόλαος Λυκαβητοῦ 18.
- * Καλλικούνης Νικόλαος. Ἄγ. Κωνσταντίνου 5.
 Καλλιοντζῆς Εὐάγγελος. Πανεπιστημίου 79 Α.
 Καπετανάκης Γεώργιος. Κολοκοτρώνη 51.
- * Καραπάνος Κωνσταντῖνος. Σταδίου 31.
 Καρκούλιας Ἡρακλῆς. Εὐριπίδου 12.
 Κάρο Γεώργιος. Φειδίου 1.
- * Καρυτινός Γεώργιος. Καπνοκοπτηρίου-Ἄβέρωφ.
 * Καστόρχης Δημήτριος. Μέγα Ξενοδοχεῖον.
 * Καρολίδης Παῦλος. Constantinople.
- * Καστριώτης Παναγιώτης. Ἄβέρωφ 9.
 * Κατριβάνος Ἀθανάσιος. Ἀχαρνῶν 72.
 Καυταντζόγλου Ἰωάννης. Ἀκαδημίας 27.
 Κεραμόπουλος Ἀντώνιος. Ζαίμη 24 Α.
Kinch Friedr. Copenhagen Torhusgade 3.
 Κλοντηρόπουλος Γεώργιος. Ἴπποκράτους 4.
 Κεφάλας Γεώργιος. Νίκης 40.
- * Κολυβάς Ἀλέξανδρος. Ἀγγέλου Γέροντα 5.
 Κουλουμόπουλος Κωνσταντῖνος. Β. Ἡρακλείου 4
- * Κουμανούδης Πέτρος. Ζαλοκώστα 8.
 * Κουμανούδης Ἰωάννης. Πειραιεύς.

- Κουρουνιώτης Κωνσταντῖνος. Ἀναγνωστοπούλου 11.
 Κριεζῆς Ἀντώνιος. Ἀκαδημίας 72.
 Κριεζῆς Ἐμμανουήλ. Τσώρτζ 4.
 Κύρης Μιχαήλ. Στοὰ Ἀποστολοπούλου 7.
 Κυπαρίσσης Νικόλαος. Πάτραι.
 * Κωνσταντινίδης Πάνος. Κάνιγκος 26.
 Κωνσταντόπουλος Κωνσταντῖνος. Νομισματικὸν Μουσεῖον.
 * Λάμπας Μίνως. 3ης Σεπτεμβρίου 73.
 * Λαμπρόπουλος Ἀλέξανδρος. Ἀσκληπιοῦ. 20.
 * Λάμπρος Σπυρίδων. Μαυροκορδάτου 10.
 * Λαμπρινίδης Μιχαήλ. Μαυρομιχάλη 8.
 Λεκὸς Γεώργιος. Στουρνάρα.
 Λεονάρδος Βασίλειος. Προαστείου 59.
Loeschke Georg. Akad. Kunstmuseum. Bonna. R.
Loewy Emmanuel. Via del progresso 5. Roma.
 Λιόλιος Γεώργιος. Σατωβριάνδου καὶ Ἴωνος.
 † Λύδερς Ὅθων. Ὅθωνος 14.
 Λυκάκης Ἀλέξανδρος. Θουκυδίδου 10.
 * Λυκούδης Ἐμμανουήλ. Ἀσκληπιοῦ 45.
 Μαγγιῶρος Ἰωάννης. Πρωτογένους 10.
 Μαγιάσης Ἰωάννης. Σόλωνος 97.
 * Μακκάς Δημήτριος. Σόλωνος 28.
 Μακκάς Νικόλαος. Σόλωνος 10.
 Μαλτέζος Κωνσταντῖνος. Χαρ. Τρικούπη 18.
 * Μαντζᾶκος Χρῆστος. Πατησίων 92.
 Μαντζούφας Ἀνδρέας. Κολοκοτρώνη 36.
 Μανωλίδης Σωκράτης. Προαστείου 76.
 † Μαρούδης Μιχαήλ. Ἀριστοτέλους 63.
 * Μαρκόπουλος Ἰωάννης. Βουλῆς 9.
 Ματάλας Ἀθανάσιος. Πατησίων 81.
 * Μαυρομιχάλης Κυριακούλης. Ἀμαλίας 4.
 * Μητσόπουλος Χρῆστος. Σολωμοῦ 2.
 * Μιστριώτης Γεώργιος. Στουρνάρα 47.
Müller Kurt. Φειδίου 1.

- * Μυστακίδης Βασίλειος. Con/ple (Musée Imp. Ottoman).
- * Μούσης Ἰωάννης. Προαστείου 45.
- Μουτζουρίδης Ἰωάννης. Ζαΐμη 34.
- Μπαλάνος Νικόλαος. Πλατεία Ἁγίου Γεωργίου.
- Μπάρτ Γουλιέλμος. Πλατεία Συντάγματος.
- Μπενάκης Ἐμμανουήλ. Κουμπάρη I.
- Μπότασης Ἰωάννης. Κηφισίας 47.
- * Μυλωνᾶς Κυριάκος. Ἀκαδημίας 17.
- Νάζος Γεώργιος. Ἴπποκράτους 2.
- Νεγρεπόντης Μιλτιάδης. Ὁθωνος 14.
- Νικολαΐδης Ἰωάννης. Πραξιτέλους 33.
- Νικολαΐδης Λουδοβίκος. Ἡρώδου Ἀττικοῦ 9.
- Νικολόπουλος Σωτήριος. Τράπεζα Γ. Σκουζέ.
Noack Ferdinand. Tübingen. (Gartenstrasse 59).
- Ξανθουδίδης Στέφανος. Ἡράκλειον Κρήτης.
- * Οἰκονόμος Παναγιώτης. Ἡρακλείτου 24.
- Οἰκονόμος Γεώργιος. » »
- * Πάλλης Ἀγαμέμνων. Πατησίων 60.
- * Παναγιωτόπουλος Ἀνδρέας. Ἀχαρνῶν 27.
- Παντελίδης Ἐμμανουήλ. Αἰόλου 154.
- Παπαβασιλείου Γεώργιος. Πολυγνώτου 3.
- Παπαδάκης Νικόλαος. Μουσεῖον. Θῆβαι.
- * Παπαδημητρακόπουλος Θεόδωρος. Οἰκονόμου 11.
- * Παπαμιχαλόπουλος Κωνσταντῖνος. N. York. U. S. A.
- * Πῶπ Γεώργιος. Σταδίου 6.
Pernice Erich. Greifswald (Allemagne).
- * Περρῆς Σπυρίδων. Φιλελλήνων 2.
- Πολίτης Ἰωάννης. Ἀλεξ. Σούτσου 2.
- * Πολίτης Νικόλαος. Μητροπόλεως 38.
- * Πολυγένης Κωνσταντῖνος. Ἀκαδημίας 52.
- * Πουρῆς Μιλτιάδης. Πειραιεύς.
- * Ραγκαβῆς Κλέων. Βερολίνον.
- Ραγκαβῆς Ἀλέξανδρος. Χανία. Κρήτης.
- * Ράλλης Δημήτριος. Πανεπιστημίου 41.

- Ρεδιάδης Περικλῆς. Βουλῆς 16.
Robert Karl. Halle a Saale. Universität.
 Ρωμαῖος Κωνσταντῖνος. Μεσολόγγιον.
 * Ρωμάνος Ἄθως. Paris — Légation Hellénique.
 * Ρώσης Ζῆκος. Ἀχαρνῶν 44.
 Σακελλαρόπουλος Σωτήριος. Β. Ἡρακλείου 4.
 * Σακελλαρόπουλος Σπύρος. Ὀμήρου 20.
Sate Nicolas. Ἀναπαύσεως.
 * Σβόρωνος Ἰωάννης. Γ. Γενναδίου 3B.
Schmid Eduard. Galleriestrasse 4. München.
 Σκιᾶς Ἀνδρέας. Βαλτετσίου 7.
 Σκουζῆς Ἀλέξανδρος. Πηγίλλης 12.
 * Σκουζῆς Παῦλος. Ἀμαλίας 12.
 * Σκουλούδης Στέφανος. Γεωργίου Α'. 3.
 Σπηλιόπουλος Χαραλάμπης. Φιλελλήνων 5.
 Σπηλιόπουλος Νικόλαος. Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Οἰκον.
 * Σοφούλης Θεμιστοκλῆς. Σάμος. Βαθύ.
 * Στάης Βαλέριος. Ἐθν. Ἀρχ. Μουσεῖον.
 * Στάης Σπύρος. Σίνα 22.
 Σταμούλης Ἀναστάσιος. Silivrie.
 Σταυρόπουλος Δημήτριος. Μύκονος.
Steele Daniel. Ὀμήρου 32.
 Στέφανος Κλών. Σόλωνος 20.
 * Στέφανος Κυπάρισσος. Σόλωνος 20.
 * Στρέϊτ Γεώργιος. Wien. Légation Hellénique.
 Στρέϊτ Στέφανος. Γεωργίου Σταύρου 1.
Studniczka Franz. Leipzig. Leibnizstrasse 11.
 * Σφακιανάκης Παναγιώτης. Σατωβριάνδου 42.
 Σχλίεμαν Ἀγαμέμνων. Πανεπιστημίου 10.
 Σωτηριάδης Γεώργιος. Λουκιανῶ 21.
 Τραπάντζαλης Γεώργιος. Πατησίων 73.
 Τριανταφυλλᾶκος Νικόλαος. Λυκούργου 10.
 Τσάτσος Ἰωάννης. Ὀμήρου 8.
 * Τσιβανόπουλος Δημοσθένης. Ἴωνος 2.

- * Τυπάλδος Μπασιάς Ἀθανάσιος Ὀμήρου 14.
  - * Τσίλλερ Ἐρνέστος. Κανάρη 2.
  - * Τσουντας Χρῆστος. Ζωοδόχου Πηγῆς 105.
Fabricius Ernst Freiburg. i Baden. Göthestrasse 44.
  - Φιλαδελφεὺς Ἀλέξανδρος. Κάνιγγος 18.
  - Φιλαδελφεὺς Θεμιστοκλῆς. Βουλῆς 16.
  - * Φιλάρετος Γεώργιος. Ὀμήρου 11.
  - * Χατζιδάκης Γεώργιος. Σκουφᾶ 10.
  - * Χατζιδάκης Ἰωάννης. Ἡρακλείτου 3.
Wide Sam. Upsala. Univers Bibliotheket.
Wiegand Theodor. Berlin. Koenig. Museum.
Zahn Robert. Berlin. K. Museum am Lustgarten.
-

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912
ΜΕΤΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΠΙΝΑΚΩΝ

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΚΑΙ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ

Προϋπολογισμὸς		Εἶδος ἐσοδῶν	Προϋπολογισθέντα	Εἰσπραχθέντα	Εἰσπραχθέντα	
Κεφ.	Αρ.				Ἐπὶ πλεόν	Ἐπὶ ἔλαττον
Α	1	Εἰσφοραὶ	2.700 —	2.234 —		466 —
	2	Τόκοι καὶ μερίσματα	30.889 —	31.209 10	320 10	
	3	Ἔσοδα ἐξ ἀκινήτων κτημάτων	18 —			
	4	Ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	5.000 —	4.410 25		599 75
	5	Ἔσοδα διάφορα	150 —	1.145 15	995 15	
	6	Ἔσοδα ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30.000 —	30.000 —		
	7	Ἔσοδα ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	18 —	75 —	57 —	
	8	Εἰσαγωγή χρημάτων ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ἐταιρείας δι' ἔξοδα παρελθουσῶν χρήσεων	1.500 —			
			Τὸ ὅλον	70.275 —	69.073 50	1.372 25

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας κ. ἀ. ἀ. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Προϋπολογισμοῦ		Εἶδος ἐξόδων	Προϋπολογισθέντα	Χρηρηθῆσαι ἀναπληρωματικαὶ πιστώσεις	Σύνολον πιστώσεων	Ἐνταλθεῖσαι πληρωμαὶ	Διαφορὰ ἐπιέλιαι τοῦ					
Κεφ.	Ἀρ.											
Α	1	Μισθοὶ προσ. γραφείων Ἐταιρείας	7.680	—	7.680	—	145	—				
	2	Ἐξοδα διαχειρίσεως	2.600	—	2.600	—	2.231	35				
	3	Ἐπιχορηγήσεις γραμματέως	720	—	720	—	720	—				
	4	Διάφοροι δαπάναι	300	—	300	—	7	—				
Β	1	Μισθοὶ προσωπικοῦ Βιβλιοθήκης . .	3.000	—	3.000	—	3.000	—				
	2	Ἐξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως Βιβλιοθήκης	7.000	—	7.000	—	5.007	45				
Γ	Μ	Συνδρομαὶ εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ	1.000	—	1.000	—	711	—				
Δ	1	Ἀνασκαφαὶ καὶ πᾶσα πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένη δαπάνη	22.383	—	22.383	—	11.951	55				
	2	Ἀποζημιώσεις ἀρχιεργάτου	1.920	—	1.920	—	160	—				
	3	Ἀγορὰ ἀργαίων	1.000	—	1.000	—	—	—				
Ε	Μ	Δημοσιεύματα	18.000	—	17.181	—	35.181	45				
	1	Τέλη γαρτισήμου	200	—	200	—	200	—				
	2	Συντάξεις	972	—	972	—	972	—				
	3	Ἐκτακτὰ ἐξοδα	1.500	—	9.425	—	10.925	—				
Ζ	Μ	Ἀντιγραφή τῶν ἐν τῇ Ἐταιρείᾳ εὐρετηρίων τοῦ Ἐθν. Μουσείου	500	—	500	—	331	70				
		Ἐξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	1.500	—	393	95	1.893	95	1.834			
Τὸ ὅλον			70.275	—	26.999	95	97.274	95	70.465	15	29.809	80

Ο λογιστὴς κ. ἀ. ἀ. ὁ Σύμβουλος
Γ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΣΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

"Αρθρον 1.

ΕΙΣΦΟΡΑΙ

Είσπραχθέντα ἐξ εισφορῶν τακτικῶν ἐταίρων . . . . Δρ. 2,234.— 2,234.—

"Αρθρον 2.

ΤΟΚΟΙ ΚΑΙ ΜΕΡΙΣΜΑΤΑ

Είσπραχθέντα:

'Από μέρος 76 Μετοχῶν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης β' ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἑξαμηνίας ἔ. ἔ.	Δρ.	15,200.—	
'Από τόκους 1697 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898, β' ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἑξαμηνίας ἔ. ἔ.	»	8,485.—	
'Από τόκους 365 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1889 τῶν 125.000.000 κατὰ τὸ ἔ. ἔτος	»	3,650.—	
'Από τόκους 200 Ὁμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου 1907 τῶν 20.000 000 β' ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἑξαμηνίας ἔ. ἔ.	»	1,000.—	
'Από τόκους τῆς ἐπὶ διατίαν καταθέσεως δρ. 40.000 παρὰ τῆς Τραπέζης Γ. Σκουζέ ἀπὸ 30 Σεπτεμβρίου 1911 ἄχρι 30 Σεπτεμβρίου 1912.	»	2,000.—	
'Από τόκους τῶν εἰς πρώτην ζήτησιν καταθέσεων παρὰ τῆς Τραπέζης Γ. Σκουζέ β' ἑξαμηνίας π. ἔ. καὶ α' ἑξαμηνίας ἔ. ἔ.	»	864.10	
'Από τόκους δαν. κεφαλαιοποιήσεως μέχρι 1 Ἀπριλίου 1912	»	10.—	31,209.10
Εἰς μεταφορὰν . . . . Δρ.			<u>33,443.10</u>

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ. 33,443.10

ἄρθρον 4.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος	Δρ.	3,630.75	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας	»	236.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Καβαδιά-Καβερᾶου «Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως»	»	250.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τοῦ συγγράμματος Χ. Τσοῦντα «Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου»	»	85.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντος ἀντιτύπου Καταλόγου τοῦ Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου	»	12.50	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων ἀντιτύπων τοῦ συγγράμματος Γ. Παπακασσιλείου «Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων»	»	20.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῶν Μνημείων τῆς Ἑλλάδος Τόμος Α'	»	162.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον πωληθέντων τευχῶν τῶν Πρακτικῶν τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου 1905.	»	12.—	
Ἀπὸ ἀντίτιμον φυλλαδίων Γεν. Συνελεύσεων ἐτῶν 1864 καὶ 1867	»	2.—	4,410.25

ἄρθρον 5.

ΕΣΟΔΑ ΔΙΑΦΟΡΑ

Εἰσπραχθέντα:

Ἀπὸ τίμημα ἐκπονηθέντος ὕλικου	Δρ.	137.90	
Ἀπὸ διαφόρους διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ ρεύματος κατὰ τὰς διαλέξεις αὐτῶν ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Καταστήματος τῆς Ἐταιρείας	»	25.—	
Ἀπὸ ἀμοιβὴν Στ. Δραγούμη δι' ἄρθρον του ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι δωρηθεῖσαν τῇ Ἐταιρείᾳ.	»	60.—	
Ἀπὸ ἀμοιβὴν Γ. Φιλαρέτου ἐκ δικηγορικῶν δικαιωμάτων αὐτοῦ δωρηθεῖσαν τῇ Ἐταιρείᾳ.	»	50.—	
Ἀπὸ ὑπόλοιπον παρακαταθήκης τῆς Ἀμερικανικῆς Σχολῆς πρὸς ἀπαλλοτριώσιν κτημάτων δι' ἀνασκαφὰς ἐν Παλ. Κορίνθῳ	»	193.95	
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	466.85	37,853.35

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . Δρ.	466.85	37,853.35
Ἀπὸ ὑπόλοιπον παρακαταθήκης δι' ἀπαλλοτριώσιν κτημάτων ἐν Κεφαλληνίᾳ . . . . . »	210.10	
Ἀπὸ ὄφειλῆν Περ. Γιαννοπούλου . . . . . »	300.—	
Ἀπὸ ἐπιστραφέντα ἀπὸ Φ. Βερσάκην διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ ληφθέντα ἐπὶ πλέον διὰ τὰς ἐν Κερκύρα ἀνασκαφὰς καὶ μὴ δαπανηθέντα παρ' αὐτοῦ . . . . . »	160.—	
Ἀπὸ ἐπιστραφέντα ἀπὸ Τ. Δ. Ῥάλλην, διὰ τὰ παρ' αὐτοῦ ληφθέντα δι' ἔξοδα παραλαβῆς ἐκ τοῦ Τελωνείου Πειραιῶς διαφόρων πινάκων καὶ μὴ δαπανηθέντα παρ' αὐτοῦ . . . . . »	8.20	1,145.15

Ἄρθρον 6.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ

Εἰσπραχθέντα :

Ἀπὸ τὸ Δημόσιον κατὰ τὸν Νόμον ,ΓΨΚΘ' ἀπερὶ ἰδρύσεως εἰδικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ταμείου» διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος, τὸν πλουτισμὸν κ. λ. π. τῆς Βιβλιοθήκης καὶ δι' ἄλλας ἀνάγκας . . . . . »	30,000.—	30,000.—
---	----------	----------

Ἄρθρον 7.

ΕΣΟΔΑ ΕΚ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Εἰσπραχθέντα :

Ἀπὸ εἰσφορᾶς ἐταίρων 1911 ἔτους . . . . . Δρ.	75.—	75.—
		<u>69,073.50</u>

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ
ΤΩΝ ΕΞΟΔΩΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

Ἐξοδα Γραφείων.

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα . . . . . Δρ. 7,535.— 7,535.—

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΓΡΑΦΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν τοῦ Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας.	Δρ.	375.20
» » χάρτην καὶ τυπωτικὰ διαφόρων ἐντύπων		251.—
» » ταχυδρομικὰ τέλη καὶ ἔξοδα διαχειρίσεως »		408.45
» » καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος.		144.80
» » φόρον ἐπιτηδεύματος τῶν ὑπαλλήλων τῆς Ἑταιρείας ἔτους 1912		280.60
» » ἀξίαν θερινῶν καὶ χειμερινῶν ἐνδυμασιῶν τῶν δύο κλητῆρων τῆς Ἑταιρείας.		178.—
» » φύλακτρα χρεωγράφων Ἑταιρείας.		44.10
» » ἀξίαν ποσίμου ὕδατος.		56.—
» » δικαίωμα ὕδατος τοῦ Καταστήματος ἔτους 1912		80.—
» » γραφικὴν ὕλην		133.75
» » ἐπισκευὴν καθεκλῶν τοῦ Καταστήματος.		40.50
» » ἀποστολὴν συλλυπητηρίου τηλεγραφήματος πρὸς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον Κων/πόλεως ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχ- Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	<u>1,992.40</u> 7,535.—

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	1,992.40	7,535.—
	χου Ἰωακείμ Γ'	»	44.75	
Δαπανηθέντα εἰς	συμπλήρωσιν καὶ ἐπιδιόρθωσιν διπλωμά-			
	των τῆς Ἑταιρείας καὶ εἰς κατασκευὴν			
	θηκῶν	»	117.70	
»	» κατασκευὴν πλασιῶν διὰ τὰ ἀντίγραφα			
	τῶν Παγασαίων στηλῶν	»	76.50	2,231.35

Ἄρθρον 3.

ΕΠΙΧΟΡΗΓΗΣΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

Δαπανηθέντα εἰς ἐπιχορήγησιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Διοι-				
κητικοῦ Συμβουλίου	Δρ.	720.—		720.—

Ἄρθρον 4.

ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΔΑΠΑΝΑΙ

Δαπανηθέντα διὰ τὰς ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ ἐπιστημονικὰς διαλέ-				
ξεις, προβολὰς φωτεινῶν εἰκόνων κ. λ. π.	Δρ.	7.—	7.—	
			Δρ.	<u>10,493.35</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ἐξοδα Βιβλιοθήκης.

Ἄρθρον 1.

ΜΙΣΘΟΙ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Δαπανηθέντα	Δρ.	3,000.—		3,000.—
-----------------------	-----	---------	--	---------

Ἄρθρον 2.

ΕΞΟΔΑ ΠΛΟΥΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΝΤΗΡΗΣΕΩΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Δαπανηθέντα: εἰς ἀγορὰν βιβλίων	Δρ.	3,783.50		
» » δετικὰ βιβλίων	»	574.30		
» » ἔξοδα παραλαβῆς βιβλίων ἀποσταλέντων				
ἐκ τοῦ Ἐξωτερικοῦ	»	77.60		
» » γραφικὴν ὕλην κ. λ. ἔξοδα	»	64.35		
» » θέρμανσιν καὶ φωτισμὸν τῆς Βιβλιοθήκης	»	224.70		
» » κατασκευὴν βιβλιοθηκῶν	»	283.—	5,007.45	
			Δρ.	<u>8,007.45</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἄρθρον μόνον.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ ΕΙΣ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Δαπανηθέντα εἰς συνδρομὰς, εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά. . . . Δρ.	711.—	711.—	711.—
---	-------	-------	-------

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Ἐξοδα ἀνασκαφῶν καὶ ἀγορᾶς ἀρχαίων.

Ἄρθρον 1.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΠΑΣΑ ΣΧΕΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ

Ἀνασκαφαὶ παρὰ τὴν ὁδὸν Ἀρείου Πάγου.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομισθία ἐργατῶν . . . . . Δρ.	2,652.—	
» » ἀποζημιώσιν διαχειριστοῦ Χρ. Ἡλιοπούλου »	370.—	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ . . . . . »	30.05	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ συμβούλου κ. Ἀλ. Φιλαδελφῆως . . . . . »	12.—	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ Ἐφόρου κ. Π. Καστριώτου διὰ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐργασιῶν . . . . . »	17.50	
» » μεταφορὰν τῶν χωμάτων . . . . . »	1,068.50	
» » ἀξίαν ὄλικων, ἤτοι σπυρίδων, σχοινίου κ. λ., καὶ ἐργαλείων καὶ ἐπισκευῆν αὐτῶν . . . . . »	49.60	
» » κατασκευὴν ὑποστέγου καὶ ἐπισκευὴν αὐτοῦ »	42.60	
» » ἐκκένωσιν βόθρου . . . . . »	40.—	
» » ἐκπόνησιν σχεδιαγράμματος ἀνασκαφῶν . . . . . »	50.—	4,332.25

Ἀνασκαφαὶ ἐν Ἀγίᾳ Μαρίῃ τῆς Φωκίδος.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομισθία ἐργατῶν . . . . . Δρ.	594.—	
» » ἀποζημιώσιν τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Γ. Σωτηριάδου . . . . . »	75.60	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ . . . . . »	52.95	
» » ἀξίαν σχοινίου, σπυρίδων, σπάγου καὶ μεταφορὰν αὐτῶν . . . . . »	44.65	767.20
Εἰς μεταφορὰν . . . . . Δρ.		5,099.45

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ. 5,099.45—

Ἀνασκαφαὶ Θηβῶν
(ἐν τῷ λεγομένῳ Ἀνακτόρῳ τοῦ Κάδμου).

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρραγωγέων .	Δρ.	993.—	
» » ἀποζημιώσεις τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ. Κεραμοπούλου	»	178.20	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	60.05	
» » φωτογραφικὰ εἴδη	»	16 50	
» » ἀξίαν μιᾶς δοκοῦ	»	6.50	1,254.25

Ἀνασκαφαὶ ἐν Λεβαδείᾳ.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	422.50	
» » ἀποζημιώσεις τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ. Κεραμοπούλου	»	54.—	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ αὐτοῦ	»	10.10	
» » ἀξίαν 4 φωτογραφικῶν πλακῶν πρὸς φωτογράφησιν τοῦ χώρου τῶν ἀνασκαφῶν . .	»	20.—	506.60

Ἀνασκαφαὶ ἐν Παγασαῖς.

Δαπανηθέντα εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν	Δρ.	3,381.30	
» » ὄδοιπορικὰ τοῦ διευθύνοντος Ἐφόρου Ἀ. Ἀρβανιτοπούλου διὰ τὴν ἐπίδλεψιν τῶν ἐργασιῶν	»	404.—	
» » μεταφορικὰ εὐρημάτων καὶ ἐργαλείων . .	»	368.—	
» » ἀξίαν ἐργαλείων, ξυλίνων κιβωτίων καὶ διαφόρων ἄλλων ὑλικῶν, ἥτοι σχοίνιου, σπυρίδων καὶ ἄλλων καὶ εἰς διορθωτικὰ ἐργαλείων	»	189.45	
» » ὄδοιπορικὰ Σ. Στουρνάρα καὶ Ἰ. Ἀνδρέου καὶ εἰς ἔξοδα αὐτῶν διὰ τὴν φωτογράφησιν τῶν πύργων τῶν Παγασῶν καὶ λοιπῶν	»	132.—	
» » ἀποζημιώσεις Ε. Τσιουρέλλη διὰ τὴν ἀνασκαφὴν ἐνὸς στρέμματος ἀγροῦ ἐσπαρμένου	»	48.—	4,522.75

Διάφοροι ἐργασίαι.

Δαπανηθέντα εἰς μεταφορὰν μαρμαρίνης ἀρχαίας στήλης ἐκ Καισαριανῆς εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν	»	22.45	
Εἰς μεταφορὰν	»	22.45	11,383.05

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ.	22.45	11,383.05
Δαπανηθέντα εἰς	ἔξοδα μεταδόσεως καὶ ἐπιστροφῆς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Θήβας, Λεβάνδειαν, Χαιρώνειαν καὶ Ὀρχομενὸν τῆς ἐπιτροπῆς ἐκ τοῦ Ἀντιπροέδρου καὶ συμβούλων, πρὸς ἐξέτασιν τῶν ἀρχαιολογικῶν χώρων . . . . . »	259.80	
»	» τὴν κατασκευὴν τριῶν ἀντρεισμάτων πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἐτοιμορρόπου τοίχου τῆς οἰκίας Π. Τουρλοτοῦ παρὰ τὸ ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφῆν γήπεδον ἐν τῇ Στοᾷ τῶν Γιγάντων . . . . . »	55.—	
»	» ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ καρραγωγῶν διὰ τὴν μεταφορὰν τῶν παρὰ τὴν οἰκίαν Ν. Λεωτσάκου ἐρριμμένων χωμάτων ἐκ τῶν παρὰ τὸ Ὀλυμπιεῖον ἀνασκαφῶν . . »	200.—	
»	» ἡμερομίσθια καὶ προμήθειαν ὕλικῶν διὰ τὴν κατασκευὴν νέων ὄρθοστάσιων καὶ ἐπισκευὴν τῶν Παγασῶν τοῦ ἐν Μολυδᾷ κτήματος τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	31.25	568.50
		Δρ.	<u>11,951.55</u>

ἜΑΡΘΡΟΝ 2.

ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΙΣ ΑΡΧΙΕΡΓΑΤΟΥ

Δαπανηθέντα εἰς ἀποζημίωσιν ἀρχιεργάτου τῆς Ἑταιρείας Ἑλ. Καμπάνη τοῦ μηνὸς Ἰανουαρίου . . Δρ.	160.—	160.—
		<u>12,111.55</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

Δημοσιεύματα.

Ἄρθρον μόνον.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς 1911 (ἐξακολούθησις ἐκδόσεως).

Δαπανηθέντα :

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 3ου καὶ 4ου τεύχους . . . . . Δρ.	1,482.50
» ἀμοιβὴν συγγραφέων . . . . . »	997.50
» Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγχογραφημάτων . . »	152.50
» Ε. Καζάνην διὰ κατασκευὴν τσιγχογραφημάτων . . »	82.60
Εἰς μεταφορὰν . . . . . »	<u>2,715.10</u>

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	2,715.10	
Εἰς	'Α. Πετρίτσην διὰ φωτογράφησιν ἀρχαίων	»	115.60	
»	Γ. Οἰκονόμον δι' ἀμοιβὴν αὐτοῦ διὰ τὴν σύνταξιν σιλ- λύβων τῶν ὀνομάτων καὶ πραγμάτων τῆς Ἀρχαιολο- γικῆς Ἐφημερίδος 1911	»	270.—	
»	ἀποστολὴν εἰς καθιδρύματα καὶ εἰσφορὰς	»	83.95	3,184.65

2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς ἔτους 1912.

Εἰς	Π. Δ. Σακελλάριον διὰ τυπωτικὰ 1ου καὶ 2ου τεύ- χους	Δρ.	1,117.50	
»	ἀμοιβὰς συγγραφέων	»	971.25	
»	I. Waterloo δι' ἀξίαν λιθογραφικῶν πινάκων δι' ἄρθρον N. P. Ure	»	930.40	
»	K. Κόλμαν διὰ τὴν κατασκευὴν τσιγχογραφημάτων	»	578.—	
»	E. Καζάνην » » » »	»	539.30	
»	'Α. Λάτιον » » » »	»	286.40	
»	'Α. Κωνσταντινίδην » » » »	»	51.80	
»	'Α. Πετρίτσην διὰ τὴν φωτογράφησιν ἀρχαίων . . .	»	666.40	
»	B. Παπαγιαννόπουλον δι' ἀξίαν φωτοτυπικῶν πινάκων	»	250.—	
»	E. Stefani δι' ἀξίαν ἐγχρωμῶν πινάκων	»	275.35	
»	'Α. Ἀκάκιον δι' ἐκτύπωσιν ἐγχρωμῶν πινάκων . . .	»	200.—	
»	'Α. Ἀκάκιον δι' ἐκτύπωσιν πίνακος Θεάτρου Ἡρώ- δου τοῦ Ἀττικοῦ	»	80.—	
»	Γ. Μαραγιάννην δι' ἀξίαν φωτογραφικῶν πλακῶν . .	»	190.10	
»	E. Ζιλλιερόν δι' ἀξίαν πινάκων	»	150.—	
»	'Α. Πάλλην δι' ἀξίαν χάρτου	»	53.70	
»	Σ. Ξενοπόπουλον δι' ὀδοιπορικὰ αὐτοῦ διὰ τὴν ἀντι- γραφὴν τῶν εὐρημάτων Παλαιοκάστρου καὶ Δρανίστης	»	90.70	
»	Σ. Ξενοπόπουλον δι' ἀποζημίωσίν του διὰ τὴν ἀνωτέρω ἐργασίαν	»	240.—	
»	'Α. Πετρίτσην δι' ὀδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Σπάρτην καὶ τανάπαλιν εἰς Ἀθήνας πρὸς φωτογρά- φησιν ἀρχαίων	»	75.20	
»	'Α. Πετρίτσην δι' ἀξίαν 47 φωτογραφικῶν πλακῶν πλαστικῶν μνημείων Θεσσαλίας	»	310.20	
»	'Α. Πετρίτσην δι' ὀδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Βόλον διὰ τὴν ἀνωτέρω ἐργασίαν	»	21.10	
»	ἀμαξαγωγία ἐπιμελητοῦ ἐκδόσεως Ἐφημερίδος . . .	»	31.45	
»	ἀποστολὴν εἰς καθιδρύματα καὶ εἰσφορὰς	»	111.65	7,220.50

3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς ἔτους 1913.

Εἰς	Καζάνην διὰ κατασκευὴν τσιγχογραφημάτων	Δρ.	22.35	22.35
	Εἰς μεταφορὰν	Δρ.		10,427,50

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ. 10,427.50

4) Ἀγορὰ χάρτου διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀρχ. Ἐφημερίδος.

Δι' ἄξίαν χάρτου, ναῦλον καὶ μεταφορικὰ αὐτοῦ ἀποστα-
λέντος ἐκ Βιέννης ὑπὸ G. Röder διὰ τὴν ἔκδοσιν τῆς
Ἐφημερίδος . . . . . Δρ. 1,497.45 1,497.45

5) Πρακτικὰ Ἐταιρείας ἔτους 1910.

Εἰς Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγχογραφημάτων. . . Δρ. 16.— 16.—

6) Πρακτικὰ Ἐταιρείας ἔτους 1911.

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 500
ἀντιτύπων τῶν Πρακτικῶν . . . . . Δρ. 1,583 50
» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 25
ἰδιαιτέρων ἀντιτύπων διὰ τοὺς συγγραφεῖς . . . » 251.—
» Κ. Κόλμαν διὰ κατασκευὴν τσιγχογραφημάτων . . » 92 50
» Ε. Καζάνην » » » 285 45
» Σ. Ξενόπουλον δι' ἐκπόνησιν σχεδιαγραμμάτων . . » 100.—
» Γ. Εὐγένιον διὰ σχεδιάσιν τοπογρ. χαρτῶν Πηνυκός » 199 50
» Γ. Εὐγένιον διὰ σύνταξιν σχεδιαγραμμάτων ἀνασκα-
φῶν Ἀγ. Δανιήλ . . . . . » 20.—
» ἀποστολὴν εἰς Καθιδρόματα καὶ Ἐταίρους . . . . » 125.— 2,656 95

7) Σύγγραμμα κ. Π. Καββαδία «Περὶ Θόλου
τῆς Ἐπιδαύρου»

Εἰς Ε. Καζάνην διὰ κατασκευὴν τσιγχογραφημάτων . . Δρ. 123.40
» Γ. Εὐγένιον διὰ σύνταξιν τῶν σχεδίων τῆς Θόλου . » 100.— 223 40

8) Σύγγραμμα ἐφόρου Ἀ. Κεραμοπούλου
«Περὶ τοπογραφίας Δελφῶν».

Εἰς ἀμοιβὴν συγγραφῆς διὰ τὸ 6ον καὶ 7ον τυπογραφι-
κὸν φύλλον . . . . . Δρ. 120.—
» Γ. Στάγγελ καὶ Σια δι' ἄξίαν ἐνὸς Πίνακος . . . » 100.—
» Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 6ου
καὶ 7ου τυπογραφικοῦ φύλλου . . . . . » 140 — 360.—
Εἰς μεταφορὰν . . . . . Δρ. 15,181 30

Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ. 15,181.30

9) Σύνταξις σχεδίων μνημείων Ἐλευσίνος.

Εἰς Φ. Βερσάκην δι' ἀποζημιώσιν του	Δρ.	555	—
» » » δι' ὀδοιπορικὰ μεταβάσεις αὐτοῦ εἰς Ἐλευσίνα	»	6.70	
» ἄξιαν γραφικῆς ὕλης	»	20 25	581.95

10) Σύγγραμμα ἐφόρου Ἀρβανιτοπούλου «Περὶ σπηλῶν Παγασῶν».

Εἰς J. Hamboeek διὰ λιθογράφειν ἕξ πινάκων . . .	Δρ.	4 007.95	
» Ε. Ζυλλιερόν καὶ υἱόν, δι' ἀποζημιώσιν, ὀδοιπορικὰ καὶ ἔξοδα διαμονῆς αὐτῶν ἐν Βόλῳ πρὸς ἀντιγραφὴν τῶν σπηλῶν.	»	2 204 40	
» Ε. Ἰωαννίδην δι' ὀδοιπορικὰ μεταβάσεις αὐτοῦ εἰς Βόλον διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν σπηλῶν.	»	54 20	
» Ε. Ἰωαννίδην δι' ἀποζημιώσιν του διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν σπηλῶν.	»	1,110.—	
» Ν. Ἀσπρογέρακα δι' ὀδοιπορικὰ μεταβάσεις εἰς Βόλον διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν σπηλῶν.	»	43.50	
» Ν. Ἀσπρογέρακα δι' ἀποζημιώσιν του διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν σπηλῶν.	»	440.—	
» Γ. Ροῦλόν δι' ὀδοιπορικὰ μεταβάσεις αὐτοῦ καὶ τοῦ κ. Ἀντιπροέδρου εἰς Βόλον πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἐργασίας τῶν καλλιτεχνῶν.	»	146.70	
» Γ. Ροῦλόν δι' ἀποζημιώσιν του διὰ τὴν ἀνωτέρω αἰτίαν.	»	134.—	
» Β. Παπαγιαννόπουλον δι' ὀδοιπορικὰ ἔξοδα μεταβάσεως αὐτοῦ καὶ τοῦ συνταγματάρχου κ. Ἰ. Φραγκοῦδη εἰς Βόλον διὰ τὴν φωτογράφειν τῶν σπηλῶν. . . .	»	95.10	
» Β. Παπαγιαννόπουλον διὰ τὴν φωτογράφειν 56 χρωμοτυπικῶν πλακῶν	»	504.—	
» Φ. Ράνιο διὰ τὴν ἄξιαν 60 χρωμοτυπικῶν πλακῶν . .	»	189.50	
» Χ. Πολίτην διὰ τὴν κατασκευὴν ξυλίνων μητρῶν διὰ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν σπηλῶν.	»	42.90	
» μεταφορικὰ καὶ ἔξοδα παραλαβῆς κιβωτίων περιεχόντων ἀντίγραφα τῶν πινάκων τῶν Παγασῶν	»	78.05	9,050 30

11) Διάφορα Ἐξοδα

Εἰς Π. Δ. Σακελλάριον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ τοῦ Ὄργανισμοῦ τῆς Ἐταιρείας	»	200.—	
Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	200.—	24,813 55

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ.	200 —	24.813.55
Εἰς Μ. Ἐργίνον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ τῆς συνοπτικῆς καταστάσεως τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῆς Ἐταιρείας τῆς χρήσεως 1911	»	40.—	
» βωθηδὸς διαχειρίσεως Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδος	»	400.—	
» Γ. Παπαβασιλείου δι' ὁδοιπορικὰ μεταβάσεως αὐτοῦ καὶ φωτογράφου Α. Πετρίτση εἰς Ἐρέτριαν πρὸς λήψιν φωτογραφιῶν.	«	45.80	
» ἀξίαν σφραγίδων, φωτογραφικῶν εἰδῶν καὶ διαφόρων ἄλλων ἐξόδων διὰ τὰ δημοσιεύματα τῆς Ἐταιρείας	»	95.10	780.90
			<u>25 594.45</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Διάφορα ἔξοδα.

Ἄρθρον 1.

ΤΕΛΗ ΧΑΡΤΟΣΗΜΟΥ

Δαπανηθέντα εἰς κατανάλωσιν χαρτοσήμου πρὸς ἐξόφλησιν τῶν χρηματικῶν ἐνταλμάτων τῆς συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου κατὰ τὸν Νόμον, ΓΨΚΘ' 1910	Δρ.	200.—	200.—
---	-----	-------	-------

Ἄρθρον 2.

ΣΥΝΤΑΞΕΙΣ

Δαπανηθέντα διὰ τὴν σύνταξιν τοῦ πρώην κλητῆρος τῆς Ἐταιρείας Κ. Πάνου κατὰ τὸ ἄρθρον 45 τοῦ Ὁργανισμοῦ πρὸς δραχμὰς 81 μηνιαίως	Δρ.	972.—	972.—
--	-----	-------	-------

Ἄρθρον 3.

ΕΚΤΑΚΤΑ ΕΞΟΔΑ

Δαπανηθέντα εἰς ἔξοδα κηδείας ἀρχιεργάτου Ἐταιρείας Ἑλ. Καμπάνη	Δρ.	200.—	
» εἰς ἀξίαν στεφάνου κατατεθέντος ἐπὶ τοῦ νεκροῦ τοῦ συμβούλου τῆς Ἐταιρείας Σπ. Βάση.	»	80.—	
» δικηγορικὰ δικαιώματα δικηγόρου κ. Γ. Φιλίππου εἰς μεταφορὰν	Δρ.	280.—	1,172.—

	'Εκ μεταφορᾶς . . . . . Δρ.	280.—	1,172.—
	λαρέτου διὰ γνωμάτευσιν αὐτοῦ ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς 'Εταιρείας. . . . . »	100.—	
Δαπανηθέντα	εἰς Φ. Καστόρχην διὰ δικηγορικὰ αὐτοῦ δικαιώματα ἐπὶ ὑποθέσεων τῆς 'Εταιρείας . . »	105.—	
»	εἰς τὴν σχεδίασιν καὶ λάξευσιν τῶν ὀνομάτων τῶν εὐεργετῶν τῆς 'Εταιρείας ἐπὶ τῆς ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Καταστήματος μαρμαρίνης πλακῶς εἰς ἀξίαν χρυσοῦ καὶ χρύσευσιν τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων . . . . . »	164.50	
»	ἀξίαν μιᾶς τραπέζης διὰ τὴν ἀλθουσαν τοῦ Συμβουλίου . . . . . »	100.—	
»	εἰς κατασκευὴν πλαισίων πρὸς τοποθέτησιν τῶν ἐν τῷ γραφείῳ εἰκόνων . . . . . »	27.—	
»	κατασκευὴν πλαισίου πρὸς τοποθέτησιν τῆς εἰκόνας 'Ρύγγονος διὰ τὴν ἀλθουσαν τοῦ Συμβουλίου . . . . . »	25.—	
»	'Α. Παπασπύρον διὰ τὴν ἀξίαν μιᾶς γραφομηχανῆς συστήματος «'Ερικα» . . . . . »	35.—	
»	εἰς δημοσιεύσεις ἐν ταῖς ἑφημερίσι . . . . . »	330.—	
»	εἰς παροχὴν γέυματος τῷ διευθυντῇ τῆς Γαλλικῆς 'Αρχ. Σχολῆς κ. Th. Homolle μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς Σχολῆς . . . . . »	40.—	
»	εἰς παροχὴν γέυματος τῷ διευθυντῇ τῆς Γαλλικῆς 'Αρχ. Σχολῆς κ. Th. Homolle μετὰ τῆς οἰκογενείας αὐτοῦ καὶ τῶν μελῶν τῆς Σχολῆς . . . . . »	249.—	
»	εἰς ἐσωτερικὰς ἐπισκευὰς τοῦ Καταστήματος εἰς ἀποστολὴν τηλεγραφήματος τῷ κ. Th. Homolle εἰς Παρίσιους ἐπὶ τῷ διορισμῷ αὐτοῦ ὡς διευθυντοῦ τῆς ἐν 'Αθήναις Γαλλικῆς 'Αρχαιολογικῆς Σχολῆς. . . . . »	30.—	
»	εἰς ἀποστολὴν τηλεγραφήματος τῇ Α. Μ. τῷ Βασιλεῖ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Α. Μ. τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας . . . »	30.25	
»	εἰς ἀποστολὴν τηλεγραφήματος τῇ Α. Μ. τῷ Βασιλεῖ ἐπὶ τῷ θανάτῳ τῆς Α. Μ. τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας . . . »	3.75	
»	εἰς εἰσφορὰν τῆς 'Εταιρείας διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς γαλλικῆς προτομῆς τοῦ Γερμανοῦ ἀρχαιολόγου W. Dörpfeld . . . . . »	123.45	
»	εἰς καταμέτρησιν καὶ διανομὴν εἰς οἰκόπεδα τοῦ παρὰ τὸν 'Αγ. Δανιὴλ κτήματος τῆς 'Εταιρείας. . . . . »	15.—	
»	εἰς σὺνταξιν σχεδίου μανδροτοίχου τοῦ ἐν Κηφισίᾳ κτήματος τῆς 'Εταιρείας. . . . . »	30.—	
»	εἰς 'Απ. 'Αρβανιτόπουλον, ἔφορον, δι' ἐπίδομα μεταβάσεως αὐτοῦ ὡς ἀντιπροσώπου τῆς 'Εταιρείας εἰς τὸ ἐν 'Ρώμῃ III Διεθνὲς Βίετ μεταφορὰν . . . . . »	1,687.95	1,172.—

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	1,687.95	1,172.—
Δαπανηθέντα	Ἐκ μεταφορᾶς	»	600.—	
	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	712.10	
»	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	1,307.25	
»	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	1,477.20	
»	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	25.—	
»	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	150 —	
»	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	150.—	
»	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	1,000.—	
»	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	2,000.—	
»	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	1,100 —	10,209.50

Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς ἐξόδων

ΕΞΟΔΑ ΑΝΤΙΓΡΑΦΗΣ ΕΥΡΕΤΗΡΙΩΝ
ΕΘΝΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Δαπανηθέντα	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	Δρ.	300.70	
»	Ἐκτετατὸς ἀπολογισμὸς Συνεδρίου	»	31.—	331 70
				<u>11.713 20</u>

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Ἄρθρον μόνον.

ΕΞΟΔΑ ΚΕΚΛΕΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΗΣΕΩΝ

Δαπανηθέντα	εἰς Σοφίαν Μώτου διὰ τὸν καθαρισμὸν τοῦ Καταστήματος τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου π. ἔ. . . . . Δρ.	10.—
»	εἰς Δ. Παπαθανασόπουλον δι' ἄξιαν χειμερινῶν ἐνδυμασιῶν διὰ τοὺς κλητῆρας τῆς Ἐταιρείας . . . . . »	108.—
»	εἰς Ἰ. Μαγγιῶρον δι' ἄξιαν μιᾶς θερμάστρας διὰ τὸ δωμάτιον τοῦ κλητῆρος τῆς Ἐταιρείας . . . . . »	24.—
»	εἰς Νικόλαον Βράϊλαν δι' ἐλαιοχρωματισμὸν τῆς θύρας καὶ ὑδροχρωματισμὸν τοῦ δωματίου Ταμείου καὶ Λογιστηρίου τῆς Ἐταιρείας . . . . . »	22.—
»	εἰς Σ. Διαμάντην δι' ἄξιαν δύο γλαινῶν διὰ τοὺς δύο κλητῆρας τῆς Ἐταιρείας . . . . . »	20 50
»	εἰς Θ. Παπαϊωάννου δι' ἐξόδα δι' εἰσπράξεις τῆς Ἐταιρείας . . . . . »	25 —
»	εἰς Ταμίαν τῆς Ἐταιρείας διὰ διάφορα μικροῦς ἐξόδα ἀπὸ 16 Νοεμβρίου - 22 Δεκεμβρίου π. ἔ. . . . . »	11.55
»	εἰς Ἐταιρείαν Ἀερίοφωτος διὰ κατανάλωσιν ἠλεκτρικοῦ βεύματος ἀπὸ 27 Σεπτεμβρίου - 27 Δεκεμβρίου π. ἔ. . . . . »	141.55
»	εἰς Ἐταιρείαν Ἀερίοφωτος διὰ προμήθειαν 990 ὀκάδων κόκκατὰ Ὀκτώβριον π. ἔ. . . . . »	67.65
»	εἰς Ταμίαν τῆς Ἐταιρείας δι' ἀποστολὴν καὶ παραλαβὴν ἐντύπων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ . . . . . »	9.20
»	εἰς Μ. Ἐργίνον διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ δισχιλίων ἐντύπων ἀεῖς μεταφορὰν . . . Δρ.	439.45

	Ἐκ μεταφορᾶς . . . Δρ.	439.45
	ποσπασμάτων διὰ τὸ Λογιστήριον τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	30.—
Δαπανηθέντα	εἰς Κ. Κόλμαν δι' ἄξίαν δύο τοιχογραφημάτων δι' Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδα 1911. . . . . »	10.50
»	εἰς Α. Πετρότσην δι' ἄξίαν 12 φωτογραφικῶν πλακῶν διὰ τὰ Πρακτικὰ 1911. . . . . »	72.—
»	εἰς Β. Παπαγιαννόπουλον δι' ἄξίαν δύο φωτοτυπικῶν πινάκων δι' ἄρθρον Σαυγένους Κεραμοπούλου ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημερίδι 1912 . . . . . »	220.—
»	εἰς Α. Ῥαφτάνην διὰ χάρτην καὶ τυπωτικὰ 250 προσκλητηρίων διὰ τὴν συνέλευσιν τῆς 8 Ἰανουαρίου καὶ 250 ἀντιτύπων ἐκλογικοῦ καταλόγου 1912 . . . »	64.25
»	εἰς Φ. Καστόρχην διὰ δικηγορικὰ δικαιώματα αὐτοῦ ἐπὶ υποθέσεων τῆς Ἑταιρείας . . . . . »	360.—
»	εἰς Ι. Λαρισινὸν δι' ἀμαξαγωγίον ἀντιπροέδρου καὶ 3 συμβούλων πρὸς ἐκτίμησιν ἀρχ. χώρων περὶ τὴν Ἀκρόπολιν κατὰ Δεκέμβριον π. ἔ. . . . . »	4.05
»	εἰς Α. Νταβέλην διὰ προμήθειαν δαδίου κατὰ Ν/βριον π. ἔ. »	8.40
»	εἰς Α. Πάλλην διὰ προμήθειαν χάρτου διὰ τὴν Ἀρχ. Ἐφημερίδα κατὰ Δεκέμβριον π. ἔ. . . . »	40.65
»	εἰς Α. Πάλλην διὰ γραφικὴν ὕλην κατὰ Νοέμβριον καὶ Δεκέμβριον π. ἔ. . . . . »	20.40
»	εἰς Ταμίαν Ἑταιρείας δι' ἄξίαν ὕδατος ἀπὸ 1 Ὀκτωβρίου—31 Δεκεμβρίου π. ἔ. . . . . »	10.50
»	εἰς Ἰωάννην Στριγκλόγιαννην καὶ Δ. Στριγκλόγιαννην δι' ὑπόλοιπον ἀξίας ἀγροῦ ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους κληρονόμων Κ. Στριγκλόγιαννη. . . . . »	160.—
	Εἰς μεταφορὰν . . . Δρ.	1.440.20

	Ἐκ μεταφορᾶς . . .	Δρ.	1,440.20		
Δαπανηθέντα	εἰς Ἀμερικαν. Ἀρχ. Σχολὴν δι' ὑπόλοιπον πλεονάσαν ἐκ τῶν διὰ τῆς Ἐταιρείας καταθέσεων αὐτῆς εἰς τὸ Κεντρικὸν Ταμεῖον δι' ἀπαλλοτριώσεων κτημάτων ἐν Παλαιᾷ Κορίνθῳ	»	193.95		
»	εἰς Δ. Μαζαρακίην δι' ἐνοίκιον τῆς ἐν Μαζαρακάτοις οἰκίας αὐτοῦ τῶν μηνῶν Αὐγούστου καὶ Σεπτεμβρίου 1908 χρησιμεύσεως πρὸς ἐναπόθεσιν εὐρημάτων ἀνασκαφῶν καὶ διαμονὴν τῶν διευθυνάντων τᾶς ἀνασκαφᾶς. .	»	120.—		
»	εἰς Ι. Στριγκλόγιαννην κλ. δι' ἔξοδα συγκροτήσεως συγγενικοῦ συμβουλίου πρὸς διορισμὸν ἐπιτρόπου ἀηλίκων καὶ κύρωσιν παρὰ τοῦ Πρωτοδικείου τοῦ διασκέμματος τοῦ συγγενικοῦ συμβουλίου	Δρ.	80.—	1,834.15	<u>1,834.15</u>

ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΟ 1912

Χ ρ έ ω σ ι ς	Ποσὸν	Π ί σ τ ε ω σ ι ς	Ποσὸν
Ἐπιπλοιστον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 . . .	2,060	Ἐπιπλοιστῶν εἰς ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . .	70,465
Εἰσπραχθέντα ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ .	69,073	» Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζέ (ἔντοκος καταθέσις)	40,864
» προκαταβολὰς	34	Ἐπιπλοιστον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1912 . . .	967
» Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζέ (ἔντοκος καταθέσις)	39,000		
» ἐπιπλοιστῶν ἀκινήτων	1,203		
» πιστωτικὰς διαφύρας	924	Ἄθροισις	112,296
Ἄθροισις	112,296		34

Ἐν Ἀθήναις, τῆ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίης καὶ ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

Ὁ Λογιστὴς καὶ ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΡΙΔΟΣ

Ε Ε Ο Δ Λ	Π ο σ ο ν
Εἰς Μισθοὺς προσωπικοῦ τῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας	7,535 —
» Ἐξόδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	2,231 35
» Ἐπιχορηγήσιν τοῦ Γραμματέως τοῦ Συμβουλίου	720 —
» Διαφόρους δαπάνας	7 —
» Μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	3,000 —
» Ἐξόδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως τῆς Βιβλιοθήκης	5,007 45
» Συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικὰ	711 —
» Ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετιζομένην δαπάνην	11,951 55
» Ἀποζημιώσιν Ἀρχιεργάτου	160 —
» Δημοσιεύματα	25,594 45
» Τέλη χαρτοσήμου	200 —
» Συντάξεις	972 —
» Ἑκτακτὰ ἔξοδα	9,109 50
» Ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τῇ Ἑταιρείᾳ εὐρετηρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου	331 70
» Ἐξόδα κεκλεισμένων χρήσεων	1,834 15
Ἐθροισίς	69,365 15

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας κ. ἄ. α. δ. Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

« ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ »

Ε Σ Ο Δ Α	Π ο σ ὶ ν	
Ἀπό εἰσφορὰς τακτικῶν ἐταίρων	2,234	—
» τόκους καὶ μερίσματα	31,209	10
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	4,410	25
» » διάφορα	1,145	15
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	30,000	—
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	75	—
» εἰσαγωγὴν χρημάτων ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ἑταιρείας πρὸς κάλυψιν ἐξόδων παρελθουσῶν χρήσεων	291	65
Ἄθροισις	69,365	15

Ὁ λογιστὴς κ. ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	Ποσόν	
Ταμείον	967	09
Μετοχαί Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	212,310	25
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	171,795	75
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 φρ. 125.000.000	79,025	50
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 φρ. 20.000.000.	20,548	25
Ὁμολογίαι Πατριωτικοῦ Δανείου 30.000.000	35	—
Ὁμολογίαι Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως.	640	—
Προκαταβολαί	2,032	—
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ (ἔντοκος κατάθεσις)	62,559	75
Ἀκίνητα κτήματα.	24,452	—
Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας.	259,863	80
Χρεῶσται διάφοροι	1,100	—
Ἄθροισις	835,329	39

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας κ. ἀ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ 1912

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ	Ποσὸν	
Ἰστωταὶ διάφοροι	924	85
Κεφάλαιον	834,404	54
Ἄθροισις	835,329	39

Ὁ Λογιστὴς κ. ἄ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΓΕΝΙΚΗ ΛΗΨΟΛΟΓΙΑ

	Χ ρ έ ω σ ι ς					
	Υπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1911		Πράξεις ἐντὸς τοῦ ἔτους 1912		Τὸ ὅλον τῆς χρήσεως	
Ταμείον	2,060	99	110,235	35	112,296	34
Μετογαί Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	212,310	25			212,310	25
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898	171,795	75			171,795	75
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου ἔτους 1889 φρ. 125.000.000	79,025	50			79,025	50
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 φρ. 20 000 000	20,548	25			20,548	25
Ὁμολογία Πατριωτικοῦ Δανείου 30 000 000		35			35	—
Ὁμολογία Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	640	—			640	—
Προκαταβολαί	2,066	—			2,066	—
Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ (ἐντοκος κατάθεσις)	60,695	65	40,864	10	101,559	75
Ακίνητα κτήματα	25,655	—			25,655	—
Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας	259,863	80			259,863	80
Παρακαταβήκαι δι' ἀρχαιολογικά ἔργα	3,200	68			3,200	68
Χρεῶστα διάφοροι			1,100	—	1,100	—
Πιστωταί διάφοροι						
Κεφάλαιον			3,492	33	3,492	33
Ἔθροισις	837,896	87	155,691	78	993,588	65

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ὁ Ταμίας καὶ ἄ. α. δ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Πίστωσις					Υπόλοιπα τῆ 31 Δεκεμβρίου 1912				
Υπόλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1911		Πράξεις ἐντός τοῦ ἔτους 1912		Τὸ ὅλον τῆς χρήσεως		Χρέωσις		Πίστωσις	
		111,329	25	111,329	25	967	09		
						212,310	25		
						171,795	75		
						79,025	50		
						20,548	25		
						35	—		
						640	—		
		34	—	34	—	2,032	—		
		39,000	—	39,000	—	62,559	75		
		1,203	—	1,203	—	24,452	—		
		3,200	68	3,200	68	259,863	80		
		924	85	924	85	1,100	—	924	85
837,896	87			837,896	87			834,404	54
837,896	87	155,691	78	993,588	65	835,329	39	835,329	39

Ὁ Λογιστὴς κ. ἄ. α. δ. Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Α Ν Α Λ Υ Σ Ι Σ

τῶν Γενικῶν λογαριασμῶν ἐφ' ὧν ἐπῆλθε μεταβολή ἢ οὐ
κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ἔτους 1912

Α'. Ἐπὶ τῶν Γενικῶν Λογαριασμῶν τοῦ Ἐνεργητικοῦ.

Ταμεῖον

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον ὑπόλοιπον	Δρ.	2,060.99
ἐχρεώθη ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 ἐνεργη- θείσας εἰσπράξεις	»	110,235.35
Τὸ ὅλον	Δρ.	112,296.34
καὶ ἐπιστώθη μετὰ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθείσας πληρωμὰς . . .	»	111,329.25
ὑπόλοιπον Ταμεῖου τῆς 31 Δεκεμβρίου 1912	Δρ.	<u>967.09</u>

Χρηματὸγραφα

Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 76 Μετοχαὶ τῆς Ἐθν. Τραπεζῆς ἀξίας	Δρ.	212,310.25
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>212,310.25</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 1697 ὀμολογίαὶ Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898 ἀξίας	Δρ.	171,795.75
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>171,795.75</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 365 ὀμολογίαὶ Ἐθνικοῦ Παγίου Δα- νείου ἔτους 1889 ἀξίας	Δρ.	79,025.50
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>79,025.50</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον 200 ὀμολογίαὶ Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 ἀξίας	Δρ.	20,548.25
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>20,548.25</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911, ὑπῆρχον 35 ὀμολογίαὶ τοῦ Πατριωτικοῦ Δα- νείου τῶν 30,000,000 ἀξίας	Δρ.	35.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>35.—</u>
Τῆς 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχον ὀμολογίαὶ Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλο- ποιήσεως ἀξίας	Δρ.	640.—
ἐφ' ὧν οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>640.—</u>

Προκαταβολαὶ ἐπὶ ἀποδόσει Δ/σμοῦ εἰς Ἐφόρους, ἐπιστάτας καὶ λοιπούς.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὠφείλοντο εἰς τὴν Ἐταιρείαν προκαταβολαὶ . . . Δρ.	2,066 —
Ἐπιστάτῃ ὁ λογαριασμός οὗτος μετὰ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 γενο- μένας ἀποδόσεις προκαταβολῶν . . . . . »	34.—
Ἐπίλοιποι ἀποδοτέον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . . Δρ.	<u>2,032.—</u>

Τράπεζα Γ. Π. Σκουζέ.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 τὸ ὑπὲρ τῆς Ἐταιρείας ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῆ Τραπέζης Γ. Π. Σκουζέ ἀνέρχεται εἰς . . . Δρ.	60,695 65
Ἐχρεώθῃ ὁ λ/σμός οὗτος μετὰ τὰς καθ' ὅλον τὸ ἔτος 1912 γενομένας ἐν- τόκους καταθέσεις . . . . . »	40,864 40
Τὸ ὅλον . . . . . Δρ.	<u>101,559.75</u>
καὶ ἐπιστάτῃ μετὰ τὰς γενομένας ἀναλήψεις . . . . . »	39,000.—
Ἐπίλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἐταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . Δρ.	<u>62,559.75</u>

Ἀκίνητα κτήματα.

Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον . . . . . Δρ.	25,655 —
ἐπιστάτῃ ὁ λ/σμός οὗτος μετὰ τὴν ἀξίαν τῶν ἐκποιηθέντων κτημάτων . . »	1,203 —
Ἐπίλοιπον τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . . Δρ.	<u>24,452.—</u>

Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἑξῆς:

1) ἐξ ἐνὸς ἀγροῦ εἰς θέσιν Μολυβᾶ . . . . . ἀξίας Δρ.	7,955 40
2) ἐξ ἐνὸς οἰκοπέδου παρὰ τὸν Ἄγιον Δανιήλ. . . . . » »	9,127 85
3) ἐξ ἐνὸς οἰκοπέδου ἐν Κηφισσίᾳ . . . . . » »	6,768 75
4) ἐκ μιᾶς οἰκίας ἐν Ἐλευσίνῃ . . . . . » »	600 —
	<u>Δρ. 24,452.—</u>

Κατάστημα τῆς Ἐταιρείας.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 ἡ ἀξία τοῦ Καταστήματος ἀνίρρητο εἰς . . Δρ.	259,863.80
ἐφ' οὗ οὐδεμίαν ἐπέβλεπε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτοῦ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . . . . »	<u>259,863 80</u>

Παρακαταθῆκαι δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα, ἐν τῷ δημοσίῳ ταμιεῖῳ.

Τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπῆρχεν ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἐταιρείας . . Δρ.	3,200.68
ἐπιστάτῃ ὁ λ/σμός οὗτος μετὰ τὰ διαγραφέντα δυνάμει ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως τῆς 8 Ἰανουαρίου 1912 . . . . . »	3,200.60
Ἐπίλοιπον 31 Δεκεμβρίου 1912	<u>μηδὲν</u>

Χρεῶσαι διάφοροι.

Ὁ λ/σμός οὗτος μετὰ τὰς γενομένας πληρωμὰς εἰς βάρος τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν	Δρ.	1.100.—
Ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἐταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>1.100 —</u>

*Β'. Ἐπὶ τοῦ λογαριασμοῦ τοῦ Παθητικοῦ.**Πιστωταὶ διάφοροι.*

Ὁ λ/σμός οὗτος ἐγχεώθη μετὰ τὰς κατὰ τὸ ἔτος 1912 γενομένας εἰσπράξεις	Δρ.	924 85
Ὑπόλοιπον ὀφειλόμενον παρὰ τῆς Ἐταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	<u>924.85</u>

Πληρωτέα ἐντάλματα.

Καθ' ὄλον τὸ ἔτος 1912 ἐξεδόθησαν ἐντάλματα 494 ἀξίας	Δρ.	<u>70.465.15</u>
---	-----	------------------

ἀτινα καὶ ἐξωφλήθησαν.

ΠΙΝΑΞ ἐμφαίνων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας κατὰ
τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.

Ἡ περιουσία τῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ἀνήρχετο εἰς Δρ. 837.896 87

Ἀποτελουμένη ἐκ τῶν ἐξῆς:

1) ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ ταμείῳ	Δρ.	2,060.99	
2) » 76 μετοχὰς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς	»	212,310.25	
3) » 1697 ὀμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιή- σεως 1898	»	171,795 75	
4) » 365 ὀμολογίας Ἐθν. Παγ. Δανείου 1889	»	79,025.50	
5) » 200 ὀμολογίας Ἐθν. Δανείου 1907	»	20,548.25	
6) » 35 ὀμολογίας Πατρ. Δανείου 30,000,000	»	35.—	
7) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθν. Δανείου κεφαλαιοποιήσεως	»	640.—	
8) » Προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ	»	2,066.—	
9) » ἔντοκον κατάθεσιν παρὰ τῆς Τραπεζῆς Γ. Π. Σκουζέ.	»	60,695.65	
10) » Ἀκίνητα κτήματα	»	25,655 —	
11) » Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	»	259,863.80	
12) » Παρακαταθήκας δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	»	3,200 68	Δρ. <u>837,896.87</u>

Ἐντὸς τοῦ 1912 ἐπῆλθον αἱ ἐξῆς ἀξιομειώσεις:

1) εἰς τὸ ὑπόλοιπον τοῦ ταμείου 31 Δ/βρίου 1911 . Δρ. 2,060.99

προσετέθησαν αἱ καθ' ὄλον τὸ ἔτος 1912 ἐνεργηθεῖ-
σαι εἰσπράξεις κατὰ τὴν ἀναλυτικὴν κατάστα-
σιν τῆς κινήσεως τοῦ ταμείου . . . . . » 110,235.35

Τὸ ὄλον . . . . . Δρ. 112,296.34

ἀφαιρουμένων δὲ τῶν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐνεργηθει-
σῶν πληρωμῶν . . . . . » 111,329 25

ἔμεινεν ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 . . . . . Δρ. 967.09

2) ἐπὶ τῶν μετοχῶν τῆς Ἑθνικῆς Τραπεζῆς 76 τῶν ἀριθμῶν οὐδεμία
ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν . . . . . » 212,310,25

3) ἐπὶ τῶν ὀμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898 τὸν ἀριθμῶν
1697 οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν εἰς . . . . . » 171,795.75

4) ἐπὶ τῶν 365 ὀμολογιῶν Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889 οὐδεμία
ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν . . . . . » 79,025.50

5) ἐπὶ 200 ὀμολογιῶν Ἐθνικοῦ Δανείου ἔτους 1907 οὐδεμία ἐπῆλθε
μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν . . . . . » 20,548.25

6) ἐπὶ τῶν ὀμολογιῶν τοῦ Πατριωτικοῦ Δανείου τῶν 30.000.000
οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ ἡ ἀξία αὐτῶν . . . . . » 35.—

7) ἐπὶ τῶν ὀμολογιῶν τοῦ Ἐθν. Δανείου κεφαλαιοποιήσεως οὐδεμία
ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται ἡ ἀξία αὐτῶν . . . . . » 640.—

Εἰς μεταφορὰν . . . . . Δρ. 485,321.84

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	485,321.84
8)	ἐκ προκαταβολῶν εἰς ἐφόρους, ἐπιμελητὰς κλπ. ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ ὠφειλοντο κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911.	Δρ.	2,066.—
	ἀπεδόθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1912.	»	34.—
	ἐπομένως ὀφείλονται κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	2,032.—
9)	εἰς τὸ κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1911 ὑπόλοιπον ἐντόκων καταθέσεων παρὰ τῆ Τραπεζῆς Γ. Σκουζέ.	Δρ.	60,695.65
	προσετέθησαν διὰ νέων καταθέσεων ἐντὸς τοῦ ἔτους 1912	»	40,486.10
	Τὸ ὅλον	Δρ.	101,559.75
	καὶ ἀνελήφθησαν ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1912	»	39,000.—
	ἐπομένως ἔμεινεν ὑπόλοιπον ὑπὲρ τῆς Ἑταιρείας τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	»	62,559.75
10)	ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν ἀκινήτων κτημάτων.	Δρ.	25,655.—
	ἀφῆρέθησαν τὰ εἰσπραχθέντα ἐκ πωλήσεως οἰκοπέδου παρὰ τὸν Ἅγιον Δανιὴλ	»	1,203.—
	ἐπομένως κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἔμεινεν ὡς περιουσία τῆς Ἑταιρείας ἀπαλλοτριωτὰ ἀκίνητα κτήματα ἀξίας.	»	24,452.—
11)	ἐπὶ τῆς γενομένης δαπάνης μέχρι τῆς 31 Δεκεμβρίου 1899 τοῦ ἀνεγερθέντος Καταστήματος τῆς Ἑταιρείας οὐδεμία ἐπῆλθε μεταβολή, σημειοῦται δὲ αὕτη	»	259,863.80
12)	ἐκ τοῦ παρὰ τοῦ Δημοσίου Ταμείου ὑπολοίπου παρακαταθηκῶν δι' ἀρχαιολογικὰ ἔργα	Δρ.	3,200.68
	ἀφῆρέθησαν δυναμίει ἀποφάσεως τῆς Συνελεύσεως τῆς 8 Ἰανουαρίου 1912	»	3,200.68
13)	προσετέθη μερὶς «Χρεῶσαι Διάφοροι» ἡ ὁποία ἐχρεώθη μὲ τὰς γενομένας πληρωμὰς εἰς βάρους τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν	»	1,100.—
		<u>Δρ.</u>	<u>835,329.39</u>

Κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἡ περιουσία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀποτελεῖται:

1)	ἀπὸ μετρητὰ ἐν τῷ Ταμείῳ.	Δρ.	967.09
2)	» 76 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.	»	212,310.25
3)	» 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
4)	» 365 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Παγίου Δανείου 1889	»	79,025.50
5)	» 200 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου 1907	»	20,548.25
6)	» 35 ὁμολογίας Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000	»	35.—
7)	μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον τοῦ Ἐθνικοῦ Δανείου κεφαλαιοποιήσεως.	»	640.—
8)	» προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ	»	2,032.—
9)	» ἐντοκὸν κατὰθεσιν παρὰ τῆ Τραπεζῆς Γ. Σκουζέ	»	62,559.75
	Εἰς μεταφορὰν	Δρ.	549,913.59

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ. 549,913.59
10)	ἀπὸ Ἀκίνητα κτήματα	» 24,452.—
11)	» Κατάστημα τῆς Ἑταιρείας	» 259,863.80
12)	» Χρεώστας διαφόρους	» 1,100.—
		Δρ. 885,329.39
ἐξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων εἰς διαφόρους πιστωτὰς	»	924.85
	Ἦ πολεῖπεται καθαρὰ περιουσία τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912	Δρ. <u>834,404.54</u>

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 31 Δεκεμβρίου 1912.

ἽΟ Ταμίας καὶ ἄ. α. ὁ Σύμβουλος
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΣ

ἽΟ Λογιστὴς καὶ ἄ. α. ὁ Σύμβουλος
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΗΣ ΕΞΕΛΕΓΚΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

Πρὸς τὴν Συνέλευσιν τῶν Ἑταίρων τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Κύριε Πρόεδρε,

Ἐκτελέσαντες τὴν ἀνατεθείσαν ἡμῖν ἐντολὴν περὶ ἐξελέγξεως τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας διὰ τὸ ὑπόλογον ἔτος 1912 λαμβάνομεν τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλωμεν τὸ πόρισμα τοῦ παρ' ἡμῶν γενομένου ἐλέγχου:

Α'. ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ

Ταμείων.

Ἡ κίνησις τοῦ Ταμείου ἐνεργηθεῖσα διὰ τριπλοτύπων γραμματίων εἰσπράξεως καὶ χρηματικῶν ἐνταλμάτων νομίμως τεθεωρημένων καὶ κανονικῶς ἐξωφλημένων ἔχει ὡς ἑπεται:

α') Χρέωσις.

Ὑπόλοιπον Ταμείου τῆ 31 Δεκεμβρίου 1911 κατὰ τὴν ἐνυπόγραφον βεβαίωσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας τοῦ ἔτους ἐκείνου . . . . Δρ.	2,060.99
Εἰσπράξεις ἀπὸ ἔσοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . . . . »	69,073.50
» » προκαταβολὰς . . . . . »	34.—
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζῆ (ἐντοκος κατάθεσις) »	39,000.—
» » ἐκποίησιν ἀκινήτων . . . . . »	1,203.—
» » πιστωτὰς διαφόρους . . . . . »	924.85
Τὸ ὅλον . . . . . »	<u>112,296.34</u>

β') Πίστωσις.

Πληρωμαὶ εἰς ἔξοδα Γενικοῦ Προϋπολογισμοῦ . . . . . Δρ.	70,465.15
» » Τράπεζαν Γ. Π. Σκουζῆ (ἐντοκος κατάθεσις) »	40,864.10
Ὑπόλοιπον μετρητῶν εὑρεθὲν ἐν τῷ Ταμείῳ τῆ 31 Δεκεμβρίου 1912 κατὰ τὴν ἐπιβεβῶρησιν . . . . . »	967.09
Τὸ ὅλον . . . . . »	<u>112,296.34</u>

Β. ΕΣΟΔΑ ΚΑΙ ΕΞΟΔΑ

α') Ἔσοδα.

Ἀπὸ εἰσφορᾶς τακτικῶν ἐταίρων	Δρ.	2,234.—
» τόκους καὶ μερίσματα	»	31,209.10
» ἔσοδα ἐκ δημοσιευμάτων	»	4,410.25
» » διάφορα	»	1,145.15
» » ἐκ συνδρομῆς τοῦ Δημοσίου	»	30,000.—
» » ἐκ κεκλεισμένων χρήσεων	»	75.—
» εἰσαγωγὴν χρημάτων ἐκ τῆς περιουσίας τῆς Ἐταιρείας πρὸς κάλυψιν ἐξόδων παρελθουσῶν χρήσεων	»	291.65
Τὸ ὅλον	»	<u>69,365.15</u>

β') Ἔξοδα.

Εἰς μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῶν γραφείων	Δρ.	7,535.—
ἔξοδα γραφείων καὶ διαχειρίσεως	»	2,231.35
» ἐπιχορήγησιν τοῦ γραμματέως τοῦ συμβουλίου	»	720.—
» διαφόρους δαπάνας	»	7.—
» μισθοὺς τοῦ προσωπικοῦ τῆς Βιβλιοθήκης	»	3,000.—
» ἔξοδα πλουτισμοῦ καὶ συντηρήσεως »	»	5,007.45
» συνδρομὰς εἰς περιοδικὰ καὶ βιβλία ἀρχαιολογικά	»	711.—
» ἀνασκαφὰς καὶ πᾶσαν πρὸς ἀνασκαφὰς σχετικὴν δαπάνην	»	11,951.55
» ἀποζημιώσιν ἀρχιεργάτου	»	160.—
» δημοσιεύματα	»	25,594.45
» τέλη χαρτοσήμου	»	200.—
» συντάξεις	»	972.—
» ἔκτακτα ἔξοδα	»	9,109.50
» ἀντιγραφὴν τῶν ἐν τῇ Ἐταιρείᾳ εὑρετηρίων τοῦ Ἐθνικοῦ Ἀρχ. Μουσείου	»	331.70
» ἔξοδα κεκλεισμένων χρήσεων	»	1,834.15
Τὸ ὅλον	»	<u>69,365.15</u>

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

α') Ἐνεργητικόν.

Τὸ ἐνεργητικόν τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	<u>835,329.39</u>
Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1) ἀπὸ μετρητᾶ ἐν τῷ Ταμείῳ	Δρ.	967.09
2) » μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	212,310.25
Εἰς μεταφορὰν	»	213,277.34

	Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	213,277.34
3)	ἀπὸ ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898 . .	»	171,795.75
4)	» » Ἐθν. Παγίου Δανείου 1889 φρ. 125.000.000	»	79,025.50
5)	» » Ἐθνικοῦ Δανείου 1907 φρ. 20.000.000 . .	»	20,548.25
6)	» » Πατριωτικοῦ Δανείου 30,000,000	»	35.—
7)	» » Ἐθνικοῦ Δανείου Κεφαλαιοποιήσεως	»	640.—
8)	» προκαταβολὰς	»	2,032.—
9)	» ἐντόκου καταθέσεις παρὰ τῆ Τραπεζῆ Γ. Π. Σκουζέ	»	62,559.75
10)	» ἀκίνητα κτήματα	»	24,452.—
11)	» κατὰστημα τῆς Ἐταιρείας	»	259,863.80
12)	» χρεώστας διαφόρους	»	1,100.—
	Τὸ ὅλον		<u>835,329.39</u>

β) Παθητικόν.

Τὸ δὲ Παθητικὸν κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912 ἀνήρχετο εἰς	Δρ.	<u>835,329.39</u>
Ἀποτελούμενον ἐκ τῶν ἑξῆς:		
1) ἀπὸ πιστωτᾶς διαφόρους	Δρ.	924.85
2) » τὸ Κεφάλαιον τῆς Ἐταιρείας	»	834,404.54
	Τὸ ὅλον	<u>835,329.39</u>

Δ'. ΠΕΡΙΟΥΣΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ἡ περιουσία τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912		
ἀνήρχετο εἰς δραχμὰς ἐν ὄλῳ	Δρ.	<u>834,404.54</u>
Ἀποτελουμένη:		
1) ἀπὸ τὰ ἐν τῷ Ταμείῳ μετρητὰ	Δρ.	967.09
2) » 76 μετοχὰς τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς	»	212,310.25
3) » 1697 ὁμολογίας Ἐθνικοῦ Δανείου Ἐνοποιήσεως 1898	»	171,795.75
4) » 365 » » Παγίου Δανείου 1889	»	79,025.50
5) » 200 » » Δανείου 1907	»	20,548.25
6) » 35 » Πατριωτικοῦ Δανείου 30.000.000 . .	»	35.—
7) » μίαν ἀπόδειξιν καὶ ἓνα ὀριστικὸν τίτλον Δανείου Κε- φαλαιοποιήσεως	»	640.—
8) » προκαταβολὰς ἐπὶ ἀποδόσει λ/σμοῦ	»	2,032.—
9) » ἐντόκου καταθέσεις παρὰ τῆ Τραπεζῆ Γ. Π. Σκουζέ	»	62,559.75
10) » ἀκίνητα κτήματα	»	24,452.—
11) » κατὰστημα τῆς Ἐταιρείας	»	259,863.80
12) » χρεώστας διαφόρους	»	1,100.—
	Τὸ ὅλον	<u>835,329.29</u>
ἔξ ὧν ἀφαιρουμένων τῶν ὀφειλομένων εἰς πιστωτᾶς διαφόρους	»	924.85
ὑπολείπεται καθαρὰ περιουσία τῆς Ἐταιρείας τῆ 31 Δ/βρίου 1912	»	<u>834,404.54</u>

Ἐκτός τῆς ἀνωτέρω περιουσίας τῆς Ἑταιρείας ἡ Ἑταιρεία κέχθηται καὶ διάφορα δημοσιεύματα ἤτοι Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα, Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας κ. λ. π. καταγεγραμμένα ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ, ἐξ ὧν ἐπωλήθησαν κατὰ τὸ ἔτος 1912 δραχμαὶ 4,410,25, αἱ ὁποῖαι εἰσπράχθησαν καὶ ἀνεγράφησαν εἰς τὰ ἔσοδα τῆς Ἑταιρείας ὑπὸ τὸ Κεφάλαιον Α/4.

Μετὰ τὸν γενόμενον λεπτομερῆ ἔλεγχον ὀφειλομεν νὰ ἐξάρωμεν τὴν ἀκριβείαν καὶ τάξιν, ἣτις ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν προκειμένην διαχείρισιν, ὡς καὶ τὴν ἀμεμπτον τήρησιν τῶν λογιστικῶν βιβλίων καὶ διὰ τοῦτο προτείνομεν, ὅπως ἡ Συνέλευσις ἐγκρίνη ὡς ὀρθῶς γενομένην τὴν διαχείρισιν τοῦ λήξαντος ἔτους 1912, ἐπικυρώσῃ τὸν Ἰσολογισμόν καὶ Ἀπολογισμόν τοῦ ἔτους τούτου, εὐχαριστομένη δ' ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ὡς καὶ τὴν εὐαρέσκειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Ἑταιρείας διὰ τὴν μετ' ἐπιμελείας ἐκπλήρωσιν τῶν ἑαυτῶν καθηκόντων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 8 Ἰανουαρίου 1913.

Τὰ μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπείας

Μ. Β. ΚΥΡΗΣ

Α. ΤΥΠΑΛΛΟΣ ΜΠΑΣΙΑΣ

Γ. ΚΛΟΝΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ

Α. ΜΑΤΑΛΑΣ

ΕΤΗΣΙΑ ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΩΝ

ΤΗΣ 13ης ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1913

Τῆ 13ῃ Ἰανουαρίου 1913 ἡμέρᾳ Κυριακῇ, ὥρα 10 1/2 π. μ. συνῆλθον οἱ ἑταῖροι εἰς γενικὴν Συνέλευσιν, ἵνα κατὰ τὰ ἄρθρα 31 καὶ 32 τοῦ Ὁργανισμοῦ ἐκλέξωσι τὸ Προεδρεῖον τῆς Συνελεύσεως καὶ τὴν πενταμελῆ ἐξελεγκτικὴν καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπεῖαν διὰ τὸ ἔτος 1913 καὶ ἵνα ἀκούσωσι τὴν ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας καὶ τὴν λογοδοσίαν τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις κατὰ τὸ ἔτος 1912. Παρῆσαν ἑταῖροι εἴκοσι δύο.

Εἰς τοὺς παρόντας ἑταίρους διανεμήθη ἔντυπος Γενικὸς Ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1912 μετ' ἀναλυτικῶν πινάκων (ἴδε σελ. 20-51).

Γενομένης ψηφοφορίας ἐξελέγησαν Πρόεδρος τῆς Συνελεύσεως ὁ κ. Κωνσταντῖνος Πολυγένης, Ἀντιπρόεδρος ὁ κ. Γεώργιος Φιλάρετος, πρῶτος Γραμματεὺς ὁ κ. Χρῆστος Ἡλιοπούλος καὶ δεύτερος Γραμματεὺς ὁ κ. Μιχ. Κύρης.

Εἶτα διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας διὰ ψηφοδελτίου ἀνεδείχθησαν μέλη τῆς ἐξελεγκτικῆς καὶ ἐπὶ τοῦ Προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπεῖας διὰ τὸ ἔτος 1913 οἱ κ. κ. Ἀθανάσιος Ματάλας, Ἀθανάσιος Τυπάλος Μπασιάς, Δημήτριος Δουκάκης, Μιχαὴλ Κύρης καὶ Γεώργιος Κλοντηρόπουλος.

Μετὰ ταῦτα ὁ Γραμματεὺς τῆς Συνελεύσεως κ. Χ. Ἡλιοπούλος ἀνέγνωσε τὴν ἐν σελ. 52 ἔκθεσιν τῆς ἐξελεγκτικῆς ἐπιτροπεῖας περὶ τῆς οικονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ 1912. Ἡ Συνέλευσις ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν διαχείρισιν τοῦ ἔτους 1912.

Τούτων γενομένων ὁ Γραμματεὺς τοῦ Συμβουλίου κ. Π. Καββαδίας ἀνέγνω τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1912.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ

ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1912

Α'

Ἐξεδόθησαν τὰ ἐξῆς :

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς τοῦ ἔτους 1911 τεύχος γ'-δ' εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς τοῦ ἔτους 1912 τεύχος α'-β' εἰς 500 ἀντίτυπα.
- 3) Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τοῦ ἔτους 1911 εἰς 500 ἀντίτυπα.

Β'

Ἐπωλήθησαν καὶ διετέθησαν τὰ ἐξῆς :

- 1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Περίοδος Α' (1837-1860). Ἐπωλήθησαν ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν φυλλαδίων 17, 19, 21, 22, 24, 25, δύο τοῦ φυλλαδίου 26, καὶ ἀνά ἕν τῶν φυλλαδίων 27 καὶ 28, ἐδωρήθησαν δὲ ἀνά τέσσαρα ἀντίτυπα τῶν φυλλαδίων 1, 2, 3, τρία τοῦ φυλλαδίου 4, δύο τοῦ φυλλαδίου 17, καὶ ἀνά τρία τῶν φυλλαδίων 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 50, 51 καὶ 53 - 55.
- 2) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Περίοδος Β' (1862 καὶ 1869 - 1874). Ἐδωρήθησαν ἀνά τρία ἀντίτυπα τῶν φυλλαδίων Α'-ΙΒ', 13-15 καὶ ἀνά τέσσαρα τῶν φυλλαδίων 16 καὶ 17.
- 3) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς. Περίοδος Γ' (1883-1912). Ἐπωλήθησαν δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1883 καὶ ἕν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α'-β'-γ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνά δύο τοῦ 1884 καὶ 1885 καὶ ἕν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν γ'-δ' τοῦ 1885, δύο ἀντίτυπα τοῦ 1886 καὶ ἕν τῶν τευχῶν α'-β'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἕν ἀντίτυπον τοῦ 1887 καὶ ἕν τῶν τευχῶν α' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἕν ἀντίτυπον τοῦ 1888 καὶ ἕν τῶν τευχῶν α'-β' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1889 καὶ 1890 καὶ ἕν ἀντίτυπον τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1890, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1891, ἀνά ἕν ἀντίτυπον τοῦ 1892 καὶ 1893 καὶ ἕν τῶν τευχῶν γ'-δ' τοῦ 1893, ἕν ἀντίτυπον τοῦ 1894 καὶ ἕν τῶν τευχῶν α'-β'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἕν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α'-β' τοῦ 1896, τρία ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1897, ἕν ἀντίτυπον τῶν τευχῶν α'-β'-γ' τοῦ 1899, ἀνά ἕν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1900 καὶ 1901, καὶ ἕν τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1901, δύο ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1902, ἀνά ἕν τῶν ἐτῶν 1903, 1904 καὶ

1906, δύο αντίτυπα τοῦ 1907, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1908 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, δύο τοῦ 1909, πέντε ἀντίτυπα τοῦ 1910 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἑπτὰ τοῦ 1911 καὶ ὀγδοήκοντα τέσσαρα ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, καὶ ἑνεήκοντα ἑπτὰ ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1912. Ἐδωρήθησαν ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῶν ἐτῶν 1883-1886, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1887 καὶ 1888, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1889 1892, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1893 καὶ 1894, τέσσαρα τοῦ 1895, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1896, ἀνὰ τρία ἀντίτυπα τοῦ 1898, δύο τοῦ 1899 καὶ ἓν τῶν τευχῶν α'-β'-γ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1900 καὶ ἓν τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1901-1903 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1903, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1904-1908 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1908, ἓν ἀντίτυπον τοῦ 1909 καὶ ἓν τοῦ τεύχους δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τρία ἀντίτυπα τοῦ 1910, ὀκτὼ ἀντίτυπα τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1911 καὶ ἓν τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ αὐτοῦ ἔτους. Διενεμήθησαν 234 ἀντίτυπα τοῦ τεύχους γ'-δ' τοῦ 1911 καὶ 219 τοῦ τεύχους α'-β' τοῦ 1912.

4) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (1842-1911). Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1848-1873, δύο τοῦ ἔτους 1873/1874, ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1874/1875-1904, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1905, 1906, ἀνὰ ἓν τῶν ἐτῶν 1907, 1908, πέντε ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1909, τέσσαρα τοῦ 1910 καὶ ὀκτώ τέσσαρα τοῦ 1911. Ἐδωρήθησαν ἀνὰ δύο ἀντίτυπα τῶν ἐτῶν 1842, 1848, 1849, 1858/1859, τρία τοῦ ἔτους 1871/1872, δύο τοῦ 1872/1873, τρία τοῦ 1873/1874, δύο τοῦ 1874/1875, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1876 1879, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1880 καὶ 1881, τέσσαρα τοῦ 1882, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1883-1885, ἀνὰ τέσσαρα τῶν ἐτῶν 1886 καὶ 1887, ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1888 1891, ἀνὰ τέσσαρα τῶν ἐτῶν 1892-1896, τρία τοῦ 1897, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1898-1904, ἓν τοῦ 1905, ἀνὰ δύο τῶν ἐτῶν 1906 καὶ 1907 καὶ ἀνὰ τρία τῶν ἐτῶν 1908-1910. Διενεμήθησαν 334 ἀντίτυπα τοῦ ἔτους 1911

5) Ἐπιγραφαὶ Ἑλληνικαί. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο. Ἐδωρήθη ἓν.

6) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ὑπὸ Π. Καββαδία 1887-1900. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 57.

7) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου. Ἐπωλήθη ἀντίτυπον ἓν καὶ ἔδωρήθησαν 15.

8) Τὸ Ἱερόν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 8.

9) Μνημεία τῆς Ἑλλάδος. Τόμος Α'. Ἐπωλήθησαν διὰ Hiersemann ἀντίτυπα 9 καὶ ἔδωρήθησαν ἀντίτυπα 60.

10) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως 1885-1890. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα 3 καὶ ἔδωρήθησαν ἀντίτυπα 37.

11) Γενικαὶ Συνελεύσεις. Ἐπωλήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1864 καὶ 1867 καὶ ἔδωρήθησαν ἀνὰ ἓν ἀντίτυπον τῶν ἐτῶν 1860, 1861, 1863, 1864, 1866, 1867 καὶ 1869.

12) Εὐρετήριον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα τέσσαρα.

13) Τὸ Νανάριον τῶν Ἀντικυθήρων. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα δύο.

14) Comptes - rendus du Congrès International d'Archéologie 1re Séssion - Athènes 1905. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο καὶ ἔδωρήθησαν 25.

15) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηγίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσοῦντα. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα ἕξ καὶ ἐδωρήθησαν 13.

16) Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων Τίφων ὑπὸ Γ. Παπαδασυλείου. Ἐπωλήθησαν ἀντίτυπα δύο καὶ ἐδωρήθησαν 16.

17) Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας ὑπὸ Κ. Κουρουπιώτου. Ἐδωρήθησαν ἀντίτυπα 15.

Γ'

Πίναξ τῶν πρὸς πώλησιν ὑπαρχόντων ἐντύπων τῆς Ἑταιρείας
κατὰ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1912.

1) Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερίς.

Α' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1837-1860).

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντύπων τευχῶν
✓ 1837	1	149 ✓
✓ 1837	2	200 ✓
✓ 1837	3	189 ✓
1837	4	199 ✓
1839	11	1
1839	12	1
1839	15	2
1839	17	5 ✓
1840	18	1
1840	19	15 ✓
1840	20	7 ✓
1840	21	12 ✓
1841	22	19 ✓
1841	23	24 ✓
1841	24	22 ✓
1842	25	41 ✓
1842	26	51 ✓
1842	27	44 ✓
1842	28	23 ✓
1843	29	30 ✓
1858	50	83 ✓
1859	51	317 ✓
1860	53	43 ✓
1860	54	12 ✓
1860	55	38 ✓

2) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς.

Β' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(1862 καὶ 1869-1874).

Τοῦ ἔτους 1862 ὑπάρχουσι σειραὶ πλήρεις 269 ἐκάστη ἀποτελουμένη ἐκ δώδεκα τευχῶν ὑπὸ στοιχεῖα Α-ΙΒ'. Τὰ μεμονωμένα τεύχη τοῦ 1862 καὶ τὰ τῶν ἐτῶν 1869-1874 ἔχουσιν οὕτω:

Ἔτη	Τεύχη	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων τευχῶν
1862	β'	13
1862	γ'	4
1862	δ'	19
1862	ε'	7
1862	ς'	16
1862	ζ'	4
1862	η'	6
1862	θ'	28
1862	ι'	24
1862	ια'	19
1862	ιβ'	11
1869	ιγ'	161 ✓
1870	ιδ'	117 ✓
1872	ιε'	298 ✓
1873	ις'	298 ✓
1874	ιζ'	291 ✓

3) Ἀρχαιολογική Ἐφημερίς.

Γ' ΠΕΡΙΟΔΟΣ

(ἀπὸ τοῦ ἔτους 1883 κ. ἐ.).

α') Πλήρεις σειραί.

Ἐν τῇ ἀποθήκῃ τῆς Ἐταιρείας ὑπάρχουσι πρὸς πώλησιν πεντήκοντα ἐξ πλήρεις σειραὶ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς Γ' Περιόδου. Ἐκάστη τῶν σειρῶν τιμᾶται δραχμῶν 750.

β') Μεμονωμένοι τόμοι καὶ τεύχη.

Ἰπάρχουσι προσέτι καὶ οἱ ἐξῆς τόμοι πωλούμενοι μεμονωμένοι ἕκαστος δραχμ. 25, ἕκαστον δὲ τεύχος δραχμ. 6 25.

Ἔτη	Ἀριθμὸς τόμων	Ἀριθμὸς τευχῶν			δ'
		α'	β'	γ'	
1883	108	—	—	7	7
1884	121	1	1	17	—
1885	29	2	2	—	2
1886	19	—	—	—	3
1887	26	1	—	—	1
1888	34	—	—	3	3
1889	36	—	—	—	—
1890	33	—	—	3	3
1891	38	—	—	—	—
1892	42	1	—	—	—
1893	61	1	1	—	1
1894	64	1	1	8	—
1895	20	29	4	4	—
1896	12	—	—	9	9
1897	16	1	1	—	—
1898	14	—	—	1	—
1899	6	—	8	8	20
1900	16	—	—	4	2
1901	9	—	—	4	4
1902	1	—	—	7	7
1903	—	—	—	2	2
1904	4	—	—	8	8
1905	101	—	—	3	3
1906	86	—	—	9	9
1907	71	10	10	—	—
1908	86	—	—	7	7
1909	109	—	—	—	29
1910	160	—	—	19	19
1911	175	7	7	—	—
1912	—	184	184	—	—

4) Πρακτικά τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας.

Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων	Ἔτος	Ἀριθμὸς ἀντιτύπων
1842	82	1891 ✓	151
1848—1849	174	1892 ✓	167
1858—1859 ✓	231	1893 ✓	208
1871—1872 ✓	608	1894 ✓	55
1872—1873 ✓	91	1895 ✓	55
1873—1874 ✓	250	1896 ✓	47
1874—1875 ✓	615	1897 ✓	62
1876—1877 ✓	497	1898 ✓	58
1877—1878 ✓	519	1899 ✓	56
1878—1879 ✓	640	1900 ✓	37
1879—1880 ✓	589	1901 ✓	16
1880—1881 ✓	560	1902 ✓	17
1881—1882 ✓	374	1903 ✓	13
1882—1883 ✓	104	1904 ✓	9
1883 ✓	54	1905 ✓	8
1884 ✓	12	1906 ✓	14
1885 ✓	118	1907 ✓	25
1886 ✓	75	1908 ✓	54
1887 ✓	57	1909 ✓	152
1888 ✓	134	1910 ✓	146
1889 ✓	129	1911 ✓	151
1890 ✓	87		

5) Γενικαὶ Συνελεύσεις τῶν ἑταίρων τῆς ἐν Ἀθήναις Αρχ. Ἑταιρείας

τῶν ἐτῶν 1860-1870

Ἔτος	Φυλλάδια
1860	195
1861	345
1862	271

Ἔτος	Φυλλάδια
1863	244
1864	18
1866	314
1867	41
1868	72
1869	111
1870	171

6) Ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι ἀνακαλυφθεῖσαι καὶ ἐκδοθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συλλόγου. Ἐν Ἀθήναις 1852-1855.

Ἔτος	Φυλλάδιον	Ἀντίτυπα
1852	β'	84
1855	γ'	237

7) Πρακτικὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου ἐπιτροπῆς ἢ ἀναγραφὴ τῆς ἀληθοῦς καταστάσεως τοῦ Ἐρεχθείου. Ἐν Ἀθήναις 1853. Ἀντίτυπα 42, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 1.

8) Ἑλληνικαὶ ἐπιγραφαὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἀνέκδοτοι, ἐκδιδόμενοι δαπάνῃ τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ἐν Ἀθήναις 1860. Ἀντίτυπα 135, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. μιᾶς.

9) Κατάλογος τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐπιγραφικοῦ Μουσείου ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Τόμος πρῶτος. Ἐπιγραφαὶ ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως. Τεῦχος πρῶτον. Ἀρχαῖκα ἀναθηματικὰ ἐπιγραφαὶ ὑπὸ H. G. Lolling. Ἐν Ἀθήναις 1899, ἀντίτυπα 327, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 12.50.

10) Τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐν Ἐπιδαύρῳ καὶ ἡ θεραπεία τῶν ἀσθενῶν ὑπὸ Π. Καββάδρια. Ἀθήνησι 1900, ἀντίτυπα 129, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχ. 15.

11) Ἱστορία τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1837 ἰδρύσεως αὐτῆς μέχρι τοῦ 1900 ὑπὸ Π. Καββάδρια. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 623, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 3.

12) Ἐυρετήριον Ἀρχαιολογικῆς Ἐφημερίδος τῆς τρίτης περιόδου, συνταχθὲν ὑπὸ Ἀλεξ. Λαμπροπούλου. Τόμος πρῶτος, περιλαμβάων τὰ ἔτη 1883-1887. Ἐν Ἀθήναις 1902, ἀντίτυπα 309, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 30.

13) Τὰ εὐρήματα τοῦ ναυαγίου τῶν Ἀντικυθήρων.

(Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς τεύχος γ' καὶ δ' 1902).

Ἀντίτυπα 100, ὧν ἕκαστον πωλεῖται ἀντὶ δραχμῶν 5.

14) Μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος. (Τόμος Α' 1906). Ἀντίτυπα 168, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 25.

15) Comptes-Rendus du Congrès International d'Archéologie. 1re Session. Athènes 1905. Ἀντίτυπα 1386, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 6.

16) Ἡ ἀνασκαφὴ τῆς Ἀκροπόλεως ἀπὸ 1885-1890 ὑπὸ Π. Καββάδρια καὶ Γ. Καβεράου. Ἐν Ἀθήναις 1907. Ἐν ἔλῳ ἀντίτυπα 197, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

17) Αἱ προϊστορικαὶ Ἀκροπόλεις Διμηνίου καὶ Σέσκλου ὑπὸ Χ. Τσουντζα. Ἀντίτυπα 209, ὧν ἕκαστον τιμᾶται δρ. χρ. 50.

18) Περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ὑπὸ Γ. Παπαβασιλείου. Ἐν Ἀθήναις 1910. Ἀντίτυπα 418, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχμῶν 10.

19) Κατάλογος τοῦ Μουσείου Λυκοσοῦρας ὑπὸ Κ. Κουρουνώτου. Ἐν Ἀθήναις 1911. Ἀντίτυπα 531, ὧν ἕκαστον πωλεῖται δραχ. 4.

ΕΤΟΣ 1912

ΛΟΓΟΛΟΣΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

συνταχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐταιρείας, ἐγκριθεῖσα ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου καὶ ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει τῆς 13^{ης} Ἰανουαρίου 1913.

Κύριοι!

Εὐφροσύνως χαιρετίζει ὑμᾶς τὸ Συμβούλιον συνεργομένους σήμερον εἰς Γενικὴν ἐτησίαν Συνέλευσιν, ἐν ἡμέραις καθ' ἃς ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Ὑψηλοῦ προέδρου τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας ἀνδροῦται τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος καὶ κλέος προσκίτῃται. Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Διάδοχος, ἡγούμενος τοῦ ἀνδρείου Ἑλληνικοῦ στρατοῦ, νικηφόρος καὶ ἑνδοξὸς προήλασεν ἀνὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας καὶ τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου, μεταβαίνει εἰς τὸ πανάρχαιον Δωδωναῖον ἱερὸν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς φέρων πανταχοῦ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς ὑπὸ μακροαίωνα δουλείαν διατελοῦντας ἀδελφοὺς ἡμῶν. Ἐπεκτείνει δὲ τὴν ἐλευθερίαν ταύτην ὁ γενναῖος

Ἑλληνικὸς στόλος καὶ γενόμενος θαλασσοκράτωρ ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐπιστέφει καὶ ἐξασφαλίζει τὸ ὅλον νικηφόρον ἔργον τῶν συμμάχων χριστιανικῶν λαῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου. Ὑπὸ τοσοῦτον αἰσίας περιστάσεις, ἀναπολούσας ἡμᾶς μεγάλα καὶ ἐνδοξα ἔργα τῶν ἡμετέρων προγόνων, τὸ Συμβούλιον παρακαλεῖ τὴν συνέλευσιν ὅπως ἀνευφημήσωμεν πάντες τὸν Πρόεδρον ἡμῶν.

(ἐπευφημία καὶ παρατεταμένα χειροκροτήματα).

Ἀρχόμενοι νῦν τῆς λογοδοσίας τοῦ Συμβουλίου λόγον ποιούμεθα κατὰ πρῶτον περὶ τῶν ἐταίρων. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τακτικῶν ἐταίρων ἀνέρχεται εἰς 184. Τούτων δὲ 80 εἶνε τακτικοὶ ἐταῖροι ἰσόβιοι. Εἰς τοὺς τέως δὲ ἐπιτιμίους ἐταίρους προσέθηκε τὸ Συμβούλιον καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν ἐν τῇ Ἑσπερία ἀρχαιολόγων καὶ σοφῶν, τοῦτο δ' ἔπραξε ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως ἐβδομηκονταπενταετίας ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἑταιρείας. Ἀπεφάσισε μάλιστα τὸ Συμβούλιον νὰ ἐορτάσῃ τὴν ἐπέτειον ταύτην, ἀναβάλλει ὅμως τὴν ἐορτὴν ἕνεκα τῶν σημερινῶν περιστάσεων. Ἐργαζομένη ἡ Ἑταιρεία ὑπὲρ προαγωγῆς τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης δικαίως προσεταιρίζεται πάντας τοὺς ξένους σοφοὺς τοὺς ἐργασθέντας καὶ ἐργαζομένους ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ τούτου συνδέουσα οὕτως αὐτοὺς μετὰ τῆς Ἑλλάδος δι' ἐνὸς ἐπὶ πλέον δεσμοῦ προσφιλοῦς καὶ ἐκείνοις καὶ ἡμῖν. Μετὰ λύπης δὲ ἀνακοινεῖ τὸ Συμβούλιον ὅτι κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἀπεβίωσαν οἱ τακτικοὶ ἐταῖροι Ἀθανάσιος Βερναρδάκης, Μιχαὴλ Μαρούδης καὶ Φιλόθεος Στεφανάκος, ὁ ἐπιτιμιὸς ἐταῖρος William Goodwin, εἷς τῶν ἐξόχων ἐν Ἀμερικῇ ἐλληνοιστῶν καὶ φιλελλήνων ὁ καὶ ἰδρυτὴς καὶ πρῶτος διευθυντὴς τῆς ἐν-

ταῦθα Ἀμερικανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, καὶ δύο τακτικοὶ ἰσόβιοι ἐταῖροι, οἵτινες καὶ σύμβουλοι τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας διετέλεσαν, ὁ Σπυριδῶν Βάσης, ἀνὴρ φιλικός πάντων ἡμῶν καὶ καθηγητὴς τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου διαπρεπέστατος καὶ ὁ Ὅθων Λύδερς, εὐγενὴς τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα ἀνὴρ, ὃν προσφιλεῖς δεσμοὶ συνέδεσαν μετὰ τῆς Ἑλλάδος γενομένης δευτέρας αὐτοῦ πατριδος. Ὁ Ὅθων Λύδερς διετέλεσε διευθυντὴς τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Γερμανίᾳ σπουδῶν τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Διαδόχου Προέδρου τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας, ἔσχε δὲ καὶ τὴν εὐτυχίαν νὰ διατελέσῃ ὁ πρῶτος γραμματεὺς τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πόλει Γερμανικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου αὐτὸς ἰδρύσας τὸ καθίδρυμα τοῦτο ἐν ἔτει 1874 κατ' ἐντολήν τῆς Γερμανικῆς Κυβερνήσεως.

Τὰ τῆς οικονομικῆς καταστάσεως τῆς Ἐταιρείας περιέχονται ἐν τοῖς ὑπ' ὄψει ἡμῶν ἐντύποις λογιστικοῖς πίναξιν, ἐν οἷς ἀναγράφονται ἀναλελυμένως τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα τῆς Ἐταιρείας κατὰ τὸ λήξαν ἔτος 1912.

Τρέποντες νῦν τὸν λόγον εἰς τὰ ἔργα τῆς Ἐταιρείας ἀνακοινοῦμεν ἐν πρώτοις τὰ περὶ τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἐταιρείας καὶ εἶτα τὰ περὶ τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐφημερὶς ἐξηκολούθησεν ἐκδόσιμὴν τακτικῶς ὑπὸ τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ ἐκ τῶν συμβούλων τῆς Ἐταιρείας καὶ τμηματάρχου τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Τμήματος κ. Βασιλείου Λεονάρδου, ὅστις φιλοτίμως καὶ δωρεὰν παρέχει τῇ Ἐταιρείᾳ τὴν ἐργασίαν ταύτην. Ἐξεδόθησαν δ' ἐγκαίρως καὶ τὰ Πρακτικὰ τοῦ ἔτους 1911 ἐπιμελείᾳ τοῦ Γραφείου τῆς Ἐταιρείας.

Ἐξακολουθεῖ δὲ ὑπὸ τῆς Ἐταιρείας καὶ ἡ ἐκδοσις καὶ ἡ παρασκευὴ πρὸς ἐκδοσιν τριῶν ἐπιστημονικῶν συγγραμμάτων, ἧτοι τοῦ περὶ τῶν Σηλῶν τῶν Παγασῶν ὑπὸ Α

Ἀρβανιτοπούλου, τοῦ περὶ τῆς ἐν Ἐπιδαύρῳ θόλου τοῦ Πολυκλείτου ὑπὸ Π. Καββαδία καὶ τοῦ περὶ Τοπογραφίας τῶν Δελφῶν ὑπὸ Α. Κεραμοπούλου. Ἦρξατο δὲ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Φ. Βερσάκη καὶ ἡ σύνταξις σχεδίων τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων τῆς Ἐλευσίνος πρὸς δημοσίευσιν αὐτῶν.

Τῶν μνημονευθέντων τούτων δημοσιευμάτων πολυδάπανον εἶνε τὸ περὶ τῶν «Στηλῶν τῶν Παγασῶν», ἀλλ' εἶνε τοῦτο ἔργον σημαντικόν, συνοδευόμενον ὑπὸ ἐγχρωμάτων πινάκων, ὧν ἡ παρασκευὴ εἶνε λίαν δαπανηρά. Σχετικῶς πρὸς τοῦτο τὸ Συμβούλιον ἀνακοινεῖ τὰ ἐξῆς: «Διὰ τοῦ συγγράμματος τούτου πρόκειται ὄχι μόνον νὰ γείνωσι γνωστὰ εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον τὰ σπουδαῖα ἐκεῖνα καὶ πρωτοφανῆ εὐρήματα τῶν Παγασῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ δημοσιευθῶσιν εἰκόνες μέλλουσαι νὰ διατηρήσωσι διὰ παντὸς τοῦ χρόνου τὴν ζωρότητα τῶν χρωμάτων τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου παραστάσεων, διότι γνωστὸν εἶνε, ὅτι ἡ ζωρότης τῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου χρωμάτων δὲν εἶνε δυνατὸν, παρερχομένου τοῦ χρόνου, νὰ μένη ἀμείωτος. Προκειμένου ἄρα νὰ ἐκδώσῃ ἡ Ἐταιρεία σύγγραμμα, ἔπειθ' ἔχῃ ἐν τῷ μέλλοντι μνημειακὸν χαρακτῆρα, ἐπιβάλλεται αὐτῇ μηδεμιᾶς πρὸς τοῦτο νὰ φεισθῇ δαπάνης. Εὐνόητον δ' ἄλλως ὅτι ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου θέλει ἔχει ἡ Ἐταιρεία μεγάλα ἔσοδα. Σημειωτέον δ' ὅτι αἱ πρὸς ἀπεικόνισιν τῶν πλακῶν τούτων δαπάναι ἐδύναντο νὰ εἶνε πολὺ μείζους, εἰ ἐξηκολουθοῦμεν λαμβάνοντες αὐτὰς διὰ ζωγράφων. Πρὸς ἀποφυγὴν ὅμως τῶν δαπανῶν ἀπεφασίσαμεν νὰ λάβωμεν χρωμοτυπικὰς φωτογραφίας καὶ πρὸς τοῦτο παρηγγείλαμεν τὰς ἀναγκαίας πλάκας. Ἄλλ' οὐδεὶς ἐν Ἀθήναις ἐγίνωσκε τὴν χρῆσιν τῆς νέας ταύτης ἀνακαλύψεως. Ἐν Ἀθήναις ὑπάρχουσι πολλοὶ φωτογράφοι, ἀλλ' οὗτοι δὲν δύνανται νὰ ἀποδώσωσι τὰ

χρώματα. Ἐν ᾧ λοιπὸν εὕρισκόμεθα ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ, ὁ Ὑπασιπιστῆς τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως κ. Ἰωάννης Φραγκοῦδης, φιλόπατρις ὢν, ἐδήλωσεν ἡμῖν, ὅτι ἀφιλοκερδῶς προσφέρει τὴν ἑαυτοῦ ὑπηρεσίαν, διότι ἀπὸ μακροῦ χρόνου ὡς ἐρασιτέχνης ἀσχολεῖται περὶ τὴν χρωμοτυπικὴν φωτογραφίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου αἱ ἡμέτεραι δαπάναι μεγάλως ἐμειώθησαν ».

Ἀνασκαφὰς δὲ ἐξετέλεσεν ἡ Ἐταιρεία κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐν Παγασαῖς, ἐν Θήβαις καὶ Λεβαδείᾳ, ἐν Φωκίδι, ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἐν Ἀθήναις. Αἱ σχετικαὶ περὶ τούτων ἐκθέσεις, ἃς ὑπέβαλον οἱ διευθύνοντες αὐτάς, θέλουσι δημοσιευθῆ ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τῆς Ἐταιρείας.

Τὸ κύριον καὶ σπουδαιότατον ἀνασκαφικὸν ἔργον εἶνε τὸ τῶν *Παγασῶν*. Γνωστὴ εἶνε ἡ ἐπιτυχία, ἣτις ἔσπεφται ἀπὸ ἐτῶν ἐνεργουμένης διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Ἀρβανιτοπούλου ἀνασκαφάς, αἵτινες ἤνεγκον εἰς φῶς τὰς γραπτὰς ἐκεῖνας ἐπιτυμβίους στήλας, δι' ὧν τὸ ἐν Βόλῳ Μουσεῖον ἐγένετο λαμπρὸν καὶ μοναδικὸν ἐν τῷ κόσμῳ Μουσεῖον τῆς Ἑλληνικῆς Ζωγραφικῆς. Αἱ ἀνασκαφαὶ αὗται ἐξήκολούθησαν διὰ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος, ὑπῆρξαν δὲ γονιμώταται. Πρὸς τοῖς κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἀνακαλυφθεῖσι δύο πύργοις ἀνεκαλύφθησαν νῦν τρεῖς ἐπὶ πλέον πύργοι πλήρεις γραπτῶν στηλῶν. Ἐκ τοῦ ἐνὸς τούτων ἀνασκαφέντος καθ' ὀλοκληρίαν ἐξήχθησαν 230 στήλαι, ὧν πλεῖστα διατηροῦσι κάλλιστα τὰ χρώματα. Ἐκ τοῦ ἐτέρου ἀνασκαφέντος ἐν μέρει ἐξήχθησαν 30 στήλαι. Ὁ τρίτος, ὅστις εἶνε πλήρης στηλῶν καὶ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, θέλει ἀνασκαφῆ κατὰ τὸ ἀρξάμενον ἔτος. Ἐγγύτατα δὲ τοῦ δευτέρου τῶν πύργων ἀνεκαλύφθησαν λείψανα τοῦ κρηπιδώματος ναοῦ, ὅστις εἶνε ὁ ναὸς τῆς Πασικράτας, καὶ εὐρέθη

ώραισιότατη κεφαλὴ τῆς θεᾶς ἐκ παρίου μαρμάρου, ἥτις κατὰ τὸν Ἀντιπρόεδρον κ. Μιστριώτην, ἐπισκεφθέντα τὸ Μουσεῖον τοῦ Βόλου, ἔχει μεγάλην ὁμοιότητα πρὸς τὴν τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου. Εὐρέθησαν δὲ καὶ περὶ τὰ 300 πῆλινα ἀγαλμάτια καὶ 20 ἀναθηματικά ἐπιγραφαί, Περὶ τὸ κέντρον δὲ τῆς πόλεως ἀνεκαλύφθη μέγας ναὸς ἀγνώστου θεότητος καὶ ἕτερος μικρὸς κατὰ τὸ ἀνατολικὸν ἄκρον αὐτῆς.

Συντελέσαν τὸ Συμβούλιον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν τοσούτων καὶ τοιούτων εὐρημάτων ἐπεξέτεινε τὴν ἐνέργειαν ἑαυτοῦ καὶ εἰς πᾶν σχετικὸν καὶ ἀναγκαῖον μέτρον. Προέβη εἰς φωτογράφησιν καὶ εἰς ἔγχρωμον ἀπεικόνισιν τῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν παραστάσεων πρὸς ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματος, οὗ ἐμνημονεύσαμεν. Περὶ πολλοῦ δὲ ποιούμενον τὴν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου ὅσον ἔνεστι διατήρησιν τῶν χρωμάτων παρεκάλεσε τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τοῦ ἀπὸ 21 Ἀπριλίου 1912 ἐγγράφου «ὅπως εὐαρεστηθῆ καὶ διατάξῃ νὰ ληφθῶσιν ἀρμοδίως μέτρα ἀποτελεσματικὰ πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων τῶν εικόνων, διότι, ὡς ἡ πέτρα ἀπέδειξεν ἤδη, εἶνε ἀδύνατον νὰ διασωθῶσι τὰ χρώματα ἄνευ τῆς χρήσεως στερεωτικοῦ τινος ὑγροῦ (fixatif). Μόνον ἡ χρῆσις τοιούτου ὑγροῦ εἶνε μέτρον σωστικόν, πᾶν δ' ἄλλο μέτρον προτεινόμενον ἢ συνιστώμενον δύναται νὰ εἶνε μόνον ἐπιβοηθητικὸν πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων, ἀφοῦ ταῦτα στερεωθῶσι διὰ τοῦ ὑγροῦ». Τὰ αὐτὰ ἐπανελάβε τὸ Συμβούλιον πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον καὶ δι' ἄλλου ἐγγράφου ἀπὸ 3 Ἰουλίου, ἐν ᾧ προσέθετεν ὅτι τεθραυσμέναι αἱ στηλῆαι εἰς τεμάχια εἶνε ἀνάγκη νὰ συγκολληθῶσι, νὰ γείνη δι' ἡ ἐργασία ὑπὸ ἐμπείρου τεχνίτου, διότι φόβος εἶνε μὴ ἐπενεχθῆ βλάβη εἰς τὰ σωζόμενα χρώματα. Ἐδῆλου δὲ τὸ Συμβούλιον ὅτι ἐν περιπτώσει καθ' ἣν προβῆ τὸ Ὑπουργεῖον εἰς πᾶσαν ἀναγκαίαν ἐνέργειαν, ἡ

Ἐταιρεία εἶνε πρόθυμος νὰ καταβάλῃ αὐτὴ τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην. Τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο. Τοῦ Ὑπουργείου λαβόντος, ἂ ἐνόμισε κατάλληλα μέτρα, καὶ ἀποστείλαντος εἰς Βόλον χημικὸν πρὸς στερέωσιν τῶν χρωμάτων καὶ τεχνίτας, ἡ Ἐταιρεία προκατέβαλε κατ' ἐντολὴν τοῦ δημοσίου δρ. 1,400 πρὸς ἀποζημίωσιν τοῦ ἀποσταλέντος χημικοῦ κ. Ὅθωνος Ρουσοπούλου καὶ ἐπλήρωσε δρ. 712.10 πρὸς φωτογράφησιν τῶν ἐγχρώμων στηλῶν πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ, δρ. 1,307.25 εἰς ἡμερομίσθια ἐργατῶν καὶ τεχνιτῶν καὶ 1,477.20 εἰς ἀγορὰν ὑλικῶν. Προστιθεμένων δὲ τῶν ποσῶν τούτων εἰς τὰς γενομένας δαπάνας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀνασκαφῶν, ἡ ὅλη κατὰ τὸ λήξαν ἔτος δαπάνη διὰ τὸ ἐν Παγασαῖς ἀνασκαφικὸν καὶ μουσειακὸν ἔργον ἀνέρχεται εἰς δρ. 9,149.30. Λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν μεγάλων τούτων δαπανῶν, θέλει ἐξαχθῆ τὸ δίκαιον συμπέρασμα ὅτι κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἡ Ἐταιρεία ἔχει περισσεύμα πολλῶν χιλιάδων δραχμῶν, αἵτινες θέλουσιν αὐξηθῆ ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς πωλήσεως τόμων περιεχόντων τριχρόμους εἰκόνας σπουδαίων καὶ μοναδικῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Ἐν Θήβαις εἶχον ἀνακαλυφθῆ ἐντὸς τῆς πόλεως ἐρείπια Μυκηναϊκοῦ ἀνακτόρου, ὅπερ ἡ Ἐταιρεία ἤρξατο ἔκτοτε νὰ ἀνασκάπτῃ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Α. Κεραμοπούλου, χορηγοῦντος τὴν δαπάνην ἀπὸ τοῦ ἔτους 1911 τοῦ Ὁλλανδοῦ λογίου κ. Goekoop, φιλέλληνας ἀνδρὸς καὶ εὐεργέτου τῆς Ἐταιρείας. Γνωστὰ δ' εἶνε τὰ σπουδαῖα ἀποτελέσματα τῶν ἀνασκαφῶν τούτων καὶ τὰ γινόμενα σημαντικὰ εὐρήματα, μάλιστα δὲ αἱ τοιχογραφίαι, αἵτινες πολὺ συμβάλλονται εἰς διαφώτισιν τοῦ ζητήματος περὶ τῆς κατὰ τοὺς μέσους χρόνους τῆς 2^{ας} χιλιετηρίδος π. Χ. ἐπιδράσεως ἐν Ἀργολίδι καὶ ἐν Βοιωτίᾳ τῆς ἐν Κρήτῃ κυρίως ἀναπτυχθείσης ἀρχιτεκτονικῆς καὶ

διακοσμητικῆς τῶν τοίχων τέχνης. Αἱ ἀνασκαφαὶ ἐπανε-
λήφθησαν καὶ κατὰ τὸ λήξον ἔτος, μικρὸν δ' ἐξετάθησαν,
ἅτε μὴ κατορθωθέντος εἰσέτι νὰ ἀπαλλοτριωθῇ χώρος πρὸς
βορρᾶν ἢ πρὸς νότον τῶν ἐρειπίων, ἔνθα εἶνε σχεδὸν βέ-
βαιον ὅτι ὑπάρχει συνέχεια αὐτῶν. Κατ' ἀνάγκην αἱ ἐργα-
σίαι ἐστράφησαν πρὸς δυσμᾶς, ἀπεκάλυψαν δὲ ἐρείπιά τινα
καὶ μάλιστα παχύτατον Μυκηναϊκὸν τοῖχον κείμενον πρὸ
τοῦ ἀνακτόρου. Εὐρήματα ἐγένοντο τεμάχια Μυκηναϊκῶν
ἀγγείων καὶ σπουδαῖος μέγας λίθος πλακωτὸς (ἴδε σ. 87
εἰκ. 1), ὅστις φαίνεται ἡμῖν ὅτι ὁμοιάζει κατὰ τε τὴν
ἐξεργασίαν καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τοῖς ἐν Τίρυνθι καὶ Μυκή-
ναις, ἐν Κνωσῶ καὶ Φαιστῶ καὶ ἀλλαγῶ τῶν Κρητομυ-
κηναϊκῶν χωρῶν ἀποκαλυφθείσαις λιθίναις βάσεσι κίωνων
ἐκ ξύλου, ὧν ὅμοιοι θὰ ὑπῆρχον καὶ ἐν τῷ Θηβαϊκῶ ἀνα-
κτόρῳ, οἰκοδομήματι πολυτελεῖ καὶ πλουσίως κεκοσμη-
μένῳ. Ἐπειδὴ δὲ ἔχει μεγάλας σχετικῶς τὰς διαστάσεις
καὶ εἶνε οὐχὶ ἐντελῶς κυκλικός, ἀλλὰ μικρόν τι ἐλλειψοει-
δής, εἶνε πιθανὸν ὅτι ἦτο βᾶσις διπλοῦ κίονος. Ὁ κ. Κε-
ραμόπουλος ἀναφερόμενος εἰς τὸν Πausανίαν (IX, 38, 2)
εἰκάζει ὅτι ὁ προκείμενος λίθος εἶνε ἴσως «ὁ κορυφαῖος λίθος
θολωτοῦ τίνος οἰκοδομήματος ὁ συγκρατῶν τὴν ἀρμονίαν
τοῦ κτιρίου, οἷα ὑπῆρχον ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν Μυκηναϊκῶν
ἀνακτόρων». Ὁ Πausανίας ὁμιλεῖ ἀληθῶς περὶ τοιοῦτου
κορυφαίου λίθου, ἀλλὰ τοῦτο πράττει, διότι δὲν εἶχεν
ἀκριβῆ ἔννοιαν τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομῆς τῶν Μυκηναϊκῶν
θολωτῶν κτισμάτων. Τοιοῦτος λίθος συγκρατῶν τὴν ἀρμο-
νίαν τοῦ κτιρίου δὲν ὑπῆρχεν ἐν τοῖς κτίσμασι τούτοις,
ἅτινα κατεσκευάζοντο οὐχὶ διὰ σφηνοειδῶν τὸ σχῆμα λί-
θων, ὡς ὁ Πausανίας προφανῶς ἐπίστευεν, ἀλλὰ δι' ὀρι-
ζοντίως τοποθετουμένων λίθων, τῶν ἐκάστου ὑπερκειμένου
δόμου λίθων προεξεχόντων βαθμηδὸν πρὸς τὰ ἔσω.

Ἐν δὲ τῷ ἀνωτάτῳ στρώματι τῆς ἐπιχώσεως ἀπεκά-

λυφεν ὁ κ. Κεραμόπουλος κτιστάς τινας βάσεις κίωνων ἀνηκόντων κατ' αὐτὸν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Παυσανίου μνημονευομένην ῥωμαϊκὴν ἐν Θήβαις ἀγοράν.

Ἐνήργησε δ' ὁ κ. Κεραμόπουλος κατ' ἐντολήν τῆς Ἐταιρείας καὶ ἀνασκαφὴν τινὰ ἐν *Λεβαδείᾳ* πρὸς ἀνακάλυψιν τοῦ Μαντείου τοῦ Τροφωνίου, ἥτις ὅμως δὲν ἔσχε τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα. Κατέληξεν ὁ ἐκτελέσας τὴν ἀνασκαφὴν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «οὔτε ἐν τῷ Καστρῷ, οὔτε ἐν τῷ κολίῳ πως χώρῳ πρὸς βορρᾶν αὐτοῦ μέχρι τῆς βραχύδου κορυφογραμμῆς τῆς Ἀγ. Ἄννης, ἤτο ποτε ἀρχαῖόν τι κτίσμα θαμιζόμενον καὶ λατρευόμενον».

Ἐν δὲ τῇ *Κεφαλληνίᾳ* εἶχον γείνει τῷ 1899 δοκιμαστικὰ καὶ ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ γραμματέως τῆς Ἐταιρείας καὶ τότε γενικοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων βεβαιώσασαι τὴν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ ὑπαρξίν Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ. Συστηματικὰ δ' ἀνασκαφαὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐνηργήθησαν τῷ 1908 καὶ 1909 δαπάναις τοῦ κ. Goekoop, σκοπὸν ἔχουσαι τὴν ἐξακριβώσιν τοῦ ἐν τῇ νήσῳ Μυκηναϊκοῦ καὶ προϊστορικοῦ πολιτισμοῦ. Διακοπεῖσαι αὐταὶ τῷ 1910 μέλλουσι νὰ συνεκισθῶσιν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ γραμματέως, καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, τὸ ἀρξάμενον ἔτος 1913. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ κ. Goekoop διακαῶς ἐπεθύμει ὅπως κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος 1912 ἐνεργηθῶσιν ἀνασκαφαὶ ἐν θέσεσιν, ἐν αἷς αὐτὸς ἤλπιζεν, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνεκαλύπτετο τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεῶς, ὑπέκρουσα εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ ἀνδρὸς ἡ Ἐταιρεία, τῇ εἰσηγήσει τοῦ γραμματέως, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ὅπως κατὰ τὸ 1912 ἐκτελέσῃ διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Κυπαρίσση καὶ τοῦ συμβούλου τῆς Ἐταιρείας κ. Φιλαδέλφειος τὰς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ κ. Goekoop ἀνασκαφὰς ἐν θέσεσιν, ἃς οὗτος ἤθελεν ὑποδείξει.

Ὁ κ. Goekoop ὑπέδειξε τρεῖς θέσεις ἐν Λακκύθρᾳ

Λειβαθοῦς, ἐν τῷ περὶ αὐτὴν χώρῳ καὶ ἐν «Μηριές», ἐγένοντο δ' ἀνασκαφαὶ ἐν αὐταῖς, ἀλλ' οὐδὲν ἤχθη εἰς φῶς, οὔτε τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεύς, οὔτε ἡ κρήνη, οὔτε ἄλλο τι. Παρὰ τὰς «Μηριάς» ἀπεκαλύφθη τὸ κρηπίδωμα δωρικοῦ ναοῦ ἔχοντος μῆκος 15 καὶ πλάτος 9 μέτρων.

Ἄλλ' οἱ ἐκτελέσαντες τὰς ἀνασκαφὰς ταύτας προέβησαν εἰς ἀνασκαφὰς καὶ ἀλλαγῶ τῆς νήσου. Ἐν θέσει Δικαῖα ἀνέσκαψαν Μυκηναϊκὸν σπηλαιώδη τάφον ὅμοιον τοῖς ἐν ἔτει 1908 ἀνακαλυφθεῖσι παρὰ τὰ Μαζαρακάτα 16 Μυκηναϊκοῖς τάφοις καὶ ἐξήγαγον ἐξ αὐτοῦ ἀγγεῖα καὶ ἄλλα Μυκηναϊκὰ κτερίσματα. Ἐν θέσει δὲ «Καμπανᾶ», «Κεραμιές», «Καγκέλισα» καὶ ἀλλαγῶ ἀνέφξαν πολλοὺς τάφους τῶν Μακεδονικῶν καὶ ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἐξ ὧν ἐξήγαγον πολλὰ κτερίσματα, ἐν οἷς χρυσοῦν πτερωτὴν Νίκην, ἣτις ἐχρησίμευεν ὡς καρφίς, κρίκους τινὰς χρυσοῦς καὶ τινα πήλινα ἀγγεῖα, ἐν οἷς μεγαρεῖκον σκύφον μετὰ παραστάσεων ἐκ τοῦ Ὀμηρικοῦ κύκλου, δύο πλαγγόνας καλῶν ἐλληνικῶν χρόνων καὶ νομίσματά τινα χαλκᾶ καὶ ἀργυρᾶ.

Ἐν Ἀθήναις δὲ ἐγένοντο ἀνασκαφικαὶ ἐργασίαι παρὰ τὴν Στοὰν τῶν Γιγάντων διὰ τοῦ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ ἐφόρου κ. Π. Καστριώτου καὶ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἐταιρείας κ. Ἄλ. Φιλαδελφείως. Κατηδαφίσθη οἰκία τις τῶν ἐκεῖ, ἣν εἶχεν ἀγοράσει τὸ Δημόσιον καὶ παραχωρήσει τῇ Ἐταιρείᾳ πρὸς ἀνασκαφὴν, καὶ ἐξερευνήθη ὁ ὑπ' αὐτὴν χώρος. Διὰ τῆς γενομένης σκαφῆς ἐφάνη ὅτι ἡ Στοὰ ἐξετείνετο πρὸς ἀνατολὰς περὶ τὰ 3 μέτρα καὶ ἀπεκαλύφθησαν ἐρείπια τοῦ κρηπιδώματος αὐτῆς. Ἐν τῇ ἐπιχώσει ἀπεκαλύφθησαν κτίσματα καὶ παντοῖα πράγματα, ἐξ ὧν ὀρμώμενος ὁ κ. Καστριώτης φρονεῖ ὅτι «ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἰδιωτικόν τι κτίριον, ἐργαστήριον γναφείως ἢ βαφείως ὑφασμάτων», προσθέτει ὁμως ὅτι «δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ γνώμη

ὅτι τὰ κτίσματα ταῦτα μετὰ τῆς Στοᾶς αὐτῆς εἰσὶ λείψανα ἀρχαίου λουτρῶνος». Τῶν γενομένων κινήτων εὐρημάτων μνημονευτέον ἐπιτύμβιον στήλην εὐρεθεῖσαν ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς κατεδαφισθείσης οἰκίας καὶ φέρουσαν ἔμμετρον νεκρικὴν ἐπιγραφὴν. Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταύταις εἰργάσθη μετ' ἀγαστοῦ ζήλου καὶ ὁ ἔμπειρος περὶ τὰς ἀρχαιολογικὰς ἀνασκαφὰς κ. Χρ. Ἡλιόπουλος.

Ἐνεκα δὲ τῶν γνωστῶν ὑμῖν οικονομικῶν καὶ ἄλλων λόγων¹⁾ δὲν ἠδυνήθη τὸ Συμβούλιον νὰ ἀρχίσῃ εἰσέτι ἄς

¹⁾ Διὰ τοῦ νόμου ΓΨΚΘ' τῆς 24 Μαΐου 1910 ἐστερηθῆ ἡ Ἐταιρεία τῶν ἐκ τοῦ ἀρχαιολογικοῦ λαχείου χρηματικῶν παραν. Διὰ δὲ τοῦ νόμου ΓΨΑ' τῆς 24 Μαΐου 1910 περιορίσθη καὶ ἡ ὡς πρὸς τὰς ἀρχαιότητας ὁρᾶσις τῆς Ἐταιρείας.

Σχετικῶς πρὸς τοιαῦτα κατὰ τῆς Ἐταιρείας ληφθέντα μέτρα ὁ Ἄντιπρόεδρος τῆς Ἐταιρείας καὶ καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Γ. Μιστριώτης ἐν τοῖς ἑαυτοῦ *Ρητορικοῖς Λόγοις* (Τόμ. 4ος σ. 184) δημοσιεύει τὰδε:

«Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως
πρὸς διάσωσιν τῶν ἀρχαιοτήτων.

Ἐρίτιμη Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως,

«Μανθάνω μετὰ πολλῆς λύπης, ὅτι συντάσσεται νομοσχέδιον, καθ' ὃ ἀφαιρεῖται ἐκ τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας τὸ διδόμενον χορήγημα ἐκ τοῦ λαχείου καὶ ἡ φύλαξις τῶν μουσείων καὶ τῶν ἄλλων ἀρχαιοτήτων.

«Ὅτι ἐκ τῆς ἡμετέρας Ἐταιρείας ἀφαιροῦνται φροντίδες δὲν εἶναι δυσάρεστον, ἀλλ' ὡς ἀρχαιολογοῦντες κατανοοῖτε τὴν ἀνίαν, ἥτις μέλλει νὰ καταλάβῃ τὸν ἀρχαιολογικὸν κόσμον, ὅταν μάθῃ, ὅτι τὰ βαρύτερα τῆς ἀρχαιότητος κειμήλια παρεδόθησαν τοῖς κατωτάτοις στρώμασι τῆς κοινωνίας ὡς ἄθλον τῶν πολιτικῶν ἀγώνων. Ταῦτα θέλουσι φθορᾷ καὶ διαρπαγῇ, ὡς πολυχρόνιος πείρα μαρτυρεῖ. Ἐπικαλοῦμαι λοιπὸν τὸ φιλόχρονον καὶ τὴν φιλοπατορῆαν τῆς ὑμετέρας ἐξουχότητος, ἵνα σώσῃ τὰς ἀρχαιότητας οἷτινες εἶναι ἡ περιγαμνὴ τῆς εὐγενείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους καὶ τὸ ἐγερετήριον τῶν συμπαθειῶν τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

«Παρακαλῶ, κύριε Πρόεδρε, νὰ δεχθῆτε τὰ σέβη μου πρὸς τὴν ὑμέτεραν Ἐξουχότητα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Ματίου 1910.

Γ. ΜΙΣΤΡΙΩΤΗΣ

Ἄντιπρόεδρος τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας

•**Σημ.** Ἡ ἐπιστολὴ μου δὲν ἴσχυεν, ἵνα ἀναστελῇ τὴν ἐπιφίξιον τοῦ ὑποβληθέντος νομοσχεδίου, ὅπερ ἐγένετο νόμος τοῦ Κράτους κατὰ τὴν τελευ-

ἀπεφάσισεν ἀνασκαφάς ἐν τῷ πρὸς ἀνατολάς τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου χώρῳ, ἔνθα τὸ Ὠδεῖον τοῦ Περικλέους καὶ ἄλλα κτίσματα, οὐδ' ἐδυνήθη νὰ συνεχίσῃ τὸ μέγα ἐν Ἀθήναις ἀνασκαφικὸν ἔργον, ὅπερ ἡ Ἐταιρεία μετ' ἐλπίδων πολλῶν ἐπεχείρησεν ἀπὸ τοῦ 1908 καὶ συνέχισε τῷ 1909. Ἐννοοῦμεν τὴν ἀνασκαφὴν τῆς παλαιᾶς Ἀθηναϊκῆς ἀγορᾶς, ἧς περατουμένης ἐδύνατο νὰ σεμνύνηται ἡ Ἑλλάς δεικνύουσα εἰς τὸν πεπολιτισμένον κόσμον ὅτι δὲν υπολείπεται τῆς Ἰταλίας, ἧτις διὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ κόπων ἀπεκάλυψε τὸ Forum Romanum. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους δὲν ἐδυνήθη τὸ Συμβούλιον οὐδὲ νὰ συνεχίσῃ ἢ ἡ Ἐταιρεία ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐνεργεῖ ἀνασκαφάς ἐν Εὐβοίᾳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου διὰ μελῶν τοῦ ἑαυτῆς Συμβουλίου, ἀνδρῶν μορφωθέντων ἐν τῇ ἀνασκαφικῇ ταύτῃ ἐργασίᾳ καὶ πεῖραν τὴν προσήκουσαν κεκτημένων, φιλοτίμως δὲ ἐργαζομένων.

Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἔχουσι, οὐχὶ ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης. Ἐν ταῖς σήμερον δ' ἡμέραις μάλιστα, καθ' ἃς μεγάλα Ἑλληνικὰ χῶρα ἐλευθεροῦνται, μεγεθύνεται δ' οὕτω τὸ ἀνασκαπτέον ἔδαφος καὶ ἐπιτακτικὰ ἔχει ἡ Ἑλλάς νὰ ἐκπληρώσῃ καθήκοντα πρὸς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον, ἃς εὐχρηθῶμεν ὅπως ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς ἀρχαιολογικῆς καὶ ἀνασκαφικῆς δράσεως τῆς Ἐταιρείας μὴ γείνη αἰσθητός.

Σὺν ταύτῃ τῇ εὐχῇ καταλήγει τὸν λόγον τὸ Συμβούλιον εὐελπιστοῦν ὅτι ἐπανόρθωσις θέλει γείνει τῶν ὅσα δὲν ἔχουσι καλῶς καὶ πρόθυμον ὄν πάντοτε καὶ ὑπὸ οἴασ-

ταίαν τῶν συνεδριάσεων τῆς Βουλῆς ἡμέραν. Εὐχομαι δ', ἵνα ἡ ἐπιμονὴ αὕτη τοῦ Ἀρχαιολογοῦντος κ. Στεφάνου Δραγοῦμη ἀποβῇ εἰς ὠφέλειαν τῶν Ἀρχαιοτήτων, ὅπως οὗτος ἀπαλλαγῇ τῆς βαρυτάτης εὐθύνης, ἣν διὰ τῆς ἐπιψηφίσεως τοῦ νόμου ἀνέλαβε».

δῆποτε περιστάσεις νὰ ἐκτελῆ κατὰ τὸ ἐνὸν τὸ ἑαυτοῦ καθῆκον.

Εἶνε δὲ δίκαιον καὶ ἐθνικὸν συμφέρον ἵνα πάντες δείξωσι τὴν προσήκουσαν εὐλάβειαν πρὸς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἐταιρείαν τὴν τιμήσασαν τὸ ἐλληνικὸν ὄνομα καὶ ἐν χρόνοις χαλεποῖς διεγείρασαν τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Ἡ πρὸς τὴν γεραιὰν ταύτην Ἐταιρείαν τιμὴ εἶνε τιμὴ ὀλοκλήρου τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς διεγείρουσα τὴν ἀγάπην πάντων τῶν ἀρχαιολόγων καὶ λογίων τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου.

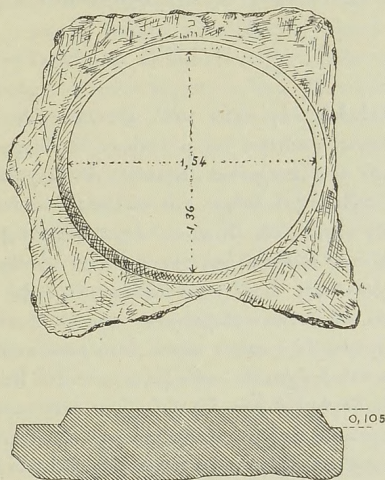
ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΤΟΥ ΑΝΑΚΤΟΡΟΥ ΤΟΥ ΚΑΔΜΟΥ

ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ

Ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τοῦ 1911 σ. 148 ἐγένετο λόγος περὶ αὐτῆς τοῦ κτιρίου, ἧς μέρος ἀνεσκάφη ἤδη καὶ περιεγράφη κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος. Ἐπειδὴ ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ δὲν κατορθώθη νὰ γείνη ἀπαλλοτριώσις τις χώρου πρὸς Β ἢ πρὸς Ν τῶν ἐρειπίων, ἔνθα εἶνε σχεδὸν βέβαιον, ὅτι ὑπάρχει συνέχεια αὐτῶν, ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ 1912 χορηγοῦντος καὶ πάλιν τοῦ εὐεργέτου τῆς Ἐταιρείας κ. Goekoop ἐστράφη κατ' ἀνάγκην πρὸς Δ, ἵνα ἀποκαλύψῃ ὁλόκληρον τὴν εἰρημένην αὐτὴν καὶ συνκνήσῃ τὰ πρὸς Δ προσδοκώμενα σχετικὰ πρὸς τὸ ἀνεσκαμμένον κτίριον ἐρειπίων (ΑΑ 1909 σ. 82). Πράγματι δὲ εἰς ἀπόστασιν 8 μέτρων ἀπὸ τοῦ στομίου τοῦ φρέατος (*Πρακτικά* 1911, σ. 148 ἐξ.) εὗρέθη τοῖχος παχὺς ἐντὸς τῶν ἀδιαταράκτων μυκηναϊκῶν χωμάτων θεμελιωμένος, διήκων ἀπὸ Ν πρὸς Β ἤτοι μὴ ὄν παράλληλος πρὸς τοὺς τοίχους τοῦ ἀνακτόρου, διήκοντας τοὺς μὲν ἀπὸ ΝΔ πρὸς ΒΑ τοὺς δὲ ἀπὸ ΒΔ πρὸς ΝΑ, καὶ κατεστραμμένος πρὸς Β (διατηρεῖται ἐπὶ 4 μέτρα ἀπὸ τοῦ τοίχου τοῦ κτήματος Λογοθέτου ΑΕ, 1909 σ. 57 εἰκ. 1 πλησίον καὶ παραλλήλως τῆς γραμμῆς τοῦ δυτικοῦ ἐπιπολαίου τοίχου τοῦ δυτικωτάτου τῶν νοτίων κρεοπωλείων). Ἐπίσης ὁ τοῖχος οὗτος εἶνε κατεστραμμένος κατὰ τὰ ὑψηλότερα μέρη αὐτοῦ, ἡ δὲ καταστροφὴ αὕτη ἐγένετο πρὸς ἐξαγωγὴν λίθων βεβαίως ἐν ὑστάτοις ῥωμαϊκοῖς χρόνοις, ὡς δεικνύουσι τὰ καλύπτοντα τὸ ὑπόλοιπον μέρος αὐτοῦ χώματα. Τὸ πάχος τοῦ τοίχου δὲν ἀπεκαλύφθη, ἐπειδὴ ἡ ἀνασκαφὴ διεκόπη ἀποτόμως τῇ 18 Σεπτεμβρίου, κηρυχθείσης τῆς ἐπι-

στρατεύσεως τοῦ κράτους διὰ τὸν πόλεμον. Τὰ χῶματα καθ' ὅλον τὸ πλάτος τοῦ χώρου τῶν κατεδαφισθέντων κρεοπωλείων εἶνε μέχρι μεγάλου ὕψους μυκηναϊκόν, ἐξιχνυόμενά που πρὸς Β μέχρι σχεδὸν 0,50 ὑπὸ τὴν νέαν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους (ὀλιγκὸν βάθος τῆς ἀνασκαφῆς μέγιστον πρὸς Ν μέχρι 3,40 μ.), ἐνομίσθη ὅμως καλὸν νὰ καταλίπωμεν στρῶμά τι αὐτῶν ἀνεπαφον ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ βράχου μέχρις ἀποκαλύψεως καὶ τοῦ λοιποῦ χώρου τοῦ κτιρίου. Τὸ δάπεδον τοῦ ἀγγειοπλαστικοῦ κλιβάνου ὑπῆρξεν ὁ γνώμων τῆς κατὰ βάθος προόδου τῆς σκαφῆς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο. Τὸ ἀνασκαφὲν μυκηναϊκὸν στρῶμα πρὸς Δ τοῦ κλιβάνου ἐπὶ ἐκτάσεως 4 μέτρων ἦτο ἀνάμικτον μετὰ πολλῆς τέφρας. Ἐν τοῖς ἐπιπολαίοις χῶμασιν ἀμέσως ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ἐδάφους ἐφάνησαν πέντε βάσεις κτισταὶ διὰ παντοδαπῶν λίθων καὶ πηλοῦ καὶ κορυφούμεναι ὑπὸ μεγάλου ἐκάστη κυβολίθου, εἰς δευτέραν ταύτην χρῆσιν κειμένου· αἱ βάσεις αὗται μαρτυροῦσι περὶ τριπλῆς τοῦλάχιστον σειρᾶς ξυλίνων κίωνων ἀνηκόντων πιθανώτατα εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἀγορᾶν, περὶ ἧς ποιεῖται λόγος ὁ Παυσανίας (*AE* 1909, σ. 113 ἐξ.). Τὰ θεμέλια τῶν βάσεων τούτων διακόπτουσι τὰ μυκηναϊκὰ χῶματα μέχρι τινὸς βάθους ὡς ποιοῦσι καὶ τοιχαρία τινα ἐπιπόλαια ἀσυγκρομολόγητα εἰσέτι ἀρχιτεκτονικῶς ἀλλὰ σχετικὰ πρὸς τὰς βάσεις, ὡς φαίνεται. Ἐν τῷ χώρῳ τοῦ δυτικωτάτου βορείου κρεοπωλείου εὐρέθη μέρος τεχνικωτέρου δαπέδου ἐστρωμένου διὰ στρώματος ἐξ ἀσβέτου καὶ τετριμμένης κεράμου καὶ περιβαλλομένου ὑπὸ ταπεινοῦ στενοῦ ἰσοῦψοῦς πανταχοῦ τοιχαρίου ἐκ πῶρων πελεκητῶν, ὥστε νὰ σχηματίζεται τετραπλευρὸς ὀρθογώνιος ὁ χώρος, οὗ ὅμως τὸ πλεῖστον μέρος κεῖται ὑπὸ τὴν οἰκίαν Στρατῆ ἀγνωστον. Τὰ μυκηναϊκὰ χῶματα ἐνταῦθα πρὸς Δ εἶνε ἀνατεταραγμένα, τὰ δὲ μυκηναϊκὰ ὄστρακα εὕρηται μετὰ θραυσμάτων κανθάρων, ἐρυθρομόρφων καὶ ῥωμαϊκῶν ἀγγείων. Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ εἰρημένου ἐστρωμένου «θαλάμου» πρὸς Α εὐρέθη ἐντὸς ἀδιαταράκτων ὑψηλῶν μυκηναϊκῶν χωμάτων, ἐρειδόμενος πρὸς Β παρὰ τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας Στρατῆ ἐπὶ τοῦ ἀνυψουμένου αὐτόθι

φυσικοῦ βράχου μέγας λίθος πλακώδης πάχους μεγίστου 0,75 καὶ μήκους μεγάλου μέχρι 2,10. Ὁ λίθος εἶνε σύμπηκτος σκληρὸς ἐκ μεγάλων κροκαλῶν ποταμίων, ξένος δὲ πρὸς τὰς Θήβας καὶ τὴν ἐγγὺς γειτονίαν. Ἡ ἄνω ἐπιφάνεια αὐτοῦ εἶνε ἀνώμαλος. Ἀνεγείραντες τὸν λίθον εἶδομεν, ὅτι ἡ κάτω ἐπιφάνεια εἶνε εἰργασμένη, δεικνύουσα κυκλικὸν ἀνέχον ἑλλειψοειδὲς λεῖον ἐπάνω ἔδαφος, περιβαλλόμενον ὑπὸ λείου τοῦ τα-

Εἰκ. 1.

πεινοτέρου περιθωρίου. Ὑψος τοῦ ἀνέχοντος ἐδάφους 0,105, μείζων διάμετρος τῆς ἑλλείψεως 1,54, ἐλάσσων δὲ 1,36 (εἰκ. 1). Τὴν χρησιμότητα τοῦ μεγάλου τούτου λίθου δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐρμηνεύσω, ἐσκέφθη ὅμως, ὅτι ὁ κορυφαῖος λίθος θολωτοῦ τινος οἰκοδομήματος ὁ συγκατῶν τὴν ἁρμονίαν τοῦ κτιρίου (πρβλ. Πaus. IX, 38,2), οἷα ὑπῆρχον ἐν ταῖς ἀύλαις τῶν μυκηναϊκῶν ἀνακτόρων (Ὀδ. X, 442), ἔδει νὰ ᾖ παρόμοιος.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΛΕΒΑΔΕΙΑ

Ἐν Λεβαδείᾳ ἐγένοντο κατ' ἐντολήν τῆς Ἑταιρείας ἀνασκαφαὶ πρὸς ἀνεύρεσιν τοῦ μαντείου τοῦ Τροφωνίου, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχον τοῦ ζητουμένου. Ἐρευνήθη ὅλος σχεδὸν ὁ χώρος πρὸς τοὺς πόδας τοῦ βράχου τοῦ φέροντος λαξευτὰς κόγχας πλησίον τῶν πηγῶν τῆς Ἐρκύνης, ἀποκαλυφθέντας λαξεύματος τινος ἀμέσως ἀριστερὰ ὑπὸ τὸν λαξευτὸν αὐτόθι θάλαμον, ἔχοντος σχέσιν πρὸς διαχέτευσιν ὑδάτων εἰς τὸν περαιτέρω καὶ ὑπὸ τὴν ἀψιδωτὴν «τουρκικὴν» γέφυραν ὀρθτὸν ὁμοίως λαξευτὸν ὀχετὸν. Τὰ χῶματα πάντα ἦσαν μεσαιωνικὰ χυθέντα ὑπεράνωθεν τοῦ βράχου ἐκ τοῦ «Καταλωνικοῦ» Κάστρου.

Προσέτι δὲ ἠνοίχθησαν δύο ὀρύγματα ἐντὸς τοῦ Κάστρου μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου, ἀποκλύψαντα ἐν δωμάτιον λαξευτὸν μετὰ συμπληρωμάτων κτιστῶν διὰ πλίνθων ὀπτῶν καὶ ἀσβέστου. Ὅμοια δωμάτια λαξευτὰ ὡς καὶ κλίμακες ἐν τῷ βράχῳ διακρίνονται πολλαχοῦ ἐν τῷ Κάστρῳ. Ἐπειδὴ δὲ πλὴν μεσαιωνικῶν διὰ στιλπνοῦ γανώματος ἐπενδεδυμένων θραυσμάτων ἀγγείων οὐδὲν ἀρχαιότερον λείψανον εὑρομεν, συμπεραίνομεν, ὅτι πρὸ τοῦ Μεσαιῶνος τὸ Κάστρον ἦτο βράχος ἄγριος καὶ ἀκατοίκητος.

Ἐξω πρὸς Δ πλησίον τοῦ Κάστρου ἐν τῇ θέσει Λάκκᾳ ἑτέρα ἀνασκαφὴ ἀπέδωκε μόνον λείψανα πολλὰ «τουρκικῆς» οἰκίας.

Εἰς ἀπόστασιν 100 μέτρων περίπου πρὸς Β τῆς Λάκκας

ἀπεκαλύφθη ἀρχαῖον λατομεῖον, ἐν τοῖς χώμασι τοῦ οὐοίου πλὴν ἀρχαίου ἐφθαρμένου χαλκοῦ νομίσματος καὶ τινων τουρκικῶν παράδων εὐρέθη βυζαντιακὸν τεμάχιον πλακῶδες ἐλεφαντίνου ὁστοῦ ἐκ σκεύους, εἰκονίζον προστύπως ἀνάγλυπτον ἄγγελον ἀναβλέποντα καὶ κρατοῦντα εἴλημα ἀνεπτυγμένον. Οὐδὲν ἀρχαῖον λείψανον ἄλλο εὐρέθη καὶ δὴ καὶ οὐδὲν θραύσμα ἀγγείου. Ἐπειδὴ ὁ μεταξὺ τῶν δύο τούτων σκαφῶν χώρος εἶνε κοίλος καὶ κατωφερὴς πρὸς Α, ἐσκάψαμεν καὶ ἀνατολικώτερον — πρὸς Β πάλιν τοῦ Κάστρου — παρὰ τὴν Ἀγ. Ἄνναν ἐν τῇ ἐλπίδι, ὅτι, ἂν ὁπουδὴποτε τοῦ κοίλου χώρου ὑψηλότερον ὑπῆρχε τί ποτε ἀρχαῖον κτίσμα, θὰ ὑρῖσκομεν λείψανόν τι κατηγμένον ἐνταῦθα· ἀλλὰ μόνον τουρκικῶν χρόνων οἰκίας εὑρομεν μετ' ἐργαλείων καὶ σκευῶν οἰκικῶν μεταλλίων ἐγκαταλειφθέντων ἐν τινι καταστροφῇ, ὥς δὲ κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821. Οὕτω κατελήξαμεν εἰς τὴν γνώμην, ὅτι οὔτε ἐν τῷ Κάστρῳ οὔτε ἐν τῷ κοίλῳ πῶς χώρῳ πρὸς Β αὐτοῦ μέχρι τῆς βραχῶδους κορυφογραμμῆς τῆς Ἀγ. Ἄννης ἦτο ποτε ἀρχαῖόν τι κτίσμα θαμιζόμενον καὶ λατρευόμενον.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ περιγραφή τοῦ Πausανίου δὲν μοι φκίνεται, ὡς θὰ δεῖξω ἀλλαχοῦ, ὅτι πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τοποθετεῖ τὸ μαντεῖον, ἡ δὲ φύσις τοῦ βράχου αὐτόθι εἶνε τοιαύτη, ὥστε χάσμα τι γῆς οὐκ αὐτόματον (κατ' ἀκολουθίαν λαξευτὸν πάντως ἐν μέρει τοῦλάχιστον, ἀφ' οὗ ὁ βράχος εἶνε σκληρὸς τιτανώδης) δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ οἰκοδομηθῇ σὺν τέχνῃ καὶ ἁρμομονία εἰς τὸ ἀκριβέστατον, ἐστράφην βορειότερον πρὸς τὰς κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς Ἐρκύνης δύο συνοικίας τῆς νῦν πόλεως (Ἀγίου Νικολάου καὶ Ἀγ. Γεωργίου), αἵτινες κατέχουσιν, ὡς νομίζω, τὸ ἀρχαῖον ἄλσος τοῦ Πausανίου. Οἱ λόφοι ἐνταῦθα ἀποτελοῦνται ἐκ σχιστολίθου εὐθύρπτου, πᾶσα δὲ διαρρήθμισις χάσματός τινος ἀπαιτεῖ τὴν ἐνοικοδόμησιν.

Ἐνταῦθα ἐν τῇ συνοικίᾳ Κάδῃ καὶ ἀπὸ τῆς πλατείας Ταμπάχανα μέχρι τῆς Ἐρκύνης εἶνε κατεσπαρμένοι σπόνδυλοι δωρικοὶ ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ ἀρχαίου κτιρίου· οὐδαμοῦ δὲ ἀλλοῦ τῆς πόλεως εὐρίσκονται ὅμοια λείψανα. Μὴ δυνηθεὶς νὰ

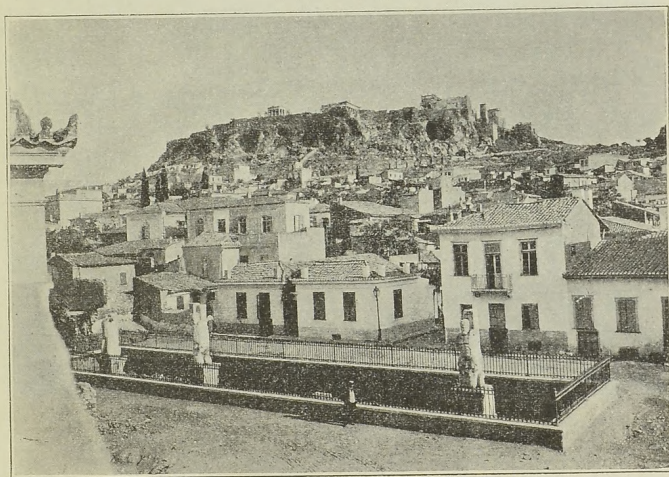

μάθω παρὰ τῶν κατοίκων, ἂν που συνητήθησαν κατὰ χώραν κείμενα ἐρείπια κτιρίου, εἰς ὃ νὰ δύναμαι νὰ ποδώσω τοὺς κίονας καὶ ὑπερ ὑπολχμβάνω ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Πικυσανίου μνημονευομένων ὡς ἐν τῷ ἄλσει κειμένων, ἵνα εὕρω τὴν ὁδὸν ἣν ὁ Περιηγητὴς ἐβάδισεν ἀνερχόμενος πρὸς τὸ ἐπὶ τοῦ ὄρους μαντεῖον, ἐξετέλεσα δύο σκαφὰς παρὰ δύο σπονδύλους κειμένους εἰς τὸ ὕψιστον ἐν σχέσει πρὸς τοὺς λοιποὺς σημεῖον. Ἡ μία σκαφὴ ἐγένετο εἰς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς πλατείας παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀριστοφάνους Βεζύρη ἢ δ' ἄλλη ἐν τῷ κήπῳ τῆς χήρας Εὐθυμίου. Οὐδετέρω ἔδειξέ τι. Ἐν τῷ ὑπογείῳ τῆς οἰκίας Εὐθυμίου φαίνονται θεμέλιοί τινες πῶροι, ἀλλ' ἡ οἰκία εἶνε ἐτοιμόρροπος καὶ δέν μοι ἐπετράπη νὰ σκάψω.

Α. Δ. ΚΕΡΑΜΟΠΟΥΛΛΟΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ Τῃ ΛΕΓΟΜΕΝῃ
ΣΤΟᾶ ΤΩΝ ΓΙΓΑΝΤΩΝ

Ἀφορμὴν πρὸς τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐξακολούθησιν τῶν ἐν ἔτει
1858 καὶ 1871 διενεργηθεισῶν ἀνασκαφῶν ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολο-
γικῆς Ἑταιρείας¹⁾, πρὸς Α μὲν τοῦ Θησείου, πρὸς Β δὲ τῆς

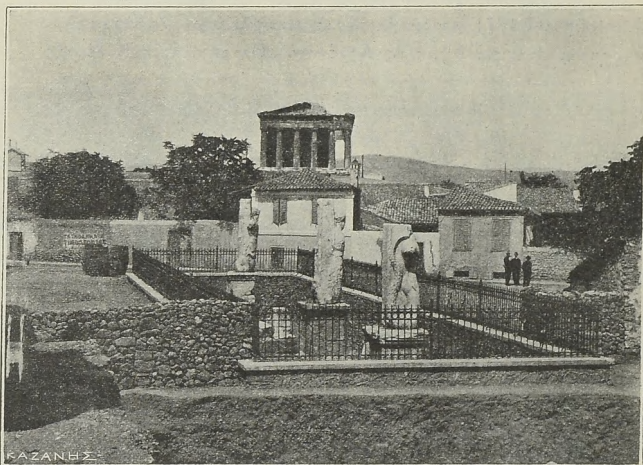

Εἰκ. 1.

ἐκκλησίας τῆς Παναγίας τῆς Βλασσαροῦς, καὶ δυτικῶς τῆς
Στοᾶς τοῦ Ἀττάλου ἐκεῖ ἔνθα κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανά-

¹⁾ Πρακτικὰ Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας τῶν ἐτῶν 1858 καὶ 1871 Arch.
Zeitung 1872 s. 164 f.— Πανδώρα 1852/3, 455.— v. Sybel Katalog d.
Sculpturen 3793, 3796) W. Judeich, Topographie von Athen σ. 298.

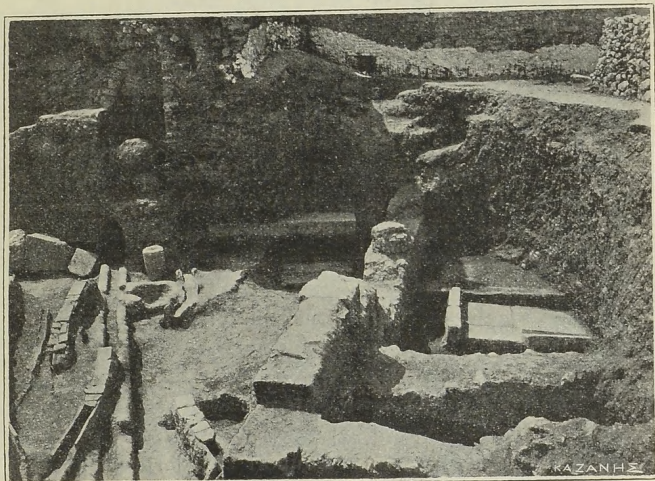
στασιν, ἀνεφάνησαν εἰς μέσον αἱ ἤδη καὶ κατὰ τὸν ὑπερμεσοῦντα ΙΕ' αἰῶνα (1465) γνωσταὶ μορφαὶ τῶν Γιγάντων ὡς συνάγεται ἔκ τινος χειρογράφου σημειώματος τῆς Βιβλιοθήκης, ἔδωκεν ἢ ὑπὸ τοῦ δημοσίου παραχώρησις τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρείᾳ τῆς πρὸς Α τῆς Στοᾶς τῆς καλουμένης τῶν Γιγάντων κειμένης οἰκίας χάριν ἀνασκαφῶν (πρὸς εἰκ. 1 καὶ 2).

Εἰκ. 2.

Πράγματι κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος, ἀναλώμασι τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας, προέβημεν εἰς τὴν κατεδάφιον τῆς ἐν λόγῳ οἰκίας ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι ἡ Στοὰ πιθανὸν νὰ προεξετείνετο ἔτι πρὸς Α. Ἄπαξ δὲ ἐπιληφθέντες τοῦ ἔργου τούτου ἀνωρύξαμεν τάφρον πρὸς Δ καὶ Μ ἵνα βεβαιωθῶμεν ἂν ἡ Στοὰ ἐξετείνετο καὶ κατὰ τὰς διευθύνσεις ταύτας φθάσαντες μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους. Ἐκ τῶν γενομένων ἀνασκαφῶν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ Στοὰ πράγματι προεξετείνετο πρὸς Α περὶ τὰ 3 μέτρα

(πρβλ. Σχεδιάγραμμα) ἀλλὰ δυστυχῶς μόνον τὰ θεμέλια εὐρέθησαν αὐτῆς ἐκ πώρου λίθου ποῦ καὶ ποῦ διακοπτόμενα. Εἶτα ἡ ἀνατολική πλευρά, καὶ αὕτη οὐχὶ συνεχῆς, ἀλλὰ διακοπτομένη, ἀφαιρεθέντων τῶν λίθων τῶν θεμελίων, τὰ ὅποια προχωροῦσι περὶ τὰ δέκα μέτρα περαιτέρω, χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν νὰ ὑπολογίσωμεν ποῦ ἔφθικε καὶ πόσον προεξετεί-

Εἰκ. 3.

νετο, διότι εἶναι ἀνάγκη τῆς ἀπαλλοτριώσεως τῶν ἐπιπροσθουσῶν οἰκιῶν τῶν πρὸς Ν καὶ ΝΑ τῆς Στοᾶς κειμένων.

Ἐπίσης ἔσωθεν τῆς ἀποκαλυφθείσης ἀνατολικῶς τῆς Στοᾶς πλευρᾶς εὐρέθη ἐνιαχοῦ στρώσις ἐκ πλακῶν πώρου καὶ ἀμμοκονίας (béton) χρόνων πολὺ μεταγενεστέρων, ὅτε ἄλλη χρῆσις τῆς Στοᾶς ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων (πρβλ. εἰκ. 3).

Ἐν τῷ χώρῳ τῆς κατεδαφισθείσης οἰκίας εὔρομεν ἐπίσης ἀρχαῖα τινα λείψανα καὶ ταῦτα ἀνάξια λόγου, οὐδ' ὑπῆρχεν

ἐλπίς νὰ εὐρεθῇ τι σπουδαῖον καθότι τὰ θεμέλια τῆς οἰκίας ἔφθασαν εἰς στερεὸν ἔδαφος, ὡς δεικνύουσιν αἱ παρατιθέμεναι εἰκόνας.

Τὰ εὐρήματα ταῦτα εἰσὶν ὑδραγωγεῖα, αὐλακες, λεκάναι στρογγύλαι μαρμάρειοι, κοιλότητες ἔνθα διωχετεύετο τὸ ὕδωρ ἐκ τῶν ἐκεῖ εὐρεθέντων φρεάτων ἐπὶ τῆς ὑψηλότερῶν που κειμένης πηγῆς. Εὐρέθησαν ἐπίσης πίθοι παμμέγιστοι ἐν τῇ γῇ κεχωσμένοι εἰς ἀπόθεσιν ὕδατος ἢ χρωμάτων χρησιμεύοντες, ὡς συνάγομεν τοῦτο ἐκ πίθου διατηρουντος εἰσέτι μέλαν χρωμα, ἐν ᾧ ἔβαπτον ἴσως τὰ ὑφάσματα καὶ κατόπιν συνέθλιβον, ἢ ἀπέπλυνον ἐπὶ τῶν κάτωθι αὐτοῦ διπλῶν μαρμαρίνων στρώσεων (πρβ. εἰκ. 4 καὶ 5). Ἐκ τοῦ συνόλου τούτου τοῦ περιβάλλοντος ἄγεται τις εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὰ εὐρεθέντα πρὸς Α τῆς Στοᾶς τῶν Γιγάντων ἀνήκουσι μᾶλλον εἰς ἰδιωτικὸν κτίριον, εἰς ἐργαστήριον κναφέως, ἢ βαφέως ὑφασμάτων. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως καὶ ἡ γνώμη ὅτι ταῦτα μετὰ τῆς Στοᾶς αὐτῆς εἰσὶ λείψανα ἀρχαίου λουτρῶνος, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηνῶν συγγραφεὺς. Curt Wachsmuth¹⁾ ἀναγράφει καὶ ὁ ἀρχιτέκτων κ. Ὁρλάνδος, ὁ καὶ τὸ σχέδιον τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης ἐκπονήσας, ἀποδέχεται.

Τὴν Στοάν τῶν Γιγάντων, τινὲς θεωροῦσιν ὅτι ἀπετέλει μέρος τῆς ἀρχαίας Ἀγορᾶς καὶ ἰδρύθη ἐπὶ τῶν Αὐτοκρατορικῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, ὡς οἱ Kaupert καὶ Curtius, ἄλλοι δὲ ὅτι ἰδρύθη ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀδρικνοῦ καὶ τῶν Ἀντωνίνων, ὡς ἡ Στοὰ τῆς Ἀγορᾶς, ὡς ὁ Stark, (Orient σελ. 327). Ὁ Milchhöfer ὑποθέτει ὅτι ἀνῆκεν εἰς θεατροειδὲς οἰκοδόμημα καὶ τέλος ὁ Adler, ὅτι ἡ Στοὰ ἀνῆκεν εἰς τὸ Γυμνάσιον τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἐχρησίμευεν ὡς ἐπίσημος, τροπον τινά, κίθουσα ἐν ᾗ ἐτελοῦντο ἑορταὶ εἰς τιμὴν τοῦ Πτολεμαίου, ὡς γεγονότος Ἐπωνύμου τῆς Πόλεως τῶν Ἀθηνῶν, (Ross, Theseion, 63 — E. Curtius, Attische Studien 2, 49). Ἐντεῦθεν καὶ ἡ Στοὰ τῶν Ἐπωνύμων μέχρι τινος ἐκα-

¹⁾ Curt Wachsmuth, Die Stadt Athen im Alterthum II, σελ. 527.

λεῖτο καὶ ἡ αὐτόθεν ἀρχομένη νῦν ὁδὸς τῶν Ἐπωνύμων ἀρχόντων καλεῖται. (Milehhöfer ἐν Baumeister Denkmäler ἐν Athen. σελ. 168.)

Ἡ Στοὰ αὕτη ἐκσκαφείσα κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν τελέως ἐκ τῶν ὑφ' ἡμῶν γενομένων ἐπ' ἐσχάτων ἀνασκαφῶν ἐξηκριβώθη ὅτι ἐξετείνετο κατὰ τρία ἔτι μέτρα πρὸς Α.,

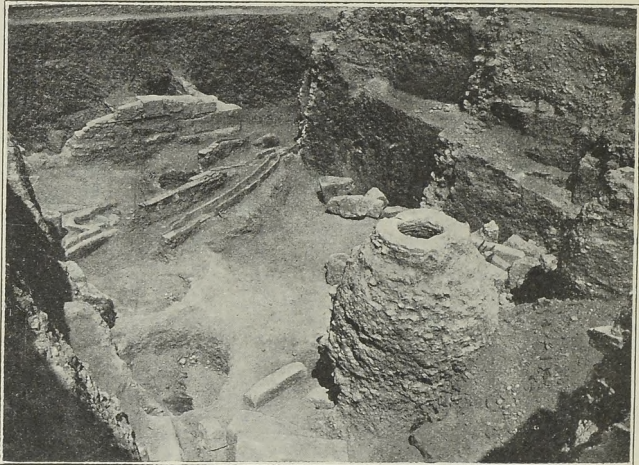
Εἰκ. 4.

ἐπιγκλιδῶθη καὶ περιτοιχίσθη καὶ ἀποτελεῖ ὄψω ὀρθογώνιον σχῆμα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ὁποίου ἐπὶ βάσεων μεταγενεστέρων, ἀγνώστου χρήσεως οἰκοδομήματος, ἴδρυνται τρεῖς ὀφιοειδεῖς ἀνδριάντες, τέως μὲν ἀκέφαλοι, ἀλλ' εἶτα εὑρεθεῖσα κεφαλὴ ἐνὸς αὐτῶν ἐν Ἐλευσίνι καὶ ταῦτισθεῖσα προσεκολλήθη ὑπὸ τοῦ ἀρχιτεχνίτου τῶν Μουσειῶν Π. Καλούδη¹⁾.

¹⁾ Κεφαλὴ Γιγάντος κειμένη ἐν τῷ Ἐθν. Μουσείῳ ἀπὸ τοῦ 1861 ἐξ Ἐλευσίνας κομισθεῖσα περιεγραφή ὑπ' ἀριθ. 374 ὡς κεφαλὴ Ποσειδῶνος ὑπὸ

Οὗτω δὲ ὁ εἰς παρίσταται τέλειος καὶ ἴσως ἐντὸς ὀλίγου ἐπικολληθῆ καὶ ἡ κεφαλὴ τοῦ ἄλλου ἀνδριάντος εὐρεθεῖσα καὶ αὕτη ἐν Ἐλευσίνι, ἐνθα ἐλπίζεται καὶ ἡ εὐρεσις τῆς τρίτης κεφαλῆς, ὅτε θὰ συμπληρωθῆ πλέον ἢ Στοά¹⁾).

Ὁ αἰδίδιμος Λ. Καυταντζόγλου καὶ ὁ C. Wachsmuth μετέπειτα ἐπίστωσαν ὅτι οἱ ἀνδριάντες οὗτοι δὲν ἀνήκουσιν εἰς

Εἰκ. 5.

τὴν Στοάν, ἥτοι εἰς τὸ ἀρχικὸν κτίριον τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλ' εἰς ἄλλο ἴδρυμα, ἐντὸς τῆς πόλεως, ἴσως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει κείμενον, ἀλλ' ὅτι, εἰς ἀγνωστον ἐποχὴν, ἠρπάγησαν καὶ τέλος

τοῦ Π. Καβαδία. (Γλυπτὰ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου ὑπὸ Π. Καβαδία σελ. 253 ἀριθ. 374).

¹⁾ Ἄν οἱ Γίγαντες οὗτοι σχετίζονται πρὸς τὰ ὅμοια λείψανα τὰ ἐν Ἐλευσίνι εὐρεθέντα δὲν δύναται τις μετὰ βεβαιότητος νὰ ἀποφανθῆ. (Πρβλ. Wolters, ἐν A. M. XXI. 1896, 109).

εὐρέθησαν ἐν Ἐλευσίῃ, ὅποτε μετακομισθέντες ἰδρῦθησαν ἐν τῇ νῦν θέσει αὐτῶν.

Οἱ ἀνδριάντες οὗτοι καλῶς ἐπεξεργασμένοι καὶ τέχνης οὐχὶ κοινῆς ὡς πάντα τὰ περιβάλλοντα αὐτοὺς ἐκ τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν τῆς Στοᾶς, ἅτινα εἰσὶ τέχνης ἤττονος λόγου ἀξίας, φαίνεται ὅτι ἦσαν τέσσαρες τοῦλάχιστον. Δύο τῶν βάσεων τῶν οἰκοδομημάτων τῆς Στοᾶς φέρουσι βάθρα μαρμάρινα, ἀλλ' εἰργασμένα φαύλως καὶ κοσμούμενα κατὰ τὴν ἐμπροσθίαν, τὴν Β. ἐπιφάνειαν, ὑπὸ τῆς ἱερᾶς ἐλαίας τῆς Ἀθηναῶς, περιβαλλομένης ὑπὸ ὄφειος καὶ ἄλλων ἀκόμφων ἀναγλύφων. Ἐπὶ τοῦ βάθρου τούτου ἐπίκεινται τέσσαρες παραστάδες ἐκ διαφόρου ὕλικου συμπεπηγμένοι καὶ ἀκομφοὶ καὶ πρὸ αὐτῶν τρία κολοσσιαῖα ἀγάλματα, ὧν τὸ μὲν κάτω ἡμισυ εἶναι ὄφις τῶν μὲν, ἰχθὺς τοῦ δέ, τὸ δ' ἄνω ἡμισυ ἄνδρες χρησιμεύοντες ὡς στυλοβάται ἀγνώστου χρήσεως ἀρχαίου οἰκοδομήματος τῶν τελευταίων ῥωμαϊκῶν χρόνων. Ἡ Στοὰ αὕτη ὑπ' ἄλλων ἀρχαιολόγων καὶ ὑπὸ τοῦ αἰοῦ Κ. Πιττάκη ὡς τόπος λατρείας τοῦ ἥρωος Φόρβαντος θεωρηθεῖσα, διευθύνεται πρὸς τὰ Β. ΒΑ. μετὰ τριῶν στενῶν εἰσόδων μεταξὺ τῶν τεσσάρων παραστάδων ἀνοιγομένων, ὧν τὸ μεσαῖον ἀνοιγμα εἶναι μεγαλείτερον τῶν δύο ἐκατέρωθεν. Κατὰ δὲ τὰ στενὰ διάμεσα ὑπῆρχον καὶ ἐπ' ἀμφοτέραις τὰς πλευρὰς θέσεις διὰ κρήνας καὶ κατὰ τὰς γωνίας κλίμακες ἄγουσαι εἰς τὸν ἄνω ὄροφον τοῦ οἰκοδομήματος.

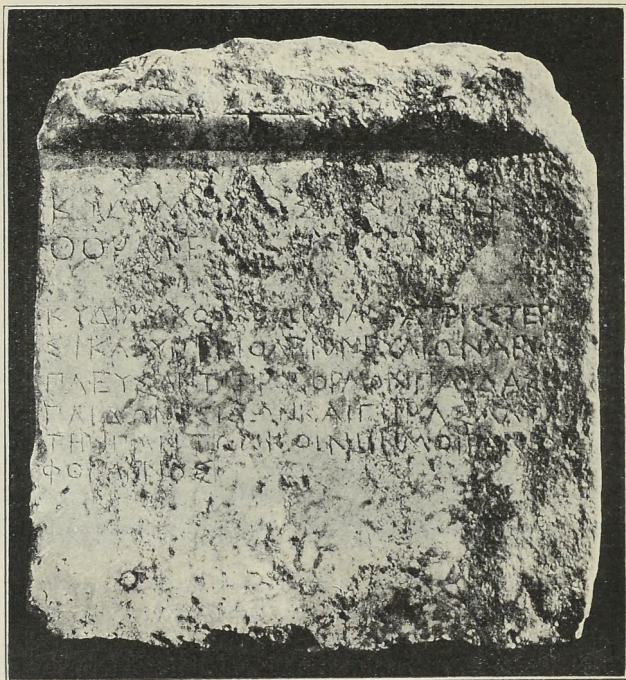
Ταῦτα ἐν ὀλίγοις ἔκρινα σκόπιμον νὰ ἀναγράψω ἐνταῦθα ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς γενομένης ὑπ' ἐμοῦ σκαφῆς πρὸς Α. τῆς Στοᾶς, παραπέμπω δὲ τὸν ἐπιθυμοῦντα πλείονας πληροφορίας εἰς τὰς πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐκθέσεις τοῦ ἀρχιτέκτονος Α. Καυταντζόγλου δημοσιευθεῖσας ἐν τοῖς Πρακτικοῖς αὐτῆς τοῦ ἔτους 1871.

Ὁρεῖλω νὰ ἀναφέρω ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῇ ἀνασκαφῇ ταύτῃ τὴν διαχειριστικὴν ἐπιμέλειαν εἶχεν ὁ κ. Χρ. Ἠλιόπουλος ὅστις μετὰ ζήλου διεξήγαγε τὸ ἔργον τὸ ἐμπιστευθὲν αὐτῷ ὑπὸ τῆς

Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἥτις καὶ εἰς ἄλλας ἀνασκαφὰς ἀνε-
θετο αὐτῶ ὁμοίαν ἐργασίαν.

Εὐρήματα ἔσχομεν ὅπως ἀχρησता τεμάχια τινὰ γλυπτῶν,

Εἰκ. 6.

οὐχὶ κατὰ χώραν εὐρεθέντα ἐν τοῖς θεμελίοις τῆς κατεδαφι-
σθείσης οἰκίας δίκην κοινῶν λίθων ἐντετειχισμένα καὶ ξένα
πρὸς τὴν Στοάν. Ἀξίαν λόγου μόνον ἐπιγραφὴν μνημονεύω τὴν

ἐξῆς ἐπιτυμβίαν στήλην ἀποκεκρουμένην τὰ κάτω ὕψ. 0,42 πλ. 0,39 πλάχ. 0,15. Ἄνω ἔφερε γείσον καὶ ἀκράνθεμον ἀποκεκρουμένον νῦν (πρβλ. εἰκόνα β). Ὑπὸ τὸ γείσον ἐπιγραφή ἐξ ἑπτὰ στίχων ἔχουσα οὕτω:

ΚΥΔΙΜΑΧΟΣΙ. ΝΙ. ΝΤ. . .
 ΘΟΡΑΙΕΥ
 ΚΥΔΙΜΑΧΟΝΧΘΩΝ.ΙΛΙ ΠΑΤΡΙΞΕΤΕΡ. . .
 ΞΙΚΑΛΥΠΤΕΙΟΛΒΙΟΝΕΥΑΙΩΝΑΒΙ. . .
 ΠΛΕΥΞΑΝΤΑΠΡΟΞΟΡΜΟΝΠΑΙΔΑΞ. . .
 ΠΑΙΔΩΝΕΞΙΔΩΝΚΑΙΓΗΡΑΞΛΛ. . .
 ΤΗΝΠΑΝΤΩΝΚΟΙΝΗΝΜΟΙΡΑΝ
 ΦΘΙΜΕΝΟΣ

Κυδίμαχος (τοῦ δεῖνος)

Θοραιεύς(;))

Κυδίμαχον χθὼν φίλη(;) πατρὶς στέρ[νοι]

σι καλύπτει ὄλβιον, εὐαίωνα βί[ου]

πλεύσαντα πρὸς ὄρμον· παῖδας (γάρ;)

παίδων ἐσιδὼν καὶ γῆρας ἌΛ. . . /

τὴν πάντων κοινὴν μοῖραν

φθίμενος.

Ἀποτελεῖται αὕτη ἐκ τεσσάρων δακτυλικῶν στίχων μὲ μικρὰν ἀνωμαλίαν εἰς τὸν δεύτερον πόδα τοῦ πρώτου στίχου.

Ὁ τέταρτος στίχος εἶνε πεντάμετρος ὄχι τόσον ἐξαιρέτος.

Ἔργον ἀλεξανδρινῶν χρόνων.

Ἀθήνησι.

Π. ΚΑΣΤΡΙΩΤΗΣ

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

ΚΑΤΑ ΤΟ ΘΕΡΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1912

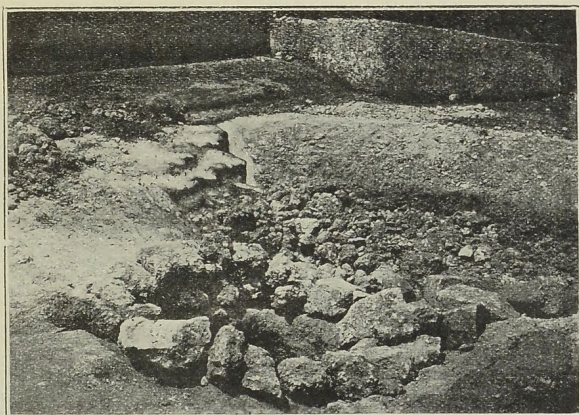
Ἐκ τῶν ἐπισημίων ἡ Ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἐνεργεῖ ἀνασκαφάς, δαπάναις τοῦ φιλαρχαίου Ὀλλανδοῦ κ. Ἀδριανοῦ Γούκωπ, ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Ἰονίου Κεφαλληνία. Οὗτος ἐπιθυμῶν νὰ ἐπιχύσῃ πλήρες φῶς ἐπὶ τοῦ ζητήματος τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὴν πατρίδα τοῦ ἥρωος τῆς Ὀδυσσεΐας, ὅπερ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν ἐν τῇ ἀρχαιολογικῇ ἐπιστήμῃ μετ' ἐπιμονῆς συζητεῖται, καὶ πρὸς τοῦτο περιηγηθεὶς τὴν νῆσον ταύτην, καθώρισε σημεῖα τινὰ, συμφωνοῦντα κατ' αὐτὸν πρὸς τὰς τοῦ Ὀμήρου περιγραφάς, ἐντός τῶν ὁποίων ζητεῖ καὶ τὸ τοῦ Ὀδυσσεῶς ἀνάκτορον, παρεκάλεσε δὲ τὴν Ἐταιρείαν, ὅπως καὶ κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐνεργηθῶσιν αὐτόθι ἀνασκαφαί, ἵνα δι' αὐτῶν ἐπιβεβαιώσῃ τὰς ἐαυτοῦ δοξασίας.

Ἡ Ἐταιρεία τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἀνασκαφῆς ταύτης κατὰ τὸ ἔτος 1912 ἀνέθετο ἡμῖν λαβοῦσα παρὰ τοῦ Σ. Ὑπουργείου τὴν πρὸς τοῦτο ἄδειαν.

Τῶν ἐργασιῶν ἤρξάμεθα κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ μηνὸς Ἰουλίου ἐν τῇ βορείᾳ κατωφερείᾳ τῆς κωμοπόλεως Λακκήθρας, ὅπου ὑπῆρχε φρέαρ πεφραγμένον, περὶ οὗ οἱ χωρικοὶ διέδιδον, ὅτι ἐν τῷ πυθμένι κατὰ τὴν ἀνόρυξιν αὐτοῦ εὕρεθαι κορμὸς δένδρου, ἐξ οὗ ὁ κ. Γούκωπ εἴκαζεν, ὅτι ἐκεῖ θὰ συνέβη ποτε

καθιζήσις τοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐργασθέντες ἐν τῷ φρέατι καὶ ἀνορύξαντες αὐτὸ μέχρι βάθους ὀκτὼ μέτρων, ἀνεύρομεν μόνον ὕδωρ, τοῦθ' ὅπερ ἀπέδειξεν ἐντελῶς μύθευμα τὰ ὑπὸ τῶν χωρικῶν λεγόμενα. (εἰκὼν 1.)

Μικρὸν τι κατωτέρω τοῦ φρέατος Μπαρμπάτη, (διότι οὕτω καλεῖται ὁ ἰδιοκτήτης αὐτοῦ), ἐν θέσει «Μανιάτη» ἐξείχεν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἀκριβῶς κάτωθι κλίμακος ἀτέχνως ἐπὶ τοῦ

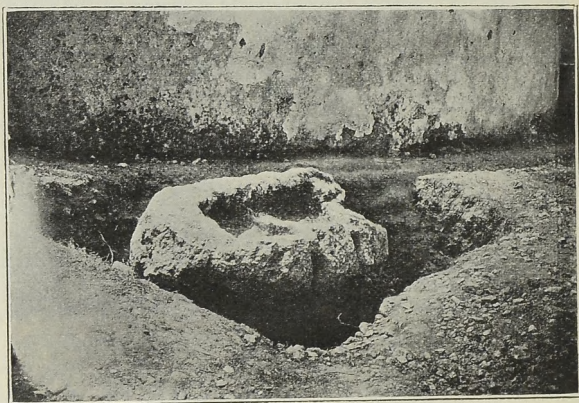

Εἰκὼν 1. Τὸ ἀνορυχθὲν φρέαρ.

βράχου λελαξευμένης, τμήμα πυέλου (γούρνας), ἐν ἧ θὰ ἐποτίζοντο τὰ ζῶα καὶ θὰ ἔπλυνον αἱ χωρικαὶ εἰς παρωχημένους χρόνους. Τὴν πύελον ταύτην ὁ κ. Γούκωπ κοινῇ μετὰ τῆς ἐλλογίμου καὶ διδάκτορος τῆς φιλοσοφίας ἐριτίμου αὐτοῦ συζύγου, ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ὑδάτων καὶ τῶν πέριξ φρεάτων, συνδυάζουσι πρὸς τὴν περίφημον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ τοῦ Ὀδυσσεῶς πόλει κρήνην, ἧς θαυμαστὴν περιγραφὴν παρέχει ἡμῖν ὁ Ὅμηρος ἐν Ραψ. ρ. 204 τῆς Ὀδυσσεΐας.

«ἀλλ' ὅτε δὴ στείχοντες ὁδὸν κατὰ παιπαλόεσσαν
 ἄστεος ἐγγὺς ἔσαν καὶ ἐπὶ κρήνην ἀφίκοντο
 τυκτὴν καλλίροον, ὅθεν ὑδρεύοντο πολῖται·
 τὴν ποίησ' Ἰθακος καὶ Νήριτος ἠδὲ Πολύκτωρ·
 ἀμφὶ δ' ἄρ' αἰγείρων ὕδατοτρεφέων ἦν ἄλλος
 πάντοσε κυκλοτερές, κατὰ δὲ τὸ ψυχρὸν ῥέεν ὕδωρ
 ὑψόθεν ἐκ πέτρης· βωμὸς δ' ἐφύπερθε τέτυκτο
 νυμφάων, ὅθι πάντες ἐπιρρέζεσκον ὀδίται.»

Ἀνασκάψαντες ἐπὶ δύο ἡμέρας πάντα τὸν περὶ τὴν πύε-
 λον ταύτην χώρον ἐφθάσαμεν μέχρι τοῦ φυσικοῦ πετρώδους

Εἰκὼν 2. Ἡ ἀποκαλυφθεῖσα πύελος.

ἐδάφους καὶ οὕτως ἀπεκαλύψαμεν τὸν μέγαν ὀγκόλιθον, ἐπὶ
 τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ ὁποίου εἶναι λελαξευμέναι δύο συνε-
 χόμεναι τετραγωνικαὶ κοιλότητες, ἐξ ὧν διὰ μεγάλων κάτω-
 θεν ὀπῶν ἐξήρχετο τὸ ἐν αὐταῖς ὕδωρ. Ἡ πύελος αὕτη εἶναι
 ὅλως ἄτεχνος τὸ σχῆμα καὶ ἔχει τὰς ἐξῆς διαστάσεις· μῆκος
 2·18, πλάτος 1·09 καὶ ὕψος 0·95. (εἰκὼν 2.)

Ἵδωρ οὐδὲν ἀνευρέθη ὑπ' αὐτήν, διὸ φαίνεται ὅτι δὲν κεῖται κατὰ χῶραν, ἀλλ' ὅτι μετετοπίσθη ἐξ ἄλλου πλησίον μέρους· ὄντως παραπλεύρως ἀνασκάψαντες ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐντὸς τοῦ πεφραγμένου κτήματος τῆς χήρας Κυπριώτου ἀνεύρομεν εἰς μέγα βάθος, ἐξ περίπου μέτρων, ὕδωρ ὑπὸ ἔδαφος σφόδρα βραχῶδες, ὅπερ ἠνγκάσθημεν νὰ διατρυπήσωμεν καὶ διαρρήξωμεν διὰ μοχλῶν καὶ ἄλλων ἰσχυρῶν ἐργαλείων.

Εἰκὼν 3. Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου.

Ἄλλο σημεῖον πρὸς ἔρευαν ὑπεδείχθη ἡμῖν ἢ ἐπὶ τῆς κορυφῆς βραχῶδους λόφου ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Νικολάου, κτῆμα τῆς οἰκογενείας Ἀλιπράντη. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις τοῦ ναύσκου τούτου εἶναι ὄντως ἔξοχος, δεσπόζουσα πάσης τῆς κάτωθι καταφύτου πεδιάδος, διὰ τοῦτο ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία Γούκωπ ἀγόμενοι καὶ ἐξ ἄλλων τεκμηρίων εἶκασαν, ὅτι ἐκεῖ ἤτό ποτε ἀνιδρυμένον τὸ ἀνάκτορον τοῦ πολυῦμνήτου ἥρωος τῆς Ὀδυσσεΐας, τοῦ πολυμήτιος Ὀδυσσεύος. (εἰκὼν 3.)

Διότι, ὡς γνωστόν, ἀπὸ ἐτῶν ὁ κ. Γούκωπ ἐδημοσίευσε μελέτην ἐπιγραφομένην «Ithaque la grande»

(Ἰθάκη ἡ μεγάλη) δι' ἧς πειρᾶται νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη δὲν εἶναι ἡ κατὰ παράδοσιν γνωστὴ τοῦ Ἰονίου πελάγους νησίς, οὐδ' ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Δατρπελδ οὕτω μεταβιπλισθεῖσα Λευκάς, ἀλλ' ἡ μεγάλη, ἡ καὶ τὸ ὕψιστον τῶν περὶ τὴν νήσων ὄρος ἔχουσα νῆσος Κεφαλληνία.

Ἄλλ' ὅμως ἡ ἐπὶ τοῦ λόφου τοῦ ἁγίου Νικολάου πολυήμερος καὶ ἐπίμονος ἀνασκαφικὴ ἡμῶν ἔρευνα διέψευσε πᾶσαν τοιαύτην ἐλπίδα, διότι, εἰ καὶ ἀνωρύξαμεν πλείστας καὶ βαθυτάτας τάφρους καὶ πανταχοῦ κατεσκάψαμεν μέχρις αὐτῶν τῶν θεμελίων τοῦ ναοῦ, οὐδὲν ἴχνος ἐν τούτοις ἀνευρέθη ἀρχαίου κτιρίου, οὐδὲ θραῦσμα κἄν ἀγγείου ἢ ἄλλου εὐρήματος, ἐξ οὗ θὰ ἠδύνατο νὰ πιστωθῇ ἡ πάλαι ποτὲ ὑπαρξίς ἐκεῖ μεγάρου Μυκηναϊκοῦ ἢ ἄλλου ἀρχαίου μνημείου.

Καὶ προσδοκῶμεν μὲν ἐκ τῶν προτέρων τὸ ἀποτέλεσμα τοῦτο ἐκ τῆς μελέτης τοῦ ἐδάφους ὀρμώμενοι, ἡ ἐπιθυμία δ' ὅμως τοῦ κ. Γούκωπ πρὸς ἔρευναν τοῦ μέρους ἐκείνου ἦτο τοσαύτη, ὥστε ἠναγκάσθημεν νὰ προβῶμεν εἰς τὰς δαπανηρὰς αὐτόθι ἀνασκαφάς, χωρὶς νὰ φέρωμεν οὐδὲν εἰς φῶς. Δὲν κατηδαφίσαμεν δὲ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ὡς ἐπεθύμει ὁ κ. Γούκωπ, καὶ οὕτως ἀπεφύγομεν τεραστίαν ἀποζημίωσιν ἐξ ἀρκέτων δεκάδων χιλιάδων δραχμῶν, φειδόμενοι τῶν χρημάτων τοῦ φιλαρχαίου χορηγοῦ, ἅτε πεπειθότες ὅτι οὐδὲν ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν κρύπτεται.

Ἐκτός δ' ὅμως τῶν ἐκ τοῦ ἐδάφους ἐνδείξεων περὶ τῆς αὐτόθι ἀνυπαρξίας τῶν ζητουμένων, αὐτὴ αὕτη ἡ τοποθεσία, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἑτέρου ἡμῶν, κ. Ν. Κυπαρίσση, ἀποκρούει τὴν ὑπαρξίν ἀρχαίου ἀνκτόρου καὶ κατ' ἀκολουθίαν καὶ ἀρχαίου συνοικισμοῦ διὰ δύο λόγους. Πρῶτον διότι ὁ συνοικισμὸς οὗτος, ἐὰν ὑπῆρχε, θὰ προσεβάλλετο σχεδὸν πανταχοῦθεν ὑπὸ τῶν ἐκ θαλάσσης ἐχθρῶν, νοτιοδυτικῶς μὲν ἀπὸ τῆς ἀναπεπταμένης θαλάσσης, βορείως δὲ ἀπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Ἀργοστολίου, ὅστις κατὰ τὰς γενομένης γεωλογικὰς παρατηρήσεις εἰσεχώρει ἄλλοτε πολλῶν βαθύτερον ἢ νῦν, κατακλύζων τὰς νῦν καταφύτους καὶ πλήρεις πλουσίαν ἀμπελώνων γαίας τῆς Κράνης.

Τοιαύτη δ' ὁμῶς ἐπισηφελῆς τοποθεσία ἤκιστα φαίνεται κατάλληλος πρὸς ἵδρυσιν συνοικισμοῦ τῶν χρόνων ἐκείνων.

Δεύτερον, διότι δύο ὥρας μακρὰν τῆς θέσεως ταύτης, ἐν ἧ ὁ κ. Γούκωπ τοποθετεῖ τὸ ἀνάκτορον, ἐν ἄλλῃ θέσει ἣτις καλεῖται Παλαιοκάστρον, ὑπάρχει μέγας Μυκηναϊκὸς συνοικισμὸς, ὅστις μάλιστα ὑφ' ἡμῶν ἐρευνηθεῖς. ὡς κατωτέρω λέγεται, παρέσχεν ἐξαιρέτα ἀποτελέσματα. Ἡ θέσις αὕτη, ἣτις καὶ ἔκτασιν μεγάλην κέκτηται καὶ ἰδίαν ἀκρόπολιν ἔχει, οὐ μόνον παρέχει ἡμῖν τὴν βεβαιότητα περὶ τῆς αὐτόθι ὑπάρξεως μεγάλου κέντρου τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων, ἀλλὰ καὶ κωλύει πῶς ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐν τῇ πλησίον ὑπὸ τοῦ κ. Γούκωπ ὀριζομένη θέσει ὑπῆρχεν ἄλλη ἀρχαία πόλις, ἐν ἧ ἵδρυτο τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεῶς. Καὶ γενικῶς εἰπεῖν ἐν ἀπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ Κράνης οὐδαμῶς ἀλλαγῶς, πλὴν τῆς περιοχῆς τοῦ Παλαιοκάστρου, ὑπάρχουσιν ἐνδείξεις ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ ἐλπίσῃ τις ὅτι ἡ ἀρχαιολογικὴ σκαπάνη θὰ ἀποκαλύψῃ τοσοῦτον σπουδαῖον Μυκηναϊκὸν συνοικισμὸν, οἷον φανταζόμεθα τὸ κέντρον τῆς δρᾶσεως τοῦ Ὀμηρικοῦ βασιλείως.

Ἄλλὰ καὶ αἱ ἐν τῇ κάτωθι πρὸς μεσημβρίαν τῆς Λακκίθρας ἐκτεινομένη πεδιάδι, ὅπου αἱ κωμοπόλεις Σαρλάττα, Σβορωνᾶτα καὶ ἄλλαι, γινόμεναι ὑφ' ἡμῶν ἀνασκαφικαὶ ἐρευναι οὐδὲν ἤνεγκον εἰς φῶς ἀρχαῖον μνημεῖον, εἰ καὶ ἀνωρύζαμεν πλείστας τάφρους καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν μέχρι τῆς θαλάσσης.

Ὅπως τοῦναντίον τὰ μέγιστα ἰκανοποιητικὴ καὶ σπουδαία εἰς ἀρχαιολογικὰ εὐρήματα ὑπῆρξεν ἡ ἀνασκαφὴ, ἣν ἐνηργήσαμεν ἐν τῇ θέσει «ἀγίῳ Μηνᾶ» παρὰ τὸν ὀρμισκον τῆς κωμοπόλεως Μηνιῶν, ἣτις εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βράχως μεγάλου λόφου Ν Δ τῆς Λακκίθρας, ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν αὐτῆς. Ἡ θέσις αὕτη ὠνομάσθη οὕτω ἐξ ἀρχαιοτάτου χριστιανικοῦ ναύσκου εἰς τὸν ἅγιον Μηνᾶν ἀφιερωμένου, οὗ μόνα τὰ ἐρείπια σώζονται. Ἐπειδὴ δ' ὁ ναὸς οὗτος ἐφαίνετο ἐκτισμένος ἐπὶ ἀρχαιοτέρου ἑλληνικοῦ κτιρίου, ὡς ἐμαρτύρουν οἱ συντετριμμένοι σπόνδυλοι καὶ ἄλλοι λίθοι ἀρχαῖοι συναφροδο-

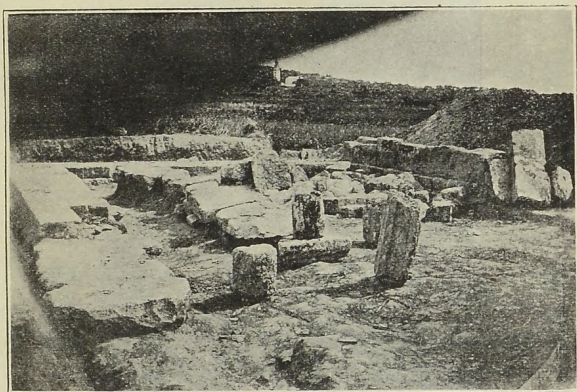
μημένοι ἐν τοῖς ἐρειπίοις, διὰ τοῦτο ἀμέσως προέβημεν εἰς τὴν ἐσκαφὴν οὐ μόνον τούτων ἀλλὰ καὶ παντός τοῦ περίῃ ἀμπελώνος, ἀνήκοντος εἰς τὴν ἐκ Μηνιῶν οἰκογένειαν Κυπριώτου. Εὐθὺς δ' ἀπὸ τῶν πρώτων πληγμάτων τῆς σκαπάνης ἀνεφάνη ὑπὸ τὰ θεμέλια τοῦ ναύσκου σειρά μεγάλων λίθων, κανονικῶς μὲν λελαξευμένων, ἐκτεινομένων δὲ πέραν τῶν τοίχων τοῦ χριστιανικοῦ κτιρίου. Συνεχίσαντες ἐπὶ μῆνα ὅλον τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ χώρου τούτου, ἀπεκαλύψαμεν ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ κρηπίδωμα τοῦ ἀρχαίου κτιρίου, ὅπερ ἦτο ναὸς Ἑλληνικὸς δωρικοῦ ῥυθμοῦ, ὡς δύναται τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τῶν ἀνευρεθέντων συντετριμμένων σπονδύλων, φερόντων δεκαεξὶ ῥαβδώσεις, ἐὰν ὄντως οὗτοι ἀνήκωσιν εἰς τὸ ἀρχαῖον τοῦτο κτίριον. Τὰ ἀποκαλυφθέντα θεμέλια τούτου ἐκτείνονται ἀπὸ Β. πρὸς Ν. καὶ ἀπὸ Α. πρὸς Δ. σχηματίζοντα παραλληλόγραμμον ὀρθογώνιον, οὗ ἑλλείπει τελειῶς ἡ πρὸς Ν. πλευρά. Τῶν δὲ πλευρῶν αὐτοῦ ἡ ἀνατολικὴ καὶ ἡ δυτικὴ θὰ εἶχον ἔτι μεγαλητέραν ἔκτασιν τῆς σωζομένης, ἀλλὰ δυστυχῶς μετὰ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς τῆς, ὡς εἴρηται, τελειῶς ἐξαφανισθείσης, ἠκρωτηριάσθησαν κατὰ τὰς γωνίας καὶ αἱ δύο αὐταὶ πλευραὶ ἕνεκα τοῦ ἐπικλινούσ τοῦ ἐδάφους, ὅπερ διηκούλυε τὴν ἀποκάλυψιν καὶ σύλησιν αὐτῶν. Περὶ τὸ μέσον ἀπεκαλύφθη καὶ ἑτέρα σειρά θεμελίου βαίνοντος ἀπὸ τῆς βορείου πλευρᾶς, μεθ' ἧς ἀρρήκτως συνέχεται, πρὸς νότον, τριῶν περίπου μέτρων μήκους. Τοῦτο φαίνεται ὅτι θὰ ἀπετέλει μέρος τοῦ στερεοβάτου τοῦ ἀρχαίου ναοῦ. (εἰκῶν 4.)

Ἐντὸς δὲ τῶν χωμάτων καθ' ἅπαντα τὸν ἀνασκαφέντα χώρον ἀνεύρομεν πληθὺν θραυσμάτων ἀρχαίων ἀγγείων τῶν καλῶν Ἑλληνικῶν χρόνων. Ἐπίσης ἀνεύρομεν πλεῖστα τεμάχια ἐπιπέδων κεράμων μὲ ἀνάγλυπτα σχήματα (κοσμήματα καὶ μορφᾶς), ὠραιότατα δείγματα τῆς ἀρχαίας πηλοπλαστικῆς, ὧν τινὰ μὲν παριστώσι συναρμολογούμενα κεφαλὴν Μεδοῦσης, ἐπὶ τῶν πλείστων δὲ παρατηρεῖται κόσμημα πλοκαμοειδὲς ἐν σχήματι χιαστῷ.

Τὰ πηλόπλαστα ταῦτα ἔργα φαίνεται ὅτι ἐκόσμουσαν τὰ

ἀνώτατα μέρη τοῦ θριγκοῦ τοῦ ἀρχαίου ναοῦ, ἐφ' ὧν ἦσαν κάλλιστα προσηρμοσμένα, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς κανονικωτάτης αὐτῶν ὀπισθίας ἐπιφανείας ὡς καὶ ἐκ τῆς ἐξεχούσης ἐξ ἴσου κανονικῆς ταινίας χάριν τῆς ἐπὶ τῶν γεγλυμμένων λίθων τοῦ ναοῦ ἐφαρμογῆς.

Ἐνεκα τῆς ἀπουσίας τοῦ κτήτορος τῆς ἀμπέλου, ἐφ' ἧς ὁ ναός, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ φέρωμεν εἰς πέρας τὴν ἀπαλλοτρίωσιν τοῦ κτήματος, διὸ διεκόψαμεν τὴν περαιτέρω ἔρευναν

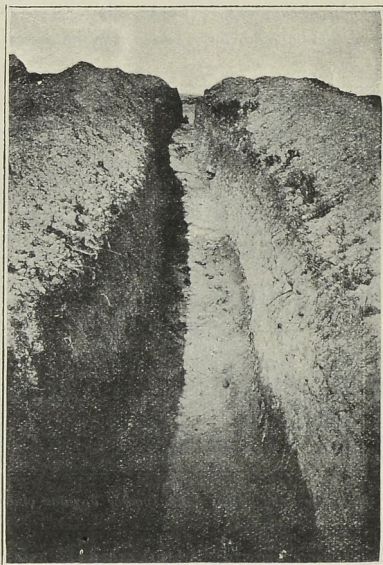
Εἰκὼν 4. Τὸ ἐν ἀγίῳ Μηνῆ ἀποκαλυφθὲν ἀρχαῖον οἰκοδόμημα.

τοῦ ἀρχαίου οἰκοδομήματος, ἐπιφυλασσόμενοι εἰς μέλλουσαν ἀνασκαφὴν νὰ συμπληρώσωμεν τὰς ἐπὶ τούτου μελέτας ἡμῶν.

Παρὰ δὲ τὸν μικρὸν τοξοειδῆ ὀρμίσκον τῶν Μηνιῶν, ἔνθα ὁ κ. Γούκωπ τοποθετεῖ τὸν λιμένα τοῦ ἀνακτόρου, ἀνεφῆξαμεν βαθυτάτας τάφρους, βάθους ἐξ καὶ ἐπτὰ μέτρων, διχοτομήσαντες ὀλόκληρον σχεδὸν παρὰ τὴν θάλασσαν γήλοφον, οὐδὲν δ' ὅμως ἔχνος τοῦ ἀρχαίου κόσμου ἠδυνήθημεν νὰ ἀνεύρωμεν. Ἐνιαχοῦ μόνον ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας συνηγήθησαμεν κλιβάνους μετ' ἀπειρίας τεμαχίων κεραμικῶν ἔργων, ἢ ὑπαρξίς τῶν

οποίων ἐξηγεῖται ἐκ τοῦ προσφορωτάτου πρὸς τὴν κεραμικὴν τέχνην χώματος, ἐξ οὗ συνίσταται ὁλόκληρος ὁ ὑπὸ τῆς θαλάσσης περιβεχόμενος χώρος τοῦ περι οὗ ὁ λόγος ὀρμίσκου. (εἰκὼν 5.)

Κατελήξαμεν δ' ὁμως εἰς τὸ βέβαιον συμπέρασμα, ὅτι ὁ

Εἰκὼν 5. Ἡ μεγάλη τάφρος παρὰ τὸν ὀρμίσκον τῶν Μημιῶν.

ὀρμίσκος οὗτος προῆλθε σὺν τῷ χρόνῳ ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ σφοδροῦ Ν Δ ἀνέμου ταρασσομένης θαλάσσης, ἣτις κατέφαγε μὲν τὰ μαλακὰ χώματα, ἐξ ὧν, ὡς εἶπομεν, συνίστατο ὁ χώρος ἐκεῖνος, κατέλιπε δὲ ὅλως τυχαίως ἐν σχήματι φυσικοῦ λιμενοβραχίονος ἡμιβρώτας τοὺς ξηροὺς βράχους.

Κατὰ ταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν ὡς δυνατὴν τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ὀδυσσεῶς ὑπαρξίν τοῦ ὀρμίσκου τούτου, ὅστις, ἐξακολουθῶν καὶ νῦν ἔτι νὰ μεγεθύνηται, ἐλέγχει ὅτι ὁ σχηματισμὸς αὐτοῦ ὀφείλεται εἰς τὸ εἰρημένον φυσικὸν φαινόμενον ἀπὸ μακροτάτου χρόνου καὶ βαθμικῶς ἐνεργοῦν.

Ἄλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν ἀπὸ Μηνῶν μέχρι Λακκήθρας ἀνωρύξαμεν πλείστας ἄλλας μέχρι τοῦ στερεοῦ ἐδάφους τάφρους κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ πλουσίου χορηγοῦ τῶν ἀνασκαφῶν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ἀποκαλύψεως τῆς ἀρχαίας πρὸς τὸ ἀνάκτορον τοῦ Ὀδυσσεῶς ἀπὸ τοῦ λιμένος ὁδοῦ.

Καὶ τοιαῦτα μὲν ἐν συνόψει τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἀρχαιολογικῶν ἡμῶν ἐν Λεϊθαθοῦ ἐρευνῶν, τῶν δαπάναις καὶ ὑποδείξει τοῦ κυρίου καὶ τῆς κυρίας Γούκιωπ γενομένων κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας τοῦ λήξαντος ἔτους.

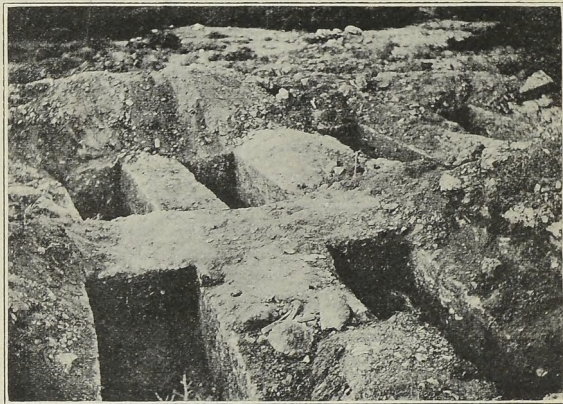
Παραλλήλως δὲ καὶ συγχρόνως δαπάναις τοῦ αὐτοῦ φιλαρχαίου ἀνδρὸς ἐνηργήσαμεν καὶ ἐν πλείστοις ἄλλοις σημείοις τῆς νήσου σκαφικὰς ἐργασίας τῇ ὑποδείξει χωρικῶν καὶ ἀγροτῶν, οἵτινες προσερχόμενοι πρὸς ἡμᾶς κατεμήνουον διαφόρους συλήσεις τάφων καὶ παρανόμους ἄλλας ἐρέυνας ὑπὸ ἀρχαιοκαπήλων ἢ καὶ ὑπὸ χωρικῶν, νύκτωρ καὶ λαθραίως ἐρραζόμενων.

Ἐν τῷ δικαίωματι δ' ἡμῶν τῶ ἐκ τοῦ νόμου πηγάζοντι πρὸς ἐξασφάλισιν τῶν ἀρχαιολογικῶν θησαυρῶν, ἐσπεύδομεν ἐκάστοτε τὸ μὲν ἵνα σώσωμεν, ὅσα ἀκόμη ἠδύναντο νὰ διασωθῶσι, τὸ δὲ ὅπως μελετήσωμεν καὶ γνωρίσωμεν ἀκριβέστερον τὰ ἀρχαιολογικὰ ἐκεῖνα σημεῖα. Οὕτως ἤρηνήσαμεν τὰς θέσεις: Δρυμόνα, Στεφανίτσι, Καγκέλισσα, Καμπανᾶς, Γράβες, Κοκκολᾶτα κ.λ., ὅπου ἀπεκαλύψαμεν πληθὺν τάφων σεσυλημένων καὶ μὴ, ἐξ ὧν ἐξηγάγομεν πολυάριθμα κτερίσματα, ἀγγεῖα, κοσμήματα καὶ τὰ τοιαῦτα, ὧν ἕνια μεγίστης ἀξίας.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ λεπτομερὴς περιγραφή αὐτῶν θὰ ὑπερέβαλλε τὰ ὅρια τῆς παρουσίας ἐν τοῖς Πρακτικοῖς ἐκθέσεως, περιορίζομεθα εἰς τὰ ἀξιολογώτατα:

Ἐν θέσει « Καγκέλισσα » παρά τοὺς περιφήμους πρὸ τριετίας ὑπὸ τοῦ κ. Καββαδία ἀνοιχθέντας Μυκηναϊκοὺς τάφους, ἀπεκαλύψαμεν τάφους ἀσυλήτους ἐντὸς τοῦ βράχου λελαξευμένοι, ἐξ ὧν ἐξηγάγομεν διάφορα ἀγγεῖα, λυχνίας, σκύφους κ.λ. πάντα τῶν ὑστέρων Ἑλληνικῶν χρόνων καὶ τῶν Ἑλληνορωμαϊκῶν.

Ἐν αὐτοῖς ἀνευρέθη μικρὰ χρυσῆ Νίκη ἐκ φύλλου χρυ-

Εἰκὼν 6. Στοιὰς τάφων ἐν θέσει Καμπαναῖ.

σοῦ προσκεκολλημένου ἐπὶ ἐλάσματος χαλκοῦ, ὅπερ θὰ ἀπετέλει ἴσως καρφίδα. Ἡ Νίκη ἔχει μέγεθος 0,03, ἰσαρῖσταται δὲ μὲ τὰς πτέρυγας ἀναπεπταμένως καὶ μὲ τὴν δεξιὰν ἀνέχουσα τροχὸν ἢ στέφανον. Διὰ τῆς ἐτέρας χειρὸς καθειμένης κρατεῖ αὕτη στέφανον. Ἐπίσης ἀνευρέθη μικρὸς χρυσοῦς δακτύλιος ἄνευ σφενδόνης καὶ λεπτὸν χαλκοῦν κάτοπτρον 0,085 διαμέτρου.

Ἐν θέσει « Γράβες » (δηλ. λατομεῖα) ἀνευρόμεν ἐντὸς τά-

φου χρυσὴν δανάκην μετ' ἐξεχούσης πτερωτῆς μορφῆς καὶ χρυσοῦν δακτύλιον, ἐν δὲ τῇ θέσει «Καμπανᾶ» ὅπου ἀνωρύξαμεν περὶ τοὺς 30 τάφους, πάντας κανονικώτατα ἐπὶ τοῦ βραχίωδους λόφου λελαξευμένους, ἀνεύρομεν πολυάριθμα ἀγγεῖα, ἰδίᾳ κύπελλα ὑάλινα, προχοῖδας, λυχνίας κ.λ. (εἰκὼν 6.)

Ἐκ τούτων δὲ ἀναφέρομεν :

1) Νόμισμα χαλκοῦν φέρον ἐπὶ μὲν τῆς μιᾶς ὀψεως μορφὴν γυναικείαν πάνοπλον ἐν στάσει μάχης, πέριξ δὲ ἐπιγραφὴν δυσανάγνωστον, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας πωγωνοφόρον κεφαλὴν ἐν κατατομῇ.

2) Νόμισμα μικρὸν χαλκοῦν, ἐφ' οὗ εἰκὼν Πηγᾶσου.

3) Πυραμιδοειδῆ ἀντικείμενα πιθανὸν σταθμὰ φαρμακευτικῆς ἢ χρυσοχοΐας.

Ἐν θέσει «Κοκκολάτοις» κατὰ μῆκος τῆς δημοσίας οδοῦ καὶ πλησίον τῶν πρὸ τριετίας αὐτόθι ἀνοιχθέντων τάφων, ἀνεφῆξαμεν καὶ ἡμεῖς τάφους πλείστους τῶν ὑστέρων Ἑλληνικῶν χρόνων, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν ἐν αὐτοῖς κτερισμάτων.

Τούτων τὰ σπουδαιότατα εἶναι τὰ ἐξῆς :

1) Δύο σιδηραὶ ψαλίδες, ὧν ἡ ἐτέρα σφόδρα ἐκ τῆς σκωρίας ἐφθαρμένη.

2) Σκύφος πῆλινος ζωτὸς ἐπιγεγραμμένος ἐκ τῶν καλουμένων «Ὀμηρικῶν» μετ' ἐκτύπους ζωηροτάτας παραστάσεις ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ κύκλου, οἷον ἡ σφαγὴ τῆς Πολυξένης καὶ ἡ μονομαχία Μενελάου καὶ Πάριδος ἀκριβῶς ὡς ὁ Ποιητὴς περιγράφει αὐτήν. Ἐν αὐτῷ παρίστανται ὡσαύτως οἱ ἥρωες Ἀγαμέμνων, Διομήδης, Ὀδυσσεύς, Πάνδαρος καὶ τὸ εἶδωλον τοῦ Ἀχιλλέως· ἔτι δὲ ἡ Ἀφροδίτη μετμηφισμένη εἰς γραῖαν καὶ ἡ Ἄθηνᾶ. Ἄνωθι τῶν μορφῶν τούτων φέρονται μετ' ἀναγλύπτους λίαν εὐδιακρίτους χαρακτῆρας τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ὅπερ σπουδαίως συμβάλλεται εἰς τὴν πλήρη ἐρμηνείαν τοῦ σπουδαιότατου τούτου σκύφου, ὅστις προώρισται νὰ καταλάβῃ ἐξέχουσαν θέσιν μεταξύ τῶν ὀλίγων περισωθέντων ὁμοίων καὶ ἐγκατεσπαρμένων ἐν τοῖς διαφόροις Εὐρωπαϊκοῖς Μουσεῖοις. (εἰκὼν 7.)

3) Δύο πλαγγόνες τοῦ γνωστοῦ τύπου τῶν κορῶν τῆς Τανάνγρας, καλῆς διατηρήσεως καὶ τέχνης.

Ἐν θέσει, ἣτις καλεῖται «Παλαιοκρόπια», παρὰ τὴν κωμόπολιν Κεραμιῶν, ἀνωρύζαμεν περὶ τοὺς δέκα πέντε τάφους,

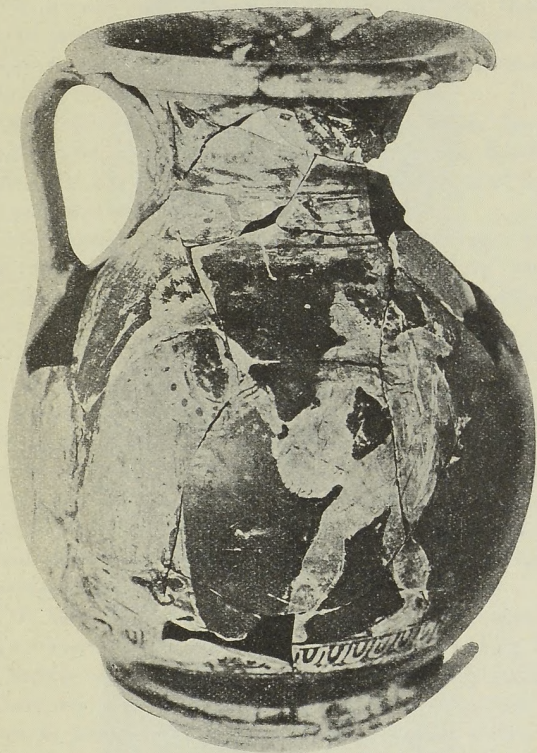
Εἰκὼν 7. Ὀμηρικὸς σκύφος.

ἐν οἷς ἀνεύρομεν πλεῖστα ἀγγεῖα, κοσμήματα καὶ τινα νομίσματα. (εἰκὼν 8 καὶ 9.)

Τούτων δὲ ἀξιολογώτατα εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Κάλπις ἀρίστης διατηρήσεως (ὕψους 0·25 καὶ περιφερείας γαστρὸς 0·57) φέρουσα ἐκατέρωθεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς ἀθλητικὰς παραστάσεις καλλίστης τέχνης τοῦ ἐρυθρομόρφου τρόπου.

- 2) Κόσμημα σιδηροῦν ἐπηργυρωμένον σχήματος ἐλικοειδοῦς

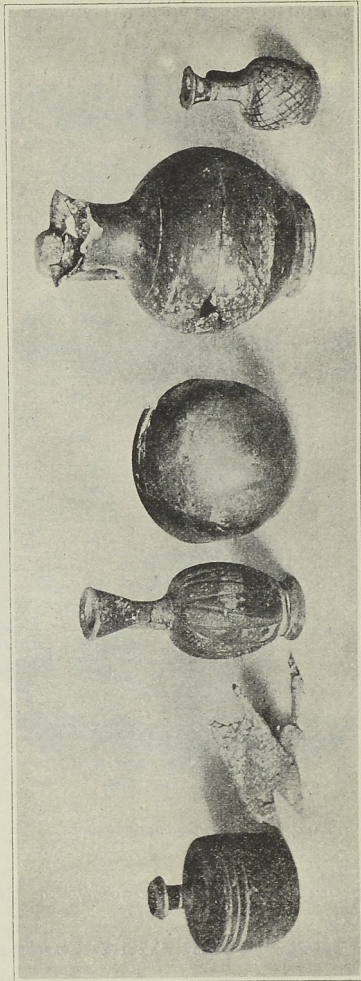

Εἰκὼν 8. Ἐρυθρόμορφος πελίκη.

ἐκτὸς ἐναλλάξ συνεστραμμένου καὶ ἀπολήγοντος εἰς τὰ ἄνω εἰς δύο κάλυκας.

- 3) Δακτύλιος σιδηροῦς φέρων πλατεῖαν ἐλλειψοειδῆ σφεν-

Εἰκὼν 9. Διάφορα ἀγγεῖα εὐροθέητα ἐν τάφοις.

δόνην, ἐφ' ἧς εἶναι ἐγγάρακτα κατ' ἀντίθετον διεύθυνσιν δύο ἀνθέμια.

4) Μικρὸν χαλκοῦν νόμισμα φέρον ἐπὶ τῆς μιᾶς ὀψews ὠραίαν γυναικείαν κεφαλὴν (ἢ Ἀπόλλωνος;) ἐκατέρωθεν δὲ αὐτῆς τὰ γράμματα ΡΑ, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας ἀετὸν ὄρθιον ἐστάμενον μὲ τὴν κεφαλὴν ἐστραμμένην πρὸς τὰ δεξιὰ.

5) Μικρὸν νόμισμα ἀργυροῦν, φέρον ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψews κεφαλὴν κριοῦ, ἀνωθι δὲ τὸ γράμμα Κ, τῆς πόλεως δηλαδὴ Κράνης τῆς Κεφαλληνίας, ἐπὶ δὲ τῆς ἐτέρας πόδα κριοῦ καὶ τὰ γράμματα ΑΡ.

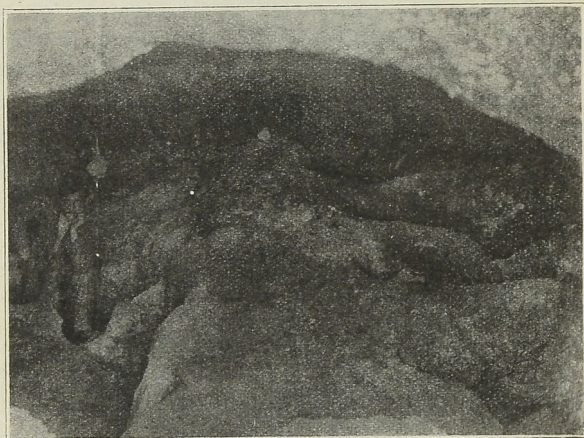
6) Μικρὸν νόμισμα ἀργυροῦν (ὀβολὸς ἀττικὸς) φέρον ἐπὶ τῆς κυρίας ὀψews τὴν γνωστὴν ἀρχαϊκὴν κεφαλὴν τῆς Ἀθηνᾶς μετὰ τοῦ κράνους, ὀπισθεν δὲ τὴν γλαῦκα μετὰ φύλλων ἐλαίας καὶ τὰ γράμματα ΑΟΕ.

7) Μικρὸς δελφίς ἐκ κυανῆς ὑαλώδους μάζης φέρων ὀπὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς πρὸς ἐξάρτησιν.

Σπουδαιότατη ἦν ὠσαύτως ἡ ἐν Παλαιοκάστρῳ παρὰ τὴν πόλιν τοῦ Ἀργοστολίου καὶ ὑπὲρ τὸν μυχὸν τοῦ λιμένος αὐτοῦ, τὸν Κούταβον, καὶ ἐν τῷ περὶ αὐτὸ χῶρῳ γενομένη ὑφ' ἡμῶν ἀρχαιολογικὴ ἔρευνα, δι' ἧς ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καθωρίσθησαν σπουδαιότατοι ἀρχαιολογικοὶ τόποι καὶ ἀπεκαλύφθησαν σπήλαια μετὰ λαξευτῶν Μυκηναϊκῶν τάφων, πλήρων ἀξιολόγων εὐρημάτων.

Τὸ Παλαιόκαστρον, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, ἦτο αὐτὴ ἡ ἀρχαία ἀκρόπολις τῆς μεγάλης τῆς νήσου πόλεως Κράνης, ἧς τὰ εἰρεῖπια σώζονται παρὰ τὴν ἀκρόπολιν καὶ περὶ αὐτήν. Τούτων, τῆς τε ἀκροπόλεως καὶ τῆς πόλεως, τὰ τεῖχη ἐξηρευνήσεν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὁ περιφανὴς γεωγράφος κ. Πάρτς ἐν τῷ περισπουδάστῳ αὐτοῦ περὶ Ἰθάκης καὶ Κεφαλληνίας συγγράμματι, λίαν ἐπιτυχῶς μεταφρασθέντι ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ κ. Παπανδρέου. Ἡμεῖς δὲ εὐθὺς ὡς ἐπιστημονικῶς διηρευνήσαμεν ὀλόκληρον τὸν χῶρον τοῦτον ἐτηλεγραφήσαμεν εἰς τὸν κ. Γούκωπ, καθιστῶντες αὐτῷ γνωστὴν τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀκροπόλεως ταύτης καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀρχαιολο-

γικῆς τοῦ χώρου ἐρεύνης. Τοῦ κ. Γούκοπ ἀνθωρεὶ ἀπαντήσαντος ἡμῖν τηλεγραφικῶς ὅπως προβῶμεν εἰς ἀπαλλοτριώσιν καὶ ἀνασκαφὴν αὐτοῦ, ἄνευ χρονοτριβῆς ἠρξάμεθα τῶν ἐργασιῶν ἡμῶν κατὰ πρῶτον μὲν εἰς τὴν θέσιν α' «Εὐλαφῶνα»¹⁾ εἶτα δὲ καὶ περαιτέρω εἰς τὰς θέσεις «Διακᾶτα καὶ Δρακοσπη-

Εἰκὼν 10. Τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀποκαλυφθέντος Μυκηναϊκοῦ σπηλαίου.

λαϊά». Καὶ ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἀνεσκάψαμεν ἐν τοῖς κτήμασι Γαλιτσάτου καὶ τῆς κ. Μαρίας Κοντομιχάλου, ὅπου ἀνεύρομεν διάφορα κτίρια καὶ τινὰς τάφους μετ' εὐτελῶν κτερισμάτων.

¹⁾ Εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐνηργήθησαν ἀνασκαφαὶ ὑπὸ τοῦ Π. Καββαδία, ἐν αἷς ἀπεκαλύφθησαν λείψανα παναρχαίου πολιτισμοῦ τῆς Κεφαλληνίας, τείχη κυκλώπεια τὴν κατασκευὴν, περιφερικοὶ καὶ ἑλλειψοειδεῖς τάφοι κτλ. Ἀνεκαλύφθη πρὸς τούτοις κτιστὸς θολωτὸς Μυκηναϊκὸς τάφος καὶ ἄλλοις τετραγώνος (κατεστραμμένοι ἀμφότεροι), ἐξ οὗ συνάγεται ὅτι ὁ ἐκεῖ πολιτισμὸς ἐξετάθη μέχρι τῶν Μυκηναϊκῶν χρόνων. Π. Κ.

Πολλῶ δ' ὅμως σπουδαιότερα ἀπέβη ἢ ἐν θέσει Διάκτα ἢ Διακᾶτα ἀνασκαφή, ὅπου ἐπὶ τῶν βράχων εἰς μέγα ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι πλεῖστοι σπηλαιοειδεῖς τάφοι Μυκηναϊκῶν χρόνων πλουσιώτατοι εἰς κτερίσματα.

Τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν μας ἐν τῇ θέσει ταύτῃ, τοῦ ἐτέρου ἡμῶν κληθέντος ἕνεκα τῆς ἐπιστρατεύσεως εἰς τὰ ὄπλα, ἠναγκάσθημεν νὰ διακόψωμεν αὐτάς, ἐκσκάψντες δύο μόνον σπήλαια, ἐπιφυλαξάντες ἡμῖν τὸ δικαίωμα τῆς αὐτόθι συνεχείας τῶν ἀνασκαφῶν.

Ἡ θέσις «Διακᾶτα» εὑρίθεται περὶ τὰ 20' λ. τῆς ὥρας μικρὰν τοῦ Παλιωκάστρου νοτιανατολικῶς αὐτοῦ.

Καὶ τὸ μὲν πρῶτον σπήλαιον μετὰ τὴν ἐξχγωγὴν τῶν ἐν αὐτῷ χωμάτων εἶχε διάμετρον ἢ μέτρων περίπου εἰσέρχεται δέ τις εἰς αὐτὸ διὰ δρόμου καὶ εἶτα κατέρχεται διὰ δύο ἢ τριῶν ἀναβαθμίδων εἰς ἐπίπεδον βραχῶδες, ἐντὸς τοῦ οὗοιου εἶναι λελαξευμένοι εἰς βάθος μέχρι 1·60 δέκα τάφοι ἀνὰ πέντε ἑκατέρωθεν στενοῦ διαδρόμου. Τὸ ὕψος τοῦ σπηλαίου ἀπὸ τοῦ ἐπιπέδου τῶν τάφων εἶναι δύο μέτρων περίπου (εἰκὼν 10). Καὶ ἐντὸς μὲν τῆς ἐπιχώσεως καὶ τῶν ἀνωτάτων στρωμάτων τῶν τάφων ἀνεύρομεν πληθὺν μικρῶν ὀστῶν πτηνῶν καὶ τέφραν μετὰ ὀστῶν αἰγῶν ἢ προβάτων, ἐντὸς δὲ τῶν τάφων πλεῖστα ἀγγεῖα Μυκηναϊκά, ὅσων τυφλοστόμους ἀμφορίσκους, ὑψίποδας κύλικας, κυθήους, κύπελλα κ. τ. λ. πρὸς δὲ ψήφους ὀστέων ἐκ κυνῆς ὑάλου, κομβία, λόγχας καὶ τινα ἄλλα ἄξια λόγου κτερίσματα.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σπηλαίῳ, ὅπερ κεῖται ὀλίγον τι ὑψηλότερον τοῦ πρώτου, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν μεγίστου ὄγκου χώματος ἐκ τῆς ἰσχυρᾶς ἐπιχωματώσεως. οὐδέναν μὲν τάφον ἀνεύρομεν, ἐν τῷ βάθει δ' αὐτοῦ ἐντὸς τῶν χωμάτων καὶ τῆς μετὰ ὀστῶν ζῶων τέφρας ἀνεύρομεν πληθὺν τεμαχίων ἐκ πηλίνων πλαγγόνων, τοῦ τύπου τῶν ἀναθηματικῶν, ἐξ ὧν δέκα ὀκτώ, κάλλιον διατηρούμενας, μετεκομίσαμεν εἰς τὸ Μουσεῖον Ἀργοστολίου. Ἐκ τῶν εὑρημάτων τούτων ἐπιστώθη, ὅτι τὸ δεύτερον τοῦτο σπήλαιον ἦν ἄντρον ἱερὸν Νυμφῶν καὶ Πανός ἴσως,

ὡς μαρτυροῦσι καὶ τὰ πολυάριθμα τεθραυσμένα εἰδώλια Πανός, ἅτινα ἦσαν κατακεχωσμένα ἐν αὐτῷ.

Τοιαύτη ἐν συντόμῳ ἡ γενομένη ὑφ' ἡμῶν κατὰ τὸ ληξάν θερος ἀρχαιολογικὴ ἐν Κεφκλληνίᾳ ἐργασία. ἥτις ὡς πρὸς μὲν τὰ κυρίως ζητούμενα ἀπέβη μέχρι τοῦ νῦν τοῦλάχιστον ἄκροπος, ὡς ἐν ἀρχῇ λέγομεν, διὰ τὰ γενικά δ' ὄρωσ περὶ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ τῆς νήσου συμπεράσματα καὶ διὰ τὰ πολυάριθμα εὐρήματα, δι' ὧν ἐπλουτίσθη τὸ μικρὸν Μουσεῖον Ἀργοστολίου, σπουδαιοτάτη.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1912.

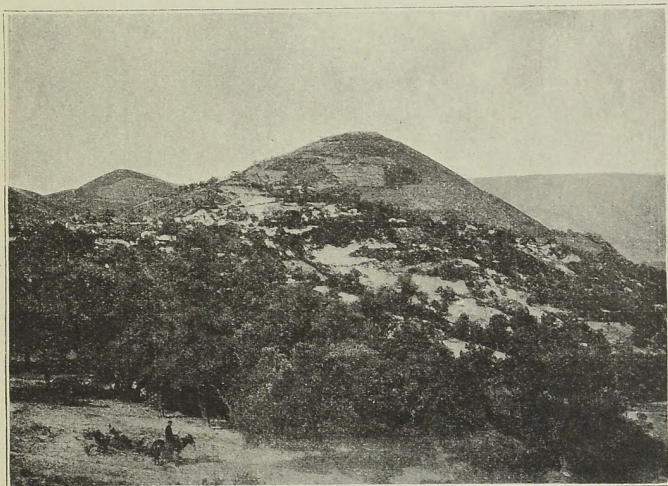
Ν. ΚΥΠΑΡΙΣΣΗΣ Ἐφορος ἀρχαιοτήτων

Λ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ Σύμβουλος ἀρχαιολογ. Ἐταιρείας

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ ΕΝ ΕΥΒΟΙΑ

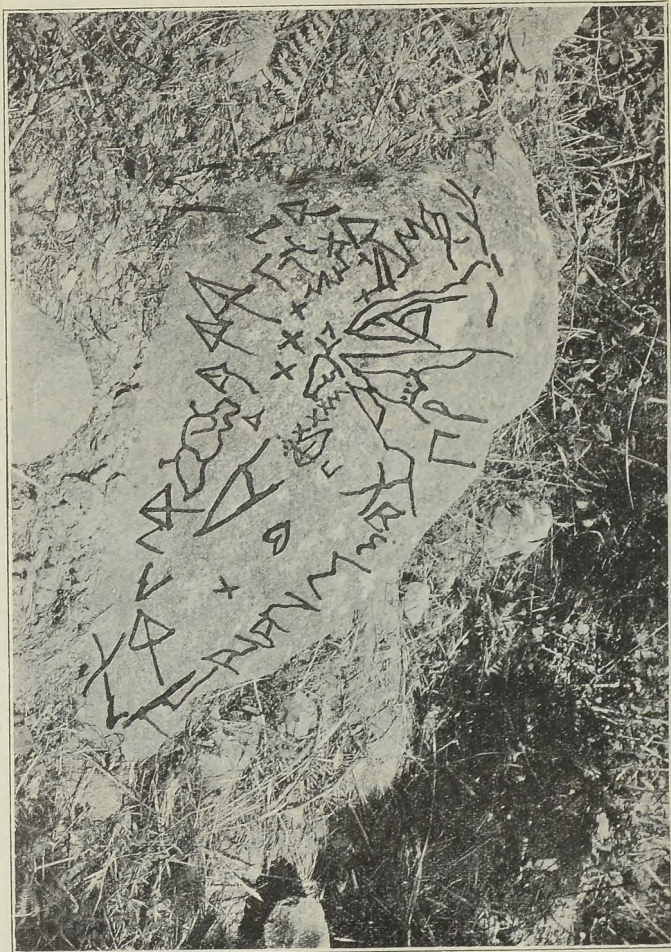
ΟΙΧΑΛΙΑ ἢ ΕΥΡΥΤΟΥ

Μαθὼν παρὰ τοῦ πρώην βουλευτοῦ Καρυστίας κ. Γεωργίου Παπαγεωργίου, ὅτι ὁ σχολάρχης Κύμης καὶ ἐπιμελητὴς τῶν κατὰ τὴν περιφέρειαν Κύμης ἀρχαιοτήτων κ. Κωνσταντῖνος Παπαϊωάννου παρετήρησεν ἐπὶ λίθων ἀκατεργάστων κει-

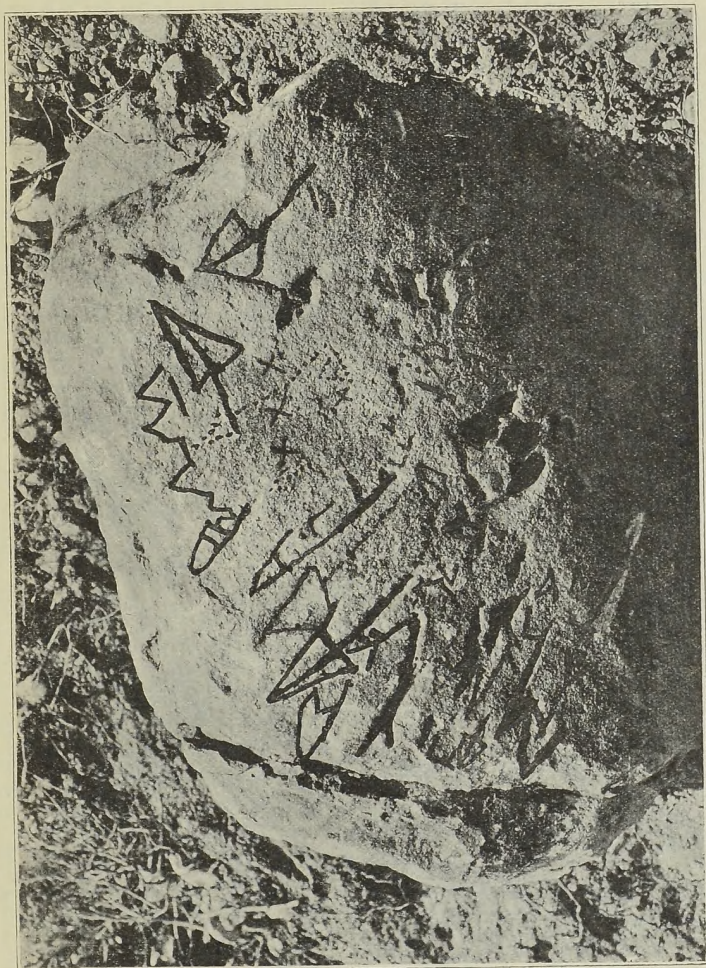

Εἰκ. 1. Οἰχάλια νῦν Καστρί ἢ Παλαιοκαστρί.

μένων ἐν τῷ παρὰ τὴν ἐγγὺς τῆς Κύμης κώμην Ποταμίαν φρουρίῳ, ὃ νῦν καλεῖται Καστρί ἢ Παλαιοκαστρί (ιδ. εἰκ. 1), χαράγματα ἢ σημεῖα, ὧν τὸ σημαίνονον ἄγνωστον, ἀνεκοινωσάμην τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας, ἐπειδὴ ὑπόπτευσα ἀναμνησθεῖς, ὧν ὁ Ὅμηρος λέγει (Ὀδ. η 322) περὶ τοῦ εἰς

Εἰκ. 2. Αἶθος φέρον σημεῖα ἢ χαραγμάτα.

Είς. 3. Αίθρος γέροντος γαρόγμια και κείμενος παρά τὸ τέγος (Ιδ. εἰς. 10).

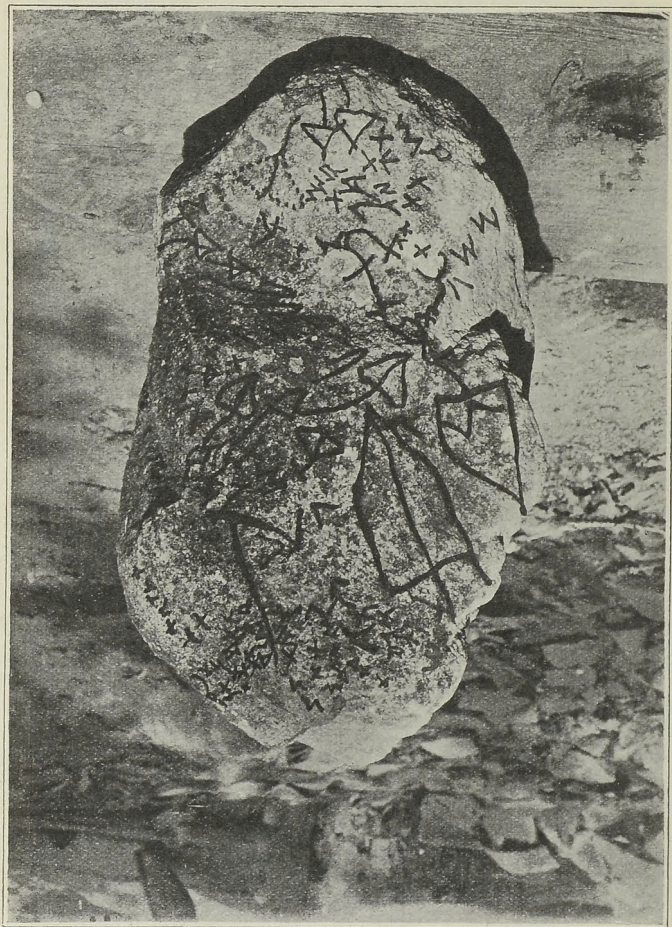

Εἰσοικαν πλοῦ τοῦ Ῥαδαμάνθους, μὴ τὰ χαράγματα ταῦτα ὁμοιά εἰσι τοῖς ἐν Κρήτῃ καὶ Θεσσαλίᾳ εὐρεθεῖσιν. Ἀπελθὼν ἐκεῖσε κατ' ἐντολὴν τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας ὄντως παρατήρησα ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ πρώτου γράψαντος περὶ τοῦ χώρου τούτου (ιδ. Ἠχώ. Κύμης 1ης Μαρτίου 1909) καὶ τὰ σημεῖα παρατήρησαντος κ. Κ. Παπαϊωάννου τάδε εἰς σημεῖα, ὧν ἐκρίναμεν καλὸν νὰ λάβωμεν τῇ φροντίδι καὶ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ τοῦ κ. Κ. Παπαϊωάννου, ᾧ λίαν εὐχαριστοῦμεν διὰ τοῦτο καὶ διὰ τὴν πρόθυμον καὶ εὐγενῆ ξενίαν, ἧς ἐτύχομεν, φωτογραφικὰς εἰκόνας¹⁾ ἵνα μελετηθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐιδικῶς περὶ αὐτὰ ἀσχολουμένων (ιδ. εἰκ. 2, 3 4, 5, 6, 7). Ἴσως τις δύναται νὰ ὑπολάβῃ ὅτι τὰ σημεῖα ταῦτα εἶνε τυχαῖα παιδιὰ τῆς φύσεως, ἀλλ' ἂν δώσῃ μείζονα προσοχὴν, θὰ πεισθῇ, ὅτι ἔχουσιν ἐπίτηδες χαραχθῆ καὶ ὅτι τὰ αὐτά, μάλιστα δὲ τὰ ἔχοντα σχῆμα αἰχμῆς βέλου· καὶ τοῦ +, πολλάκις ἐπαναλαμβάνονται²⁾. Δὲν εἶνε δὲ ἀπίθανον, ὅτι πλὴν τούτων τῶν φερόντων τὰ χαράγματα ταῦτα λίθων θὰ ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι, οὓς οἱ κάτοικοι τῆς Ποταμίας ἐχρησιμοποίησαν ἐν τῷ οἰκοδομηθέντι ἐν τῇ κώμῃ αὐτῶν ναφ. Εἰκάζομεν δὲ τοῦτο ἐκ τοῦ ὅτι καὶ δεξαμενὴν θολωτὴν λίθους τετραγώνους πεποιημένην, ἣν ἡμεῖς πρὸ ἐξ ἑτῶν εἶχομεν ἰδεῖ ἀκεραίαν σχεδόν, νῦν εὔρομεν κατὰ τὸ πλεῖστον κατεστραμμένην (ιδ. σφζόμενον μέρος αὐτῆς ἐν εἰκ. 8η).

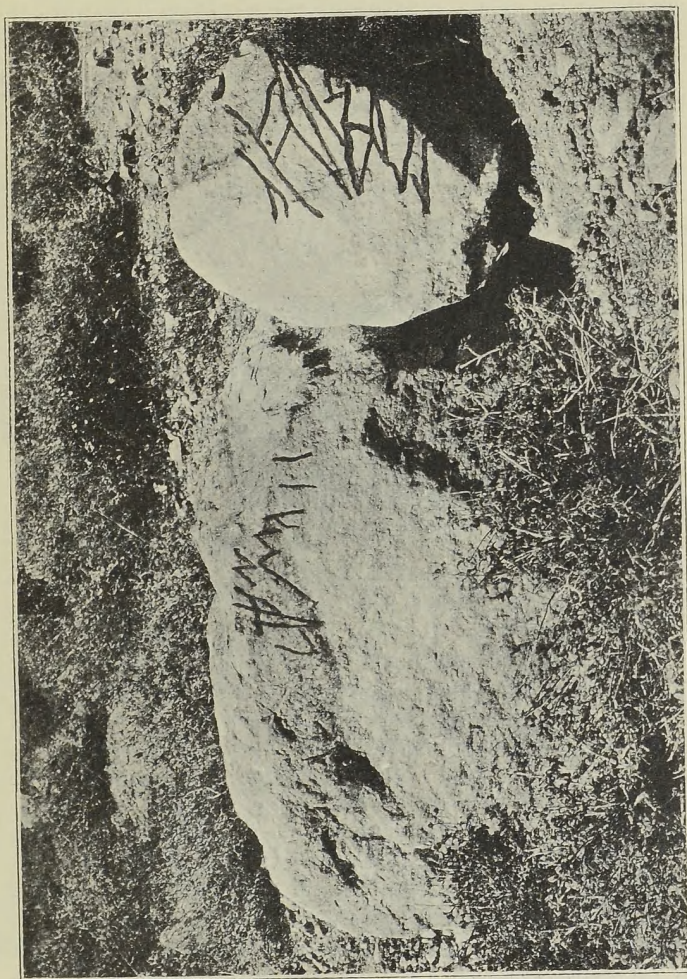
Τὸ φρούριον. ἔνθα εὐρέθησαν καὶ εὐρίσκονται οἱ τὰ χαράγματα ἢ σημεῖα ἔχοντες λίθοι, εἶνε ἐκτισμένον ἐπὶ λόφου κωνοειδοῦς, φύσει ὄχυροῦ παρα τὴν νῦν κώμην Ποταμίαν, συνίσταται δὲ ἐκ δύο περιβάλων, ὧν ὁ μὲν νεώτερος ὢν περιβάλλει τὴν ἀκροτάτην κορυφὴν τοῦ λόφου, ὅθεν εἶνε κάστρος ἢ τὰ κοῖλα τῆς Εὐβοίας βρέχουσα θάλασσα καὶ πᾶσα ἢ ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ διαρροεμένη κοιλάς, ὁ δ' ἕτερος ὑπὲρ τὸ μέσον τοῦ λόφου ὢν παλαιότερος σύγκειται ἐκ λίθων ἀργῶν μεγάλων πολυγωνικῶν

¹⁾ Ὁμολογοῦμεν, ὅτι αἱ φωτογραφικαὶ εἰκόνας γενόμεναι ὑπὸ φωτογράφου παρῆλθοντος ἐν Κύμῃ δὲν εἶνε, ὅσον ἐπεθυμοῦμεν, ἐπιτυχεῖς.

²⁾ Σημ. Τοιαῦτα αἰχμοειδῆ καὶ σταυροειδῆ σημεῖα παρατηροῦνται καὶ ἐν ταῖς πινακίαις τοῦ Τυλίσου (ιδ. ΑΕ 1912 σελ. 211, 214).

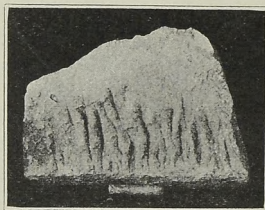
Εἰκ. 5. Λίθος κείμενος παρὰ τὸν ποταμὸν.

Εικ. 6. Τὰ γραφίσματα ταῦτά εἶσαν ἐπὶ τῆς ὄπισθεν πλευρῆς τοῦ ἐπ' ἀφ. 5ου λίθου.

ἢ ἀκανονίστου σχήματος προσηρμοσμένων ἀλλήλοις ἄνευ πηλοῦ καὶ ἔχει εὖρος μὲν μέτρων 5, σφζόμενον δὲ ὕψος μέτρων $2\frac{1}{2}$ (ιδ. εἰκ. 9 καὶ 10).

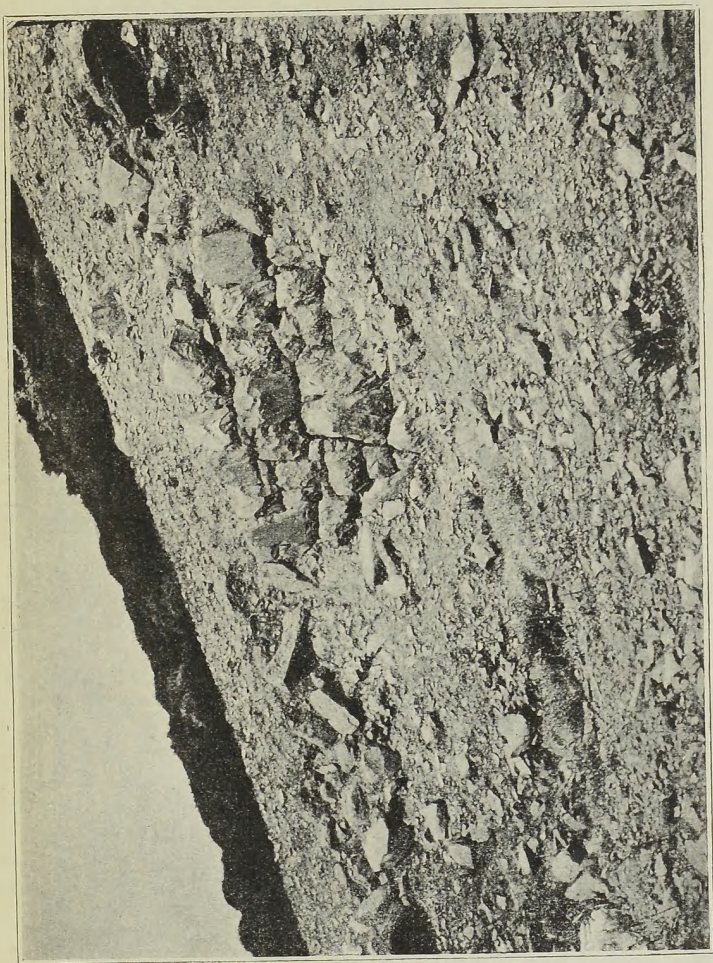
Ἡ ἀκροτάτη κορυφή τοῦ λόφου ἔχουσα σχῆμα ἑλλειψοειδές (ιδ. εἰκ. 11) καὶ μῆκος μὲν ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμᾶς μέτρων 28, πλάτος δὲ ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς Νότον μέτρων 13,50, ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ τῶν καταπέπτωκώτων λίθων ἐκ τοῦ περιβάλου, ἐκ τῶν πρὸς ἀνατολὰς καὶ δυσμᾶς ἡμικυκλιοειδῶν πύργων καὶ ὑπὸ τῶν μεταξὺ αὐτῶν ὑπαρχόντων χωρισμάτων τῶν ἐξ δω-

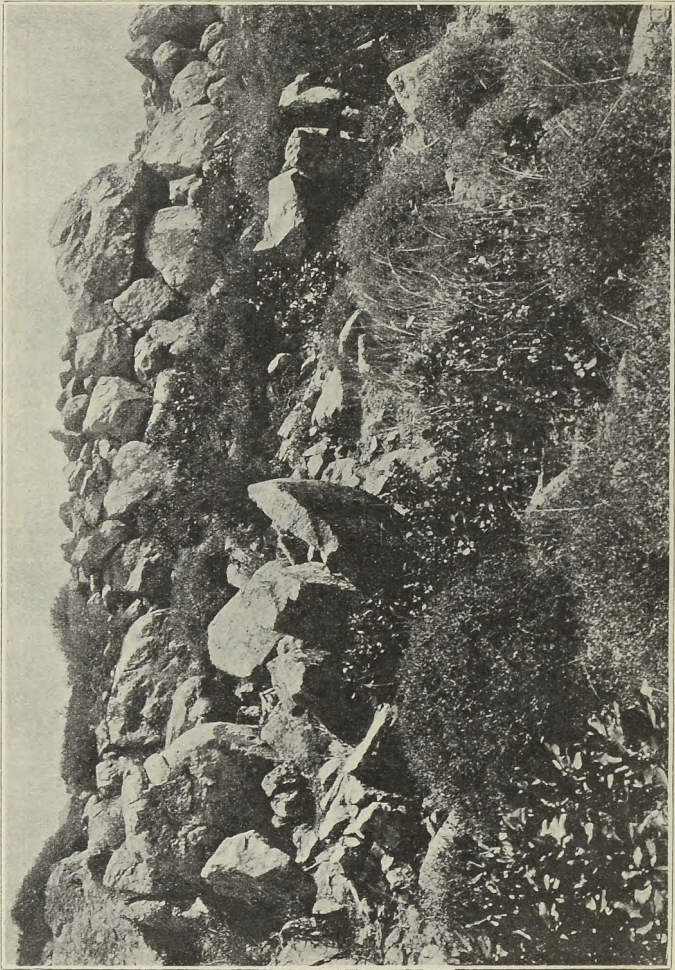
Εἰκ. 7.

ματίων, ὧν εὗρομεν τοὺς θεμελίους λίθους κατὰ χώραν, καθαρθέντος τοῦ ἐδάφους.

Οἱ λίθοι τῶν δωματίων πλὴν ὀλίγων λελαξευμένων, οἵτινες, ὡς φαίνεται, ἐχρησίμευον ὡς παραστάδες ἢ ἦσαν μέρη ὑπερθύρων, ἦσαν ἀκατέρηστοι. Ἰδίαις μνείαις ἄξιον νομίζομεν τὸ παρὰ τὸν πρὸς ἀνατολὰς ἡμικυκλικὸν πύργον διαμέρισμα, οὗ ἑλλειπουσι πλὴν δύο πάντες οἱ ἄλλοι τῆς βορείου πλευρᾶς θεμελίου. Ἐν τούτῳ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων μέτρων ἀπὸ τῆς νοτίου πλευρᾶς ἦσαν ἐπίτηδες καὶ οὐχὶ εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε τεθειμένοι τρεῖς σωροὶ λίθων καλύπτοντες ἔπαν τὸ πλάτος αὐτοῦ. Πιθανῶς τὸ μέρος τοῦτο ἐχρησίμευον ὡς ναὸς τῆς ἐνοικουσίας φρουρᾶς, οἱ δὲ σωροὶ τῶν λίθων ἦσαν οἰονεὶ βωμοὶ ἀρχέγονοι. Ὅτι δὲ τὸ ἄκρον τοῦτο ἦτο ἐν χρήσει, ἂν μὴ ὡς φρούριον, τουλάχιστον ὡς σκοπιὰ καὶ ἐπὶ τῶν Βυζαντιακῶν ἔτι χρόνιων, τεκμαιρόμεθα ἐξ ὀστράκων τινῶν,

Ειχ. 8. Δεξαμενή καταστροφεία ενός του προς Β. μεσαίου τείχους.

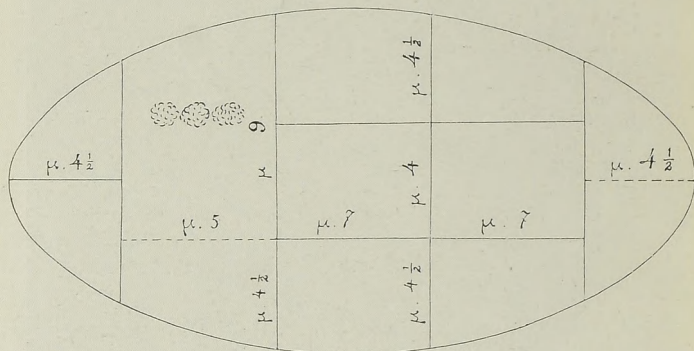

Εἰκ. 9. Μέρους τοῦ ἐπι τῆς Β πλευρῆς τείλους.

Εἰκ. 10. Μέρος τείχους τοῦ κάτω περιβόλου ἐπὶ τῆς Δ. πύκνωσας.

ἄτινα εὐρέθησαν μετ' ἄλλων ἀρχαιοτέρων ἐν βορροειδεῖ ὀρύγματι παρὰ τὸν ἀνατολικὸν τοῖχον τοῦ βορείου ἐκ τῶν ἐν μέσῳ τοῦ λόφου κειμένων δωματίων. Ἐν τῷ ὀρύγματι τούτῳ, φαίνεται, ὡς τεκμαιρόμεθα ἐκ δύο βαθμίδων κατὰ χώραν εὐρεθεισῶν, ὑπῆρχεν ἡ κλιμαξ δι' ἧς κατήρχοντο καὶ ἀνήρχοντο οἱ ἐν τῷ ἄκρῳ οἰκοῦντες. Ἄν ἡ κλιμαξ αὕτη συνεχαινώσει τῇ σήραγγι. περὶ ἧς προϊόντες ποιησόμεθα λόγον, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ βεβαιωθῶμεν,

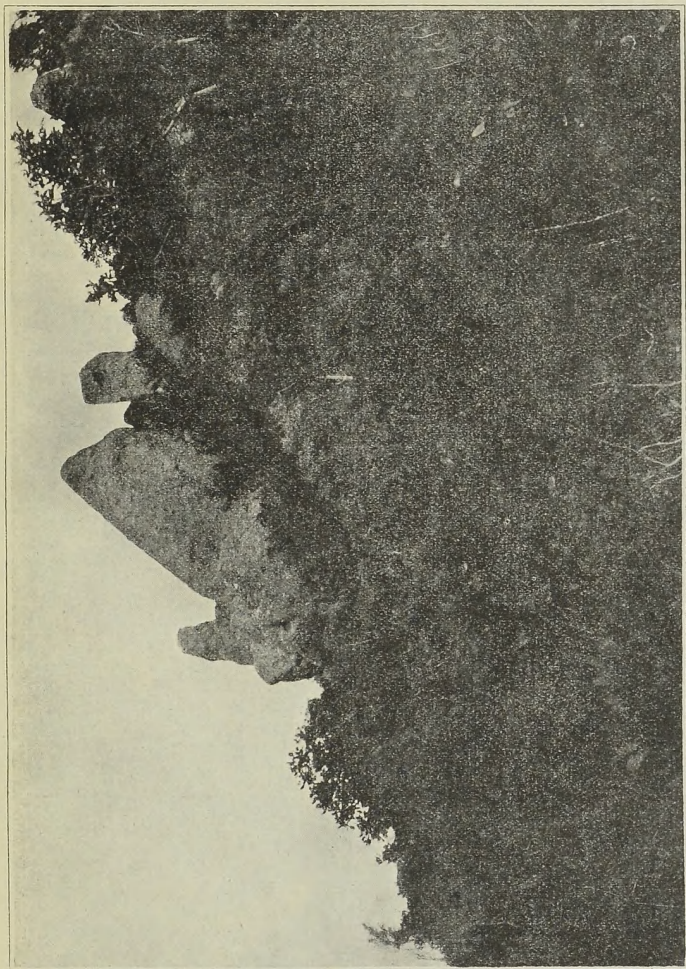

Εἰκ. 11. Διάγραμμα τοῦ ἐπὶ τῆς κορυφῆς περιβόλου.

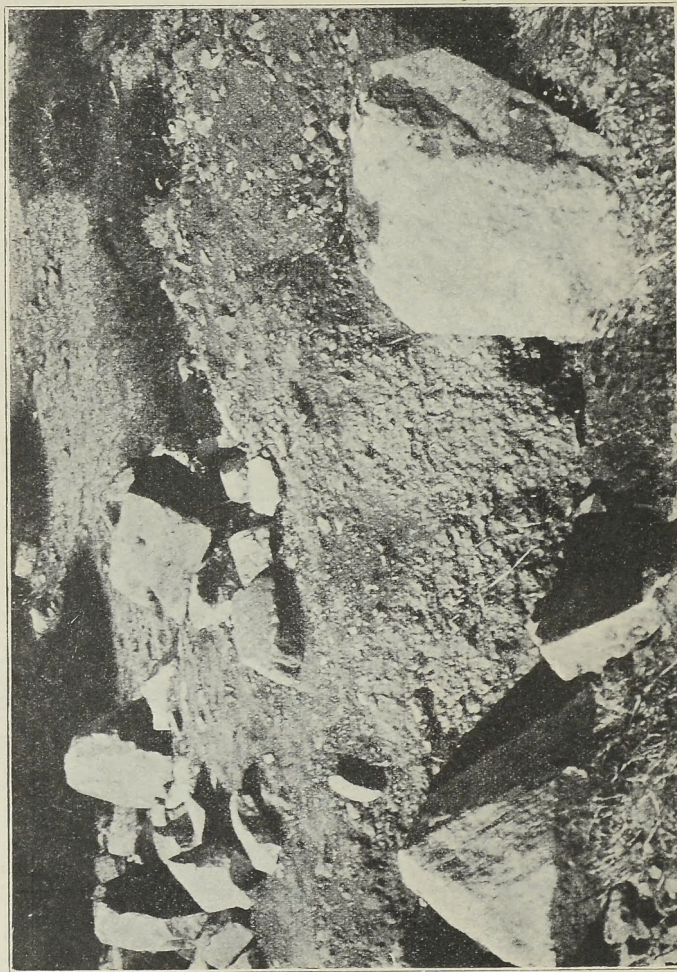
διότι ἔπρεπε νὰ ἐξαγάγωμεν ἅπαν τὸ ἐν τῷ ὀρύγματι χῶμα, ὅπερ ἦτο ἡμῖν ἀδύνατον, ἐλλείποντος τοῦ χρόνου καὶ τῶν πρὸς τοῦτο σκευῶν.

Ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς τοῦ ὑπὲρ τὸ μέσον περιθέοντος τὸν λόφον περιβόλου ὑπάρχει μεταξὺ δύο στηλῶν λιθίνων μέγας λίθος τριγωνικός, οὗ τῆς δεξιᾶς πλευρᾶς μέρος, ὡς καὶ τῆς ἀριστερᾶς στήλης, εἶνε ἀποκεκρουμένον (ιδ. εἰκ. 12). Ὑπερθεν αὐτοῦ καὶ κάτωθεν φαίνονται ὀπαί, αἵτινες διήκουσι μέχρι τῶν προπόδων τοῦ λόφου. Ἐπειδὴ σφίζεται παρὰ τοῖς ἐγχωρίοις παράδοσις, ὅτι οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ οἰκοῦντες κατήρχοντο ὑπογείως πρὸς ὑδρευσιμ εἰς τὴν νῦν παλαιόβρουσιν καλουμένην κρή-

Εἰκ. 12. Ὁ ἐν εἵδει πύλης τριγωνικὸς λίθος, οὗ ἄνωθεν ὁπταὶ σήραγγος.

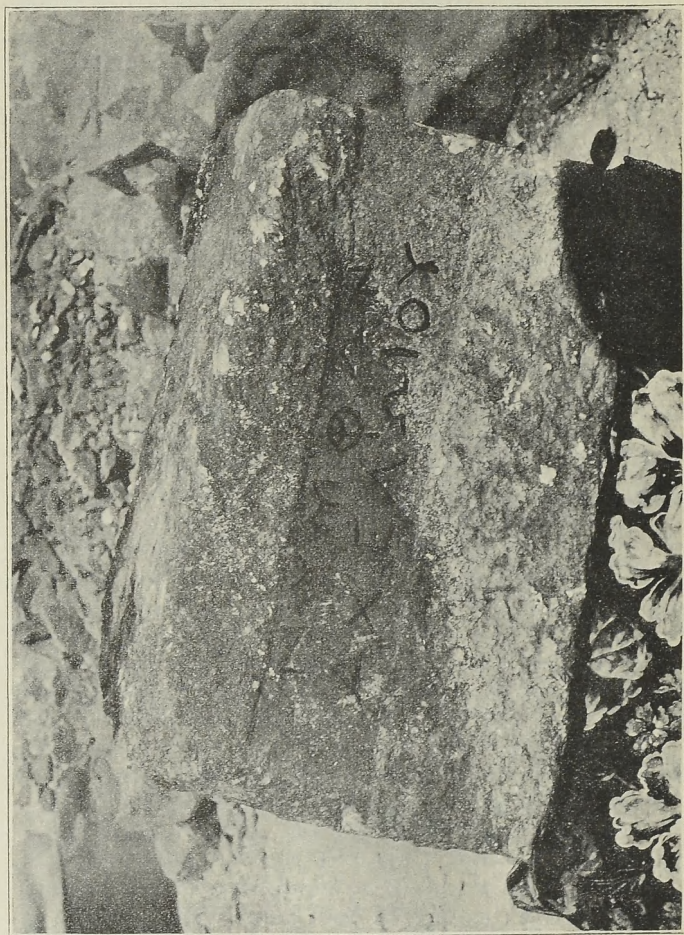

Εικ. 13. Τὸ παρά τὴν δεξιὰ ἐκτεταμένην μερὸς παρὰ τὸ πρὸς Β. μεσάτων τείχος.

νην, ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ διερευνήσωμεν ὀλίγον τὰς ὁπὰς ταύτας. Ἀφαιρέσαντες λοιπὸν λίθους τινὰς εἰσηγάγομεν ἐργάτας, οἵτινες παρετήρησαν ὅτι ὄντως ἦτο ὑπόγειος σήραγγα ἰκανῶς εὐρεῖα, ἥς ὅμως ἡ θόλος ὑπὸ σεισμῶν πολλαχοῦ καταπεσοῦσα καθιστᾷ τὴν διερεύνησιν καὶ τὴν πρὸς τὰ ἄνω καὶ τὴν πρὸς τὰ κάτω ἀδύνατον. Ἐκ τῆς εὐρύτητος τῆς σήραγγος τεκμαιρόμενοι πειθόμεθα, ὅτι αὕτη ἐχρησίμευεν οὐ μόνον, ἵνα οἱ ἐν τῷ φρουρίῳ κατερχόμενοι εἰς τὴν κρήνην, ἐξ ἥς ἀγλαὸν ὕδωρ ῥέει, ὑδρευῶνται, ἀλλὰ καὶ ὅπως ἐν ὄρα πολέμου ἀφανεῖς ἀνερχῶνται καὶ κατέρχωνται οἱ φρουροῦντες. Σημειωτέον ὅτι ὁμοία σήραγγα ὑπάρχει ἐν τῇ δυτικῇ πλευρᾷ τοῦ ἐν Δύστῳ φρουρίου ἄγουσα εἰς κρήνην παρὰ τὴν λίμνην ὑπάρχουσαν.

Πολλαχοῦ τῆς βορείου καὶ βορειοανατολικῆς πλευρᾶς ἔσωθὲν τε καὶ ἐξώθεν τοῦ περιβόλου ὑπάρχουσιν οὐκ ὀλίγα τείχη οὐχὶ τῶν αὐτῶν ἴσως χρόνων πρὸς τὸν περίβολον καὶ θεμέλιοι ὀρθογωνίων οἰκοδομημάτων. Ἐκ πολλῶν δὲ λίθων συνεχομένων ἀλλήλοις, μάλιστα δὲ ἐξ ἐνὸς ἔχοντος ἰκανὸν μῆκος καὶ πλάτους, παραστάδος ἴσως ἢ υπερθύρου, φανέντων ἕνεκα καθιζήσεως τοῦ ἐδάφους γενομένης ἐν τῇ ΒΔ πλευρᾷ παρὰ τὴν καταστραφεῖσαν δεξαμενὴν (ιδ. εἰκ. 7) πειθόμεθα ὅτι ἐνταῦθα ἐγένοντο ἀνατροπαὶ καὶ ἐπιχώσεις οὐκ ὀλίγαι, ὧν τὰς αἰτίας μόνον συστηματικὴ ἀνασκαφὴ δύναται πῶς νὰ δείξῃ (ιδ. εἰκ. 13).

Ὡς ὁ κ. Κ. Παπαϊωαννου γράφει ἐν ἐκθέσει αὐτοῦ δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 1 Μαρτίου 1909 τῆς ἐν Κύμῃ ἐκδομένης Ἑχοῦς, ἐν τῇ ΜΑ πλευρᾷ τοῦ λόφου ἐντὸς τοῦ τείχους εὔρε τὴν καὶ ὑπ' ἡμῶν ἤδη δημοσιευθεῖσαν ἐν τῇ περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων πραγματεία ἡμῶν ἐπιγραφὴν (ιδ. εἰκ. 14). Ἐκ ταύτης μανθάνομεν ὅτι ὁ παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου ῥέων ποταμὸς, ὁ καταρθεύων πᾶσαν τὴν κοιλάδα, ὠνομάζετο Ἀχελῷος καὶ ὅτι παρ' αὐτὸν ὑπῆρχεν ἴσως ἱερὸν τοῦ Ἀχελῷου καὶ τῶν Ἀχελωΐδων νυμφῶν. Τὴν ὑπαρξιν δὲ τοῦ ἱεροῦ μαρτυρεῖ καὶ ἀγαλμάτιον χαλκοῦν ἄνευ τῆς δεξιᾶς χειρὸς (ιδ. εἰκ. 15), ὅπερ ἐν σχήματι ἱερέως εἰκονίζει τὸν Ἀχε-

Εἰκ. 14. Ἐπιγραφή ἑσού Ἀγιοθεῶν Νιμφῶν.

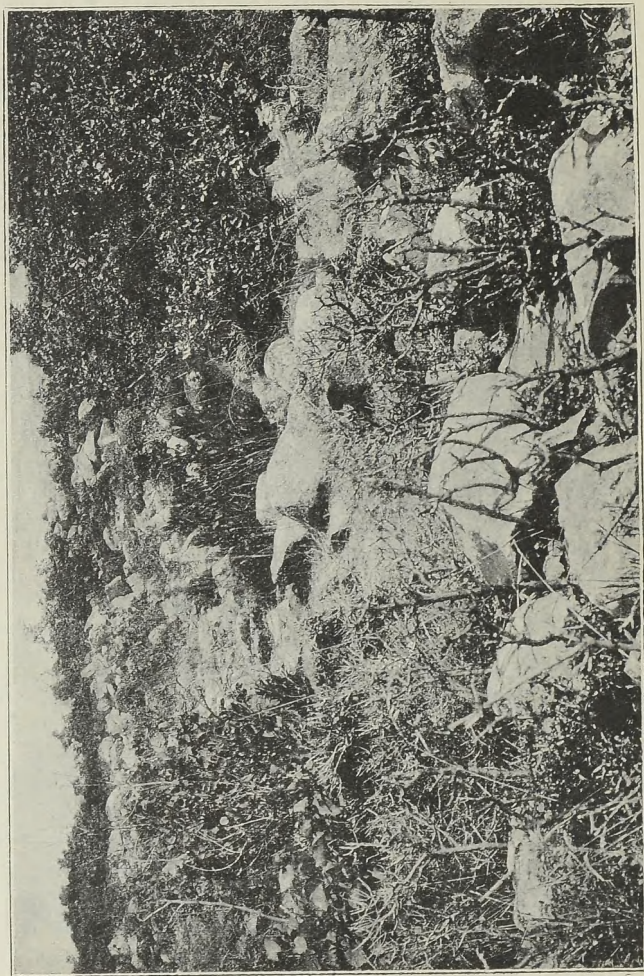
λῶον κρατοῦντα τῇ ἀριστερᾷ τὸ σύμβολον τῆς ἐξ αὐτοῦ προ-
ερχομένης εὐφορίας εἰς τὴν χώραν κέρασ τῆς Ἀμαλθείας.

Ὁ χῶρος οὗτος καὶ μάλιστα ὁ περὶ τὸν μέσον περίβολον

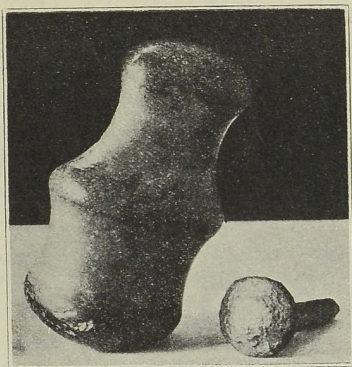
Εἰκ. 15. Ἀχελῷος.

φαίνεται ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων οἰκούμενος. Μαρτυροῦσι δὲ
τοῦτο οὐ μόνον τὰ πελασγικὰ τείχη καὶ τὰ ἀγνώστου σημασίας
σημεῖα (ἰδ. εἰκ. 2-7 καὶ 16), ἀλλὰ καὶ ὁ ἐνταῦθα εὐρεθεὶς λίθινος
ὄλμος (εἰκ. 17) καὶ ὁ φέρων ἀρχιτεκτονικὸν κόσμημα μεσαῖος λί-
θος ὑπερθύρου (ἰδ. εἰκ. 18α), ἔτι δὲ αἱ παρὰ τὸν τριγωνικόν

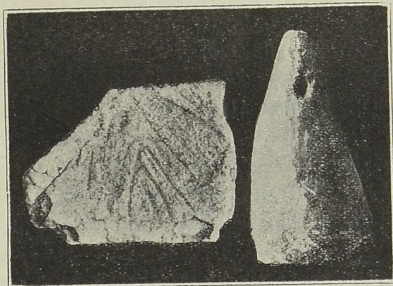
Εἰκ. 16. Τμήμα τείχους τῆς ἀνάρας κορυφῆς.

λίθον εὐρεθεῖσαι ἐν τῷ μεσαίῳ τείχει πῆλιναι μικραὶ πυραμίδες

Εἰκ. 17. Λίθινος ὄλμος.

(ιδ. 186). Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐπὶ τῆς ἀκροτάτης κορυφῆς τοῦ περι-

α

β

Εἰκ. 18. α Λίθος φέρων κόσμημα. β Πηλίνη τριγωνικὴ πυραμὶς.

βόλου τείχη δὲν εἶνε ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ μέσου, ἐνταῦθα δὲ εὐρέθη ἡ ἐπιγραφὴ τῶν ἱστορικῶν χρόνων καὶ τὰ κατὰ τὴν πρόχει-

ρον τοῦ βοθροειδοῦς ὀρύγματος ἔρευναν Βυζαντιακὰ ὄστρακα, τεκμαιρόμεθα, ὅτι ὁ μὲν χώρος ὁ περὶ τὸν μέσον περίβολον, ἐν ᾧ οὐδὲν ἱστορικῶν χρόνων λείψανον παρετηρήσαμεν, πολλὰ δὲ προϊστορικῶν, πολὺ ἐνωρὶς ἐπαύσατο οἰκοῦμενος, ὁ δὲ ἐπὶ τῆς ἄκρας κορυφῆς διετέλεσεν χρησιμεύων μέχρι τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων ἂν μὴ ὡς φρούριον, τουλάχιστον ὡς σκοπιὰ προμνηύουσα τοὺς ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἐφορμῶντας πειρατάς.

Ἄλλ' ἕως δύναται νὰ ἐρωτησῆ τις· Τίς ἦτο ἡ οὕτως ὀχυρὰ αὕτη πόλις; Πῶς ὠνομάζετο; Ποῖαι αἱ τύχαι αὐτῆς; Εἰ καὶ μόνον διὰ τακτικῆς ἀνασκαφῆς¹⁾, ἥτις πάντως θὰ γνωρίσῃ ἡμῖν πολιτισμὸν ἀρχαιότατον, ἔσται δυνατὸν νὰ γνωσθῶσί πως ἴσως τὰ κατ' αὐτήν, ὅμως ἡμεῖς πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες τοῦτο μὲν ὅτι ἐπὶ τῶν προμυκηναίων χρόνων ὑπῆρχεν ἐν Εὐβοίᾳ πόλις ὀχυρωτάτη, τοῦτο δὲ ὅτι οὐδεὶς ἄλλος χώρος ἐκ τῶν γνωστῶν ἡμῖν προϊστορικός εἶνε ἀρχαιότερος ἕκκα καὶ ὀχυρώτερος φύσει καὶ τέχνῃ, τολμῶμεν νὰ εἰκάζωμεν ὅτι ἐνταῦθα πιθανῶς ἔκειτο Οἰχαλία ἢ Εὐρύτου, ἣν ὁ μὲν Ἡρακλῆς τιμωρούμενος ἦν ἔπαθεν ὕβριν ὑπὸ Εὐρύτου εἶλεν ἐπελθῶν, ἐπικούρους ἔχων τοὺς Ἀρχάδας, Μαλιεῖς τοὺς ἐν Τραχίνοι καὶ Λοκροὺς τοὺς Ἐπικνημιδίους (ιδ. Ἀπολλοδ. 2, 6, 1. 2, 7, 6, 5. Σοφ. Τραχ. στ. 237, 752, 803. Σχόλ. Τραχ. στ. 352), Κρεώφυλος δὲ ὁ Σάμιος ἐξύμνησεν ἐν τῷ ἔπει, ὃ ἐπεγράφετο Οἰχαλίας ἄλωσις (Στράβ. 638, Πaus. 4, 2, 3). Εἰκάζομεν δὲ τοῦτο οὐ μόνον ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν λίθων κεχαραγμένων σημείων καὶ τῶν βία καθηρημένων τειχῶν, ἀλλὰ καὶ διότι ὅ τε ἐκ Τραχίνος πλοῦς ἐπὶ τὴν οὕτως ἐγγὺς κειμένην Οἰχαλίαν ἦτο εὐκολώτερος καὶ ἢ ἐντεῦθεν μετὰ τὴν ἄλωσιν μεμαρτυρημένη τοῦ Ἡρακλέους προσόρμις εἰς Κήναιον εἶνε πολὺ πιθανώτερα ἢ ἂν δεχθῶμεν ὅτι προσωρμίσθη ἐκ τῆς ἐν Μεσσήνῃ ἢ ἐν Θεσσαλίᾳ Οἰχαλίας. Ταῦτα λέγοντες δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι Ἐκαταῖος ὁ Μιλήσιος παρὰ Πausανίᾳ (4, 2, 3) ἀναφέρει, ὅτι ἡ Οἰχαλία ἔκειτο

¹⁾ Ἐπειδὴ ἡ ἀρχαιολογικὴ ἐταιρεία στερηθεῖσα τοῦ ἐκ τοῦ λαχείου πόρου δὲν δύναται νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ἀπανηρὰν ταύτην ἀνασκαφὴν, εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο, ἂν τις τῶν ξένων σχολῶν ἀνελάμβανεν αὐτήν.

ἐν τῇ Ἑρετρικῇ, ὅπερ καὶ οἱ Ἑρετρικοὶ κατάλογοι τῶν δημοτῶν ἐκύρωσαν, ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ τὸ παρὰ τὸ νῦν Αὐλωνάριον *Παλαιόκαστρον*, ἔνθα ὑπὸ Οὐλερίου (R. u. F. 11, 245) τοποθετεῖται, δὲν εἶνε ὡς τὸ παρὰ τὴν Ποταμίαν παράλιον οὐδὲ ὄχυρόν καὶ ἄξιον ἄρα Ἑρακλείου στρατείας ἐπ' αὐτό, νομίζομεν πιθανόν ὅτι ἡ Ἑρετρικὴ Οἰχαλία εἶνε ἀποικία τῆς Εὐρυτείου ἢ ὅτι μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Εὐρυτείου Οἰχαλίας, μοῖρα τῶν περισωθέντων Οἰχαλιέων ἐκτίσεν ἐν τῇ Ἑρετρικῇ νέαν ὀμώνυμον πόλιν, ἧς ὅτε Ἐκκατῶς καὶ οἱ Ἑρετρικοὶ τῶν δημοτῶν κατάλογοι μνεῖαν ποιοῦνται.

Τίνος ἕνεκα δὲν δύναμαι νὰ δεχθῶ, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κύμη, ἰδὲ περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχαίων τάφων ἐν σελ. 31-38

Δίον, Διάδες Ἀθῆναι.

Ἐπιθυμῶν δὲ νὰ ἴδω, ἂν ἐπὶ τοῦ Κηναίου σφύζονται λείψανα τοῦ βωμοῦ, ὃν ποτε ὁ Ἑρακλῆς προσορμισθεὶς ἐνταῦθα ἴδρυσε χαριστήριον τῷ Διὶ ἐπὶ τῇ τῆς Οἰχαλίας ἀλώσει, ἀπῆλθον ἐκεῖσε συνοδοὺς ἔχων τὸν ἔφορον τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Ν. Παπαδάκην καὶ τὸν ἐν Χαλκίδι γυμνασιάρχην κ. Δριβελλόπουλον. Ἐνταῦθα παρὰ τὴν θάλασσαν ἀντικρὺ τῶν Λιχάδων νήσων, ἐν θέσει, ἣτις νῦν ἀπὸ ναοῦ Χριστιανικοῦ καλεῖται Ὁ Ἅγιος Κωνσταντῖνος, φαίνονται θεμέλιοι λίθοι τετράγωνοι ναοῦ καὶ περιβόλου εὐρέος, πρὸς ἀνατολὰς δὲ τούτου ἄλλοι κυκλικῶς κείμενοι καὶ οἰοεὶ τρεῖς βαθμίδας ἀποτελοῦντες. Ἀτυχῶς μόνον αἱ βάσεις τῶν οἰκοδομημάτων τούτων σφύζονται καὶ αὐταὶ οὐχὶ πᾶσαι, διότι, ὡς ἐμάθομεν παρὰ τῶν ἐγγχωρίων, ὅτε κατασκευάζετο ἡ ἐν Λοκρίδι εἰς Ἀταλάντην ὁδός, πάντες οἱ πρὸς κατασκευὴν γεφυρῶν χρήσιμοι λίθοι ἐντεῦθεν ἐλήφθησαν. Καὶ ὅτι μὲν οἱ τετράγωνοι λίθοι μαρτυροῦσι τὴν ἐνταῦθα ὑπαρξιν ναοῦ ἀρχαίου, ἐφ' οὗ κατόπιν ἐκτίσθη ὁ ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου χριστιανικός, τὸ δὲ πρὸς Ἀ. αὐτοῦ κυκλικὸν οἰκοδόμημα δύναται τις μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ ὑπο-

λάβη βωμόν, δὲν εἶνε ἀμφίβολον, ὅτι δ' ὅμως τὰ λείψανα ταῦτα δὲν εἶνε τῶν Ἡρακλέους χρόνων ἀλλὰ πολλῶ νεώτερα, βεβαιότατον. Τῶ δ' ἀναπλέοντι εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ἀφ' οὗ κάμψη τὸ Κήναιον, παρ' ὃ τὸ Δῖον, ὑπάρχει ἐν δεξιᾷ οὐχὶ μακρὰν τῆς Εὐβοΐδος ἀκτῆς ἀκρόπολις, ἣτις νῦν *Παλαιὸ καστρὸ* λέγεται. Ἐνταῦθα ἀναμφιβόλως ἔκειντο αἱ Διάδες Ἀθηναί, ἃς λέγεται ὅτι ᾤκισεν ὁ Περικλῆς ἐξελάσας τοὺς Ἑστιάεις, ὅτε καθυπέταξε τὴν Εὐβοίαν. Ἄν γίνωσιν ἐνταῦθά τε καὶ ἐν τῷ Δίῳ ἀνασκαφαί, φρονῶ ὅτι εὐρεθήσονται εὐρήματα ὠρισμένων χρόνων ἄξια λόγου καὶ πολλὰ διὰ τὴν πρώϊμον τῶν τόπων τούτων ἐρήμωσιν.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΘΕΡΜΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΠΗΓΑΙ ΕΝ Τῷ ΛΗΛΑΝΤῷ ΠΕΔΙῷ

Ἐν δὲ τούτῳ (τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ) θερμῶν τε ὑδάτων εἶσιν ἐκβολαὶ πρὸς θεραπείαν νόσων εὐφρεῖς, οἷς ἐχρήσατο καὶ Σύλλας Κορινθίος ὁ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμῶν.

Στράβ. 447.

Καὶ τῶν ἡμετέρων πολλοὶ καὶ τῶν ξένων τινές¹⁾, ἐπειδὴ ἀναζητοῦντες θερμὰς πηγὰς δὲν εὔρον ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ, ὅπερ οὐκ οἶδ' ὅπως ἐκτείνουσι μόνον μέχρι τοῦ Ληλάντου ποταμοῦ, εἰκάζουσιν οἱ μὲν, ὅτι ὁ Στράβων ἐπλανήθη συγχέας τὰς πηγὰς ταύτας πρὸς τὰς ἐν Αἰδηψῷ, αἱ δὲ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὰ ὑπὸ Πλουτάρχου περὶ τῆς ὑπὸ Σύλλα χρήσεως τῶν ἐξ Αἰδηψῷ θερμῶν ὑδάτων (Πλουτ. Σύλ. 26, 18) λεγόμενα, ἵνα συμβιβάσῃ ταῦτα τοῖς ὑπὸ Στράβωνος λεγομένοις, οὗ παρερμηνεύουσι τὸ δι' οὗ ὀρίζει τὴν θέσιν τοῦ Ληλάντου πεδίου *ὑπέρεκται*, ἐκτείνουσι τὸ Ληλάντον πεδίον μέχρις Αἰδηψοῦ! (Pflugk specimen σ. 6).

Ἡμεῖς πεποιθότες ὅτι ὁ Στράβων, ὅστις ἀκριβέστατα περιγράφει πάντα τὰ παράλια τῆς Εὐβοίας, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πάθῃ τηλικαύτην σύγχυσιν, ὥστε νὰ ταυτίσῃ τὰς ἐν Αἰδηψῷ πηγὰς ταῖς ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ ἢ νὰ ἐκτείνῃ τὸ Ληλάντον πεδίον μέχρις Αἰδηψοῦ, φρονοῦντες δὲ ὅτι τὸ Ληλάντον πεδίον, ὅπερ, ὡς ὀρθῶς λέγει ὁ Στράβων, *ὑπέρεκται* τῆς Χαλ-

¹⁾ Μόνος ὁ Lindermayer ἐν Bulletin de la société imperiale des naturalistes de Moscou (XXVII, 1855 σελ. 401 καὶ 427) παραδέχεται τὴν ὑπαρξιν θερμῶν πηγῶν ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ.

κιδέων πόλεως, δὲν εἶνε μόνον τὸ ἀπὸ Χαλκίδος μέχρι τοῦ ποταμοῦ μέρος, ὃ νῦν Ἀμπέλια λέγεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πέραν αὐτοῦ, τὸ μεταξὺ τῆς νῦν κώμης Βασιλικῆς καὶ Ἐρετρίας, ὃ νῦν Μαλακῶντας καλεῖται, ἐπεδόθημεν, συνεπικουρούντων καὶ τῶν μακαριτῶν ἤδη φιλαρχαίων δικηγόρων Ἀντωνίου Χαϊνᾶ καὶ τοῦ ἐξαδέλφου μου Γεωργίου Μιχαήλ, εἰς τὴν ἔρευραν παντός τοῦ πεδίου τοῦ ἐκατέρωθεν τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ Δηλάντου. Ὅντως δὲ ἀκριβῶς ἐπὶ τοῦ δεκάτου πέμπτου σταδίου τῆς ἀπὸ Χαλκίδος εἰς Ἐρέτριαν ὁδοῦ, παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, ἐν μέσῳ δύο μικρῶν ἀκρωτηρίων, ὧν ὁ μυχὸς σχηματίζει μικρὸν ὄρμον, εὑρομεν παρὰ τὴν κοινῶς Ληνοβρόχι καλουμένην θέσιν ὀκτῶ πηγὰς ἀναβρυσούσας ὕδωρ θερμὸν, ὅπερ ἀναλυθὲν ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Θ. Σκούφου εὑρέθη ἔχον τὰ αὐτὰ σχεδὸν συστατικά τοῖς τῶν ἐν Αἰδηψῷ πηγῶν, διαφέρον δὲ μόνον κατὰ τὴν θερμοκρασίαν, ἥτις ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 23⁰ βαθμοῦς, καὶ κατὰ τὴν καθαρότητα ἕνεκα τοῦ ὀλίγου ἀνθρακικοῦ ἀσβεστίου, ὅπερ περιέχει ἐν παραβολῇ πρὸς τὰ ὕδατα τῶν ἐν Αἰδηψῷ πηγῶν. Τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων ἀποτελοῦν μικρὸν ρυάκιον ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν, πινόμενον δὲ εἶνε εὐποτον καὶ δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἄριστον καθαρτικὸν ἕτε ὃν οὔτε τοσοῦτον δριμύ ὡς τὸ τῆς πηγῆς Janos οὔτε πολὺ ἀλμυρὸν ὡς ἄλλα τοιαῦτα.

Ἴσως ἕμως δύναται τις νὰ ἐρωτήσῃ· ἀλλὰ πῶς συμβιβάζονται τὰ τοῦ Στράβωνος πρὸς τὰ ὑπὸ Πλουτάρχου (Σύλλ. 26, 18) λεγόμενα, ὅτι ὁ Σύλλας διαπλεύσας εἰς Αἰδηψον ἐχοῖτο τοῖς θερμοῖς ὕδασι ὄφθυμῶν ἅμα καὶ συνδιημερεύων τοῖς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίταις; Γνωστὸν εἶνε ἐξ αὐτοῦ τοῦ Στράβωνος, ὅτι αἱ ἐν τῷ Δηλάντῳ πεδίῳ θερμαὶ πηγαί, ὅτε ὁ Στράβων περιέπλεε τὴν Εὐβοίαν εἶχον ἀφκνησθῆ (Στράβ. 447, 9) ὑπὸ σεισμοῦ, ὃς διαβάς τὰς τε Κυκλάδας καὶ τὴν Εὐβοίαν ἐγένετο αἰτία ὥστε καὶ τῆς κρήνης Ἀρεθούσης τῆς παρὰ τὴν Χαλκίδα αἱ πηγαὶ νὰ ἀποτυφλωθῶσι, μετὰ πολλὰς δὲ ἡμέρας ὕστερον νὰ ἀναβλύσωσι κατ' ἄλλο στόμιον (Στράβ. 58) καὶ τὰ θερμα

τά τε ἐν Αἰδηψῷ καὶ τὰ ἐν Θερμοπούλαις ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας νὰ ἐπισχεθῶσι, τὰ δὲ ἐν Αἰδηψῷ καθ' ἑτέρας πηγὰς νὰ ἀναφανῶσιν (Στράβ. 60). Ἄφ' οὗ λοιπὸν ἐπὶ Στράβωνος, ὅστις ἔζη αἰῶνα περίπου πρὸ τοῦ Πλουτάρχου, αἱ ἐν τῷ Δηλάντῳ πεδίῳ ἐκλιποῦσαι πρὸς καιρὸν πηγαὶ πιθανῶς δὲν ἦσαν πλέον ἐν χρήσει, πολλῶ μᾶλλον ἦσαν ἄγνωστοι ἐπὶ Πλουτάρχου. Εἰκάζομεν λοιπὸν ὅτι ὁ Στράβων γράφων, ὅτι ὁ Σύλλας, ὅστις ἔζη ἑκατὸν ἔτη πρὸ αὐτοῦ, ἐποίησατο χρῆσιν τῶν ἐν τῷ Δηλάντῳ πεδίῳ θερμῶν πηγῶν, ἀληθῆ ἔγραψεν, ὁ δὲ Πλουτάρχος, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν χρόνων αὐτοῦ αἱ ἐν τῷ Δηλάντῳ πεδίῳ πηγαὶ ἦσαν ὅλως ἄγνωστοι, ἤμαζον δέ, ὡς γίνεται δῆλον ἐξ ἐπιγραφῶν καὶ ἄλλων μνημείων (ιδ. ΕΑ. 1907, 7-18) αἱ ἐν Αἰδηψῷ, ἐνόμισεν ὅτι ὁ Σύλλας ἐποίησατο χρῆσιν τῶν τῆς Αἰδηψοῦ θερμῶν ὑδάτων καὶ οὐχὶ τῶν ἐν τῷ Δηλάντῳ πεδίῳ. Ἴσως ἄλλος τις δύναται νὰ ἰσχυρίσῃται, ὅτι εἶνε πιθανόν, ὅτι ὁ Σύλλας καὶ ταῖς ἐν Αἰδηψῷ θερμαῖς ἐχρήσατο. Ἐὰν τοῦτο ἦτο ἀληθές, δὲν θὰ ἐσφίζετο, ἂν μὴ τις εἰκὼν τοῦ τότε φοβεροῦ τοῖς Ἑλλησι Σύλλα (ιδ. Πλουτ. Σύλ. 26, 18), τουλάχιστον ἐπιγραφή τις μαρτυροῦσα τὴν ἐν Αἰδηψῷ διατριβὴν αὐτοῦ, ὡς ἐσώθησαν ἀναθήματα καὶ ἐπιγραφαὶ εἰς πολλῶ νεωτέρους αὐτοκράτορας; Ἡμεῖς ἐκ τῆς ἐλλείψεως τοιούτων μαρτυριῶν τεκμαίρομενοι εἰκάζομεν, ὅτι ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Σύλλα ἦσαν ἔτι ἐν χρήσει ἅτε σφζόμεναι αἱ ἀντικρῦ τοῦ νῦν χωρίου Αἰδηψοῦ, αἱ κάτωθεν τοῦ χωρίου *Γιάλιτρα* (= ὑγιᾶ λουτρά), νῦν δὲ ἐντὸς τῆς θαλάσσης ἀναβρῦουσαι πηγαὶ καὶ οὐχὶ αἱ ἐν τῷ νῦν χώρῳ ὑπάρχουσαι θερμαῖ. Ὡς φαίνεται ἕνεκα τοῦ σεισμοῦ, ὃν αὐτὸς ὁ Στράβων μνημονεύει, γενομένης καθιζήσεως τοῦ χώρου τῶν Γιάλιτρων, ἔνθα ἦσαν αἱ πηγαί, αὗται ἠφανίσθησαν, εἶτα δὲ ἀνεφάνησαν ἐν τῇ παρ' αὐτοῖς θαλάσση καὶ αἱ ἄλλαι ἐκεῖ, ἔνθα τὰ νῦν λουτρά τῆς Αἰδηψοῦ. Ἡ τοιαύτη ἐξαφάνισις τῶν θερμῶν πηγῶν καὶ μετὰ τινὰ χρόνον ἀνάδυσις αὐτῶν καὶ ἀλλαχού καὶ νῦν ἔτι εἶνε συνηθεστάτη ἐν Αἰδηψῷ. Ἡ ἀκμὴ ἄρα τῶν νῦν τῆς Αἰδηψοῦ θερμῶν πηγῶν φαίνεται ἀρχομένη ἀπὸ τῆς πρώτης Μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Πολὺ δὲ πιθανόν εἶνε, ὅτι

καθ' ὃν χρόνον ἐγένετο ἡ καθίζησις ἐν Γιάλτροις, ἦτις κατέστησε τὰ παλαιότερα λουτρὰ ἄχρηστα, ἐγένετο καὶ ἐν τῷ Ληλάντῳ πεδίῳ ὁμοίᾳ, ἣτις, τὰ ἐν αὐτῷ κατεβύθισεν ἐν τῇ θαλάσῃ. Ὅτι δὲ ὑπῆρχον ἐν τῷ περὶ οὗ ὁ λόγος χώρῳ τοῦ Ληλάντου πεδίου θερμαί, μαρτυροῦσι πρῶτον μὲν τὰ παρὰ τὴν ἀκτὴν ἐντὸς τῆς θαλάσσης παρκτηρούμενα ὑπὸ τῶν ἀλιέων ἐρείπειαι οἰκοδομημάτων, εἶτα δὲ τὰ κατὰ τὸν γενόμενον πρὸ εἴκοσιν ἐτῶν περὶ τὴν Ἀταλάντην σεισμὸν συμβάντα, ὅτε τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τούτων, ὡς ἐν Αἰδηψῷ καὶ Θερμοπύλαις, ὡς ἀπὸ πίδακος ἀνεπήδη ἐπὶ τινὰς ἡμέρας εἰς ὕψος πλέον τοῦ μέτρου.

Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ.

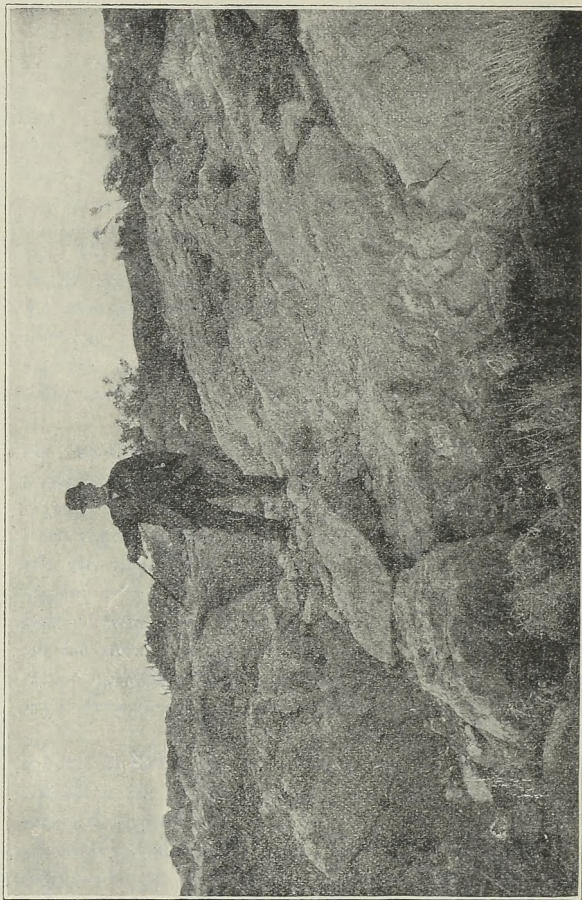
ΙΕΡΟΝ ΔΙΟΣΚΟΥΡΩΝ ΚΑΒΕΙΡΩΝ

ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΧΑΛΚΙΔΑ

Εἰς ἀπόστασιν ὥρας ἀπὸ τῆς Χαλκίδος ἐν θέσει *Πεῖ* παρὰ τὴν κόμην *Λουκὸν* κατὰ τὸ ἔτος 1906^{ον} (Πρβ. Πρακ. ΑΕ. σ. 168) κάτωθεν βράχου, ὑφ' ὃν ἐν ὥρᾳ χειμῶνος μάλιστα διὰ τὸ ἀλεινὸν τοῦ τόπου σηκάζονται ποίμνια, εὑρέθη ὑπὸ τινος ποιμένος, Τσώτσου τὸ ὄνομα, χαλκοῦς μικρὸς ταῦρος καὶ τριγωνικὴ τις ψῆφος διάτρητος ἐν τῷ μέσῳ ἐκ τριχρώμου πηλοῦ πεποιημένη.

Ταῦτα μαθόντες ἐκρίναμεν καλὸν νὰ διερευνήσωμεν τὸν χῶρον, ἐν ᾧ ταῦτα εὑρέθησαν. Ὡς πᾶς τις ἐκ τῆς παρατιθεμένης εἰκόνας (εἰκ. 1) δύναται νὰ κρίνῃ, ὁ τόπος, ἔνθα ταῦτα κατὰ τύχην εὑρέθησαν, οὐδὲν ἔργον τέχνης ἐμφανίζει, ἀλλὰ βράχον φυσικόν, οὗ πρόκειται δίκην βωμοῦ μέλας λίθος ἀργός. Δὲν εἶνε ὅμως ἀπίθανον, ὅτι ὁ χῶρος οὗτος περιεβάλλετο ποτε ὑπὸ μεγάλων λίθων ἀκατεργάστων, ὧν πολλοὶ νῦν κεῖνται περὶ ἔσοκοπισμένοι. Ἐν τῷ χώρῳ (ιδ. εἰκ. 1), ὃν δεικνύει διὰ τῆς βακτηρίας ὁ ἐπὶ τοῦ βράχου ἰστάμενος ἐπιμελητῆς τοῦ ἐν Χαλκίδι Μουσείου κ. Γεώργιος Δερβένης, εὑρέθησαν κατὰ τύχην τὰ προρρηθέντα εὐρήματα.

Ἄπας ὁ χῶρος, ὅστις καὶ νῦν ἔτι χρησιμεύει ὡς μάνδρα, ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ χόματος καὶ κόπρου αἰγῶν καὶ προβάτων. Ἐν τοῖς χώμασι καὶ τῇ κόπρῳ, ἕτινα μετὰ προσοχῆς ἐξητάσαμεν, εὑρομεν καὶ ἡμεῖς α') δύο σατυροειδεῖς μορφὰς ἐκ χαλκοῦ ἀνδρῶν ἰσταμένων ἐπὶ τῆς αὐτῆς βάσεως (ιδ. εἰκ. 2), β') τρεῖς κλίδεκα χαλκοῦς ταύρους διαφόρου μεγέθους (ιδ. εἰκ. 3, 4, 5). Ἐν τῷ μείζονι τῶν ταύρων (ιδ. εἰκ. 6), οὗ ἐπὶ τοῦ μετώπου φαίνεται τε-

Εἰκ. 1. Ἴερον Διοσκουρίων Καβείρων.

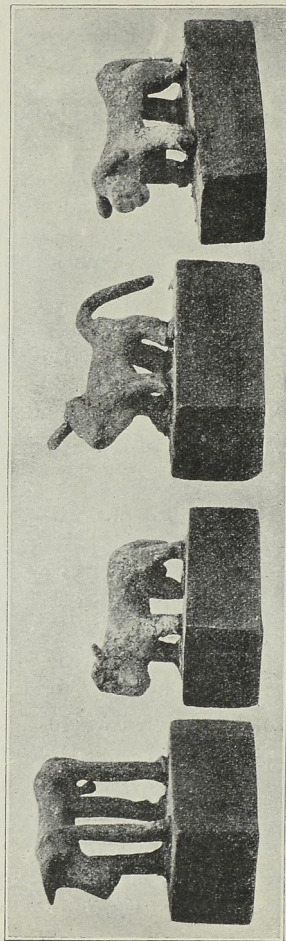

τυπωμένον τρίγωνον ἔχον τὴν κορυφὴν πρὸς τὰ κάτω, παρατηρήσαντες κατὰ τὴν ὥραν τῆς εὐρέσεως ἴχνη ἐπὶ τῶν γωνιῶν τοῦ τριγώνου χρυσώματος ὑπωπτεύσαμεν ὅτι, ὡς τὰ θυόμενα τῶν σφαγίων προσήγοντο εἰς τὸν βωμόν ἔχοντα τὰ κέρατα ἢ τὴν κεφαλὴν κεχρυσωμένα (ιδ. LGS στ. 35-46), οὕτως ἴσως καὶ τὰ

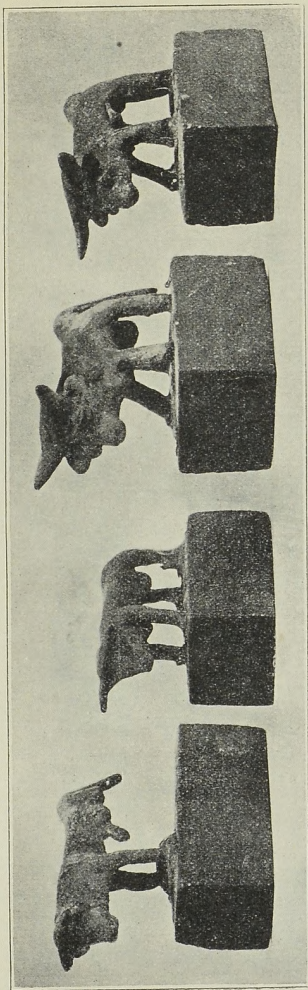

Εἰκ. 2. Διόσκουροι Κάβειροι.

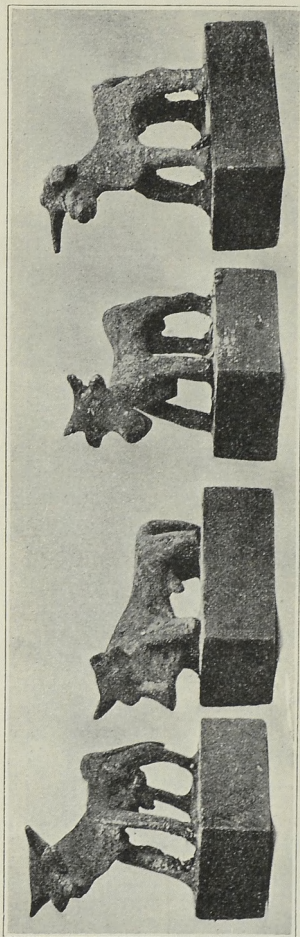
ἀνατιθέμενα τοῖς ἱεροῖς ἢ βωμοῖς ὁμοιώματα αὐτῶν εἶχον ἐπίχρυσον τὴν κεφαλὴν ἢ τὸ μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν εἰσέχον μέρος τοῦ μετώπου καὶ τὰ κέρατα αὐτῶν (ιδ. εἰκ. 6). γ') τεσσαράκοντα τριγωνικὰς ψήφους διατρήτους ἐν τῷ μέσῳ (ιδ. εἰκ. 7). Τὰ εὐρήματα ταῦτα εὔρηται νῦν ἐν τῷ μουσεῖῳ Χαλκίδος.

Εκκ. 3.

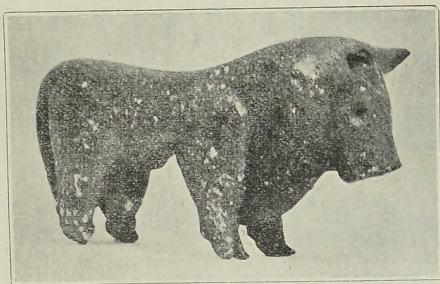
Εικ. 4.

Εικ. 5.

Τὰ τε σατυροειδῆ ἀνθρωπόμορφα εἰδώλια καὶ τὰ τῶν ταύρων ἔχουσιν, ὡς πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ καὶ ἐν ταῖς εἰκόσιν αὐτῶν, ἰθυφαλλικὴν ἔκφρασιν. Διὰ τούτου, ὡς γνωστόν, οἱ ἀρχαῖοι τὴν γονιμότητα τῆς φύσεως παριστῶσιν, αἱ δὲ ψῆφοι, ἀφ' ὧν ἔντισιν αἱ γωνίαι ἀπέπεσον, εἰσὶν ἐκ πηλοῦ καλῶς ὠπτημένου καὶ φέρουσι περὶ τὸ ἄκρον ἐκάστης γωνίας κύκλους πηλοῦ ἐρυθροχρου καὶ λευκόχρου, ἐν ᾧ τὸ περὶ τὴν ὀπὴν μέρος εἶνε χρώματος μέλανος ἢ φαιοῦ.

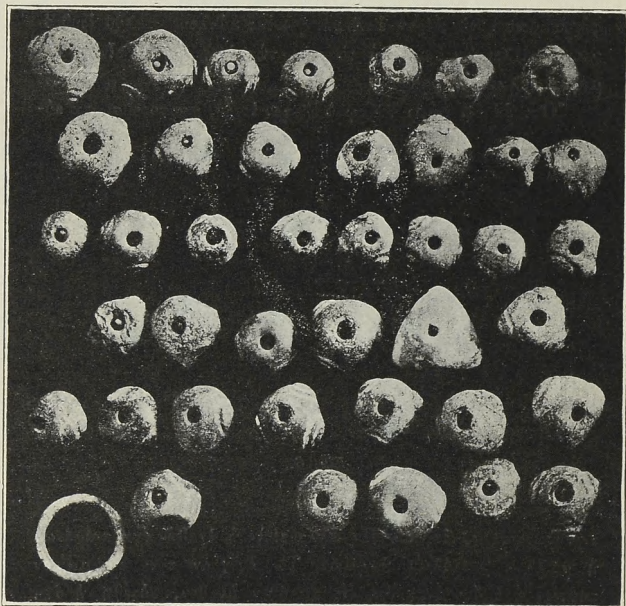
Ἐπιπέσει δὲ ἐν τῷ χῶρῳ τούτῳ ὑπῆρχεν ἱερὸν, μαρτυροῦσι τὰ εὐ-

Εἰκ. 6.

ρήματα ταῦτα, ἅτινα οὐδὲν ἄλλο εἰσὶν ἢ ἀναθήματα ποιμένων ἢ μᾶλλον βουκόλων ἀρχαίων. Τὸ ἄτεχνον τῶν εὐρημάτων τούτων καὶ ὅτι ἐνταῦθα, ὡς κατόπιν ἔμαθον, εὐρέθη ἡ δημοσιευθεῖσα ἤδη ὑφ' ἡμῶν Μηκυναϊκὴ σφραγίς ἢ φέρουσα ἔγλυφον ἀντιλόπην (περὶ τῶν ἐν Εὐβοίᾳ ἀρχ. τάφων πίν. ΙΕ' 2) πεῖθει ἡμᾶς, ὅτι τὸ ἱερὸν τοῦτο εἶνε χρόνων Μυκηναικῶν. Ἄλλὰ τίνας θεοῦ ἱερὸν ἦτο; Ἄν τις ἀποβλέψῃ μόνον εἰς τὰ ταυρόμορφα εἰδώλια, ἐπειδὴ ταῦτά εἰσι βουκόλοις ἀρμόζοντα ἀναθήματα, δύναται ἴσως νὰ εἴπῃ, ὅτι ἐνταῦθα ἐλατρεύετο ὁ τραγόπους Πάν. Ἐπειδὴ ὁμοίως, ὡς γνωστόν, τὰ ἱερὰ τοῦ Πανὸς συνήθως εὐρηγνται ἰδρυμένα ἐν σπηλαιῶσι, ὁ τόπος δ' οὗτος, ἔνθα

τὸ ἱερόν, δὲν ἔχει οὐδὲ εἶχε ποτε σπήλαιον, πειθόμεθα ὅτι δὲν ἀνήκει εἰς τὸν τραγόπουν Πᾶνα, ἀλλ' εἰς τοὺς Διοσκούρους, οἵτινες, ὡς γνωστὸν ἐλατρεύοντο ὡς σωτήρες (Αἰλ. π. ἱ. 1,50 Στρ. 5,832), ὡς μεγάλοι θεοὶ (Πκυσ. 8, 21, 4), ὡς ἀγαθοὶ

Εἰκ. 7.

δαίμονες, σωτήρες εὐσέλμων νεῶν (Δίων. Χρυσ. 64, 594), ἐν δὲ Λήμνῳ καὶ Κρήτῃ τὸ πρῶτον, εἶτα δὲ καὶ πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ὡς Κάβειροι (ιδ. Dict. ant. Darem. Saglio ἐν λέξ. Κάβειροι καὶ Διόσκουροι). "Ὅτι δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἱερόν ἦτο τῶν Διοσκούρων, μαρτυρεῖ τὸ ἀνάθημα τῶν διδύμων σα-

τυροειδῶν μορφῶν, ὅπερ, ὡς ἡμεῖς τουλάχιστον φρονοῦμεν, εἰκονίζει τοὺς Διοσκούρους. Ὅτι δὲ οἱ Διόσκουροι ὡς προσωποποιήσεις τῆς γονιμότητος τῆς φύσεως ἀπεικονίζοντο ἔχοντες ἰθυφαλλικὴν μορφήν, μαρτυρεῖ ὁ Σέρβιος (Σχόλ. εἰς Αἰν. 3, 12), ὅστις λέγει, ὅτι τὰ ἀγάλματα τὰ ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ λιμένος τῆς Δήμου κείμενα καὶ ἔχοντα μορφήν ἰθυφαλλικὴν ἦσαν τοῦ Κάστορος καὶ τοῦ Πολυδεύκου. Τοῦτο βεβαιοῦται ἐκ τε νομίματος τῆς πόλεως Ἱφραισιείας καὶ ἐξ Ἀττικῆς ἐπιγραφῆς, καθ' ἣν Ἀθηναῖός τις λέγεται ἱερεὺς θεῶν μεγάλων Διοσκούρων Καβείρων (Gruter σ. 319, 2). Ἐν ἡ γνώμῃ ἡμῶν αὕτη εἶνε ἀληθής, γίνεται γνωστὸν ἐκ τῶν εὐρημάτων τούτων, ὅτι οἱ Διόσκουροι πρὸς ταῖς ἄλλαις ιδιότησιν αὐτῶν ἦσαν καὶ προστάται τῆς τε φυσικῆς καὶ ζωϊκῆς φύσεως.

Περὶ τῶν ἐν τῷ μέσῳ φερόντων ὀπῆν ψήφων φρονοῦμεν, ὅτι καὶ αὐταὶ εἰσιν ἀναθήματα τῶν βουκόλων εὐτελέστερα βεβαίως τῶν τυροειδῶν εἰδωλίων. Ὅμοιοι ψῆφοι εὐρέθησαν καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς δύναται τις νὰ ἴδῃ ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσεῖῳ.

Ἀλλὰ τίς ἡ χρῆσις τῶν ψήφων τούτων καὶ τίνοσ ἕνεκα οἱ βουκόλοι ἀνετίθεσαν αὐτάς τοῖς Διοσκούροις; Καθ' ἡμᾶς αἱ τριγωνικαὶ αὐταὶ ψῆφοι ἐχρησίμευον ὡς περιάμματα ἢ περίαπτα τῶν βοῶν, ἅτινα οἱ πενέστεροι τῶν βουκόλων ἀνετίθεσαν ἀντὶ ζώντων ταύρων ἢ χαλκῶν καὶ πηλίνων ὁμοιωμάτων αὐτῶν. Τὴν γνώμην ταύτην ἔχομεν, ἐπειδὴ καὶ νῦν ἔτι οἱ ποιμένες καὶ καθόλου οἱ κτηνοτρόφοι, ἵνα προφυλάξωσιν ἀπὸ τῆς βασκανίας τὰ κάλλιστα τῶν ζώων, μεταχειρίζονται τριγωνικὰ περίαπτα, κοινῶς φυλακτὰ λεγόμενα, ἅτινα κοσμοῦντες συνήθως διὰ χανδρῶν κυκλῶν ἀναρτῶσιν ἀπὸ τοῦ τραχήλου ἢ ἀπὸ τοῦ ὑπὲρ τὸ μέτωπον ἱμάντος τοῦ χαλινοῦ.

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑΙ
ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΙΑΙ ΚΑΙ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΙ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1912

Α') ΘΕΣΣΑΛΙΑ

Κατὰ τὸ ληξάν ἔτος ἐξηκολουθήσαμεν τὰς ἀνασκαφάς, ἐρεύναις καὶ μουσειακὰς ἐργασίας ἐν Θεσσαλίᾳ ἀπὸ τοῦ μηνὸς Φεβρουαρίου μέχρι τῶν μέσων Σεπτεμβρίου, καθ' ἃ καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη 1906-1911¹⁾, εἰς τὰ ἐξῆς σημεῖα :

α') *Ἐν Παγασαῖς (= Δημητριάδι).*

Τὰς ἐν Παγασαῖς (= Δημητριάδι· βλ. κάτω κεφ. 10) ἀνασκαφὰς ἐπεξετείνουμεν ἐφέτος εἰς μείζονα ἔκτασιν, ἐλθούσης ἐπικούρου εἰς τὰς δαπάναις αὐτῶν καὶ τῆς Λιμενικῆς Ἐπιτροπείας Βόλου διὰ ψηφίσεως ἰκανοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ ἐκ τοῦ

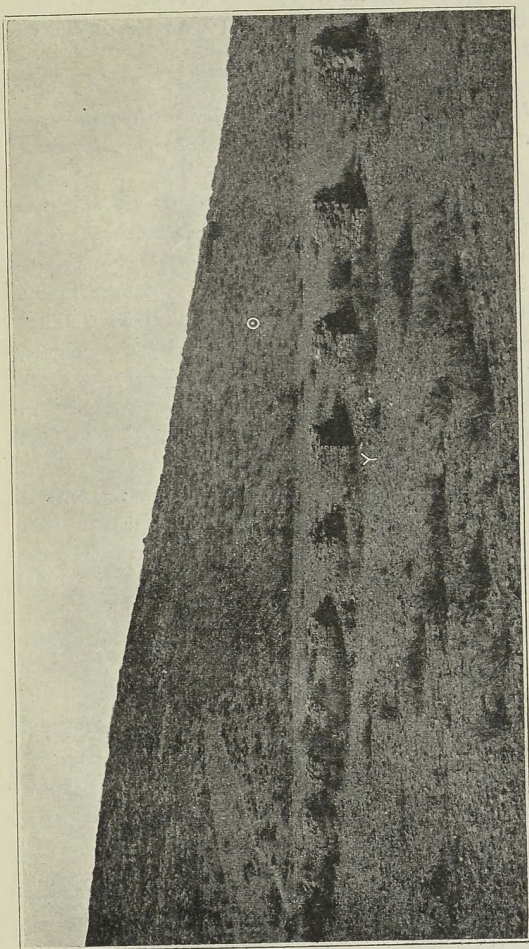
¹⁾ Ἐν ΠΑΕ 1910, 168 σημ. 1 καὶ 1911, 280 σημ. 1 ἀνεγράψαμεν τὰ εἰς τὴν Θεσσαλίαν τέως ἀναφερόμενα δημοσιεύματα ἡμῶν· τούτοις προσθετόν τὰ μετέπειτα :

ΙΓ') *Τὰ ἐν ΠΑΕ 1911, 280-356 ἀνασκαφαὶ καὶ ἐρευναὶ ἐν Πόρτῃ Πίνδου, Ὀμολίῳ, Ἀλωϊῳ καὶ Πυθίῳ, Λέσσιανῃ Πηλίου, Σέσκλῳ, Γωλκῳ, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Πηλίου, Γόννοις Περραιβίας, Γοννοκονδυλῶνι· Ὀλυμπίαδι, Μορσίῳ, Ἐλατεῖᾳ, Γυρτώνῃ, Μητροπόλει Ἐστωιαίουδος, Κιλελῆρ Λαρίσης, Δολοπία.*

ΙΔ') *Θεσσαλικά ἐπιγραφαὶ (ἀνεκδοτοί)· ἐπιγραφαὶ Γόννων Περραιβίας ἀριθ. 89-164 ἐν τῇ ΑΕ 1912, 60-101.*

ΙΕ') *Ein Thessalischer Gold- und Silberfund ἐν ταῖς Mitteilungen des deutschen archaeolog. Instituts. Athen. Abteilung 1912, 73-118 πίν. II-VII.*

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄγρι τοῦδε ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 1. Ἡ θέσις τοῦ θεάτρου Θ πρὸ πάσης ἀνασκαφῆς καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν ὑδραγωγεῖον Υ (κοινὸς Δόρτις).

ταμείου αὐτῆς¹⁾ αἱ ἀνασκαφαὶ ἐξετελέσθησαν ἐνταῦθα συνεχῶς ἀπὸ τῆς 20ῆς Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 11ῆς Αὐγούστου, σχοῦσαι τὰ ἐξῆς ἀποτελέσματα :

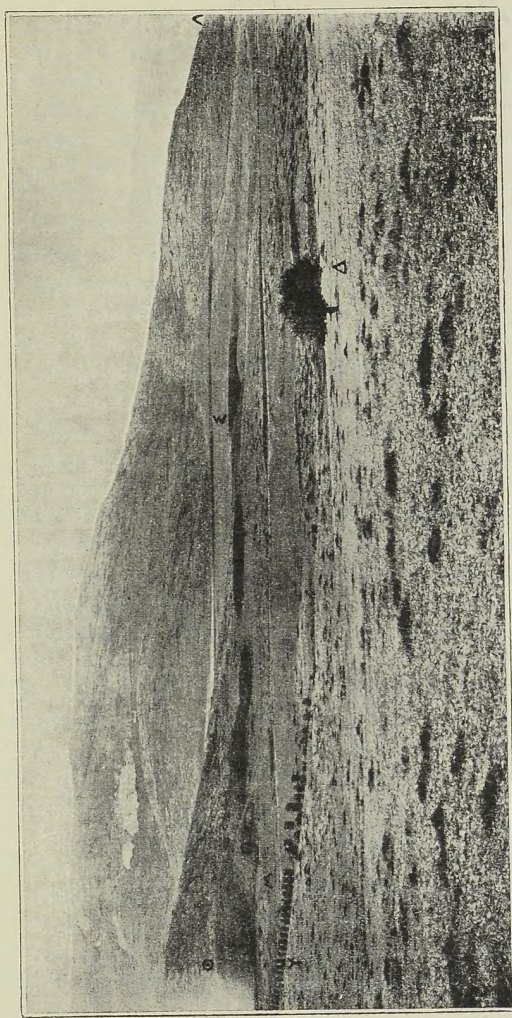
1) Προσκήνιον τοῦ θεάτρου· πλίνθινα ἀναλήμματα· στάδιον· ἢ κρύπτη ψηφισμάτων τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνητίων.

Ἐν τῷ θεάτρῳ (εἰκὼν 1 καὶ 2 τὸ ©) εἶχον ἐκτελέσει κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη μικρὰς τινὰς σκαφικὰς ἀποπελάρας· ἐφέτος ἠρευνήσαμεν ἐνιαχοῦ λεπτομερέστερον τὸ μέγα μεσαιωνικὸν οἰκοδόμημα (εἰκὼν 2 τὸ Μ), τὸ ἐπὶ τοῦ ὑποτιθεμένου προσκηνίου ἰδρυμένον, δι' ἰσχυρᾶς ἀσθέστου ποιηθέν καὶ παχέων τοίχων, διηκόντων εἰς βάθος τριῶν καὶ πλέον μέτρων, καθ' ἃ τὸ χῶμα εἶναι λίαν συμπαγὲς καὶ στερεόν· διὰ τοῦτο τὰ θεμέλια τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἔχουσιν ἰδρυθῆ ἐπὶ τοῦ χώματος τούτου, μὴ ἐξικόμενα μέχρι τῆς εὑρέσεως τοῦ φυσικοῦ βράχου.

Κατὰ τὰ ἔσω τῆς μνημονευθείσης πλευρᾶς δοκιμάσαντες εὔρομεν ἔγνη τοίχων ἀρχαιοτέρων κτισμάτων, ἐκ μικρῶν λίθων ποιηθέντων, πιθανῶς τοῦ προσκηνίου, ἐφ' οὗ φαίνεται ὅτι ἐνιαχοῦ ἰδρύθη τὸ μεσαιωνικὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔνεκα τοῦ μνημονευθέντος βάρους ἀπαιτεῖται νέα διάταξις τῶν τάφρων τῆς σκαφῆς πρὸς ἐξαγωγήν τῶν χωμάτων καὶ προσήκουσαν ἀπόρριψιν, ἤτοι ἐργασία ἐπὶ νέων βάσεων καὶ πολὺ μείζονος δαπάνης, ἀνεβάλομεν τὴν περαιτέρω ἔρευναν.

Ἐδοκιμάσαμεν δὲ καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς παρόδου (εἰκὼν 2 τὸ Π)· ἐνταῦθα εὔρομεν μέγαν τοῖχον μεσαιωνικόν, ἐπίσης δι' ἀρχαιοτέρου ὕλικου κτισθέντα, καὶ τι λιθόστρωτον ἐκ πλακῶν καὶ λαξευτῶν ὄγκων τοῦ ἀρχαίου τείχους ἢ μεγάλου τινὸς

¹⁾ Καθῆκον ἡμῶν θεωροῦμεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν τῇ Ἐπιτροπῇ ταύτῃ, ἣν ἀποτελοῦσιν οἱ κκ. Ἰωάννης Ἀντωνόπουλος, Κωνσταντῖνος Παρασκευόπουλος Ἀρκάς, Νικόλαος Σακελλαρίδης, Κωνσταντῖνος Χατζηαργύρης ὡς μέλη, ὁ κκ. Κ. Κομπιλίρης εἰρηνοδίκης ὡς πρόεδρος καὶ ὁ κκ. Ἀδαμάντιος Μολοχάδης γραμματεὺς αὐτῆς.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 2. ἝΑτοιμος τῆς Βορειοδυτικῆς πλερωᾶς τῆς ἀρχαίας πόλεως. ἝΑνω ἀριστερὰ ἡ ἀκρόπολις, — Θ — τὸ θῆατρον. — Π — Πάροδος αὐτοῦ καὶ ἀνάγμημα πλάθων. — Μ — Μεσαιωνικὸν μέγα οἰκοδόμημα ἐπὶ τῆς οὐρῆς, — Υ — ὕδραγωγεῖον ἑσμαικῶν χρόνων (κοινῶς Δόντια). — Σ — Στάδιον. — Δ — Ὀδὸς πρὸς τὴν ἀγορὰν. — Λ — νεώτερον λατομία Μπουρμπλήθρας.

ἐγγύτερον κειμένου οἰκοδομήματος· ἐνταῦθα ἐξηκριβώθη ὅτι τὸ ἀνάλημμα τοῦ θεάτρου εἶχε ποιηθῆ τὰ μὲν κάτω ἐπὶ μικρόν τι ὕψος, ἄγνωστον τό γε νῦν, διὰ λίθων, τὰ δὲ περαιτέρω μέχρι τοῦ ἀναγκαίου πολλῶν μέτρων ὕψους δι' ὤμων πλίνθων, αἵτινες ἐποιήθησαν ἐκ χώματος ἐξαχθέντος ἐκ τινος παρακειμένης Βορείως θέσεως, παρεχούσης καὶ νῦν ὄψιν σταδίου (εἰκὼν 2 τὸ Σ)· ἐξελήφθη δὲ τοῦτο ὑπὸ τε τοῦ Leake καὶ ἄλλων ὡς ὅν τὸ θέατρον· ἐκ τούτου εἶναι πιθανόν ὅτι τὸ θέατρον ἐποιήθη ἐν τάχει, ὑπελογίσθη δ' ἡ ταυτόχρονος κατασκευὴ καὶ σταδίου ἐν τῷ χώρῳ, ὅποθεν ἐλήφθη τὸ χῶμα τῶν πολυπληθῶν πρὸς χρῆσιν τοῦ θεάτρου πλίνθων.

Κατὰ τὴν ἔρευναν ταύτην εὗρομεν διεσπαρμένα ἢ ἐκτισμένα τμήματα γεισωμάτων, τριγλύφων συμφυῶν μετόπαις καὶ ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν μαρμαρίνων ἢ πορίνων, ἐκ τε τοῦ προσκηνίου αὐτοῦ ληφθέντων καὶ ἐκ τινος ἀρχαίου ναοῦ ἢ ὁμοίου κτίσματος, ἐγγύς που κειμένων· ἐπίσης εὐρέθησαν τμήματα μαρμαρίνων ἀνδριάντων, ἐπίτηδες ὑπὸ τῶν χριστιανῶν κτιστῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος ἀγρίως θραυσθέντων· τούτων εἶναι ἄρα χεῖρ ἀνδρὸς φυσικοῦ καὶ τι πλεόν μεγέθους, κρατούσα ἰσχυρῶς βραχεῖαν μάχαιραν πρὸς πλῆξιν, πέος ἔνθετον ὁμοίου, τμήματα ἐνδυμάτων κττ. καὶ μέρος στήλης μετ' ἐπιγραφῆς *AN* [έθηκεν(;)], ἣτις φαίνεται καταπεσοῦσα ἢ μετενεχθεῖσα ἐκ τῆς ὑπερκειμένης ἀκροπόλεως.

Τελευταῖον προσεπαθήσαμεν νὰ εὗρωμεν τὸ τέρμα τῆς ὀρχήστρας, τὴν πρώτην τάξιν τῶν ἐδωλίων καὶ τὴν ἀρχὴν τῶν κερκίδων· ἀλλ' ἐκ τῆς μεγάλης προσχώσεως καὶ τῆς καταστροφῆς τῶν μελῶν τούτων τοῦ θεάτρου ὑπὸ τε τῶν μεσαιωνικῶν κτιστῶν καὶ τῶν νεωτέρων ἀνθρώπων, συλλεξάντων τοὺς λίθους πρὸς χρῆσιν τοῦ τε Κάστρου τοῦ Βόλου καὶ τῶν οἰκοδομημάτων καὶ τοῦ λιμένος τῆς νέας ταύτης πόλεως, ἡ ἔρευνα καθίστατο λίαν δυσχερὴς καὶ πολυδάπανος καὶ δὲν κατέληξεν ἐν τῷ παρόντι εἰς οὐδὲν ἀσφαλὲς καὶ βέβαιον συμπέρασμα.

Ἄλλὰ πάντως ἐσηματίσαμεν τὴν γνώμην ὅτι σημαντικώτατα ἀρχαῖα κρύπτονται ἐν τῷ θεάτρῳ βαθύτερον, μάλιστα

ἀνδριάντες, ἀγωνιστικά, ἀναθηματικά καὶ ἀπελευθερωτικά ἐπιγραφαί, πιθανώτατα δὲ καὶ ψηφίσματα τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνήτων.

Τῶν τελευταίων τούτων εὐρέθησαν, ὡς γνωστόν, πάμπολλα ἐκτισμένα ἐπὶ τῶν Βυζαντιακῶν, Γενουσιῶν καὶ Τουρκικῶν τειχῶν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου (IG IX² 1100. 1102. 1103. 1104. 1113. 1114· πρβλ. 1115. 1116. 1118. 1120 κτλ.)· τούτοις προσθετέον νέον σημαντικὸν ψήφισμα τοῦ κοινοῦ τῶν Μαγνήτων, ὅπερ εὑρομεν ἐν τῇ οἰκίᾳ Στυλιανοῦ Γιγάντη κατὰ τὴν ἐν Βόλῳ συνοικίαν τῆς Ἀναλήψεως· τοῦτο, καθ' ἃ ἀσφαλῶς ἐξηκριβῶσα, ἀπετειχίσθη πρὸ δέκα καὶ πέντε περιπτοῦ ἐτῶν ἐκ τοῦ τείχους τοῦ αὐτοῦ Κάστρου.

Περὶ τῆς θέσεως, ὅπῃθεν ἐκημίσθησαν ἀρχήθεν ταῦτα, πάντες μὲν ὑπέθεσαν ὅτι ἤχθησαν ἐκ τοῦ λόφου τῆς Γορίτσας, ἐγὼ δ' ἐξέφρασα τὴν εἰκασίαν (Θεσσαλικά Μνημεῖα I σελ. 6 κ. ἀ.) ὅτι καὶ ἐκ Παγασῶν ἱκανὰ προέρχονται καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Ἰωλκὸς καὶ τὸ ἱερόν τῆς Ἰωλκίας Ἀρτέμιδος.

Μετέπειτα ἕμως ἀνασκάψας ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Γορίτσας καὶ ἐξετάσας τὰ ἐκεῖ, ἐσχημάτισα τὴν γνώμην ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποτεθῇ ὅτι τοσοῦτον ὀγκώδεις πλάκες καὶ ἐξέδραι κατεβιβάσθησαν ἐκεῖθεν, ἔνθα οὐδὲ κάρρον δύναται ἄνευ μεγάλων δυσχερειῶν νὰ ἀναβῇ, ἀφ' οὗ ἦτο εὐχερὴς καὶ πολὺ ὀλιγωτέραν δαπάνην καὶ χρόνον ἀπῆτει ἡ λατόμησις καινουργῶν καὶ μειζόνων ἔτι ὄγκων ἐκ τῶν κρασπέδων τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ, ἔνθα καὶ νῦν ὑπάρχουσι λατομῖαι, καὶ ταύτης δ' ἔτι εὐκολωτέρα ἦτο ἡ μεταφορὰ ἐκ Παγασῶν ἐτοίμων καὶ ἀρίστων ἀρχαίων λίθων πρὸς χρῆσιν τοῦ Κάστρου.

Δύο δ' ἔτι γεγονότα μὲ ἔπεισαν ὅτι καὶ τὰ ἐκ τῶν λεγομένων Παγασῶν μετακομισθέντα πρὸς κτίσιν καὶ ἐπισκευὴν τοῦ Κάστρου μετηνέχθησαν ἐκ τῶν ἐγγύς τῶν πηγῶν τῆς νῦν Μπουρμπλήθρας τόπων (εἰκὼν 2 τὸ Λ), ἧτοι ἐκ τοῦ Βορειοδυτικοῦ τέρματος τῆς ἀρχαίας πόλεως παρὰ τὴν παραλίαν· τὸ πρῶτον εἶναι ἡ κατὰ τὰς προγενεστέρας ἀνασκαφὰς ἐπὶ τοῦ

τοιχοῦ τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος τοῦ θεάτρου εὑρεσις τμήματος βάρου ἀνδριάντος ῥωμαίου αὐτοκράτορος μετ' ἐπιγραφῆς ἀναθηματικῆς ὑπὸ τῶν Μαγνητῶν τοιαῦτα πολλὰ βάρθρα εὑρέθησαν ἀσφαλῶς ἐπὶ τῶν τειχῶν τοῦ Κάστρου (IG IX² 1131. 1132. 1133. 1135. 1136).

Τὸ δὲ σπουδαιότερον εἶναι τὸ ἐξῆς: κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ πύργου Γ, περὶ οὗ βλ. κάτω κεφ. 5, ἐπειδὴ ἐξήγοντο ἐκ τοῦ διακένου πλεῖστοι μικροὶ λίθοι ἄχρηστοι καὶ δὲν ὑπῆρχε θέσις ἀπορρίψεως αὐτῶν, ἐκάλεσα τοὺς πωλητὰς λίθων νὰ λάβωσιν ὅσους ἂν βούλωνται ἐντεῦθεν δωρεάν, ἵνα οὕτω κερδαίνωσι δι' ἕκαστον φορτίον $\frac{1}{4}$ περίπου δραχμῆς, ὃ ἐπλήρωνον λαμβάνοντες ὁμοίους λίθους ἐκ τῶν λατομιῶν τῆς Μπουρμπλήθρας· ἀλλὰ περιέργως παρετήρησα ὅτι οἱ πωληταὶ οὗτοι μετὰ δύο ἢ τριῶν ἡμερῶν ἀποφορᾶν λίθων ἐκ τοῦ πύργου Γ ἀπέιχον τοῦ ἔργου καὶ προετίμων τὴν ἀγορὰν τῆς δωρεᾶς.

Ἐρωτήσας περὶ τοῦ αἰτίου τούτου, ἔμαθον ὅτι δὲν συνέφερον αὐτοῖς ἡ δωρεά, ἀλλ' ἡ ἀγορά, διότι ἕκαστον κάρρον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐκόμιζεν ἐκ Βόλου ἐκ μὲν τοῦ πύργου 7-8 φορτία, πωλούμενα πρὸς 0.80 δρχ. καὶ ἀποδίδοντα δρχ. 5.60-6.40, τοῦναντίον δ' ἐκ τῶν λατομιῶν ἐκόμιζε κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα 14-15 φορτία ἀξίας δρχ. 11.20-12, ἐξ ὧν, ἀφαιρουμένης τῆς τιμῆς, ἦν ἐπλήρωνον τῶν λατόμῳ δι' ἕκαστον, ἥτοι ἐν ὅλῳ δρχ. 3.50-3.75, ἔμενον αὐτοῖς δρχ. 7.80-8.25 ὠφέλεια, ἥτοι ἐκέρδαινον δύο περίπου δρχ. προτιμῶντες νὰ ἀγοράζωσι τοὺς λίθους τοῦ νὰ λαμβάνωσιν αὐτοὺς δωρεάν.

Εἶναι εὐνόητον ὅτι καὶ κατὰ τὴν κτίσιν καὶ μετέπειτα ἐπισκευὴν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου ὁ ὑπολογισμὸς οὗτος εἰς ἀπόδοσιν ἔργου θὰ ἐλήφθη φυσικῆ ἀνάγκη ὑπ' ὄψιν· οἱ κομίζοντες τοὺς ἀπαιτούμενους παμπόλλων κυβικῶν μέτρων λίθους δὲν εἶχον ἐτέραν θέσιν συντομωτέραν καὶ εὐχερεστέραν, ὡς ἔχουσαν ὀδὸν ἀμαξέυσσιμον, καὶ μᾶλλον ὀλιγοδάπανον, τῆς ἀπὸ τῶν πηγῶν Μπουρμπλήθρας μέχρι τοῦ θεάτρου· ἐκεῖθεν λοιπὸν ἤρξαντο μετακομίζοντες ἐτοίμους καὶ καταλλήλους λίθους καί, ἐφ' ὅσον ἐξήντλοῦντο, προυχώρουν μέχρι τὸ πολὺ τῆς θέσεως τοῦ ἀρ-

χαίου ὑδραγωγείου τῶν Παγασῶν (εἰκῶν 1 καὶ 2 τὸ Υ), κοινῶς Δόντια καλουμένου, διότι πέρα τούτων συνέφερον ἢ λατόμησις μᾶλλον ἢ ἡ μεταφορὰ ἐτοιμῶν.

Τούτων ἕνεκα λοιπὸν πειθόμεθα ὅτι τὰ μετακομισθέντα εἰς Κάστρον καὶ ἐντειχισθέντα ψηφίσματα καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ἐλήφθησαν ἐκ τῶν εἰρημένων θέσεων, καὶ ὅτι ἄρα ἡ κρύπτη τῶν τε ψηφισμάτων τῶν Μαγνήτων καὶ τῶν ἀπελευθερωτικῶν κττ. ἐπιγραφῶν πρέπει νὰ ζητηθῆ ἐνταυθὰ που, ἦτοι ἀπὸ τῆς Βορείου παραλίας μέχρι τοῦ θεάτρου· ἀλλ' ἐκ τοῦ Δυτικοῦ ἄκρου τῆς παραλίας ἀποβαίνει δυσχερὴς ἡ μεταφορὰ λίθων ἐπὶ τε σχεδιῶν διὰ θαλάσσης καὶ ἐπὶ κάρρων διὰ ξηρᾶς, διότι τὰ μὲν ὕδατα εἶνε ἐκεῖ ἀβαθῆ, ἡ δὲ ἀπόστασις μείζων ἢ ἐκ τῶν μέχρι τοῦ ἀρχαίου ὑδραγωγείου θέσεων.

Οὕτως ἐπιβάλλεται ἢ ἐν τῷ προσεχεῖ μέλλοντι ἐνδελεχῆς ἔρευνα πρωτίστως μὲν τοῦ θεάτρου, ἔνθα φαίνεται ὅτι ἀνετίθεντο ἀνδριάντες, ψηφίσματα κττ., κατόπιν δὲ τῶν ἐγγύς αὐτῶ, ἔνθα ἴσως που θὰ εὑρεθῆ ἀγορά, ἐτέρα τῆς ὑπ' ἡμῶν εὑρεθείσης κατὰ τὸ Νότιον τέρμα τῆς πόλεως, ἢ καὶ τις (πρὸς κάτω κεφ. 3), ἔνθα ἀνετίθεντο ταῦτα· εἶναι δὲ πιθανὸν ὅτι θὰ ὑπελείφθησαν ἔτι πλεῖστα τούτων κατακεχωμένα.

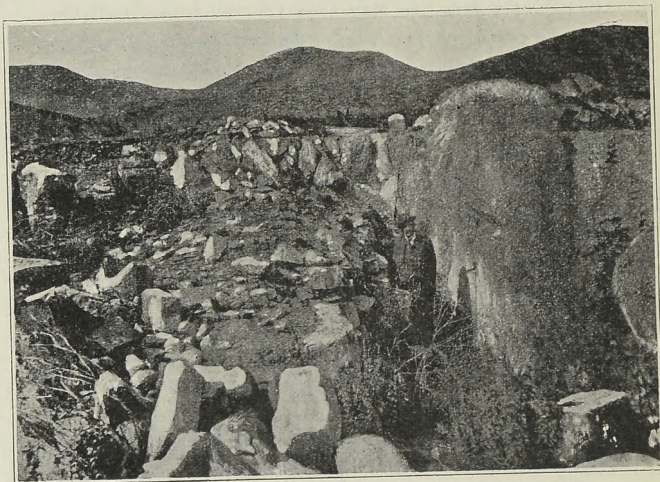
2) *Ναὸς τῆς ἀκροπόλεως· ἱερὸν σπήλαιον λατρείας ἢ τάφου βασιλικῶν· γραφαὶ ἀναθηματικαὶ σιγλαί.*

Ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως, ἔνθα καὶ κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ἐξετελέσαμεν σκαφικὰς τινας ἀποπεύρας, εἰργάσθημεν καὶ ἐφέτος ἐπὶ μικρὸν· καὶ πρῶτον μὲν ἐπειράθημεν νὰ σχετίσωμεν τὸν ἐπὶ τῶν λαξευθέντων καὶ ἐξισωθέντων βράχων τῆς κορυφῆς αὐτῆς ποιηθέντα ναὸν τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (εἰκῶν 3 τὸ Ν), ἐξ οὗ προήλθον τὰ θαυμαστά ἐκεῖνα γλυπτὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη, πρὸς τὸ μέγα λαξευτὸν ἐπίσης τετράγωνον σπήλαιον (εἰκῶν 3 τὸ Σ), τὸ κείμενον ἐγγύτατα ἢ ἴσως ἐπὶ τοῦ μέσου τοῦ ναοῦ αὐτοῦ.

Καθαρίσαντες μέρος τοῦ σπηλαίου τούτου, εἶδομεν ὅτι καὶ

κατωτάτω ἡ βᾶσις αὐτοῦ ἔχει λαξευθῆ καὶ ἐξισωθῆ, ὑπάρχουσι δὲ ὅπαι βαθύτατα εἰσδύουσαι ὑπὸ τὴν γῆν καὶ τὴν ὑπαρξίν εἶδους τινὸς ὑπογείου ἀβύσσου ἢ βαράθρων περαιτέρω ἐμφαίνουσαι.

Αἱ δὲ ὅπαι αὗται ἐνιαχοῦ ἐβύσθησαν ἐπίτηδες μετ' ἐπι-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 3. Ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τοῦ κέντρου ποῦ τῆς ἀγοροπόλεως. N = Στερεοβάτης ναοῦ ἐπὶ τῶν βράχων. — Σ = Σπήλαιον μέγα λαξευτόν, τὰ πολλὰ βεβυαμένον νῦν.

μελείας, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ εἰκόσῃ τις ὅτι ἐποιήθη τὸ σπήλαιον ὡς δεξαμενὴ πρὸς φύλαξιν ὕδατος· διότι αἱ κλιμακοειδεῖς λαξεύσεις αὐτοῦ κατὰ τὰς πλευράς, δεικνύουσαι ὅτι ἠρμόζοντο ἐκεῖ λίθοι ἀρχιτεκτονικοί, δὲν εὐνοοῦσι τοιαύτην ἐκδοχὴν· ἐξ ἄλλου δέ, ὡς τοῦλάχιστον ἐκ τῶν ἐφετεινῶν ἀνασκαφῶν ἐξάγεται, εἶναι ἀδύνατος ἡ διατήρησις ἐν-

ταῦθα ὕδατος, ὡς δυναμένου νὰ ἐκφύγη πολλαχόθεν διὰ τῶν ὀπῶν καὶ σχισμῶν τῶν βράχων καὶ νὰ ἐκχυθῆ εἰς τὴν ὑποκειμένην ἄβυσσον.

Τούτου ἕνεκα εἰκάζομεν ἐν τῷ παρόντι ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο δύναται νὰ ἔχη λόγον σχετικὸν πρὸς τὴν λατρείαν τῆς θεότητος, δι' ἣν ἐποικήθη ὁ ὑπερκείμενος ναός, ἢ ὅτι ἐχρησίμωσεν ὡς τις κρύπτη διαφυλάξεως κειμηλίων ἢ προφυλάξεως καὶ κατοικίας ἀνθρώπων, ἱερέων, ὑποφητῶν κττ.· δὲν ἀποκλείεται καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ χρῆσις αὐτοῦ ὡς τάφου βασιλικοῦ δυναμένου νὰ κεῖται ἔτι βαθύτερον ὑπὸ τὸ προσδιορισθὲν ἐφέτος ἐν μέρει τέρμα τοῦ σπηλαίου, ὅπερ εὐρέθη μὲν ἐν τῷ ἀνασκαφέντι χώρῳ ἐξιχνύμενον εἰς βάθος τριῶν περίπου μέτρων, δύναται δ' ἐν τῷ μὴ ἀνασκαφέντι νὰ προχωρῆ πολὺ περαιτέρω.

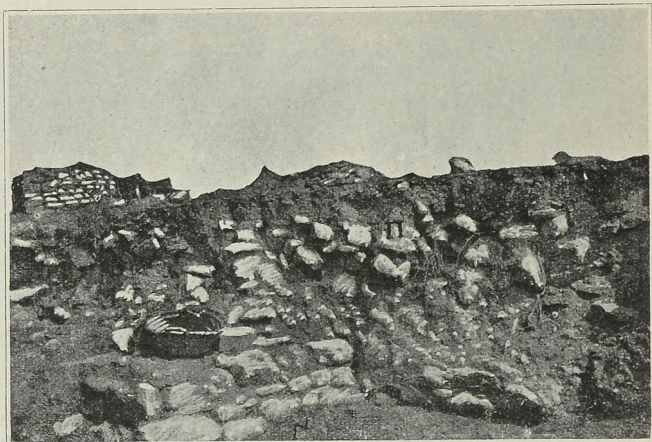
Ἐπίσης ἀποκλείεται ἡ εἰκασία τοῦ ὅτι τὸ σπήλαιον τοῦτο ἀποτελεῖ ἀπλῶς στερέωμά τι τῶν κρητιδωμάτων τοῦ ναοῦ· διότι, ἂν ὁ ἀρχιτέκτων ἐπεθύμει νὰ ποιήσῃται χρῆσιν αὐτοῦ μόνον ὡς θεμελίου τοῦ ναοῦ, ἠδύνατο νὰ βύσῃ αὐτὸ ἀπλῶς, οὐχὶ νὰ λαξεύσῃ οὕτως ἐπιμελῶς.

Δυστυχῶς καὶ ἐνταῦθα ὑπολόγισαντες ὅτι ἀπαιτεῖται μείζων τῆς δοθείσης ἡμῖν χρηματικῆς εἰσφορᾶς, καὶ ὅτι αὕτη θὰ ἐδαπανᾷτο ἅπασα εἰς προκαταρκτικὴν ἐργασίαν καθαρισμοῦ τοῦ σπηλαίου, θὰ ἐπερατοῦτο δὲ εἰς σημεῖον, καθ' ὃ μόνις ἠδύνατο νὰ ἀρξῆται ἡ εὔρεσις σημαντικῶν ἀρχαίων, ἐθεωρήσαμεν εὐλογώτερον νὰ δαπανήσωμεν τὰ ὑπολειφθέντα εἰς ἐτέρας θέσεις, ἔνθα, μεταξὺ δοκιμάζοντες, παρετηρήσαμεν ὅτι ὑπῆρχον μεγίστης ἀξίας ἀρχαῖα ἀντικείμενα, ἀπαιτοῦντα σύντονον καὶ ἄμεσον ἐξαγωγήν καὶ διαφύλαξιν (βλ. κάτω κεφ. 5).

Κατὰ δὲ τὸν καθαρισμὸν μέρους τοῦ σπηλαίου εὑρομεν πολλὰ τμήματα ἀρχιτεκτονικὰ γλυπτὰ, τινὰ μείζονα τῶν ἐν προγενεστέραις ἀνασκαφαῖς ἡμῶν εὐρεθέντων· προέρχονται δὲ ταῦτα ἐκ σπειρῶν, γεισωμάτων, παραστάδων, θυροφύλλων κττ. καὶ εἶναι ἀρίστης ἐργασίας καὶ πλουσιωτάτης ποικιλίας, ἀμιλλώμενα τοῖς τοῦ Ἐρεχθείου, ὅπερ φαίνεται θετὸν ὡς βᾶσις πρὸς μίμησιν ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα τεχνιτῶν· κοσμημάτά τινα γλυ-

πὰ μάλιστα δὲν ἀπαντῶσιν ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθείου, ἐν ᾧ πάντα τὰ ἐπ' αὐτοῦ διακρίνονται καὶ ἐπὶ τῶν γλυπτῶν τοῦ ναοῦ τούτου τῶν Παγασῶν.

Πρὸς τούτοις ἐδοκιμάσαμεν καὶ ὀλίγον ἔξω τοῦ ναοῦ, ἔσω δὲ τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως, ἵνα εὕρωμεν τὸ βῆθος τῆς προσχώσεως (εἰκὼν 4 τὸ Π) καὶ ἀνάθημά τι πρὸς καθορισμὸν

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 4. Ἀνασκαφαὶ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως κατὰ τὰ ἔσω τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς.
N = Τοιχάριον νεολιθικοῦ οἰκοδομήματος. — Π = Καταπεσόντες λίθοι τῶν τοίχων τοῦ ναοῦ.

τῆς λατρευομένης θεότητος· καὶ ἡ μὲν πρόσχωσις ἦτο μεγάλη, χωροῦσα εἰς βῆθος δύο καὶ πλέον μέτρων καὶ βαίνουσα ἔτι βαθύτερον, μὴ εὐρεθέντος τοῦ φυσικοῦ βράχου, εὐρέθησαν δὲ ἱκανὰ ἀλλὰ λίαν μικρὰ τμήματα στηλῶν, ὧν τινα διατηροῦσι σαφῆ ἔχνη βαφῶν, πορφυρῶν μάλιστα.

Ἐκ τούτου διαφαίνεται ὅτι ὁ μὲν ναὸς δὲν στερεῖται ἀναθημάτων σημαντικῶν, πολλὰ δὲ τούτων ὅτι ἔφερον γραπτὰς

παραστάσεις· ἡ εὕρεσις ἄρα και ἀναθηματικῶν γραπιῶν στηλῶν ἐνταῦθα εἶνε ἀσφαλής, τὰ μέγιστα δὲ θὰ συμβάλληται τῇ ἐπιστήμῃ και καλλιτεχνίᾳ ἡ ἐξακολούθησις και ἐνταῦθα τῶν ἀνασκαφῶν διὰ γενναιοτέρας χορηγίας δεκακισχιλίων τοῦλάχιστον δραχμῶν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος, ἵνα τι και γενναϊότερον ἐνταῦθα ἐκτελεσθῇ, τελουμένων εἰς μεγάλην κλίμακα ἀνασκαφῶν.

Εὐρέθησαν δ' ἐνταῦθα και τμήματα ἀγγείων μελάνων στιλπνῶς γεγανωμένων τοῦ εἶδους τῶν τῆς Δ' και Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, ὑπ' αὐτὰ δὲ νεολιθικά πολλά, και περαιτέρω τοιχάρια νεολιθικῶν οἰκοδομημάτων (εἰκῶν 4 τὸ Ν), ἀφθέντων ἐφ' ὅσον δὲν ἡμπόδιζον τὴν δίοδον τοῦ τείχους και τὴν κτίσιν τοῦ ναοῦ και ἄλλων οἰκοδομημάτων συναφῶν αὐτῶ τῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Κατὰ τὴν Βόρειον πλευρὰν τοῦ τείχους τῆς ἀκροπόλεως φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε πύλη τις ἐν μέσῳ· ἐνταῦθα ἡ πρόσχωσις εἶναι μεγάλη καθ' ὅλην τὴν πλευρὰν μέχρι τοῦ ναοῦ ἔσω και ἐνταῦθα πρέπει νὰ ζητηθῶσι τὰ ἀναθήματα· κατὰ δὲ τὴν Νοτιον πλευρὰν παρατηρήσαμεν ἔχνη ὁδοῦ λιθοστρώτου, ἀγούσης ἐκ τῆς κάτω πόλεως ἐντεῦθεν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ἔνθα ὁ δρόμος εἶναι εὐβατος, ἐν ᾧ ἐκ τῆς Βορείου εἶναι ἱκανῶς ἀνώμαλος και ἀνάτης· ἡ εἴσοδος ἄρα τῆς ἀκροπόλεως κεῖται πιθανώτατα Νοτίως· κατ' αὐτὴν ἐλάχιστη πρόσχωσις ὑπάρχει μέχρι τοῦ ναοῦ και ἡ εὕρεσις ἀναθημάτων δὲν εἶναι πιθανή· μάλλον πύλην ἢ εἶδος τι προφυλαίων ἀναμένομεν ἐνταῦθα.

3) 'Ετέρα ἀγορά· ἐκκλησίαι χριστιανικαὶ και κτίσματα μεσαιωνικά· ἀρχαῖος μέγας ναὸς ὑπὲρ τὴν ἀγορὰν.

Οὔσης ἐπιβεβλημένης τῆς βεβαιώσεως περὶ τυχὸν ὑπάρξεως ἐτέρου τινὸς κέντρου, ἐξ οὗ ἠδύνατο νὰ μετακομισθῇ εἰς κτίσιν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου ἀρχαῖον ὑλικὸν βᾶθρων, στηλῶν, κιόνων κττ., ἐξετελέσαμεν δοκιμαστικὰς ἀνασκαφὰς παρὰ τὴν Βόρειον παραλίαν, ἰδίως εἰς τὸ Δυτικὸν ἡμισυ αὐτῆς μεταξὺ τοῦ

ἀρχαίου θεάτρου καὶ τῶν νῦν οἰκημάτων τοῦ λεγομένου Ὀρνιθοτροφείου Μαρνελοπούλλου (εἰκὼν 5 τὸ Α).

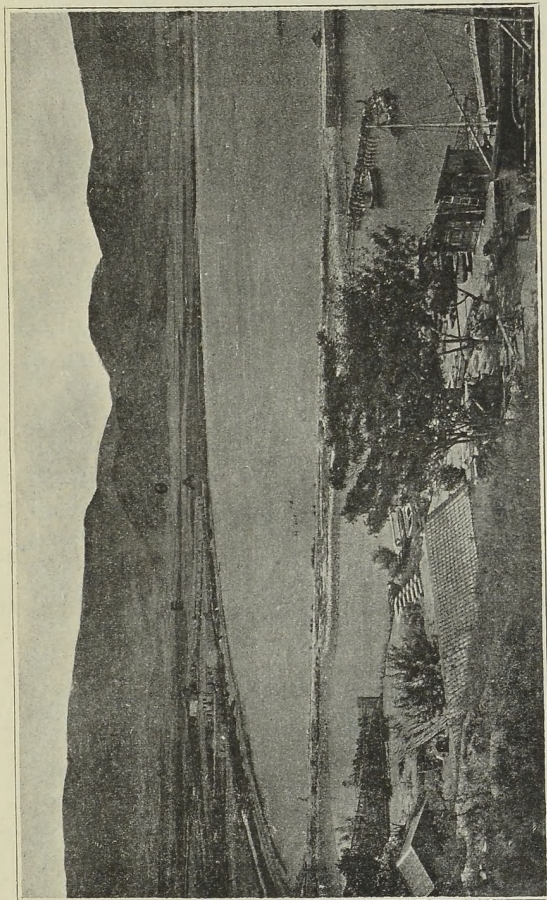
Ἡ ἔκτασις αὕτη βρίθει πρωίμων Βυζαντιακῶν κτισμάτων διηκόντων λίαν βαθέως εἰς τὴν γῆν οὕτως, ὥστε ἐκ τῶν μεγάλων προσχώσεων καθίσταται πολλαχοῦ δυσχερὴς ἡ εὕρεσις τοῦ ἱστορικοῦ Ἑλληνικοῦ στρώματος ἄνευ ἐγκαταστάσεως μικροῦ σιδηροδρόμου πρὸς ἀποχωμάτωσιν καὶ ἐκτέλεσιν ἀνασκαφῶν εἰς εὐρεῖαν κλίμακα.

Ἐκ τῶν προχείρων δοκιμῶν ἤλθον εἰς φῶς δύο χριστιανικαὶ μονόκογχοι ἐκκλησίαι πηλόκτιστοι (εἰκ. 5 τὸ Ε) καὶ ἀηλιμμένοι δι' ἀσβεστοκονιάματος, μικραὶ καὶ μὴδὲν τὸ διαφέρειν παρουσιάζουσαι· πολλαχοῦ τῶν τοίχων αὐτῶν ἐγένετο χρήσις ἀρχαιοτέρου ὕλικου· ἐπὶ παραθύρων τῆς ταπεινότερον κειμένης ὑπῆρχον δύο μεγάλαι στήλαι, ἡ ἑτέρα ἐν εἴδει ναίσκου, ἐσφυρηλατημέναι πρὸς ἐξίσωσιν καὶ ἐφθαρμέναι· ἐπὶ δὲ τῆς ὑψηλότερον κειμένης εὗρομεν καρπὸν μετὰ πῆχεως μαρμαρίνου μικροῦ ἀγάλματος, τμήματα ἰωνικῶν κιονοκράνων μαρμαρίνων μικρῶν καὶ πρόστυπον ἐπιγραφὴν Βυζαντιακὴν ἐπὶ ὀπισπλίνθου.

Ἀνατολικῶς τῆς δευτέρας ταύτης ἐκκλησίας ὑπάρχουσιν ἐν συνεχείᾳ μεσαιωνικά τινα οἰκοδομήματα κακότεχνα· ἐπὶ τινος τούτων εὗρέθη μέγας ὀγκόλιθος ἐκ τοῦ τοίχου ὑπερκειμένου περιβόλου Ἑλληνικῶν χρόνων ληφθεὶς καὶ φέρων κεχαραγμένην ἐπιγραφὴν τῆς Δ' - Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος ΕΡΩΣ.

Τῶν ἐκκλησιῶν τούτων τὴν πλήρη ἀποκάλυψιν ἐθεωρήσαμεν ματαίαν ἐν τῷ παρόντι· μόνον ἐν μέρει δοκιμάσαντες ἐπὶ τῆς πρώτης εἶδομεν ὅτι ἔχει ἰδρυθῆ ἐπὶ στερεοβάτου παρίνων ἐρυθρῶν ἀρκούντως ἰσχυρῶν κυβολίθων ἀρχαιοτέρου οἰκοδομήματος· ὀλίγον περαιτέρω αὐτῆς Νοτιώτερον παρά τι σύνοπτον δένδρον (εἰκὼν 2 τὸ Δ) εὗρομεν σημεῖα ὁδοῦ ἀρχαίας μετὰ κρασπέδου κτιστοῦ ἐκ λαξευτῶν κυβολίθων· ἐπὶ τινος αὐτῶν ὑπάρχει διὰ μεγάλων γραμμάτων κεχαραγμένη ἐπιγραφὴ ΕΠΙΔΟΣΙΣ.

Σημαντικὸν Βυζαντιακὸν οἰκοδόμημα ἀσβεστόκτιστον ὑπάρχει Ἄνατολικώτερον τῆς δευτέρας ἐκκλησίας (εἰκὼν 5 μεταξύ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 5. Τὸ κατὰ Στρέβωνα Ναύσταθμον βρασιλεῦσι Μακεδόνων (ἦτοι ἔσω ἐμπορικὸς λιμὴν). Θ = θέατρον. —
E = ἐκκλησίαι χριστιανικαί. — A = Ἀγορὰ ἐτέρα. — Κάτω αἱ τῶν ναυπηγείων (= Ταροσανῶν).

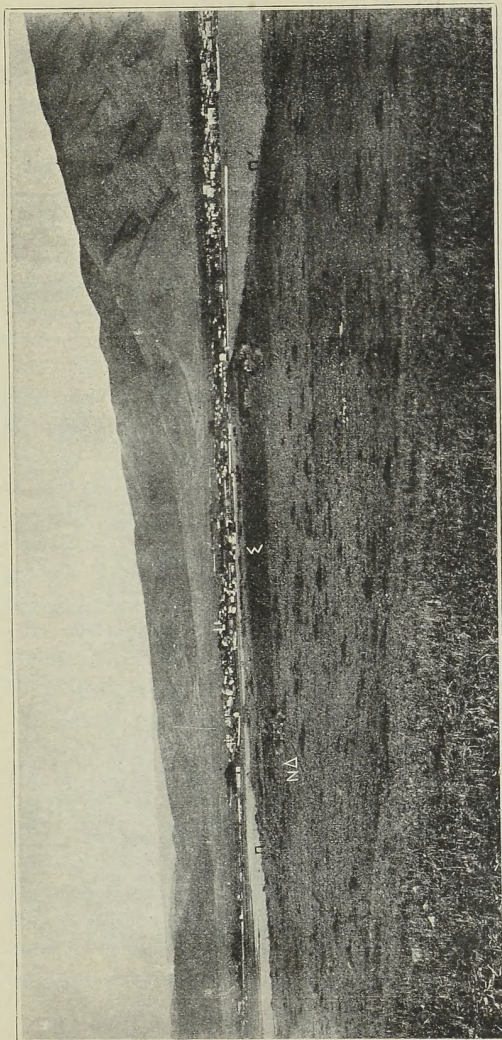
Α-Ε), οὗ τὰ ἐρείπια σχηματίζουσι τετράγωνον λόφον· τούτου συμπαγεῖς ὄγκοι τῶν τοίχων ἔχουσι καταπέσει πολλαχοῦ· περιβάλλεται δ' ἐκ πασῶν τῶν πλευρῶν πλὴν τῆς Βορείου διὰ τοίχων σχηματίζοντων περιβόλον, ὧν ἐγγὺς ὑπάρχουσιν ἐνιαχοῦ λαξευτοὶ κυβόλιθοι ἀναλημμάτων Ἑλληνικῶν ἱστορικῶν χρόνων.

Τοῦ μεγάλου τούτου οἰκοδομήματος ἔχοντος βαθυτάτην πρόσχωσιν δὲν κατορθώθη ἐφέτος οὔτε ἡ ἀποκάλυψις οὔτε ἡ ἐξακριβωσις· ἀλλ' ἐκ τῆς ἐν γένει ὕψεως καὶ τῶν περιβόλων φαίνεται ὅτι ἀπετέλει ἂν μὴ σπουδαίαν ἐκκλησίαν, ὥσως ἀγορὰν τινα ὀψίμων Ῥωμαϊκῶν χρόνων, ἰδρυμένην ἐπὶ ἀρχαιότερας ἀγορᾶς ἐπίσης· εἰς τοιαύτην εἰκασίαν καθοδηγοῦσι τὰ πολυάριθμα θραύσματα ἀγγείων ποικίλων, πίθων, χαλκωμάτων, σιδηρῶν τμημάτων, νομισμάτων τινῶν χαλκῶν κττ.· εἶναι δὲ ἀξία τοῦ κόπου ἡ ἐνταῦθα ἐκτέλεσις ἀνισκαφῶν περαιτέρω.

Ἐκ πάσης τῆς προκαταρκτικῆς ταύτης ἐργασίας ἐξηκριβώθη ὀπωσδήποτε ἀσφαλῶς ὅτι κατὰ τὴν Βόρειον παραλίαν ἔκειτο ἡ ὄψιμος Ῥωμαϊκὴ καὶ Βυζαντιακὴ πόλις τῶν Παγασῶν (= τῆς Δημητριάδος· βλ. κάτω κεφ. 10), ἡ φερομένη καὶ ὑπὸ τὸ ὄνομα *Mitra* κατὰ τὴν περίοδον τῆς ξενοκρατίας ἀπὸ τῆς 13ης μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἐπέκεινα, καὶ ὅτι αὕτη ἦτο ἀρκούντως ἐκτεταμένη· ὅτι δ' ἐνταῦθα ἤδρευε καὶ ὁ Μητροπολίτης Δημητριάδος φαίνεται ἀναμφισβήτητον ἐκ τῶν χριστιανικῶν εὐρημάτων, τῆς ἐλλείψεως δ' ὁμοίων ἐπὶ τοῦ λόφου τῆς Γορίτσας.

Πρὸς τούτοις κατέστη πιθανὸν ὅτι ἡ θέσις αὕτη δὲν ὑπῆρξε τι σπουδαῖον τοῦλάχιστον κέντρον, ἐξ οὗ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀποκομισθῶσιν εἰς κτίσιν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου ἐπιγεγραμμένοι ἀρχαιότεροι λίθοι· οὕτω παραμένει ὡς πιθανωτάτη κρύπτη ψηφισμάτων τῶν Μαγνήτων καὶ ἄλλων ἐπιγραφῶν καὶ ἀνδριάντων τὸ θέατρον διὰ τοὺς μνημονευθέντας ἐν τοῖς ἄνω ἐν κεφ. 1 λόγους.

ὑπέρκειται δὲ τῆς θέσεως ταύτης ὑψηλὸν καὶ ἐκτεταμένον ὀρθογώνιον ἐπίπεδον κατέχον τὸ μετὰ τὴν ἀκρόπολιν

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 6. Μέγας ναὸς μετὰ περιβόλου. Π—Π' = Περιβόλος.—ΝΔ = Νοτιοδυτικὴ γωνία αὐτοῦ.—Σ = Στοιὰ (ἰ) Κατὰ τὴν Νότιον πλευρὰν αὐτοῦ.—Εἰς τὸ βάθος τὰ Ἀντικιώτερα τοῦ Βόλου καὶ τοῦ Πηλίου.

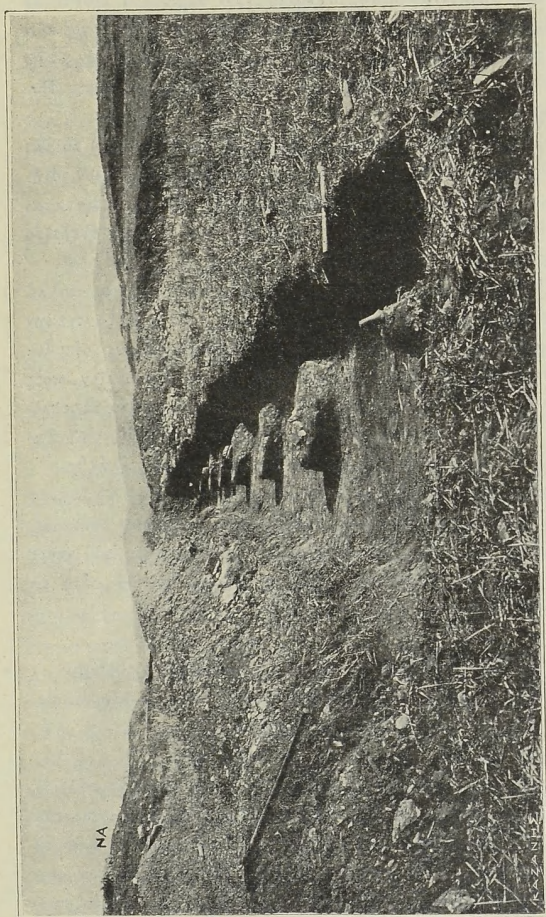
καὶ τὸν πρῶτον μέγαν πλήρη στηλῶν πύργον ὕψιστον σημεῖον καὶ τὸ κέντρον τῆς πόλεως καὶ περιβαλλόμενον πανταχόθεν ὑπὸ ἰσχυροτάτων τειχῶν ἐκ μεγάλων λαξευτῶν κυβολίθων κατὰ τὸν ῥυθμὸν τῆς τειχοδομίας τῆς Δ'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος (εἰκὼν 6 τὸ Π-Π')· κάλλιον σφύζεται ἢ Νότιος πλευρὰ Σ, ἔνθα κατὰ προγενεστέρως ἀνασκαφὰς ὑπεθέσαμεν ὅτι ὑπῆρχε στοὰ τις.

Ἐντὸς τοῦ χώρου τούτου. ὄντος ἀπόπτου καὶ παρέχοντος ἐξαίρετον θέαν τῶν πέριξ, ἦτο εὐλογον νὰ εἰκάσωμεν ὅτι θὰ εἶχεν ἰδρυθῆ μέγας τις ναὸς· ἀνασκάψαντες δὲ δοκιμαστικῶς εὑρομεν ὄντως κιονοστοιχίαν πορῖνων μεγάλων σπονδύλων (εἰκ. 7), ἀλλημιμμένων κατὰ τὸ ἐν Θεσσαλίᾳ γενικὸν σχεδὸν σύστημα δι' ἰσχυροτάτου λεπτοῦ μαρμαροκονιάματος, ἵνα οὕτω παρέχεται ἔμφασις μακράρου· εὑρέθησαν δύο ἡμικίονες παραστάδος, τμήματα μικροτέρων κίωνων δωρίων ἠδὲλακωμένων, γεισιποδισμάτων καὶ μελῶν θριγκοῦ πορῖνων μετὰ βαφῆς, ἐξ ὧν πάντων ἐξηκριβώθη ἡ ὑπαρξίς ναοῦ.

Δυστυχῶς καὶ ἐνταῦθα ἔχουσι πολλαχοῦ ἰδρυθῆ κατὰ τὴν Βυζαντιακὴν περίοδον ποικίλα οἰκοδομήματα μικρὰ ἢ μεζίζονα, πληλόκτιστα ἢ ἀσβεστόκτιστα, διαστρέψαντα πάντα τὰ ἀρχαιότερα μέλη καὶ δυσχεραίνοντα τὴν διὰ προχείρου ἐργασίας ἐξακριβῶσιν τοῦ ναοῦ· ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τῆς εἰκόνας 7, μία πλευρὰ ἔχει ὀκτὼ τοῦλάχιστον κίονας, ὧν ὁ γωνιαῖος εἶναι διπλοῦς συμφυῆς· τινὰς τούτων ἔχουσι ἐπιχρίσει ἐκ νέου οἱ μεταγενέστεροι οὔτοι, διότι εὑρομεν ἀσβεστόματα τοίχων εὐτελεστέρως ποιότητος, φέροντα ἐρυθρὰς καὶ μελαίνας βαφάς.

Πρὸς εὔρεσιν ἀναθήματός τινος ἀνεσκάψαμεν ἔσω τῆς Νοτανατολικῆς γωνίας (εἰκὼν 7 τὸ ΝΑ)· ἐνταῦθα ὑπάρχει μεγάλη πρόσχωσις, ἣν μόνον ἐπὶ βάθος 2-2.50 μ. ἐξητάσαμεν· εὑρέθησαν δὲ θραύσματα ἀγγείων τῆς Ε'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος, τμήματα ὀλίγα πηλίνων ἀγαλματιῶν, ἐν οἷς κεφαλὴ κρανοφόρος, τῆς Ἀθηνᾶς ἴσως, βεβαμμένη μελαίνα, ἀμέθυστος εἰς σχῆμα βτραράχου, νομίσματά τινα χαλκᾶ ἐφαρμένα, ἀποκόμματα χαλκωμάτων καὶ ἄφθονοι κεραμίδες στέγης πολὺ κελῆς· ἐργασίας, ὧν ἱκαναὶ φέρουσι ἐσφραγισμένα ποικίλα μονογραφήματα.

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἶκλὸν 7. Κομποστοίμια μεγάλου ναοῦ ἐπὶ ὑψώματος τοῦ κέντρου τῆς πόλεως.
NA = Νοτιανατολικὴ γωνία τοῦ περιβόλου, ἐφ' ἧς ἀσβεστόκτιστον μεταγενέστερον οἰκοδόμημα.

Ἐξω τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ περιβόλου εὐρέθησαν τοῖχοι μικρῶν οἰκοδομημάτων, τῶν πλείστων οὐχὶ ἱστορικῶν ἀλλὰ μεταγενεστέρων χρόνων, τὸ δὲ τεῖχος αὐτοῦ οὐχὶ ἐν καλῇ καταστάσει, διότι ἐσώτερον ἔχει ἰδρυθῆ ἀσβεστόκτιστον Βυζαντιακὸν οἰκοδόμημα.

Τὸ τέρμα τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας (εἰκὼν 6 τὸ ΝΔ) εὐρέθη ἐν καλῇ καταστάσει· τοῦτο παρουσιάζει ἐσωτερικώτερον διήκοντα τὸν τοῖχον τῆς Δυτικῆς πλευρᾶς, ἐξ οὗ καθίσταται πιθανὸν ὅτι ἢ εἰς τὸν περιβόλον καὶ τὸν κῶν εἴσοδος ἐτελεῖτο ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης.

Ἡ δὲ Βόρειος πλευρὰ τοῦ περιβόλου εὐρέθη τὰ πολλὰ κατεστραμμένη, διότι ἔκειτο ἐγγύτερον πρὸς τὴν Βυζαντιακὴν πόλιν καὶ τὰ κτισθέντα εἰς μεταγενεστέρους χρόνους οἰκοδομήματα, καὶ ἦτο φυσικὸν νὰ χρησιμεύσῃ ὡς λατομεῖον πρὸς χρῆσιν αὐτῶν· διὸ ἡ ἐπιγραφὴ ΕΡΩΣ ἢ ἐπὶ ὀγκολίθου προερχομένου ἐκ τεῖχους κεκραγμένη, περὶ ἧς εἴπομεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 166 εἶναι πιθανὸν ὅτι ἐκ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἐλήφθη.

Κατὰ τὴν Βορειοδυτικὴν γωνίαν τοῦ περιβόλου εὐρέθησαν κτίσματα μεταγενέστερα καὶ μεγίστη πλάξ φέρουσα τόρμους, ἐξ ὧν ἐμφαίνεται ὅτι ἦτο κατώφλιον ἀρμογῆς θύρας τοῦ ναοῦ. Ἡ περαιτέρω ἐναῦθα ἀνασκαφὴ πιστεύομεν ὅτι θὰ φέρῃ εἰς φῶς σημαντικὰ εὐρήματα.

4) Ἱερὸν Ποσειδῶνος· ἕτερα Βυζαντιακαὶ ἐκκλησίαι
καὶ κτίσματα· τάφοι ποικίλων χρόνων· μνηναῖος συνοικισμὸς·
τείχη τῆς παραλίας.

Κατὰ τὴν Βορειοανατολικὴν γωνίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἐρευνησάντες δοκιμαστικῶς, εὑρομεν εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἔσω τῶν τειχῶν τῆς πόλεως καὶ ἐγγύς τῶν πυροβολείων, τῶν ποιηθέντων κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1897, κεφαλὴν ἀγαλματίου μαρμαρίνου τοῦ Ποσειδῶνος, ἕτερα ἀνδρικὰ ἀγαλμάτια λίθου παρίου, τμήματα δύο στηλῶν ἀναθηματικῶν ἐπιγεγραμμένων, σπόν-

δυλον μεγάλου κίονος, βάθρον στήλης ἢ ἀναγλύφου καὶ τμήματα ἐσφραγισμένων διὰ μονογραφημάτων κεραμίδων.

Ἐκ τούτων καθίστατο εὐλογον νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐνταῦθα που ἔκειτο ἱερὸν ἢ ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος· ὄντως δὲ εὗρομεν ἔγνη τοίχου καὶ στερεοβάτου ἀρχαίου, ἀλλ' ἐν διαταράξει, διότι καὶ ἐνταῦθα οἱ μεταγενέστεροι εἶχον ἰδρῦσαι οἰκοδομήματα, μετακινήσαντες τὰ ἀρχαιότερα· δυνατὸν ὅμως εὐρυτέρα τις ἔρευνα νὰ βεβαιώσῃ τὴν θέσιν τοῦ ναοῦ ἢ ἱεροῦ καὶ ἕτερα εὐρήματα νὰ φέρῃ εἰς φῶς, πεσόντα ἐπὶ τῶν μεταξὺ διακένων τῶν βράχων.

Βορειότερον τῆς θέσεως ταύτης παρὰ τὴν παραλίαν μεταξὺ τῶν Πυριτιδαποθηκῶν καὶ τοῦ λόφου Ταρσανᾶ (εἰκὼν 5) ὑπάρχουσιν ἐρείπια ἀρκούντως σημαντικὰ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων οἰκοδομημάτων, ἀλλὰ κείνται βαθύτατα, διότι ἐπ' αὐτῶν ἐκτίσθησαν Ῥωμαϊκὰ καὶ Βυζαντιακὰ, ἐπεκτεινομένης τῆς μεσαιωνικῆς πόλεως καὶ κατὰ τὸ Ἀνατολικὸν τέρμα τῆς Βορείου παραλίας.

Ἀνασκάψαντες δοκιμαστικῶς παρ' αὐτὴν τὴν ἀκτὴν, ἔνθα ἐμνημονεῖτο ὑπὸ τῶν γερόντων ἢ ὑπαρξίς χριστιανικῆς ἐκκλησίας, τιμωμένης ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἁγίας Βαρβάρας, εὗρομεν ὄντως τοίχους αὐτῆς δι' ἰσχυρᾶς ἀσθέστου πεποιημένους, ἐν οἷς ἐγένετο καὶ χρῆσις ἀρχαιότερου ὀλίγου ὑλικοῦ, μάλιστα ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, γεισωμάτων κττ., ἔκ τινος ναοῦ ἢ σημαντικοῦ οἰκοδομήματος Ἑλληνικῶν χρόνων.

Εὐρέθησαν δὲ καὶ τάφοι ὑπὸ τὴν ἐκκλησίαν καὶ περὶ αὐτὴν, τινὲς μὲν, ὑψηλότερον κείμενοι, Βυζαντιακῶν χρόνων μηδὲν πλὴν ὀστέων ἐνέχοντες, βαθύτερον δὲ ἕτεροι τῆς ἱστορικῆς καὶ προϊστορικῆς περιόδου· ἀλλ' ἅπαντες ἔχουσιν οἰκτρῶς ἀνατραπῆ, οἱ μὲν πλεῖστοι ὑπὸ τινος Γερομιχάλη ἀπὸ πεντηκονταετίας ἐργαζομένου ἐκεῖ καὶ ἀνασκάπτοντος πρὸς τε τυμβωρυχίαν καὶ ἐμφύτευσιν ἀμπέλων καὶ ὀπωροφόρων δένδρων, οὐκ ὀλίγοι δὲ ὑπὸ ἀπειρῶν ἐργατῶν ἀποσταλέντων κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐν Διμηνίῳ ἀνασκαφῶν ὑπὸ τοῦ ἐφόρου Β. Στάη καὶ ἄνευ ἐπιβλέψεως εἰς τὴν ἀνασκαφάντων.

Τούτων ἕνεκα ἅπας ὁ χώρος ἐντεῦθεν καὶ ὁ λόφος τοῦ Ταρσανᾶ βριθοῦσι θραυσμάτων ἀγγείων παντός χρόνου ἀπὸ τῆς νεολιθικῆς μέχρι τῆς Βυζαντιακῆς περιόδου· σημαντικώτατα μεταξὺ τούτων εἶναι τμήματα *μυκηναίων* ἀγγείων, μνηύοντα ὅτι κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην ὑπῆρχεν ἐνταῦθα συνοικισμὸς σπουδαῖος, οἷος λίαν σπανίως ἐμφανίζεται ἐν Θεσσαλίᾳ· καὶ ἐν προγενεστέραις ἀνασκαφαῖς εἶχομεν ἐνταῦθα βεβαίωσει ἐπ' αὐτοῦ τοῦ λόφου τὴν ὑπαρξίν τάφων *μυκηναίων*, ἐξ ὧν εἰδώλια χαρακτηριστικὰ τῆς περιόδου ταύτης εὐρέθησαν.

Ἐβεβαίωθη δ' ἐφέτος ὅτι καθ' ἅπαταν τὴν Βόρειον παραλίαν, ἔνθα ὑπῆρχεν ὁ ἐσωτερικὸς ἢ ἐμπορικὸς λιμὴν τῆς πόλεως, τὸ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος λεγόμενον *ναύσταθμον βασιλεῦσι Μακεδόνων* (εἰκὼν 5), εἶχε ποιηθῆ τείχος καὶ πύργοι, καθ' ἃ καὶ κατὰ τὰς ἄλλας πλευρὰς αὐτῆς τοῦ τείχους τούτου σφίζεται μέρος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ λόφου Ταρσανᾶ, ἔνθα τὰ ναυπηγεῖα καὶ τινὰ οἰκήματα, εὐρέθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τὴν γῆν σαφῆ ἕχνη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν Πυριτιδαποθηκῶν Ἀνατολικῶς· καὶ κατὰ τὸ Δυτικὸν τῆς παραλίας ταύτης ἐξετείνεται τὸ τείχος, διότι ὑπὸ τὸ Φυλακεῖον τοῦ ἰχθυοτροφείου ὑπάρχει ἐμφανῆς ἀρχαῖος πύργος· οὕτως ἄρα ἡ πόλις ἦτο ἰσχυρότατα τετειχισμένη καὶ ἀληθῆς *πέδη* (βλ. κάτω κεφ. 10).

Τὸ τείχος τοῦτο τῆς Βορείου πλευρᾶς ἐχρησίμευσε βεβαίως ὡς ὑλικὸν πρὸς κτίσιν τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου, διότι εἶναι εὐχερὴς ἐντεῦθεν, ἰδίως ἀπὸ τοῦ Ταρσανᾶ καὶ τῶν ἐγγὺς αὐτῶ, ἢ ἐπὶ σχεδιῶν μεταφορὰ τῶν λίθων· καὶ κατὰ τὴν ποίησιν τοῦ πρώτου λιμένος τοῦ Βόλου, ἐγγύτατα τοῖς ἐνταῦθα κειμένου, ἐβεβαίωθημεν δι' ἀνακρίσεων ὅτι ἐξήχθησαν ἐντεῦθεν πολυάριθμοι κυβόλιθοι, οὕτω δ' ἐξηφανίσθη τὰ πολλὰ τὸ τείχος ἐν τῷ τμήματι τούτῳ τῆς πόλεως· ἀφ' οὗ δ' ἐξηνητλήθησαν οἱ λίθοι οὗτοι, ἐποιήθησαν ἐγγὺς λατομείαι, ἐξ ὧν καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐξάγονται λίθοι.

Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου δύναται τις νὰ ὑποπτεύσῃ, μήπως ἐγγὺς τοῦ Ταρσανᾶ ὑπῆρχε τις σπουδαῖος ναὸς ἢ ὁμοίον

τι κτίσμα, ὁπόθεν ἠδύναντο νὰ μετακομισθῶσιν ἀναθεθειμένα ψηφίσματα, βάθρα καὶ ἐπιγεγραμμένοι λίθοι εἰς κτίσιν τοῦ Κάστρου, καὶ ὅτι ἄρα ἡ ζητουμένη κρύπτη τῶν τοιούτων ἀρχαίων πρέπει καὶ ἐνταῦθα νὰ ὑποτεθῆ ὑπάρχουσα.

Ἡμεῖς ὄντως συμπεραίνομεν ὅτι, ἐὰν ἐν τῷ θεάτρῳ δὲν εὔρεθῆ ἡ κρύπτη αὕτη, ἡ εὔρεθῆ μὴ παρέχουσα δαψιλῆ εὐρήματα, πρέπει ἐνταῦθά που κατὰ δεύτερον λόγον νὰ ζητηθῆ δυνατὸν εἶναι ἀμφότεραι αἱ θέσεις νὰ χορηγήσῃσι τοιαῦτα ἀρχαία, διότι δὲν ἀνετίθεντο βεβαίως ταῦτα ἀποκλειστικῶς εἰς ἐν μόνον σημεῖον.

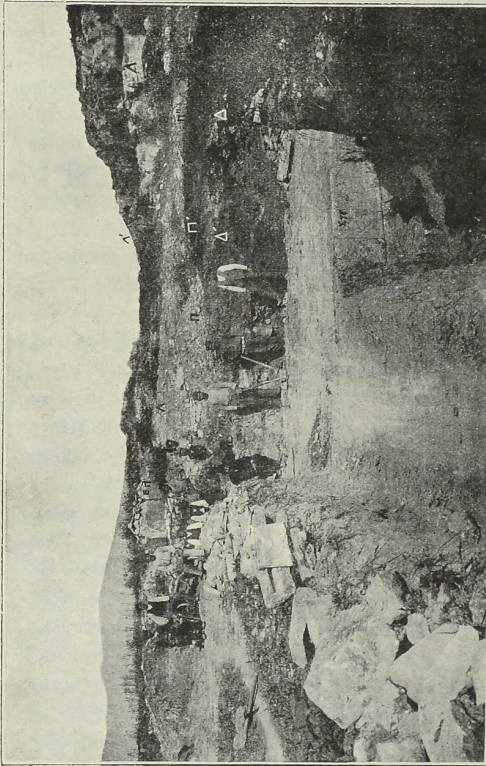
5) Τρίτος πλήρης γραπτῶν σπηλῶν μέγας πύργος· διατήρησις τῶν χωμάτων τῶν σπηλῶν καὶ ἀναγραφή αὐτῶν.

Ἐκ τῶν ἀνασκαφῶν τῶν προηγουμένων ἐτῶν εἶχομεν ὑποπεύσει ὅτι ὁ μέγας εὔρεθεις πλήρης σπηλῶν πρῶτος πύργος δὲν θὰ ἦτο ὁ μόνος, ἔνθα ἐγένετο χρῆσις ἀρχαίου, τοσοῦτον πολυτίμου, ὕλικου· ὄντως δέ, ὡς ἐγράψαμεν ἀπὸ ἐτῶν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς, ἐρευνήσαντες περαιτέρω ἐννέα ἔτι πύργους, εὔρομεν δεύτερον ἀρκούντως μέγαν, πλήρη καὶ τοῦτον σπηλῶν.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θέλοντες νὰ ἐξαντλήσωμεν τὴν ὑπόθεσιν τῆς ἐντειχίσεως σπηλῶν ἐν περαιτέρῳ πύργῳ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τῆς πόλεως, ἐδοκιμάσαμεν ἱκανοὺς μέχρι τοῦ Φανοῦ, καὶ κατελήξαμεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι καὶ ἄλλοι ἔχουσιν ἐπισκευασθῆ, δύνανται δέ τινες νὰ ἐνέχῃσι στήλας· ἀλλ' ἐπειδὴ κατὰ τὰ σημεῖα ταῦτα, μάλιστα ἐγγὺς τοῦ δευτέρου πύργου κατὰ τὴν μεγάλην πύλην, ἔνθα ἐσχηματίσαμεν ἰσχυρὰν ὑποψίαν ὑπάρξεως αὐτῶν, ἦσαν ἐσπαρμένοι ἀγροί, καὶ ἡ ἔρευνα οὕτω καθίστατο ἐφέτος λίαν δυσχερῆς καὶ πολυδάπανος, ἀφήκαμεν εἰς εὐθετώτερον χρόνον τὴν ἐνταῦθα δοκιμαστικὴν ἀπόπειραν.

Διηυθύνθημεν δὲ πρὸς τὴν Νότιον πλευρὰν τῶν τειχῶν τῆς πόλεως ἐκατέρωθεν τῆς ἐκ Βόλου εἰς Ἀλμυρὸν ἀμαξιτοῦ, ἔνθα πολλοὶ πύργοι ὑψοῦνται ἐν εἴδει λόφων (εἰκὼν 11 τὸ Π-Π''''').

ἐνταῦθα κατὰ τὰ Βόρεια κράσπεδα τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 8. Ὁ τρίτος πλήρης στηλῶν πύργος ὅστι ἀνασκαπόμενος.

Α—Α' = Λατομεία νεότερα. — Π—Π' = Πλήθινος τοίχος ἐπικείμενος τοῦ λιθίνου διακένου. — ΔΔ' = Λιθίνον διάκενον. — ΕΠ = Ἐσωτερικὸς ἀρχαιότερος πύργος. — ΣΠ = συμπεπληρωμένος πύργος ἐκ ξένου ἕλικού (ἢ Νοτιοδυτικῆ γωνία).

Ἦλία εὔρομεν ἱκανοὺς τάφους ἔξω τῶν τειχῶν καὶ ἐγγὺς τῶν ἐρειπίων τῶν πύργων ἐκ τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν ὑπωπεύσαμεν

ὅτι ἐν τοῖς παρακειμένοις πύργοις θὰ εἶχον ἐντειχισθῆ στήλαι τῶν τάφων τούτων τοῦλάχιστον.

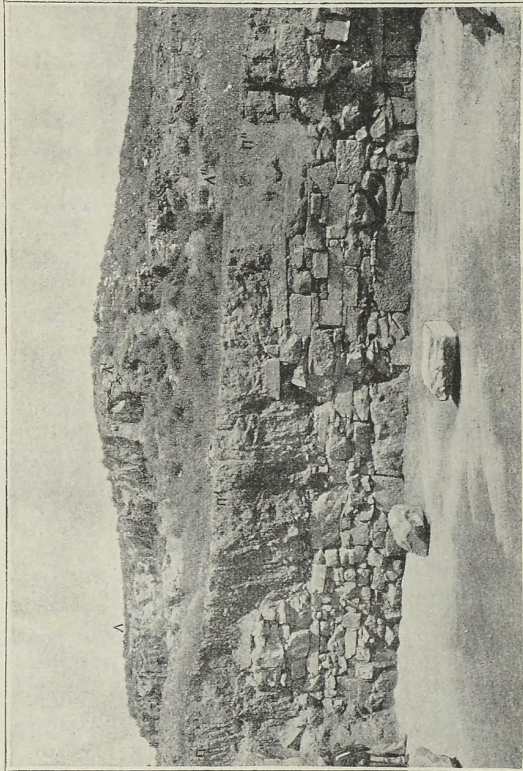
Ὅντως δ' ὑπῆρχεν ἐγγὺς πύργος ἐπ' αὐτῶν ἐν μέρει τῶν λατομιῶν ἰδρυμένος (εἰκὼν 8 καὶ 9 τὸ Λ-Λ'-Λ'), ἐξ οὗ εἶχον ἀφαίρεθῆ λίθοι ὑπὸ τῶν λατόμων· καὶ τοῦ μὲν ἀρχαιοτέρου ἐσωτερικοῦ πύργου ὑπελείποντο ἔχνη ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν (εἰκὼν 8 τὸ ΕΠ), ἡ ὑπαρξίς δ' ἐπηυξημένου ἐξωτερικοῦ πύργου δὲν ἐβεβαιούτο, διότι τὸ ἔδαφος εἶχεν ἐξισωθῆ, ἦτο δὲ καὶ ἐσπαρμένον· ἀλλ' ἐκ τινων μικροτάτων σχιζῶν, διεσπαρμένων ἀνὰ τὸν ἀγρὸν τοῦτον καὶ προερχομένων ἐκ στήλων, παρῆχετο ἡ ὑποψία ὅτι παλαιότεροι λατόμοι θὰ ἤψαντο τοῦ ἐπηυξημένου πύργου, συναντήσαντες στήλας καὶ ἐξαφανίσαντες αὐτάς, ἵνα ἐξισώσῃσι τὸ ἔδαφος καὶ ποιῶντες ἀμαξίτην εἰσέλθωσιν εἰς τὰς λατομίας τῶν φυσικῶν βράχων ἐντεῦθεν.

Διὰ προχείρου μικρᾶς σκαφῆς ἤλθεν εἰς φῶς τῇ 24^η Φεβρουαρίου ἄνω τμήμα στήλης τοῦ ΑΜΜΩ[νίου μετὰ βαφῶν καὶ ἐφάνησαν ἐρριμμένοι καὶ ἀνατετραμμένοι λίθοι λαξευτοὶ ἐντὸς δοκιμαστικῆς χάνδρακος, ποιηθείσης ὑπὸ παλαιότερων λατόμων· πρὸς ἐξαγωγήν λίθων καὶ εὐτυχῶς ἀφθείσης, διότι οἱ εὐρεθέντες βεβαίως ὑπ' αὐτῶν εὐχρηστοὶ ἄλλως λίθοι ἔκειντο ἰκανῶς βαθέως ὑπὸ τὸ ἔδαφος καὶ δὲν συνέφερον αὐτοῖς ἡ ἐξαγωγή· μετ' οὐ πολὺ ἐβεβαιώθη ἡ ὑπαρξίς ἐπηυξημένου καὶ ἐνέχοντος πολλὰς στήλας πύργου (εἰκὼν 8 τὸ ΣΠ).

Καὶ πρῶτον μὲν ἐπεβάλλετο νὰ προσδιορισθῆ ἡ ἔκτασις τοῦ ἐπηυξημένου πύργου τοῦτο κατωρθώθη διὰ τῆς εὐρέσεως τοῦ γνωστοῦ ἐκ τῶν προγενεστέρως ἀνασκαφέντων πύργων τοιχαρίου ἐκ μικρῶν λίθων, ὅπερ κατὰ κανόνα περιβάλλει τὸν ἐπηυξημένον πύργον μόνον, εἰς ἀπόστασιν ἀπὸ τῶν τοίχων αὐτοῦ 1-6 μ. συνήθως· οὕτω ζητηθεὶς ἐσωτέρω τοῦ τοιχαρίου ὁ ἐπηυξημένος πύργος, εὐρέθη ἀπέχων αὐτοῦ 5.10 μ. καὶ ἔχων μῆκος 21.42 μ., πλάτος δὲ 14.65 μ. καὶ πάχος τοίχου λιθίου 2.90-3.20 μ..

Τούτου εὐρεθέντος ἔπρεπε νὰ ληφθῆ φροντίς, ἵνα τὸ διάκενον (εἰκὼν 8) ἐρευνηθῆ πρῶτον, καὶ τοῦτο κατ' ὀλίγον ἀνα-

σκαπτόμενον ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους μέχρι τοῦ φυσικοῦ βράχου· ἡ πρόνοια αὕτη ἦτο ἀπαραίτητος· διότι, ἂν ἐκαθαρίζετο ὁλό-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 9. Τὰ ἔσθω τῆς Ανατολικῆπέλευθας τοῦ τρίτου πύργου πρὸ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν στηλῶν. —

Π—Π' = Ὁ ἐκ πλῆθον ὀμῶν τοῦχος ἐπιπέμμενος τοῦ λιθίνου. — Δ—Δ' = Λατομεία νεότερα.

κληρον τὸ διάκενον μέχρι συναντήσεως τῶν στηλῶν, τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν θὰ εἰσέρρου ἐντὸς αὐτῶν καὶ θὰ κατέστρεφον τὰς βαφάς· τοιαύτην μέριμναν ἐκ τῆς πείρας ὀδηγηθέντες εἶχομεν λάβει

καὶ ἐν τοῖς πρότερον ἀνασκαφεῖσι πύργοις, ταύτη δὲ ὀφείλεται κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον ἢ ἐξαγωγή ἀλωθῆτων τῶν στηλῶν καὶ ἄνευ βλάβης τῶν χρωμάτων αὐτῶν.

Δευτέρᾳ δὲ φροντίς ἔπρεπε νὰ ληφθῇ πρὸς διατήρησιν πρῶχειρον τῶν γραπτῶν στηλῶν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξαγωγήν αὐτῶν, κατασκευαζομένου κατὰ χώραν ἐστεγασμένου φυλακείου, ἵνα τούτων τιθεμένων ἐντὸς αὐτῶν, ἐμποδίζηται ἡ βλάβη τῶν χρωμάτων ἐκ τοῦ ἡλίου, τοῦ φωτός καὶ τῆς κόνεως· ἢ τοιαύτη πρόνοια μὴ ληφθεῖσα ἐν ταῖς προγενεστέραις ἀνασκαφαῖς, θὰ ἀπέβαινε πρὸς βλάβην τῶν στηλῶν, ἂν μὴ εὐθὺς μετεκομίζετο πᾶσα εὕρισκομένη ἐκάστοτε διὰ κάρρων καὶ ἀμαξῶν, ἀναμενόντων πάντοτε ἐπὶ τόπου.

Ἡ ἐκ τυπικῶν ὁμῶς λόγων μὴ ἔγκαιρος ποίησις τοῦ φυλακείου ἐφέτος, τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου μὴ δυναμένου, ὡς φαίνεται, νὰ συνέρχεται κατὰ τὰς αἰτήσεις μου ἀμέσως, καὶ ὁσάκις συνήρχετο μὴ ἐγκρίνοντας τὸ ὑπ' ἐμοῦ ἀπαιτούμενον μέγεθος αὐτοῦ, ἔνεκα βεβαίως τῆς ἀγνοίας τῶν ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς μου ἀναγκῶν, παρ' ὀλίγον ἤλθε τοῦ νὰ γένηται αἰτία καταστροφῆς ἄλλων τε καὶ μιᾶς τῶν ἀρίστων στηλῶν τοῦ πύργου τούτου, τῆς μεγάλης τῶν πολεμιστῶν.

Τὴν στήλην ταύτην δὴλα δὴ ἀνεκάλυψα κατὰ τὸ τέρμα τῆς ἡμέρας περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου καὶ ἐκ κακῆς συμπτώσεως, ἐπιχειρῶν νὰ ἐξαγάγω αὐτήν, κατελήφθη ὑπὸ βροχῆς· διὰ τοῦτο ἀπέθηκα πάλιν, ὡς ἦτο, μετὰ τῶν βαφῶν πρὸς τὰ κάτω, ἐπιρροίψας τὰ ἐνδύματα πάντων τῶν ἐργατῶν πρὸς ἀποφυγὴν διεισδύσεως ὑδάτων· ἤδη δὲ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, ἐκόμισα κεκηρωμένα μεγάλα ὑφάσματα καὶ σχηματίσας εἰδὸς τι σκηνῆς ἐξήγαγον καὶ ἐφόρωσα αὐτήν μετὰ δυσχερείας, καὶ μετεκόμισα περὶ μέσας νύκτας εἰς τὸ Μουσεῖον, ἀνεχόντων καθ' ἕλον τὸ διάστημα τοῦτο τῶν ἐργατῶν ἐκατέρωθεν τοῦ κάρρου τὰ μνημονευθέντα ὑφάσματα ἐν εἶδει μεγάλου πετάσου.

Τρίτῃ μέριμνα ἐλήφθη πρὸς διατήρησιν τῶν χρωμάτων τῶν στηλῶν κατὰ τὴν μεταφορὰν· πρὸς τοῦτο κατεσκευάσα μεγάλας θήκας ξυλινὰς ἐν εἶδει κιβωτίων, ἐν αἷςντο ἐτίθε αἱ καλὰ

καὶ ὅπωςδὴποτε διατηροῦσαι βαφὰς στήλαι, ἀσφαλιζόμεναι οὕτω κατ' ὁδὸν ἀπὸ τε τοῦ φωτὸς καὶ τῆς κίνεως, ἐν ᾧ κατὰ τὰς προγενεστέραις ἀνασκαφὰς ἠναγκασζόμεναι νὰ μετακομίζω αὐτὰς πάσαις ἐντὸς ἀμάξης, ὅπερ ὑπῆρξε δαπανηρότατον· ἀλλὰ καὶ ἐφέτος ἐγένετο ἰκανὴ χρῆσις ταιαύτης μεταφορᾶς· πρὸς ἀποφυγὴν δῆλον ὅτι τῶν δονήσεων τοῦ κάρρου, ἐλλεῖπει τῶν ἀπαιτουμένων ἐλατηρίων, ἠναγκάσθηεν νὰ μετακομίσω τὰς ἀρίσταις καὶ ὅπωςδὴποτε εὐφορήτους στήλας ἐφ' ἀμάξης.

Διὰ τοιούτων καὶ ἄλλων παραπλησίων φροντίδων καὶ μέσων κωτωρθώθη ἡ τε δέουσα ἐξαγωγή καὶ ἡ ἀσφαλῆς μεταφορὰ τῶν στηλῶν μέχρι τοῦ ἑαυτῶν ἀσύλου, τοῦ Μουσείου, ἄνευ οὐδεμιᾶς βλάβης τῶν χρωμάτων· περὶ τοῦ περαιτέρω καθαρισμοῦ, τῆς προσηκούσης συντηρήσεως καὶ ἰδρύσεως αὐτῶν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Μουσείου παρέχω μὲν τινὰς πληροφορίας κάτω ἐν κεφ. 11, θέλω δὲ διαλάβει καὶ δι' ἰδίαις πραγματείας ἐν τῇ 'Αρχ. Ἐφημ. προσεχῶς δημοσιευθησομένης.

Προέβην δὲ εἰς τε τὴν ἀνωτέρω διήγησιν περὶ ἐξαγωγῆς καὶ μεταφορᾶς τῶν στηλῶν καὶ εἰς τὴν ἀναγγελίαν τοῦ δημοσιεύματος διὰ τε λόγους ἐπιστημονικούς, ἵνα καὶ οἱ ἐν γένει συνάδελφοι ἀρχαιολόγοι ἐν παρομοίαις περιπτώσεσι δυναθῶσιν, ἂν θελήσωσι καὶ ἂν δεῶνται, νὰ ἐπωφεληθῶσι πὼς τῆς ἐμῆς πείρας, καὶ διὰ λόγους εὐθυνῶν· διότι εὐρέθησαν οὐκ ὀλίγοι φιλοσόφου φύσει, φθονεῖς καὶ συκοφαντικῆς διαθέσεως ἄνθρωποι, μειζέλληνες τὰ πολλά, οἵτινες ἵνα τι καὶ πλεόν τῶν ἄλλων κοινῶν θνητῶν φανῶσι γινώσκοντες, μάλιστα δὲ ἵνα καὶ ἐν τῇ συναδελφικῇ ἀμίλλῃ καὶ τῷ ἀνταγωνισμῷ πρὸς ἐπιτυχίαν ὑπερτέρου δημοσίου ὑπουργήματος μειώσωσι τὸν ἀντίπαλον, διελάλησαν, ἐλλεῖπει ἄλλων ἐπιχειρημάτων κατ' ἐμοῦ, ὅτι ἔβλαψα τὰς στήλας, ἃς οὐτε εἶδον κἂν αὐτοὶ οὐδὲ γινώσκουσι τὰ κατ' αὐτάς· καὶ τοῦ μὲν ποθουμένου ἐπέτυχον, καταλαβόντες τὰ μνημονευθέντα ὑπουργήματα ἀκοιτι, ἐμοῦ ἀπουσιάζοντος ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τοῦ ἔτους ἐκάστου καὶ μὴ δυναμένου νὰ ἀντείπω εἰς ἀγνώστους κατ' ἐμοῦ προφορικῶς τοῖς ἰσχύουσι διαδιδόμενας

τοιαύτας φήμας· τῆς ἀληθείας δὲ καὶ ἀρετῆς ἔβλαψαν οὗτοι τὰς κρηπίδας κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτοῖς· διότι σκοπὸν τοῦ ἑαυτῶν βίου θέμενοι τὴν πάσῃ τέχνῃ καὶ μηχανῇ εἰς ὑψηλὰς ἐπιστημονικὰς θέσεις τῆς πολιτείας ἡμῶν ἀναρρίχῃσιν, καὶ τοὺς κινδύνους καὶ κόπους τῆς δι' ἀληθοῦς ἐπιστημονικῆς ἐργασίας ἐπικρατήσεως μὴ δυνάμενοι νὰ ὑποστώσι, μηδὲ τὴν πρὸς ταῦτα σωματικὴν καὶ πνευματικὴν προπαρασκευὴν ἔχοντες, κατεδαπάνησαν τὰς ἡμέρας αὐτῶν καὶ νύκτας θαμιζόντες οἰκτροὶ παρὰ τοῖς ἰσχυροῖς, ὀχλοῦντες καὶ κολακεύοντες αὐτοὺς δυσπαλάλλακτοι, καὶ τὰ πολλὰ ἐξαπατήσαντες αὐτοὺς δι' ἐπιτηδείου ἐξάρσεως τῆς ἑαυτῶν ἀξίως, συκοφαντικῆς δ' ὑποτιμήσεως τῆς τῶν ἀντιπάλων, εὐχερῶν ἀμφοτέρων παρὰ μὴ γινώσκουσιν ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ τὴν ἀξίαν τῶν ἐπιστημονικῶν παραγόντων τῆς χώρας.

Οὕτω παρέστημεν ἐσχάτως ἐν τῷ καθαρμῷ τοῦ Πανεπιστημίου πρὸ ἔργου δυναμένου, ἂν μὴ ταχέως ἐπανορθωθῆ, νὰ ἐπενέγκῃ σημαντικὸν μαρασμὸν τῇ ἐπιστημονικῇ ἀναπτύξει τοῦ ἡμετέρου ἔθνους· διότι οἱ νέοι βλέποντες καὶ συζητοῦντες τὰς ἄνω μεθόδους ἐπικρατήσεως, ἐπιτυχούσας ἐν σημαντικῇ ἀναλογίᾳ, παράγονται λεληθότως, ἢ καὶ ἐν ἐπιγνώσει τινὲς ἀνισχύρου ὄντες ἠθικοῦ σχηματισμοῦ, εἰς μίμησιν τούτων καὶ εἰς ἀνταλλαγὴν ἄρα τοῦ ἐπιστημονικοῦ σκίμποδος, τοῦ ἀξιώματος καὶ τοῦ ἠθους, ἅτινα στοιχεῖα ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὁ ἀληθὴς ἐπιστήμων, δι' ἐπιτηδεύσεων ἀλλοτριῶν καὶ μὴ ἀξίων αὐτῷ.

Ἡμεῖς προμαχόμενοι τῆς ἀληθείας καὶ τὴν μεγάλην ἐπιστημονικὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους ἐπιζητοῦντες, πρὸς ἣν τὸ μὲν ὕλικόν πάντοτε πιστεύομεν ὅτι ὑπάρχει ἐν τοῖς νέοις τῆς φυλῆς ἡμῶν μαθηταῖς, ἢ δὲ προσήκουσα κατεύθυνσις καὶ ἔξαρσις τῆς ἐμφύτου παρ' αὐτοῖς, ὡς παρὰ παντὶ Ἕλληνι, φιλοτιμίας καὶ λεπτότητος φρενῶν δὲν παρέχεται συχνάκις ὑπὸ τῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τιθεμένων ἐκάστοτε ὀργάνων, ἐκφράζομεν πρὸς τοὺς ἰθύνοντας τὰ τῆς πολιτείας τὴν εὐχὴν νὰ τελέσωσιν ἀνακαθαρμὸν τῆς Φιλολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, περὶ ἧς ὁ λόγος ἡμῶν ἐνταῦθα, πλήρη καὶ πραγμα-

τικόν, ἵνα μὴ μετὰ τινα ἔτη ἴδωσι τὴν δημοσίαν ἐν γένει ἐκπαίδευσιν, ἥτοι αὐτὸν τὸν κορμὸν τοῦ σώματος τῆς Πολιτείας καταλαμβανομένην ὑπὸ νόσου δυσθεραπεύτου, ἥ καὶ ὅλος ἀνιάτου.

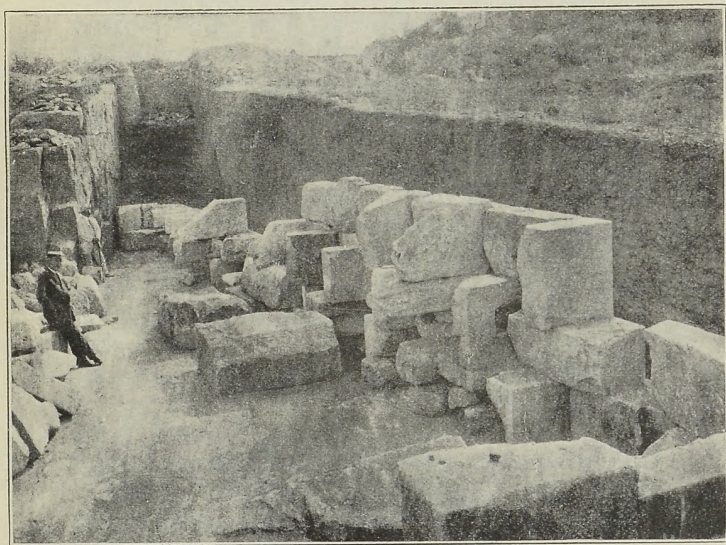
Τὸ δὲ διάκενον τοῦ πύργου τούτου (εἰκὼν 8 τὸ Δ-Δ'-Δ'') ἐποιήθη ὁμοίως μὲν ὡς ἐν τοῖς προηγουμένοις, ἀλλ' ἐπιμελέστερον καὶ ἀνευ τῆς μεγάλης παρατηρηθείσης ἐκεῖ σπουδῆς· διότι ἡ διὰ λίθων γόμωσις αὐτοῦ ἐτελέσθη ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ οὐχ ὡς ἐν ἐκείνοις, φύρδην μίγδην ῥιπτομένων στηλῶν τε καὶ λίθων μετὰ πηλοῦ, ἀλλὰ μετὰ τινος ἐπιμελείας, κτιζομένων κατὰ πλάτος τοιχαρίων τεσσάρων μὲν κατὰ τὸ πρῶτον ὑπόστρωμα, τριῶν δὲ ὑπερκειμένων εἰς τὰ μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὸ δεύτερον· οὕτω κατωρθώθη νὰ γένηται τὸ διάκενον συμπαγέστερον καὶ στερεώτερον ἐν αὐτῷ ἢ ἐν ἐκείνοις, ὡφέλησε δὲ καὶ τὰς ῥιφθείσας στήλας ἡ τοιαύτη πρόνοια, μὴ βλαβεύσας ἐν τῇ ἐπιρρίψει τοσοῦτον, ὅσον ἐβλάβησαν ἐκεῖ.

Ἐπὶ τοῦ λιθίνου τούτου διακένου ἐκτίσθη τὸ πλίνθινον (εἰκὼν 8 καὶ 9 τὸ Π-Π'-Π'')· ἀλλὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο δὲν διετηρήθη ἐπὶ πολὺ ὕψος, τῶν χωμάτων τῶν πλίνθων ἐκ τῆς συχῆς καλλιεργίας καὶ τοῦ ἐπικλινούσας τῆς θέσεως ἀποχωρούντων σὺν τῷ χρόνῳ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε κατὰ τὴν Νότιον πλευρὰν μόνις ὑπελείφθη χῶμα 0.40 0.50 μ.· ἂν δ' ἀνεβάλετο ἡ ἀνασκαφὴ ἐπ' ὀλίγιστα ἔτι ἔτη, τὸ ἄροτρον θὰ ἤπτετο τοῦ διακένου, οἱ γεωργοὶ θὰ ἀνέτρεπον καὶ θὰ ἠφάνιζον τὰς στήλας, αἱ δὲ βροχαὶ διεισδύουσαι εὐχερῶς οὕτω θὰ κατέστρεφον τὰ χρώματα πασῶν· οὗτος εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν τὰ μάλιστα ἐνέμειναν τῇ γνώμῃ τοῦ νὰ ἀνσκαφῶσιν ὅσον ἔνεστι τάχιστα πάντες οἱ ἐνέχοντες στήλας πύργοι· οἱ δὲ λέγοντες καὶ γράφοντες ὅτι κάλλιον θὰ ἐφυλάσσοντο αἱ στήλαι ἐν τοῖς κόλποις τῆς γῆς, ἀγνοοῦσι τὰ πράγματα καὶ κατεαγῶτα μέλη ποιητικῆς μικρολεπτότητος καὶ ῥητορικῆς ψευδομεταφορᾶς ἐκφέρουσιν.

Τοῦ διακένου τελείως ἐρευνηθέντος ἀπέμειναν οἱ ὠραῖοι τοῖχοι τοῦ πύργου, τὰ μὲν ἔξω μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ πύργῳ, ποιηθέντες ἐκ κυβολίθων, εἰλημμένον

ἐπίσης ἐκ προγενεστέρων οἰκοδομημάτων, τὰ δὲ ἔσω ἀπλούστερον· διότι δὲν ἐφαίνοντο, ὡς καλυπτόμενα ὑπὸ τοῦ διακένου καθ' ὅλον τὸ ὕψος (εἰκὼν 9).

Καὶ τοὺς τοίχους τούτους μετὰ μεγάλης ἡμῶν λύπης ἠναγκάσθημεν ἐνιαχοῦ νὰ κρημνίσωμεν, διότι ἐνεῖχον πολλὰς καὶ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 10. Τὰ ἔσω τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ τρίτου πύργου μετὰ τὴν πλήρη ἐξερεύνησιν.

ἀξιολογωτάτας στήλας· ἀλλ' ἡ κατακρήμνισις ἐγένετο μετὰ πάσης εὐλαβείας, διατηρηθείσης πανταχοῦ, ἐφ' ὅσον ἦτο δυνατόν, τῆς ἐξωτερικῆς ὄψεως αὐτῶν· ἡ εἰκὼν 9 δεικνύει τὴν ἐσωτερικὴν ὄψιν τοῦ τοίχου τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ πύργου τούτου πρὸ τῆς κρημνίσεως, ἡ δὲ εἰκὼν 10 τὴν αὐτὴν μετὰ τὴν κρημνίσιν· αἱ ἐντετειχισμέναι στήλαι εἶναι ἐμφανεῖς

καὶ πολυάριθμοι ἐν τῇ εἰκόνι 9, διακρίνονται δ' ἐν τῇ 10 βάρβαρον τινὰ ἀφεθέντα ὡς ἦσαν.

Κατὰ τὸ αὐτὸ διάστημα ἠρευνήθησαν κρημνισθεῖσαι τὰ ἔσω αἰ ἐσωτερικαὶ ὕψεις καὶ τῶν ἐτέρων πλευρῶν· ἡ ἐν κεφ. 10 ἐν τοῖς κάτω παρεχομένη εἰκὼν 22 δεικνύει τὴν περᾶτω ἐν τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ πύργου τούτου καὶ τὴν μέχρι τοῦ δυνατοῦ διατήρησιν τῶν τοίχων· σημειωτέον δ' ὅτι τινὲς τῶν λίθων τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας (εἰκὼν 22 τὸ Κ-Κ') εἶναι μέγιστοι, οἷους δὲν συννητήσαμεν ἀλλαχοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀσφαλῶς ἐλήφθησαν ἐκ παρακειμένου προγενεστέρου οἰκοδομήματος, εἰκάζομεν ὅτι τοῦτο θὰ ἦτο ἐπιτάφιον μνημεῖον μέγα, εἰδὸς τι Μαυρσσωλλεῖου (ὁ τάφος τοῦ βασιλέως Δημητρίου; βλ. κάτω κεφ. 10), οὗτινος δύνανται νὰ εὑρεθῶσι τὰ υπόλοιπα, ἂν δὲν κατεσκάφη τότε τελείως, ὅπερ ἀπίθανον.

Ὑπὸ τὴν Νοτανατολικὴν γωνίαν κατὰ τὸ σημεῖον Σ τῆς εἰκόνας 22 ἀφῆκομεν μίαν στήλην, διότι ἡ ἐξαγωγή αὐτῆς ἀπαιτεῖ πλήρη καὶ ἐπὶ πολὺ διάστημα καταστροφὴν τῆς ὠρασιότητας ταύτης γωνίας· ἡ στήλη αὕτη, ὡς τεθεῖσα πρώτη ἐπὶ ἀνωμαλίας τοῦ βράχου πρὸς ἐξίσωσιν, εἰκάζομεν ὅτι δὲν θὰ διατηρῆ τὰς βαφάς.

Πρὸς τούτοις διετηρήσαμεν πάμπολλα χρώματα, ἐφ' ὧν ἔχουσιν ἀποτυπωθῆ παραστάσεις γραπταὶ μετὰ βαφῶν εἰκωνῶν στηλῶν· τοῦτο εἶναι ἔνδειξις ὅτι κατὰ τὴν κτίσιν ἐγένετο χρήσις πηλοῦ καὶ τούτου λίαν ἐκλεκτοῦ· ἦτο δ' ἀναγκαῖα ἡ χρῆσις αὐτοῦ κατὰ τὴν κτίσιν τῶν ἐσωτερικῶν ὕψεων τῶν τοίχων καὶ ὅλου τοῦ διακένου, ἅτινα ἐποιήθησαν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ μικρῶν λίθων· ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κατασκευῇ τῶν ἐσωτερικῶν ὕψεων τῶν τοίχων, ἔνθα ἐτέθησαν λαξευτοὶ κυβόλιθοι, ἐτίθετο ὀλίγος λίαν ἐκλεκτός πηλὸς πρὸς συγκόλλησιν αὐτῶν.

Ἡ ἀναπαράστασις τοῦ πύργου εἶναι κατὰ τὰ εἰρημένα εὐχερής· ὅτι δὲ εἶχε καὶ ἐπάλλξεις ἐστεγασμέναις, ἀποδεικνύουσιν αἱ ἀφθόνως εὑρεθεῖσαι ὠραῖαι κεραμίδες, ὧν πολλὰ φέρουσι ποικίλα μονογραφήματα· τινὰ τούτων εὑρέθησαν ὅλως ὅμοια

καὶ ἐπὶ ἄλλων πύργων καὶ κτισμάτων τῆς πόλεως, τινὰ δὲ τὸ πρῶτον ἐμφανίζονται.

Ἐν τῶν τελευταίων τούτων φέρον προστύπως τὰ γράμματα $\begin{matrix} \text{A} \\ \text{N} \end{matrix} \text{B}$ ἃ ἐπεθύμουσαν νὰ ἐρμηνεύσω β(ασιλέως) Ἀν(τιόχου), σχηματίσας καὶ ἄλλοθεν τὴν γνώμην ὅτι ὁ ἐπισκευάσας τὰ περὶ τὸ 200 π. Χρ. τὸ πρῶτον κρημνισθέντα τείχη καὶ τοὺς πύργους τῶν λεγομένων Παγασῶν μετὰ τῶσαύτης σπουδῆς καὶ διὰ κολοσσιαίας δαπάνης ἦτο ὁ περίφημος βασιλεὺς τῆς Συρίας Ἀντίοχος ὁ Μέγας, καὶ ὅτι ἡ ἐπισκευὴ αὕτη ἐγένετο τῷ 191 π. Χρ.: οὕτω πᾶσαι αἱ ἐν ταῖς πύργοις εὐρεθεῖσαι στήλαι εἶναι προγενέστεραι τοῦ ἔτους τούτου· ἐπίσης ἔχω πάλαι σχηματίσει τὴν γνώμην ὅτι καὶ τὰ οὕτως ἐπισκευασθέντα τείχη τε καὶ πύργοι ὑπὸ τοῦ Ἀντιόχου ἐκρημνίσθησαν πάλιν τῷ 168 π. Χρ. κατὰ πληροφορίαν τοῦ Διοδώρου ¹⁾ λέγοντος ὅτι ἡ σύγκλητος ἀπέστειλε δέκα πρεσβευτὰς «οἱ καὶ πρὸς Αἰμίλιον Μᾶρκον (;) ἐλθόντες συνεῖδον τὰ τείχη Δημητριάδος πόλεως Μακεδόνων πρώτης καθελεῖν».

Οὕτως ἐπέρχεται τὸ ζήτημα περὶ Παγασῶν-Δημητριάδος ἀνακινήθην ἐν τῇ Κlio τοῦ 1911 σελ. 442 κέ. ὑπὸ τοῦ Beloch,

¹⁾ Τὸ χωρίον ἀντέγραψα ἔκ τινος λίαν παλαιᾶς ἐκδόσεως τοῦ Διοδώρου, ἣν εἶρον παρά τινι καθηγητῇ ἐν Βόλῳ· ἔγω σημειώσω ὡς παραπομπὴν Frg. XXI-XL c. II· ἀμφιβάλλω ἂν ἔχη καλῶς τὸ Μᾶρκον, ἀφ' οὗ ἀναμένομεν τὸν Αἰμίλιον Παῦλον. Δυστυχῶς ἡ δημοσία βιβλιοθήκη τοῦ Μουσείου Βόλου στερεεῖται ὅλως ἀντιτύπων Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων, μὴ ἐγκριθέντων τούτων, ἐμοῦ προτεινόντος πρὸς ἀγοράν, ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, ὡς ὄντων φιλολογικῶν κατὰ τὴν γνώμην αὐτοῦ καὶ οὐχὶ ἀρχαιολογικῶν συγγραμμάτων, ἐν ᾗ ἄλλως ἔχει ἡ βιβλιοθήκη αὕτη πλήρη τὴν σειρὰν τῆς Διεθνoῦς Νομισματικῆς Ἐφημερίδος καὶ τοῦ Νέου Ἑλληνομνήμονος, ἀποστελλομένων τακτικῶς ἐγκρίσει βεβαίως τοῦ ἄνω Συμβουλίου. Εἶναι δ' ἄξιον μνείας διὰ τὸ παράδοξον τὸ ὅτι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἀγορασθέντα ἀντίτυπα Ἑλλήνων καὶ Λατίνων ἀρχαίων συγγραφέων, διαθέτοντος, ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τὸ ἀνάλογον τῆς πρὸς ἀγοράν βιβλίων ἀναγεγραμμένης ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ Κράτους πιστώσεως, ἀπερρίφθησαν μετ' ἐπιμονῆς καὶ ἐναντίον τῆς γνώμης αὐτοῦ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συμβουλίου, ἀποτελουμένου, ὡς γνωστὸν, ὑπὸ ἐιδικῶν ἀρχαιολόγων (π. χ. Β. Στάη, Ἰ. Σβορώνου κ. λ.), καὶ κατελογίσθη, εἰς βάρος μου ἢ δαπάνῃ καὶ ἐσομένοισι πυθέσθαι!

ὅπερ ἐξετάζω προχείρως μὲν κάτω ἐν κεφ. 10, εἰς εὐθετώτερον δὲ χρόνον θὰ ἐξετάσω ἐν ἰδιαιτέρᾳ μελέτῃ· ἐν τῷ παρόντι παραπέμπω εἰς τὰ Πρακτικά τοῦ τρίτου διεθνοῦς ἀρχαιολογικοῦ συνεδρίου ἐν Ῥώμῃ, ἔνθα δημοσιεύεται περίληψις τις ἀνακoinώσεώς μου πρὸς αὐτό, καίτοι λίαν σύντομος.

Στῆλαι καὶ ἄλλα λόγου ἄξια καὶ καταριθμηθέντα προχείρως ἀρχαῖα εὐρέθησαν ἐν τῷ πύργῳ τούτῳ περὶ τὰς 236 τούτων ἀναγράφομέν τινες λίαν σπουδαίας, παραπέμποντες εἰς προσωρινούς ἀριθμούς τοῦ Εὐρετηρίου τῶν ἀνασκαφῶν, διὰ μολυβδίδος ἐπιγεγραμμένους, καὶ φέροντας διακριτικὸν σημεῖον ΓΓ, ἥτοι τρίτου πύργου· ταύτας θέλομεν δημοσιεύσει δεόντως ἐν ταῖς ἀνεκδότοις Θεσσαλικαῖς ἐπιγραφαῖς ἡμῶν:

- ΓΓ 1 — Ἀμμό[νιος κτλ.
 » 2 — Μαχάτας | Μελανώρου | Θεσσαλονικεὺς.
 » 3 — Γραπτὴ παράστασις δύο μορφῶν καλῆς διατηρήσεως.
 » 13 — Μενέλαος | Ἠγησιδήμου | Ἀμφιπολίτης· ἀρίστης διατηρήσεως καὶ ἀκέραιος γραπτὴ παράστασις.
 » 21 — Γλαῦκος | Κλεομένου | Ἀκαρνάν.
 » 25 — Διόδωρος | Διοδώρου.
 » 34 — Ἀσκληπιάδης | Βακχίου· ὠραῖα κοσμήματα.
 » 38 — Ἀρίστη | Ἀλεξίωνος | χαῖρε.
 » 39 — Μενέλαος | Δρόμωνος.
 » 42 — Κλεομένης | Κλεοφάνου.
 » 45 — Ἡ μεγάλη καὶ ὠραιότατη γραπτὴ στήλη τῶν δύο πολεμιστῶν, ἧς τὸ ἄνω τρίτον περίπου ἐλλείπει· βλ. ἄνω περὶ αὐτῆς σελ. 179.
 » 46 — Φίλινα Σω[σιμένου | Φαρσαλία.
 » 47 — Νάσκος μεθ' ὠραίας γραπτῆς παραστάσεως.
 » 48 — Στήλη τριῶν μορφῶν γραπτῶν ὠραίας διατηρήσεως.
 » 49 — Ἀριστὺς | Αἰτάλου.
 » 53 — Σουσιβίου ἥρωος. Νάσκος μετὰ λαμπρᾶς γραπτῆς παραστάσεως ἀκέραιος.
 » 54 — Ἄντοχος | Ἀντόλεω.

- ΓΓ 55 — Ζωπύρα | Ζωΐλου.
- » 57 — Ῥόδιον Κλέωνος | γυνή χαῖρε. Ὠραιοτάτη παράστασις γραπτῆ κατακεκλιμένης γυναικός.
- » 58 — Διονύσιος | Ἀρτεμιδώρου | Ἀράδιος.
- » 59 — Νάϊσκος ἀκέραιος μετ' ἐξαιρέτου γραπτῆς παραστάσεως.
- » 64 — Δᾶζος | Λεοννάτου· τὸ πρῶτον ὄνομα Ἰλλυρικόν.
- » 65 — Κράτεια | Μένωνος.
- » 67 — Αἰσχίνης | Κηφισίου.
- » 69 — Ἡδεῖα | Ἐρμαφίλου.
- » 70 — Φίλινα | Διονυσίου· ἐξάιρετα γραπτὰ κοσμήματα.
- » 74 — Ἄννη | Περόδικου | Βαργασηνή.
- » 76 — Ἀριστόνικος | Ἀριστιωνος· ἀρίστη γραπτῆ παράστασις.
- » 77 — Κλεοπάτρα | Γευδανίωνος | χαῖρε· τὸ πατρικὸν φάνεται ὄν ἰουδαϊκόν.
- » 82 — Ζωΐλος | Ἀναξαγόρου· | Βουλομά(χ)α | Μελεάγρου· καλὴ γραπτῆ παράστασις ἀκέραιος.
- » 90 — Ἐξάιρετον ἀνάγλυφον πλουσίως γραπτὸν νεκρικοῦ συμποσίου.
- » 91 — Ἐρμαγένης | Ἀρχίππου | Αἴνιος.
- » 95 — Μετιτὸν Μικίμ | Ἀβδελήβ· | Ἀσκαλωνίτης· τὰ ὀνόματα καθαρῶς ἰουδαϊστὶ ἐξενηνεγμένα.
- » 96 — Νοῆμ Ἀδς Ἀργές· ὡς ἐν τῇ προηγουμένῃ.
- » 97 — Ἀρτεμίδωρος | Βίθνος | Μυσός.
- » 99 — Ταρούλας κτλ..
- » 100 — Ὠραία παράστασις γραπτῆ· Νίκανδρος κτλ..
- » 102 — Ζήνων | Ἀντιπάρου | Ἀσκαλωνίτου.
- » 103 — Ζωπύρα | Νικολάου.
- » 107 — Ἐδμάθης | χαῖρε· Ὠραία ταινία πορφυρᾶ.
- » 109 — Νικοστράτη | Παρμενίσκου | Ἀθ(η)ναία.
- » 111 — Δημήτριος | Ὀλύμπου· ἐξόχου διατηρήσεως γραπτῆ παράστασις ἀκέραιος.
- » 114 — Κάτω τμήμα ἀρίστης γραπτῆς παραστάσεως.

- ΓΓ 117 — Νάσκος· ὠραία παράστασις ἀρτιτόκου γυναικός·
πρβλ. ΓΓ 121.
- » 118 — Θεόδωρος | Ἀντιπίτρου | Σκιάθιος.
- » 122 — Ἡρακλέων Πελλαῖος· ὠραία πορφυρᾶ ταινία.
- » 124 — Ζωπύρα | Ζωπύρου.
- » 126 — Σεύθης Λάκωνος | Λυσιμαχεὺς χαῖρε.
- » 130 — Τμημα ἐλεγείου.
- » 141 — Αἰσχόλος | Ὀνησίμου.
- » 144 — Νικονόα Πρωτίου Μακέτα | Κηφισοῦ γυνή.
- » 145 — Ὀροφος μεγάλου μνημείου. . . Ἀ]κεσίμου γυνή.
- » 148 — Ἀλεξάνωρ Λαμ. . . κον | Κεφαλλὸν ἐξ (Σ)άμης.
- » 151 — Μητροδόρα | Πρωτίωνος.
- » 152 — Τελεσίας Εὐκράτου.
- » 153 — Ἀγὼ Νικάνδρου· καλὴ γραπτὴ παράστασις ἀκέραιος.
- » 154 — Ἡδυτὼ | Διονυσίου· ὠραία κοσμηματὰ γραπτὰ.
- » 155 — Μοῦσις Φιλιάρχου | Γομφίτης· | Πρωτεσίλαος |
Πρωτίωνος Μάγνης· καλλίστη πορφυρᾶ ταινία.
- » 163 — Θεόφιλος Κοροράγου· (βλ. ἐπιγραφὰς Γόννων).
- » 166 — Κρανίχα Εὐβίουτου.
- » 170 — Ἄνω ἤμισυ ὠραίας γραπτῆς παραστάσεως.
- » 175 — Ἀρτεμίδωρος | Μάκρωνος κτλ..
- » 176 — Φίλιππος Πάτρωνος· καλὴ ταινία γραπτή.
- » 187 — Κάτω τμημα ὠραιότητας γραπτοῦ νεκρικοῦ συμ-
ποσίου.
- » 178 — Καλὴ καὶ ἀκέραιος γραπτὴ παράστασις.
- » 181 — Ταρουχίνας | Χηπιούλη | Γέτης· καθαρῶς τῆς Γε-
τικῆς γλώσσης (πρβ. σημερινὴν Ῥουμανικὴν) τὰ
δύο πρῶτα ὀνόματα.
- » 182 — Λυκίδας | Θρασυμένους | Ζακύνθιος.
- » 188 — Μέσον τμημα ὠραιότητας γραπτῆς παραστάσεως.
- » 190 — Μέγας ὄροφος. Ἠγησίστρατος | Δερκύλου· ἐλεγεῖον
τετραστίχον δηλοῦν κῶσιν αὐτοῦ φανευθέντος ὑπὸ
ληστῶν φαίνεται ὑπογεγραμμένος καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ
ἐλεγείου Ἀγίας Πολυκράτους.

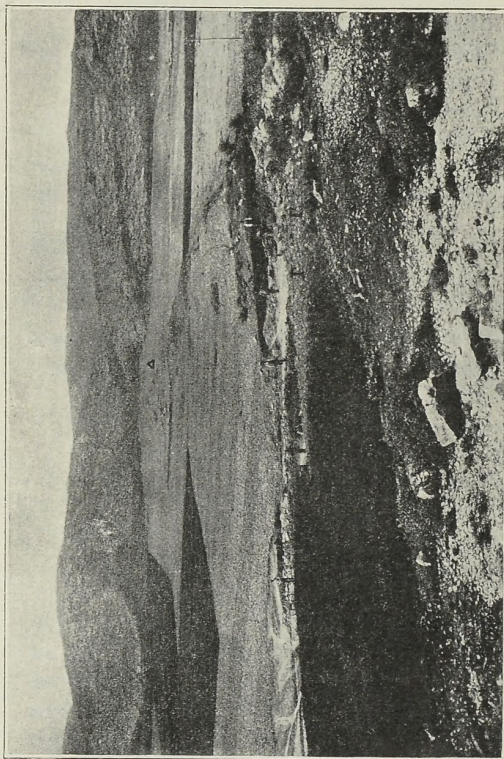
- ΓΓ 191 — Παρμένεια | Παρμένοντος.
 » 193 — Φιλίστα Διονυσόδωρον | Μεγαρική.
 » 195 — Ἡρώως Ἀρχίππου· ναῖσκος μετὰ καλῆς διατηρήσεως γραπτοῦ νεκρικοῦ συμποσίου.
 » 201 — Ἀριστοκλῆς Ἀρίσιωνος.
 » 202 — Διονύσιος | Σωκράτους· γραπτὴ παράστασις μετρίως διατηρήσεως.
 » 203 — Σαυρίων | Σαύρου· ὁμοία παράστασις.
 » 204 — Σάτυρος | Παρμενίσκου.
 » 205 — Κάτω τμήμα ἄριστα διατηρουμένης γραπτῆς παραστάσεως, ὑφ' ἣν ἐλεγείον εἶ τι καὶ εἰν Ἀίδαο δόμοις | παρὰ Φερσεφόνη κτλ..
 » 208 — Κάτω τμήμα ὠραιότητας γραπτῆς παραστάσεως.
 » 209 — Ζήνων | Ἀνιπάτρου | Ἀσκαλωνίτης· ἐξίκετος ταινία πορφυρᾶ.
 » 216 — Μενανδρὸς Βίθνος | Θεανγελίς· ἀρίστης διατηρήσεως καὶ τέχνης γραπτὴ παράστασις ἀκέραιος.
 » 219 — Φιλοστράτη | Σωτίωνος | γυνὴ | Μακέτη.
 » 224 — Ἀριστομήδης | Μεσσήνιος | χαῖρε.
 » 225 — Νικόστρατος | Φιλωνίδου | Ἀκάνθιος.
 » 226 — Καλὴ γραπτὴ παράστασις.
 » 227 — Ἀρίσιον | Δερκύλου | Ἀθηναία.

6) Τέταρτος μέγας πύργος ἐνέχων γραπτὰ στήλας, ἀναθήματα καὶ μέλη ἀρχιτεκτονικά.

Ἡ εὑρεσις τοῦ τρίτου πύργου ἐπέβλεπε τὴν ἐξέτασιν καὶ ἄλλων, μήπως ὑπῆρχον ἔτι ὅμοιοι· ἐρευνήσας τοὺς μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου τοῦ Ἁγίου Ἡλίου καὶ περαιτέρω τοὺς πρὸς τὰς Βορειοανατολικὰς κλίσεις αὐτοῦ εἶδον ὅτι ὑπῆρχον μὲν τινες ἐπηυξημένοι καὶ ἐπεσκευασμένοι πύργοι οὐχὶ μεγάλοι, δὲν θὰ ἐνεῖχον ὅμως στήλας, εἰμὴ ὀλίγας, καὶ ὅτι ἄρα ἡ ἀνασκαφὴ αὐτῶν δὲν ἦτο ἐπείγουσα.

Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐξήτησα καὶ ὁμοίως ἔχοντας εὑρον τοὺς

ἐκ τοῦ τρίτου ἐκκινουῦντας καὶ Δυτικῶς ἐπὶ τῆς πεδιάδος
κειμένους πύργους (εἰκὼν 11 τὰ μεταξὺ Γ-Δ): τινὲς τούτων εἶναι
πιθανώτατον ὅτι ἐνέχουσι τινὰς στήλας, ὡς ἤλασα ἐξ ἀποκρι-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 11. Γ-Γ' = ὁ τρίτος πύργος ἀλῆσης στήλων ἀπὸ ἀνασκαπτόμενος.—
Δ = ὁ τέταρτος πύργος ἐπιτηθέμενος καὶ ἐνέχων στήλας
(μεταξὺ Γ-Δ ἐννέα πύργοι, ὧν τινὲς ἐνέχουσι στήλας).

μάτων καὶ βάθρων ἐγγὺς εὐρεθέντων· τούτων πολλοὶ ἔχουσι
καταστροφὴν ὑπὸ τῶν νεωτέρων πρὸς ἀποφορὰν τῶν λίθων εἰς
Βόλον, ὡς εὐθέτως πρὸς τὴν ἀμαξιτὸν κείμενοι.

Ὁ τελευταῖος τούτων, κείμενος ἤδη εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ τοῦ συναφοῦς τῇ ἀκροπόλει (εἰκὼν 11 τὸ Δ), διαφαίνεται ἑξαιρετικῶς μέγας ἀνασκάψαντες δοκιμαστικῶς ἐνταῦθα εὑρομεν τὴν Νοτοανατολικὴν γωνίαν τοῦ ἐπηυξημένου ἐξωτερικοῦ πύργου καὶ ἀπεκαλύψαμεν ἄπασαν τὴν Νότιον πλευρὰν καὶ μέρος τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς, διαρρήξαντες δὲ μέρος τῆς δευτέρας εὑρομεν πολλὰ τμήματα γεισωμάτων ἐξ ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν λευκοῦ ὠραίου μαρμάρου, μέρος στήλης μετ' ἐπιγραφῆς ΑΡΤ. . . . καὶ ἐτέρας μετὰ τινων γραμμάτων.

Ἀναζητήσαντες ὅμως τὸ διάκενον, εἶδομεν ὅτι κατ' ἐξαίρεσιν πρὸς τοὺς ἄλλους ὁ πύργος οὗτος ἐσπεραῖτο διακένου ἐκ λίθων ἀντ' αὐτοῦ ἔφερον ἐπένδυσιν ἐξ ἐτέρου τοίχου ἐσωτερικοῦ, ἀμελέστερον καὶ ἐκ μικροτέρων λίθων πεποιοημένου, ἰσοπαχοῦς δὲ τῷ ἐξωτερικῷ τοίχῳ, ἦτοι 2.25 + 2.25. οὕτως ἀπηρτίσθη συνεχῆς λίθινος τοῖχος 4.50 περίπου μέτρων ὀλικοῦ πάχους.

Τὸ διάκενον ἐπληρώθη ἤδη ἀπὸ τῆς κατωτάτω ἐπιφανείας διὰ πλίνθων ὠμῶν, κτιζομένων καλῶς καὶ διηκουσῶν μέχρι τοῦ ὕψους τῶν λιθίνων τοίχων· ἐκεῖθεν ἐπὶ τε τοῦ διακένου καὶ τῶν τοίχων ἀμφοτέρων ἐκτίσθησαν πλίνθοι μόνον, καθ' ἃ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν πύργων· σημειωτέον ὅμως ὅτι δὲν ἔβημεν εἰς πολὺ μῆκος τοῦ διακένου, ἵνα βεβαιώσωμεν, ἂν ὀλόκληρον ἐποιήθη ἐκ πλίνθων· δυνατὸν εἶναι ἐσωτέρω νὰ ὑπάρχῃ καὶ τις ἐκ λίθων πυρῆν· ἀλλ' ἐπὶ 2-3 μ., καθ' ἃ ἔβη ἐφέτος ἡ ἀνασκαφή, μόνον πλίνθινον διάκενον συνηντήσαμεν μέχρι καὶ τοῦ κατωτάτω σημείου τοῦ πύργου.

Ὁ ἐξωτερικὸς λίθινος τοῖχος ἐποιήθη ἐκ λαξευτῶν ὀγκολίθων, καθ' ἃ οἱ τῶν λοιπῶν τοιούτων πύργων τὸ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ τότε ἐδάφους πρὸς τὰ κάτω μὴ φαινόμενον βᾶθος αὐτοῦ 2.50 μ. περίπου (τὸ ὀλικὸν ὕψος ἢ βᾶθος τοῦ λιθίνου τοίχου εἶναι 3-3.57 μ.) ἐποιήθη ἀμελέστερον, ἐν ᾧ 2-3 δόμοι ὑπερκείμενοι τοῦ ἀρχαίου ἐδάφους καὶ φαινόμενοι ἐκτίσθησαν λίαν ἐπιμελῶς καὶ ἐνταῦθα εἶναι ἐμφανῆς ἡ χρῆσις πηλοῦ ἐκλεκτοῦ καὶ στερεοῦ, τιθεμένου

κατὰ τε τὰς ἀρμογάς τῶν ὀγκολίθων καὶ ἐσώτερον κατὰ τὴν διὰ λιθαρίων κτίσιν τοῦ ὑπολοίπου τῶν λιθίνων τοίχων.

Κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ταύτην ὄψιν τοῦ τοίχου οὐδεμία στήλη ἐντετειχισμένη διεφαίνεται· μόνον τὸ διάζωμα (κοινῶς πατούρα), τὸ ὀλίγον ὑπὲρ τὸ ἀρχαῖον ἔδαφος καθ' ὅλον τὸν πύργον διήκον, ἐποιήθη ἐκ μεγάλων πλακῶν λευκοῦ μαρμάρου, ἐχουσῶν ἀπλοῦν γεῖσον· πᾶσαι αἱ πλάκες αὗται εἶναι ἐμφανές ὅτι ἐλήφθησαν ἐξ ἑνὸς παλαιότερου οἰκοδομήματος, πιθανῶς ἐκ στερεοβάτου ναοῦ ἢ μεγάλου ἐπιταφίου μνημείου· οὕτω συνεπεράναμεν ἐξαγαγόντες μίαν τούτων.

Εἰς τὰ ἐνδότερα τῶν τοίχων ἀμφοτέρων εὑρομεν οὐχὶ συχὰ τμήματα στηλῶν, ἀλλὰ σπανιώτερα· εὐρέθη ὅμως στήλη ἐν εἴδει ναῖσκου μετὰ γραπτῆς παραστάσεως, βάσις τις πλουσίων γείσων καὶ μικρὰ ἀρχιτεκτονικὰ τμήματα· ἐκ τῶν τελευταίων τούτων καὶ τῶν πλακῶν τοῦ διαζώματος ἠδύνατό τις νὰ ὑποπτεύσῃ, μήπως ὁ πύργος οὗτος περιέχῃ κατ' ἐξάίρεσιν ἀναθήματα καὶ μέλη ναοῦ, καὶ μήπως ἡ μνημονευθεῖσα στήλη δύναται νὰ συμπληρωθῇ *ΑΡΤ*[έμυδι.

Τοιαύτη εἰκασία ὅμως εἶναι ἐν τῷ παρόντι πρόωρος· διότι δὲν ἔβη ἐφέτος ἐπὶ τοσοῦτον ἡ ἀνασκαφή, ὥστε νὰ δυνηθῇ τις νὰ εἴπῃ ἀσφαλῆ συμπεράσματα, οὐδὲ εὐρέθη ὁ ἐσωτερικὸς πύργος, ἵνα ἐξασφαλισθῇ τὸ διάκενον· ἐν λίαν προσεχεῖ μέλλοντι πρέπει νὰ ἐρευνηθῇ τελείως ὁ πύργος οὗτος.

Εὐρέθησαν δὲ κατὰ τὴν δοκιμαστικὴν ἐν αὐτῷ ἀνασκαφὴν καὶ αἱ συνήθεις κεραμίδες στέγης, ὧν πολλαὶ φέρουσι ποικίλα μονογραφήματα· τινὰ τούτων δὲν ἐμφανίζονται ἐπὶ ὁμοίων εὐρημάτων τῶν λοιπῶν πύργων· εὐρέθησαν δ' ἔτι δύο χαλκᾶ ἐφθαρμένα νομίσματα, τὸ μὲν ἐντὸς τοῦ τοίχου, τὸ δ' ἔξω αὐτοῦ· παρετηρήσαμεν πρὸς τούτους ὅτι ἐπὶ τῶν λαβῶν τῶν λαξευτῶν ὀγκολίθων ὑπάρχουσι δι' ἐντομῶν διὰ τῆς λιθογλυφικῆς περόνης ποιηθέντα μεγάλα γράμματα, ὧν ἐν Μ, ἐπὶ δὲ καταπεσόντος πάλαι ἐκ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς ὀγκολίθου Ψ.

Καὶ τῶν ὀγκολίθων ἄρα καταφαίνεται ἄλλως τε καὶ ἐκ τῶν γραμμάτων τούτων ἢ συγγένεια, ὅτι δῆλα δὴ πρόερχον-

ται ἐξ ἑνὸς παλαιότερου οἰκοδομήματος, οὗ ἅπαντα τὰ μέλη ἐνετειχίσθησαν ἐπὶ τοῦ πύργου τούτου· τὸ οἰκοδόμημα τοῦτο δυνάμεθα νὰ ἀνασχηματίσωμεν· ἐν τῷ παρόντι φαίνεται ὅτι εἶχε τρεῖς ἀναβαθμούς, ὧν ὁ μὲν τελευταῖος κατωτάτῳ ἀπηρτίζετο ἐξ ὀγκολίθων μειζόνων καὶ ὀλίγων ἐφάνετο ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, ὁ δὲ ὑπὲρ αὐτὸν εἶχε ποιηθῆ ἐξ ὁμοίων μικροτέρων καὶ ἐπιμελέστερον εἰργασμένων, καὶ ὁ τρίτος ἀνωτάτῳ ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν ὠραίων μαρμαρίνων πλακῶν, δι' ὧν ἀπετελέσθη ὁ στερεοβάτης ὕλος.

7) Τὸ Νότιον νεκροταφεῖον· τάφοι ποικίλοι Μακεδονικῶν χρόνων καὶ εὐρήματα ἐξ αὐτῶν.

Ἐίχομεν ἄλλοτε εἰκάσει (Θεσσαλ. Μνημ. I σελ. 64-65, εἰκ. 30 στοιχ. ΠΠΝ) ὅτι μεταξὺ τοῦ λόφου τοῦ Ἀγίου Ἡλίας καὶ τοῦ πρώτου ἀνασκαφέντος μεγάλου πύργου ὑπῆρχε μέγα νεκροταφεῖον, ἐξ οὗ τὸ ὑλικὸν τῶν στηλῶν καὶ μνημείων ἤχθη καὶ ἐνετειχίσθη ἐν τῷ μνημονευθέντι πύργῳ.

Δοκιμαστικὰ ἐνταῦθα ἀνασκαφῇ ἐφέτος ἐβεβίωσαν τὴν ὑπὲρξιν αὐτοῦ, ἐκτεινομένου εὐρύτατα ἀπὸ τῶν τειχῶν πρὸς τὰ Καλύβια Ἀλυκῶν καὶ τὴν παραλίαν καὶ Νοτιοδυτικῶς πρὸς τὴν πεδιάδα· ἀνεσκάψαμεν δ' ἱκανοὺς τάφους, ὧν διεκρίναμεν ἐξ κατηγορίας· ἐκ τῆς εὐρέσεως ἐπὶ τινῶν τῶν τάφων τούτων στηλῶν ἐπιτυμβίων, ὧν χρῆσις ἐγένετο ὡς ἐπικαλυμμάτων, συνηγάγομεν ὅτι οὗτοι ἦσαν ἱκανῶς μεταγενέστεροι τῆς ἐπισκευῆς τῶν πύργων, ἤτοι τοῦ 191 π. Χρ., ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς ἄνω σελ. 185· τοῦτο βεβαιοῦσι καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς κτερίσματα καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων.

Τούναντίον ἕτεροι τάφοι, μάλιστα οἱ πλουσιώτεροι καὶ ὧν τὰ κτερίσματα ἀνῆκον ἐμφανῶς τῇ Δ' καὶ Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, ἐστερουνοτο στηλῶν καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν βάθρων καὶ λιθίνων παραστηριγμάτων· εἶναι φανερόν ὅτι ἐκ τούτων τῶν τάφων ἀπεκομίσθησαν αἱ στηλαὶ καὶ οἱ λοιποὶ λίθοι καὶ ἐνετειχίσθησαν ἐν τοῖς πύργοις· τάφοι τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταε-

τηρίδος, δυνάμενοι ἐκ κτερισμάτων νὰ χρονολογηθῶσιν οὕτω μετὰ βεβαιότητος ἢ πιθανότητος, δὲν εὐρέθησαν· πάντες οἱ τῆς τάξεως ταύτης ἀνήκουσι τῇ Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδι, ἐλάχιστοι δύνανται νὰ φθάσωσι τὴν Δ' καὶ οὐδεὶς νὰ ὑπερβῇ αὐτήν. Οἱ παλαιότατοι ἄρα τάφοι τοῦ νεκροταφείου τούτου τό γε νῦν ἀνήκουσι τοῖς ἀπὸ τῆς κτίσεως τῆς Δημητριάδος χρόνοις, 293 π. Χρ. καὶ ἐπέκεινα (βλ. καὶ κάτω κεφ. 10).

Αἱ μνημονευθεῖσαι κατηγορίαι τῶν τάφων τούτων καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν κτερίσματα ἔχουσι κατὰ τὰς ἄχρι τοῦδε ἀνασκαφὰς ὡς ἑξῆς :

α') Οἱ παλαιότεροι καὶ πλουσιώτεροι ἐποιήθησαν ἐκ τεσσάρων ἐπιμελῶς λελαξευμένων καὶ καλῶς προσηρμοσμένων μαρμαρίνων πλακῶν, καὶ πέμπτης ἄριστα ἡρμοσμένης ἄνω ὡς πώματος· τὸ ἐσωτερικὸν αὐτῶν στερεῖται χύματος, ἐκτὸς ἂν που ἢ κύππερις διὰ λεπτοτάτων ριζῶν εἰσέδυσεν εἰς αὐτοὺς διὰ τινος τυχόν παλαιᾶς ῥωγμῆς, ἢ καὶ διὰ μικροτάτου διακένου, ἀφθέντος ἐν τῇ ἀρμογῇ τῶν λίθων· αἱ ρίζαι τοῦ φυτοῦ τούτου ἔσχον σὺν τῷ χρόνῳ τὴν δύναμιν νὰ μεγαλυθῶσιν ἐν τῷ τάφῳ καὶ νὰ ὑψώσωσιν ὀλίγον τὸ πῶμα, ἢ νὰ ἐκτοπίσωσι κατὰ τι τινὰ τῶν ὀρθῶν πλακῶν, ἀφίνουσαι οὕτω δίοδόν τινα εἰσροῆς ὑδάτων εἰς τὸν τάφον καὶ σχηματισμοῦ πηλοῦ ἢ κόνεως ἐν αὐτῷ, ἐνίοτε πληρωσάντων ὀλόκληρον τὸν τάφον.

Οἱ νεκροὶ ἐν αὐτοῖς εἶναι θεταμμένοι, εὐρίσκονται δὲ πολυάκις ὑπόλοιπα φερέτρου ξυλίνου καὶ ἥλων αὐτοῦ μετὰ τῶν ὀστέων καὶ κτερισμάτων· τὰ τελευταῖα ταῦτα δὲν εἶναι πλούσια· τοῦλάχιστον ἐν τρισὶ τοιοῦτοις τάφοις, ἐξ ὧν ἀνεμένομεν πλούσια εὐρήματα, εἰκάζοντες ἐκ τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, δὲν εὐρομεν ἀντάξια τῶν προσδοκιῶν· ἐν τῷ ἀρίστῳ εὐρέθη ζευγὸς χρυσῶν ἀνομοίων ἐνωτίων μικρῶν ἀρκούντως καλῶν, ἐν αὐτῷ δὲ καὶ τοῖς λοιποῖς ἀγγεῖά τινα πῆλινα ἀσήμαντα.

Ἄλλὰ δὲν δύναται νὰ ἀποκλεισθῇ ἡ εὐρεσις πλουσιωτάτων τάφων ἐνταῦθα· διότι ἐν παρακειμένῳ μεσαιωνικῷ κτίσματι εὐρομεν τετειχισμένον τμήμα πώματος λίαν μεγάλης σαρκοφάγου ἐν εἴδει στέγης ναοῦ μετ' ἀκρωτηρίων ποιηθὲν καὶ ὑπο-

δηλοῦν ὅτι προέρχεται ἐκ τάφου πλουσίου. Ἐν γένει οἱ τῆς τάξεως ταύτης τάφοι ὁμοιάζουσι πολὺ τοῖς ἐν Μητροπόλει εὑρεθεῖσι, περὶ ὧν βλ. ΠΑΕ 1911, 337 κ. ἑ. καὶ Ath. Mitt. 1912, 74.

β') Τῶν αὐτῶν καὶ τι μεταγενεστέρων χρόνων εἶναι τοῦ δευτέρου εἶδους τάφοι· οὗτοι ἀποτελοῦνται ἐκ μαρμαρίνης κυλινδρικής κάλπιδος, ὀλίγον βεβαθυσμένης τὰ ἄνω, ὅσον ἤρκει πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ὀστέων ἐνὸς καέντος νεκροῦ, καὶ ἐκ καλῶς ἡρμοσμένου πώματος· κτέρισμα οὐδὲν ἐντίθεται μετὰ τῶν ὀστέων· τοῦλάχιστον ἡμεῖς εὐρόντες δύο τοιούτους τάφους δὲν συννητήσαμέν τι κτέρισμα ἐν αὐτοῖς.

Αἱ κάλπιδες αὗται κατεχώννυντο εἰς τὴν γῆν, ἀνοικομένου βύθρου, τὰ δὲ κτερίσματα ἐτίθεντο ἐξωθεν περὶ αὐτάς· διὰ τοῦτο οἱ ἀνασκάπτοντες καὶ συναντῶντες τοιούτους τάφους πρέπει μετὰ μεγάλης προσοχῆς νὰ ἐρευνῶσι τὰ περὶ τὴν κάλπην κάτω· ἡμεῖς μὴ προιδόντες τοῦτο, ἐθραύσαμεν ὠραϊότατον χαλκοῦν κάτοπτρον, φέρον ἀνάγλυφον γυναικείαν κεφαλὴν, ἀλλὰ διεσώσαμεν καὶ συνεκολλήσαμεν τὰ τμήματα.

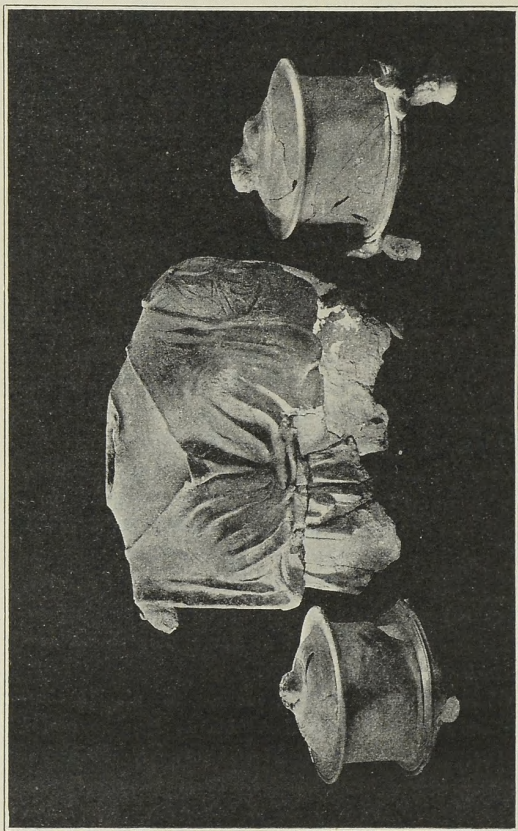
Περίεργως οἱ τάφοι οὗτοι ἐδείχθησαν πλουσιώτεροι τῶν προηγουμένων· ἐξ αὐτῶν προέρχονται αἱ κάλλιςται πήλιναι πυξίδες τῆς εἰκόνης 12· αὗται ἦσαν διερρηγμέναι, ὡς οὔσαι λεπταὶ καὶ ἀβαφεῖς καὶ πλήρεις ριζῶν καὶ χωμάτων, ὡς ἀπροφύλακτοι ἀπὸ τῆς εἰσορῆς ὑδάτων ἐν τοιαύτῃ θέσει.

Τῶν δύο τούτων τάξεων οἱ τάφοι εἶναι ἀσφαλῶς προγενέστεροι τοῦ 191 π. Χρ., δυνάμενοι νὰ ἐξικινῶνται μέχρι τοῦ 293 π. Χρ.· εἰς τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους δύνανται νὰ ἀναχθῶσι καὶ οἱ τῆς ἐπομένης τάξεως.

γ') Οὗτοι ἐποιήθησαν κατὰ τὸ σύστημα τῶν α', ἀλλ' εὐτελέστερον· αἱ πλάκες αἱ ὀρθαὶ εἶναι ἀμελῶς ἐξεργασμένοι ἢ ἀνεπεξέργαστοι, ἀντὶ δὲ ἐνὸς πώματος φέρουσι τρεῖς ἢ τέσσαρας εὐτελεῖς πλάκας πρὸς ἐπικάλυψιν· ἐννοεῖται ὅτι οὗτοι εὐρέθησαν πλήρεις ριζῶν καὶ χωμάτων, δυναμένων νὰ διεισδώσιν εὐχερῶς· τὰ ἐν αὐτοῖς κτερίσματα εἶναι πτωχὰ τινα ἀγγεῖα.

δ') Τάφοι κεραμοστεγεῖς· οὗτοι ἐποιήθησαν δι' ἡμικυλινδρικών μεγάλων κεραμίδων, τιθεμένων κατὰ τὸ σύστημα τῶν

ἐπὶ τῶν στεγῶν, δύο ἢ τριῶν κάτωθεν καὶ ἄνωθεν, ἀναλόγως

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 12. Πιλῖνοι πιξίδες ἐκ τῶν τάφων τῆς ομάδος Β—Δ' (ἐκατέρωθεν). Ἐν μέσῳ κορυμῶς πηλίνου ἀγάλματος τῆς Παιονιάδας φουσικοῦ μεγέθους ἐκ τοῦ ἱεροῦ αὐτῆς.

τοῦ μήκους τοῦ σώματος τοῦ νεκροῦ· τὰ ἐκατέρωθεν κενὰ (κοινῶς κεφαλάρια) βύονται δι' ὀρθῶν ὁμοίων κεραμίδων μικρο-

τέρων ἢ διὰ θραυσμάτων ἐκ τῶν μειζόνων καὶ ὑποστηρίζονται διὰ λίθων οὐχὶ μεγάλων.

Οἱ τάφοι οὗτοι εἶναι λίαν πτωχοί, μηδὲν κτέρισμα, εἰ μὴ τι ἐνίοτε εὐτελές ἀγγεῖον ἀβαφές ἢ λύχον περιέχοντες· οἱ χρόνοι αὐτῶν φυσικῶ τῷ λόγῳ εἶναι ἄδηλοι τούτου ἕνεκα· ἡμεῖς ὅμως ἕνεκα τοῦ βάρους, εἰς ὃ ἔκειντο, ἐσχηματίσαμεν τὴν γνώμην ὅτι εἶναι μὲν πάντως ἀρχαιότεροι τῶν δύο ἐπομένων τάξεων, δύνανται δὲ οἱ πλεῖστοι νὰ ἀνήκωσι τοῖς χρόνοις τῶν προηγουμένων.

ε') Τοῦ εἶδους τούτου οἱ τάφοι ἐποιήθησαν κατὰ περιεργον τρόπον· εὐρεθέντος δὴλα δὴ ἐδάφους συμπαγοῦς, ἐσχηματίσθη ὀρθογώνιος βόθρος, ἀνάλογος τῷ νεκρῷ, καὶ ἐθεωρήθη περιττὴ ἢ ἰδρυσις ὀρθῶν πλακῶν ἕνεκα τῆς σκληρότητος τοῦ ἐδάφους· ἐντεθέντος τοῦ νεκροῦ πιθανῶς μετὰ φερέτρου, ἐκαλύφθη τὸ ἀνοιγμα προχείρως διὰ πολλῶν πλακῶν, ἐρρίφθη τὸ χῶμα ἕως ἄνω, καὶ ἐποιήθη διὰ μικρῶν λιθαρίων ἀνωτάτω τετράγωνον κτιστόν, ἐνίοτε εἰς δύο δόμους, πρὸς ἀναγνώρισιν ἴσως.

Καὶ οἱ τάφοι οὗτοι ὑπῆρξαν λίαν πτωχοί· οἱ χρόνοι αὐτῶν εἶναι ποικίλοι· ὅτι πάντως τινὲς ἀνήκωσι τοῖς πολὺ μετὰ τὸ 191 π. Χρ. χρόνοις, ἀπέδειξεν εἰς τούτων φέρων ὡς ἐπικάλυμμα ἄλλας τε κοινὰς πλάκας καὶ στήλην ἐπιγεγραμμένην εὐτελεῖ, ἀνήκουσαν κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τὸ πολὺ τοῖς περὶ τὸ 200 π. Χρ. χρόνοις· δυνατόν καὶ πρὸ τοῦ 191 π. Χρ. νὰ ἐγίνετο χρῆσις τοιαύτης ταφῆς ὑπὸ πενεστέρων.

ς') Οἱ τῆς τάξεως ταύτης τάφοι εἶναι ἰκανῶς μεταγενέστεροι, διήκοντες καὶ μέχρι τῶν Βυζαντιακῶν χρόνων τῆς 10^{ης} καὶ ἐπέκεινα μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· ἀπόδειξις τούτου εἶναι τὸ ὅτι κείνται πάντοτε ὑπεράνω τῶν προηγουμένων, μάλιστα τῶν κεραμοστεγῶν· διακρίνονται δὲ εἰς δύο ὁμάδας:

1) Οἱ παλαιότεροι, τῶν ἀπὸ Χριστοῦ καὶ ἐπέκεινα χρόνων, καὶ σχετικῶς πλουσιώτεροι, εἶναι μεγάλοι κτιστοὶ διὰ μικρῶν πλακῶν ἢ ὀπτοπλίνθων καὶ πηλοῦ, ἀγλημιμένοι δ' ἔσωθῆν τινες διὰ χονδροειδοῦς ἐρυθροῦ κονιάματος τετριμμένης κεράμου (κοι-

νῶς κορασάνι) καὶ ἀσβέστου εὐτελοῦς· πολλάκις φέρουσι δύο τετραγώνους κρύπτας κατὰ τὰς πλατείας πλευράς· τοιοῦτοι τάφοι διακρίνονται ἐν τῇ εἰκόνι 13 παρὰ τὸ Ν.

Ἐν αὐτοῖς ἀνευρίσκονται μετὰ τῶν ὀστέων ὑάλινα μόνον ἀγγεῖα λίαν ὑψηλοῦ λαίμου καὶ ἀκόμφου στρογγύλης κοιλίας, πολυάριθμα πολλάκις ἐν ἐνὶ τάφῳ, καὶ τινες χαλκοὶ κρίκοι· πολλὰ τῶν ἀγγείων εἶναι ἤδη τεθραυσμένα ἐν τῷ τάφῳ.

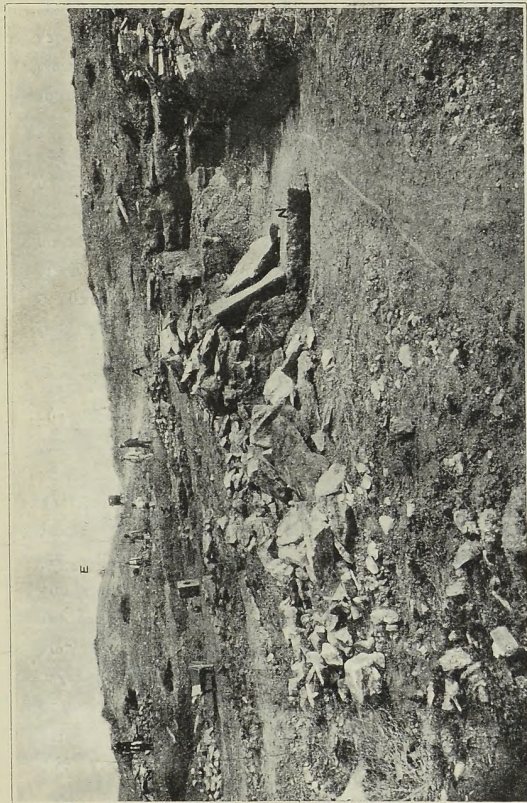
2) Ἄλλοι τάφοι εἶσι μεταγενέστεροι κεῖνται εἰς ἐλάχιστον βάθος ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους· οὗτοι ἔχουσι ποιηθῆ δι' ἀκατεργάστων τεσσάρων εὐτελῶν πλακῶν καὶ πέμπτης ὡς πώματος, δὲν περιέχουσι δ' οὐδὲν κτερίσμα.

Τὴν περαιτέρω ἔρευναν τοῦ νεκροταφείου τούτου, ἐξ οὗ ἐλπίζομεν νὰ εὕρωμεν σημαντικώτατα κτερίσματα, οἷα τὰ μνημονευθέντα ἐν Μητροπόλει, ἀνέκοψεν ἡ εὔρεσις τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας, περὶ οὗ βλ. τὸ εὐθὺς ἐπόμενον κεφάλαιον.

8) Ἱερὸν Πασικράτας· πῆλινα καὶ μαρμάρια ἀγάλματα καὶ ἀγαλμάτια, βωμοί, στήλαι ἀναθηματικαὶ κτ.
κεφαλή μαρμαρίνη τῆς θεᾶς.

Ἐν ᾧ ἠσχολούμεθα εἰς τὴν ἔρευναν τῶν προηγουμένων τάφων, κατὰ τὴν παρακολούθησιν ἐνὸς ἐξ αὐτῶν τοῦ γ' εἴδους, ἐφ' οὗ διήλθεν ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πάλαι ποιηθεῖσα πρόχειρος ἀμαξίτις, ἡ ἄγουσα εἰς τὰς Ἀλυκάς (εἰκὼν 13 τὸ Α) εὕρωμεν εἰς ἐλάχιστον ἀπὸ τοῦ νῦν ἐδάφους βάθος τμήματα πηλίνων ἀγαλματίων· κατ' ἀρχὰς ἐνομίσαμεν ὅτι ἀνήκουσι τῷ τάφῳ τούτῳ ἢ τινι παρκειμένῳ· ἀλλὰ παρατηρήσαντες ὅτι οἱ τάφοι ἔκειντο ἱκανῶς βαθύτερον αὐτῶν καὶ ὅτι ἐν τοῖς χώμασιν αὐτῶν τούτων ὑπῆρχον μόνον τμήματα ἀγαλματίων ὁμοίων, φέροντα μέλιαναν φθοράν, ἣτις εἶναι δεῖγμα προγενεστέρης θραύσεως, συνεπεράναμεν ὅτι τὰ ἀγαλμάτια δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εἶχον τεθῆ ὡς κτερίσματα, ἀλλ' ὅτι ὑπῆρχον ἔνθεν κάκειθεν διεσπαρμένα κατὰ τὴν τότε ἀνόρυξιν τοῦ βόθρου τῶν τάφων, ὅτι ἄρα ἦσαν παλαιότερα.

Κατόπιν ὑποπτεύσαμεν ὅτι κατὰ τὴν λεχθεῖσαν διάνοιξιν τῆς ὁδοῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων θὰ συνήντησαν οἱ ἐργάται τάφους

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΡΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 13. Τάφοι, πύργοι καὶ ἱερὸν Παισιφάτας. — Εἶ = ὁ πέμπτος πλήρης σπηλῶν πύργος ἅτι ἀνακαταμέντος. —
 Α = ἡ θέσις τῶν πρώτων εὐρεθέντων πηλίνων ἀγαλμάτων. — Σ = ἡ θέσις τῆς πρώτης εὐρεθείσης ἀναθηματικῆς
 τῆ Παισιφάτα στήλης. — Τ = τοῖχος πηλοκτίτου μεταγενεστέου οικοδομήματος. — Ν = τάφοι τῆς ομάδος Γ'.

περιέχοντας ἀγαλμάτια καὶ διεσκόρπισαν αὐτά· ἀλλ' εὐθὺς ἤρετο τοιαύτη ὑπόθεσις ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι καὶ ἐντὸς τῶν

παρακειμένων ανεπηρέαστων τάφων εὐρίσκοντο τμημάτια ἀγαλματίων, τῶν τάφων δὲ τούτων δὲν ἤψατο ἢ μνημονευθεῖσα διανοίξις· ἐξ ἄλλου μόνον κατὰ τὸ σημεῖον τοῦτο ἐφ' ὠρισμένον διάστημα εὐρίσκοντο, οὐχὶ δὲ μακρότερον ἐντὸς ὁμοίων τάφων.

Τούτων ἕνεκα κατέληξα ἐνωρὶς εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι δὲν πρόκειται περὶ κτερισμάτων τάφων, ἀλλὰ περὶ ἀναθημάτων, καὶ ὅτι ἐγγύς που πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἱερόν τι· ἀφείς δὲ τοὺς τάφους ἡσχολήθην εἰς τὴν εὔρεσιν τοῦ ἱεροῦ.

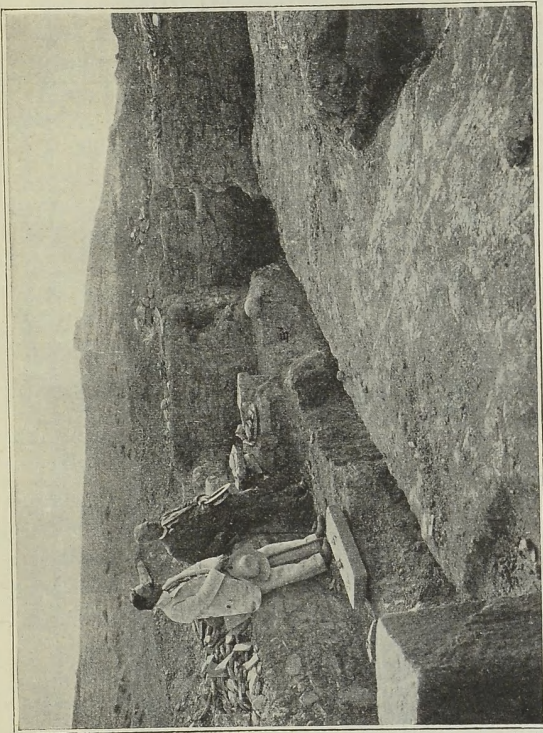
Οὕτω παρατήρησα ὅτι καὶ περαιτέρω τῆς ὁδοῦ ὑπῆρχον διεσπαρμένα ἐν τοῖς ἀγροῦς τμημάτια ἀγαλματίων μετ' οὐ πολὺ εὔρομεν μέγα μεσαιωνικὸν ἀσβεστόκτιστον οἰκοδόμημα διήκον λίαν βαθέως (εἰκὼν 13 τὸ Μ)· ἐπὶ τῶν τοίχων αὐτοῦ, ἐνιαχοῦ ἀποκαλυφθέντων, μικρά τις χρῆσις ἀρχαίου ὑλικοῦ εἶχε γίνεαι, διότι μόνον ἐπιμήκης λίθος καλῶς ἐργασμένος ἐξ ἀναβαθμοῦ ἀρχαίου ναοῦ εὐρέθη καὶ ἦμισυ μεγάλου πάματος σαρκοφάγου, οὗ ἐμνήσθην ἐν τοῖς ἄνω σελ. 194.

Τούτου ἕνεκα ἐγκαταλιπόντες αὐτὸ καὶ βεβαιωθέντες ἔτι μᾶλλον περὶ ὑπάρξεως τοῦ ἱεροῦ, ἐχωρήσαμεν Βορειότερον, εὐρόντες ἐν τῷ ἀγρῷ εἰς μικρὸν βάθος μέγαν πάρινον σπᾶνδύλον, λίαν ἐφθαρμένον καὶ μὴ κατὰ χώραν κείμενον, καὶ τμημάτια κυβολίθων μετὰ γεισωμάτων λεῖα καλλίστης ἐργασίας, ἐκ παραστάδων ναοῦ ἐμφανῶς προερχόμενα, ἀλλ' ἐφθαρμένα καὶ ὑπὸ τῶν καλλιεργητῶν τοῦ ἀγροῦ διεσκορπισμένα (εἰκὼν 13 τὸ Σ).

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἐζήτησαμεν τὸν ναὸν μεταξὺ τῶν δύο τούτων σημείων, ἦτοι τοῦ σπᾶνδύλου καὶ τοῦ μεσαιωνικοῦ οἰκοδομήματος, καθ' ἣν ἔκτασιν περιωρίζοντο τὰ τμημάτια τῶν ἀγαλματίων· κατὰ τὸ μέσον τοῦ διαστήματος τούτου ὑπάρχει ὕψωμα γῆς ἐν εἴδει ταπεινοῦ λόφου, ἔνθα ἀνασκάψαντες εὔρομεν τοιχάρια πηλόκτιστα μικρῶν οἰκοδομημάτων ἀδήλων χρόνων (εἰκὼν 13 τὸ Τ), πάντως ὅμως ἀρχαιοτέρων τῶν τάφων τῆς τάξεως ζ'· διότι τινὲς τούτων ἤψαντο τῶν τοίχων καὶ διέρρηξάν που αὐτούς· ἦσαν ἄρα οἱ τάφοι μεταγενέστεροι (εἰκὼν 13 τὸ Ν-Ν').

Παρὰ τὰ τοιχάρια ταῦτα εὔρομεν μικροὺς βόθρους, ἐπίτηδες

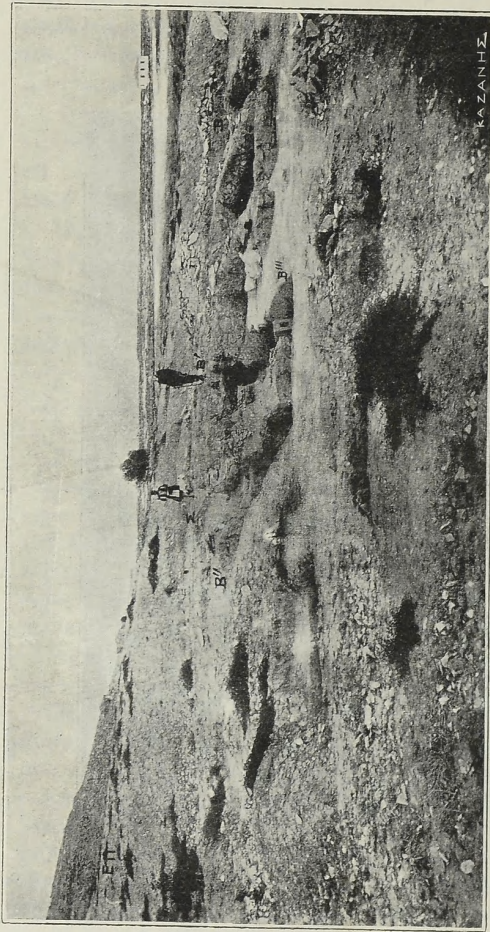
πεπονημένους καὶ πλήρεις πηλίνων ἀγαλματίων (εἰκῶν 15 τὸ B-B'-B''-B'''). ἦτο λοιπὸν ἐμφανές ὅτι οἱ ἱερεῖς ἢ αἱ ἱέρειαι τοῦ ἱεροῦ, πληθυνομένων τῶν ἀναθημάτων καὶ μὴ ὑπάρχοντος

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 14. Ἱερὸν Πασικράτας· μεταγενέστερα πηλόκτιστα οἰκήματα ἐπ' αὐτοῦ.
B-B' = βόθροι ὡς ἀποθέται ἀναθημάτων.—Π = ἡ θέσις τοῦ βόθρου,
ἐνθα εὐρέθη ἡ κεφαλή τῆς Πασικράτας (βλ. εἰκ. 19-20).

χώρου ἐκθέσεως αὐτῶν, κατεχόννουν πολλὰ· ἐν τῶν τοιχαρίων εὐρέθη ἀπτόμενον βοθρίσκου ἀγαλματίων, κειμένων ὑπὸ τοὺς τελευταίους λίθους τῶν θεμελίων αὐτοῦ· ἦτο ἄρα τὸ οἶκημα,

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 15. Ἱερὸν Ποσειδάτας. — Σ = πλάτες τοῦ στεροβορίου αὐτοῦ. — Β-Β'' = μικροὶ βόθροι, ὡς ἀποδύεται ἀναδημίαιον. — ΕΠ = ὁ Ε' πύργος πλήρης στήλῶν μήπω ἀνακαταβίς.

ὃ ἀνήκει τὸ τοιχάριον τοῦτο, μεταγενέστερον τοῦ ἀποθέτου τῶν ἀγαλματίων.

Ἄλλὰ καὶ τὰ συναφῆ τούτῳ ὅμοια μικρὰ κτίσματα ἀπεδεικνύοντο ἀσφαλῶς, ἢ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ὡς ὄντα οὐχὶ οἰκήματα ἱερέων ἢ ὁμοίων, σύγχρονα τῷ ἀναζητουμένῳ ναῷ, ἀλλὰ μεταγενέστερα, ποιηθέντα ἢ μετὰ τὴν τελείαν ἐγκατάλειψιν αὐτοῦ, ἢ τοῦλάχιστον μετὰ τινὰ ἐπιδιόρθωσιν ἢ ἐπισκευὴν τοῦ ἱεροῦ εἰς ὑστέρους χρόνους· διότι εὔρομεν βάθρον στήλης ὡς βάσιν παραθύρου τοῦ κεντρικοῦ τῶν κτισμάτων τούτων.

Ἐμπροσθεν τοῦ παραθύρου τούτου καὶ ὑπὸ τὸ ἐξισωθὲν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς δάπεδον τοῦ οἰκήματος, ἔδαφος (εἰκὼν 14 ἢ λοξὴ τάφρος), εἶδομεν ὅτι τὸ χῶμα δὲν ἦτο συμπαγὲς πανταχοῦ· παρακολοθησάντες ἐνταῦθα τὸ μὴ συμπαγὲς χῶμα, εὔρομεν εἰς ἱκανὸν βάθος ἐσηματισμένον ἀρκούντως μέγαν βόθρον (εἰκὼν 14 τὸ Β-Β') καὶ ἐν αὐτῷ μικροῦς τινὰς ἐπιγεγραμμένους βωμοὺς καὶ ἀγαλμάτια μαρμάρου Παρίου, στήλας ἀναθηματικὰς καὶ τὴν ὠραίαν κεφαλὴν τῆς Πασικράτας (εἰκὼν 14 παρὰ τὸ Γ).

Ἐκ τούτου κατέστη ἐμφανὲς ὅτι οἱ ποιήσαντες τὸ κτίσμα τὸ πληρόκτιστον κατὰ τύχην δὲν συνήντησαν τὸν βόθρον τοῦτον· ὀλίγον περαιτέρω καὶ ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ οἰκοδομήματος εὔρομεν εἰς μικρὸν βάθος πῆλινα ἀγαλμάτια, βωμοὺς ἐξαίρετως πολυτελοῦς κοσμήσεως πηλίνους, ἀγγεῖα, λύχνους, ὅμοια μικρὰ ἀναθήματα, καὶ τινὰς κεφαλὰς καὶ κορμούς μαρμαρίνων ἀγαλματίων, ἔτι δὲ κορμὸν μεγάλου πηλίνου ἀγάλματος φυσικοῦ μεγέθους (εἰκὼν 12 τὸ Α).

Ἄλλ' ἔγνη τοῦ ναοῦ ἢ τοῦ ἱεροῦ κατὰ χώραν δὲν συνηντῶμεν πρὸς τὴν διεύθυνσιν ταύτην· ἔβημεν λοιπὸν πρὸς τὴν ἀντίθετον, ἢτοι ἐγγύτατα καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ὁδοῦ τῆς διανοιχθείσης πάλαι ὑπὸ τῶν Τούρκων, ὡς εἶπομεν ἐν τοῖς ἄνω· ἐνταῦθα τέλος εὔρομεν τὸν στερεοβάτην τοῦ ναοῦ ἐκ λαξευτῶν ὑπομελαινῶν πλακῶν, ἄριστα εἰργασμένων καὶ προσηρμοσμένων (εἰκὼν 15 τὸ Σ)· δυστυχῶς ἢ μὲν ὁδὸς ἤψατο τοῦ στερεοβάτου καὶ οὕτως εἶχε καταστραφῆ ἢ Ἀνατολικῇ πλευρᾷ, τὰ δὲ μετα-

γενέστερα κτίσματα καὶ οἱ τάφοι τοῦ εἴδους ε' ἤψαντο τοῦ Νοτίου ἡμίσεος αὐτοῦ καὶ ἐπήνεγκαν τὴν καταστροφὴν αὐτοῦ· ἐπώθη ἄρα ἡ Βορειοδυτικὴ γωνία καὶ μέρος τῶν πλευρῶν τούτων.

Κατὰ τὸν μεταξὺ χρόνον εἴχομεν ἐπιχειρήσει τὴν ἔρευναν

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 16. Πήλινα ἀγαλμάτια ἀκέραια ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Παισικράτας.

παρακειμένου πύργου, περὶ οὗ βλ. τὸ ἐπόμενον κεφάλαιον, διατάχθημεν δὲ νὰ ἐπιμεληθῶμεν τοῦ καθαρισμοῦ καὶ τῆς ἐν τῷ Μουσείῳ ἰδρύσεως τῶν στηλῶν· τούτων ἕνεκα, ἐπιλιπόντων καὶ τῶν ὑπὸ τε τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας καὶ τῆς Διμενικῆς Ἐπιτροπείας Βόλου χορηγηθέντων χρημάτων, ἠναγκάσθημεν νὰ

ἀναβάλωμεν τὴν ἀνασκαφὴν τῆς δαψιλέστατα εὐρήματα παρασχούσης ταύτης θέσεως· ἐννοεῖται ὅτι πρώτη ἐργασία κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος ἐπιβάλλεται νὰ τελεσθῇ ἐνταῦθα καὶ εἰς μείζονα ἔκτασιν, διότι αἱ ἄχρι τοῦδε ἐργασίαι ἡμῶν ἐπὶ τοῦ χώρου τούτου μόλις ὡς σκαφικαὶ ἀπόπειραι πρέπει νὰ λογίζωνται,

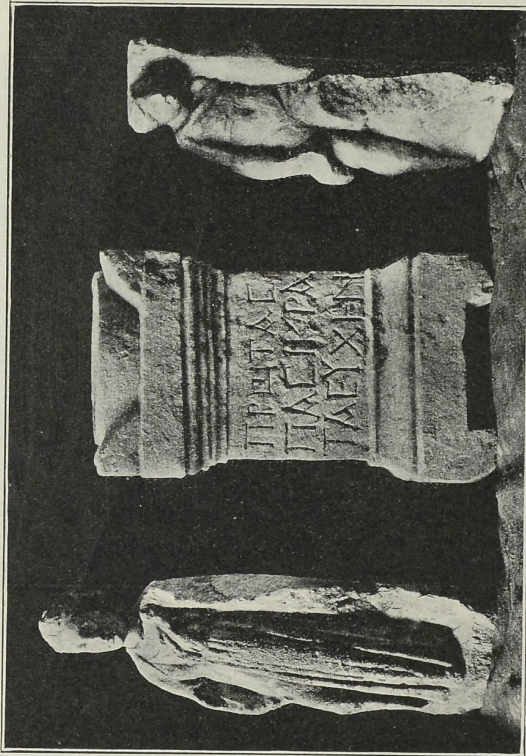
ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 17. Πηλίνα ἀγαλμάτια ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Παισιβορίας.

δι' ὧν ὅμως καθωρίσθη ἐντελῶς ἡ πλήρης περαιτέρω ἀνασκαφή.

Τῶν δὲ εὐρημάτων παρέχμεν ὡς δεῖγμα μόνον ὀλίγας εἰκόνας, διότι προτιθέμεθα νὰ διαλάβωμεν εὐρύτερον περὶ αὐτῶν ἐν τῇ Ἄρχ. Ἐφημ. ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν πλαστικῶν μνημείων Θεσσαλίας, ἐνθα καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος τῆς θεᾶς καὶ τῆς λατρείας αὐτῆς θὰ λεχθῶσι τὰ δέοντα (βλ. νῦν ΔΕ 1910, 398).

Ἡ εἰκὼν 16 ἀποδίδει τινὰ τῶν ἀκεραίων καὶ κάλλιον διατηρηθέντων πηλίνων ἀγαλματίων· ἐν αὐτοῖς εὐχερῶς διακρίνεται οἱ τύποις Ἀφροδιτῶν λουομένων, ἀναδυομένων κττ., γνω-

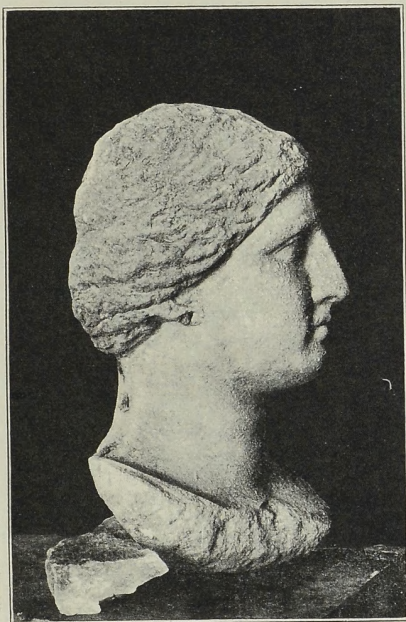
ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 18. Δύο ἀγάλματα Παρίων μαρμάρου καὶ πόρινος βομῆς ἐπαγγραμμένος (Πρωτῆς | Πασικράτα | εὐχῆ) ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας.

στῶν ἐξ ἀγαλμάτων περιφήμων τῆς Δ'-Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· ἐπίσης οὐκ ὀλίγαι τῶν γυναικῶν, αἵτινες παρίστανται ἐνταῦθα, ἔχουσι τὴν χάριν καὶ κομψότητα, ἣν εἰς μείζονα βαθ-

μὸν συναντῶμεν ἐν ταῖς Ταναγραίαις κόραις τῶν μνημονευθέντων χρόνων.

Ἐν τῇ εἰκόνι 17 ὑπάρχουσι τινὰ ἀκέραια ἀγαλμάτια καὶ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 19 Ἡ ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Παιονίας εὐρεθεῖσα κεφαλὴ (βλ. εἰκ. 20) πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ (κατὰ τὸν δεξιὸν κρόταρον).

κορμοὶ ἢ τμήματα ἑτέρων· ἐξάιρετον εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῆς τρίτης ἐκ τῶν ἄνω σειρᾶς ἀγαλμάτων θηλαζούσης νεαρᾶς γυναικός, ἄξια δὲ λόγου τὸ ἐν μέσῳ τῆς δευτέρας, δι' οὗ ἴσως παρέχεται ἡ μορφή καὶ στάσις τῆς λατρευομένης θεᾶς.

Ἡ εἰκὼν 18 ἀποδίδει δύο ἀγαλμάτια Παρίου μαρμάρου

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 20. Ἐνθετος κεφαλὴ μετὰ λαμποῦ ὑπερφυσικοῦ μεγέθους τῆς Παιικράτας, Παρίον πιθανῶς μαρμάρου, ἄρι ἐξαχθεῖσα (κατὰ τὸν ἀριστερὸν κρόταφον).

(τοῦ ἀριστεροῦ ἢ κεφαλῆ δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ἀνήκη τῷ ἀγάλματι τούτῳ) καὶ ἓνα βωμὸν μικρὸν μαρμάρινον, οὗ ἡ ἐπιγραφή

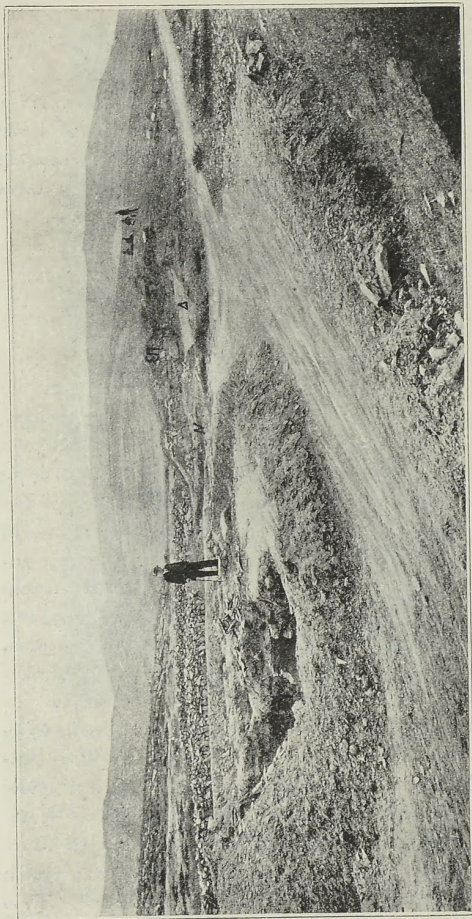
μηνύει ὅτι καὶ κατὰ τὴν Α'-Β' μ. Χρ. ἑκατονταετηρίδα ἐλατρεύετο ἔτι ἡ θεά.

Τέλος αἱ εἰκόνες 19 καὶ 20 ἀποδίδουσι τὴν μεγάλην μαρμαρίνην κεφαλὴν τῆς Πασικράτας, ἣτις ἦτο ἔνθετος εἰς τὸν κορμὸν καὶ ὀπισθεν ἐξισωμένη, διότι πιθανῶς ἀπῆτει τοῦτο ἡ θέσις τοῦ μεγάλου ἀγάλματος ἐν τῷ μικρῷ σηκῷ τοῦ ἱεροῦ· ἐτελέσθη δ' ἡ φωτογράφησις πρὸ τοῦ καθαρισμοῦ τῆς κεφαλῆς εὐθὺς μετὰ τὴν εὔρεσιν· τῆς αὐτῆς μετὰ τὸν καθαρισμὸν εἰκόνα θὰ δημοσιεύσωμεν ἐν τῇ Ἀρχ. Ἐφημ., ὡς εἴπομεν ἄνω.

9) Πέμπτος μέγας πύργος ἐνέχων γραπτὰς στήλας καὶ ἴσως ἀναθήματα.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἀνασκαφῶν πρὸς εὔρεσιν τοῦ ἱεροῦ τῆς Πασικράτας, εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς πρώτης εἰς αὐτὴν ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς, ὑπωπεύσαμεν ὅτι ὁ παρακείμενος πύργος (εἰκὼν 13 τὸ Ε καὶ 15 τὸ ΕΠ) ἔπρεπε νὰ ἐρευνηθῇ δοκιμαστικῶς, μήπως περιεῖχεν ἐπιτυμβίους στήλας ἐκ τοῦ ἐγγύς νεκροταφείου, καὶ μάλιστα ἀναθηματικὰς ἐκ τοῦ ἐγγύτερον ἱεροῦ· ἔπρεπε δὲ νὰ ἐρευνηθῇ οὗτος πρότερον ἐκ λόγων οἰκονομίας τῶν χωμάτων· διότι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀπορριφθῶσι τὰ χώματα καὶ οἱ περιττοὶ λίθοι ἐξ αὐτοῦ μετὰ τὴν πλήρη ἀνασκαφὴν τοῦ χώρου τοῦ ἱεροῦ, ἀλλὰ πρὸ αὐτῆς, ὡς μὴ ὑπαρχούσης πρὸς ταῦτα ἐτέρας διόδου πλην τῆς διὰ τοῦ χώρου τούτου, πάσης ἄλλης παρεχούσης μεγάλας δυσχερείας καὶ ὑπερδιπλασιαζούσης διὰ τοῦτο τὰς δαπάνας ἄνευ σπουδαίου λόγου.

Ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ πύργου τούτου παρουσίασεν ἑνωρὶς ὑπαρξιν ἐπαυξήσεως (εἰκὼν 21 τὸ επ) καὶ ἐπισκευῆς, λίθινον διακενον (εἰκὼν 21 τὸ Δ), στήλας γραπτὰς. βάθρα κττ.· εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς εὑρέθησαν πολλοὶ μεταγενέστεροι τάφοι τοῦ δευτέρου εἴδους τῆς τάξεως σ', βαθύτερον δὲ κεραμοστεγεῖς εἰς τὸ τέρμα τοῦ διακενοῦ καὶ ὑπ' αὐτό, καὶ εἰς ὠραῖος τῆς τάξεως α', κείμενος ἐγγύτατα τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ τοίχου τοῦ ἐξωτερικοῦ πύργου, ἔνθα φθάσαντες οἱ τότε κτίσται καὶ

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΓΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 21. Ἱερὸν Παιονοτάτας (ἄριστον) καὶ ὁ πύργος Ε ἄσπι ἀνασκαπόμενος (θεξιά). Ν = Νότιος πλέυρος, Δ = διάκενον αὐτοῦ. ΣΠ = ἡ συμπληρωμένη διὰ στηλῶν κτι. Δυτικὴ πλέυρα τοῦ πύργου τούτου μήπω ἐρευνηθείσα.

ἀφαιρέσαντες τὴν ἑτέραν στενὴν τῶν ὀρθῶν πλακῶν καὶ τὸ πῶμα πρὸς θεμελίωσιν τῆς γωνίας τοῦ πύργου, θὰ ἐσύλησαν αὐτὸν εἶνα. ἄρα καὶ αὐτὸς καὶ τινες τῶν κεραμοστεγῶν, τῶν ὑπὸ τὸ διάκενον εὐρεθέντων, προγενέστεροι τοῦ 191 π. Χρ.

Καὶ ἡ μὲν μακρὰ Δυτικὴ πλευρὰ τοῦ ἐπιθυζημένου πύργου (εἰκὼν 21 τὸ ΣΓ) ἐποιήθη, καθ' ἃ αἱ τῶν λοιπῶν διὰ λαξευτῶν ὀγκολίθων, ὧν ὅμως τινές, οὐχὶ πολλοί, ἐλήφθησαν ἐκ προγενεστέρων οἰκοδομημάτων, ἐν ᾧ οἱ πλεῖστοι ἐποιήθησαν ἐπίτηδες, τὸ πρῶτον πρὸς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἐξορυχθέντες ἐκ παρακειμένης λατομίας.

Ἄλλ' ἡ Νότιος πλευρὰ (εἰκὼν 21 τὸ Ν) εὐρέθη ἡμίεργος· κατέκειντο δὴλον ὅτι βαθύτατα ὀγκολιθοὶ τινες μὴ τελείως ἰδρωμένοι, ὡς ἔδει, καὶ τὸ πάχος τοῦ τοίχου δὲν εἶχε σχηματισθῆ ἀρμοδίως διὰ λίθων, ἀλλὰ διὰ χωμάτων, οὐδὲ ἡ κτίσις αὐτοῦ δι' ἐπικειμένων δόμων ὑπῆρξε τελειωτικὴ· τούτων ἕνεκα δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ὅτι ἡ δὲν ἐπερατώθη ἡ πλευρὰ αὕτη ἀρχῆθεν, ἐλλείψει χρόνου ἢ δι' ἄλλον λόγον, τῷ 191 π. Χρ., ἢ εἶχε μὲν περατωθῆ τότε, ἀλλὰ τῷ 168 π. Χρ. κατὰ τὴν ἄνω ἐν σελ. 185 μνημονευθεῖσαν ἐπίτηδες κρήμισιν διεσείσθη καὶ κατεστράφη ἰσχυρότερον τῶν λοιπῶν.

Ἄν συνέβαινε τὸ δεύτερον, οἱ λίθοι τοῦ τοίχου θὰ παρέκειντο ἐγγὺς πάντες ἢ τινές, ἂν ὑποθεθῆ ὅτι εἰς μεταγενεστέρους χρόνους ἀπεκομίσθησαν εἰς Ἀλυκὰς καὶ εἰς Κάστρον Βόλου οἱ ἐπὶ τῆς τότε ἐπιφανείας κείμενοι· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εὐρέθησαν παρακείμενοι, εἰ μὴ ἐλάχιστοι, συμπεραίνομεν ὅτι ἡ πρώτη ὑπόθεσις φαίνεται πιθανωτέρα· ὁ ὀλίγος λοιπὸν χρόνος πρὸς ἐπισκευὴν καὶ ἡ μεγάλη ἔκτασις τῆς πόλεως θὰ ἠνάγκασε τὸν βασιλέα Ἀντίοχον νὰ ἀφήσῃ τινὰς πύργους ἀτελεῖς ἢ ἡμίεργους· ὅτι ὅμως δὲν ἀφείθη ὁ πύργος ἄχρηστος ὅλως, ἀλλ' ὅπωςδὴποτε ἐποιήθη. ἔστω πρὸς ὀλιγοχρόνιον καὶ ποιάν τινα χρῆσιν, ἀποδεικνύουσιν αἱ εὐρεθεῖσαι κεραμίδες στέγης.

Ἡ Ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ πύργου τούτου δὲν ἀνεσκάφη εἰσέτι· ἐκ τινῶν προχείρων μέχρι αὐτῆς ἐξικομένων ἐργασιῶν

φαίνεται οὕσα ἐν ἀταξίᾳ, καθ' ἃ ἡ Νότιος· ἀλλὰ ἐγγύτατα αὐτῆς διήλθεν ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πάλαι διανοιχθεῖσα ὁδὸς καὶ ἤφατο αὐτῆς πιθανώτατα (εἰκὼν 21).

Ὁ ἐσωτερικὸς πύργος εὐρέθη, καὶ ἔφθασεν ἐνιαχοῦ ἕως αὐτοῦ ἡ ἀνασκαφή· κατὰ τὴν Βόρειον πλευρὰν αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν Βορειοανατολικὴν γωνίαν διακρίνονται τοῖχοι, ἐπισκευασθέντες καὶ βαίνοντες διαφόρως ἢ ἐν ἄλλοις πύργοις τοῦτο ὑποδηλοῖ ὅτι ἐνταῦθα ὑπῆρχε πύλη ἢ πυλῖς, ἥτις ὅμως ἐξηφανίσθη διανοιχθείσης τῆς ἄνω ὁδοῦ (εἰκὼν 21).

Ἐπὶ τῆς ἔσω ὄψεως τῶν τοίχων καὶ ἐν τῷ διακένῳ, ἐφ' ὅσον ταῦτα ἀνεσκάφησαν καὶ ἤρευνήθησαν, εὐρέθη εἰκοσᾶς περίπου στηλῶν, πασσῶν σχεδὸν εἰς τμήματα τεθραυσμένων· τινὲς διατηροῦσι βαφάς· πολλὰ τμήματα προέρχονται ἐκ μεγάλων ὀρόφων καὶ θριγκῶν μνημείων ἐπιταφίων καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς ὑπάρξεως πλουσίων ἐνταῦθα τάφων ἐνισχύεται ἐκ τούτου.

Παρὰ πᾶσαν ὅμως προσδοκίαν οὐδεμία ἀσφαλῶς ἀναθηματικὴ τῆ Πασικράτα στήλη ἢ τι ὅμοιον εὐρέθη μόνον κεφαλὴν πηλίνου ἀγαλματίου καὶ τινα τμήματα αὐτοῦ εὐρέθησαν ἐν τῷ διακένῳ· ταῦτα ὅμως δὲν εἶναι ἐπαρκῆ πρὸς βεβαίωσιν τοῦ ὅτι ὁ πύργος εἶναι ἀσφαλῶς μεταγενέστερος τοῦ ναοῦ ἢ ἱεροῦ.

Ἄλλὰ πόντως ἡ χρονολογικὴ σχέσις τῶν δύο τούτων, ἐξ ἧς θὰ ὠρίζοντο καὶ οἱ χρόνοι τοῦ ἀγάλματος τῆς Πασικράτας, ἐξαρτᾶται ἐκ πολλῶν ἔτι λόγων, δι' οὓς πᾶσα γνώμη ἐν τῷ παρόντι θὰ καθίστατο πρόωρος· μέγιστος τῶν λόγων τούτων εἶναι ἡ μὴ περάτωσις τῆς ἀνασκαφῆς τοῦ πύργου τούτου καὶ τοῦ παρακειμένου· διότι δὲν δύναται τις νῦν νὰ ἀποκλείσῃ τὴν εὐρεσιν ἀναθημάτων τῆ Πασικράτα ἐν αὐτοῖς· ἕτερος λόγος σπουδαῖος ἐπίσης εἶναι ἡ ὑποψία, μήπως ἠμποδίσθη ἢ τε καταστροφῇ τοῦ ναοῦ καὶ ἡ χρῆσις τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἀναθημάτων πρὸς γόμωσιν τῶν πύργων, λόγῳ εὐλαθείας.

Ὅπωςδὴποτε ὅμως ἡ εὐρεσις τοῦ ἀγαλματίου ἐν τῷ διακένῳ ἀποτελεῖ ἐν τῷ παρόντι ἐπιχείρημα πρὸς παραδοχὴν τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἱεροῦ πρὸ τοῦ 191 π. Χρ.· ἀλλὰ καὶ τὸ σχῆμα

τῶν γραμμάτων εὐρεθεισῶν παρὰ τὸ ἱερὸν ἀναθηματικῶν ἐπιγραφῶν καὶ τὰ ἀγαλμάτια καὶ ἀγγεῖα καθιστῶσι πλεόν ἢ βέβαιον τὴν ὑπαρξίν αὐτοῦ κατὰ τὴν Γ' τοῦλάχιστον π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα καὶ μέχρι τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων τῆς Δ'.

Σημειώτεον δ' ὅτι κεραμίδες στέγης μετὰ τῶν συνήθων μονογραφημάτων εὐρέθησαν ἱκαναί, ἐνισχύουσαι τὰ μέγιστα τὴν γνώμην ὅτι καὶ ὁ πύργος οὗτος ἤρθη ὀπωσδήποτε εἰς τὸ ἀναγκαστικὸν ὕψος, ἵνα λάβῃ τινὰ μαχητικὴν χρῆσιν, ἔστω καὶ λίαν πρόσκαιρον.

10) Ἄγνωστος πόλις παρὰ τὰς Παγασάς· ἡ ἀληθὴς Δημητριάς καὶ αἱ ἀληθεῖς Παγασαί Νήλεια, Ὁρμένιον, Ἰωλκός.

Ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1909 ἐγράψαμεν τινα περὶ ἀρχαίας πόλεως, ἣν τότε τὸ πρῶτον παρετηρήσαμεν ὑπάρχουσαν Νοτίως τῶν Παγασῶν· εὐρόντες εὐκχαίριαν ἐφέτος, περιήλθομεν τὰ κατ' αὐτὴν καὶ ἐποιήσαμεν πρόχειρον διάγραμμα τοῦ ἡμίσεος καὶ πλεόν αὐτῆς· ἔχει δὲ ὡς ἐξῆς:

Ἐκκινουῦντες ἐκ τοῦ μνημονευθέντος τρίτου πύργου Νοτίως καὶ ἀφίνοντες ἀριστερὰ τὸ λόφον τοῦ Ἀγίου Ἡλίου καὶ τὴν εἰς Ἀλμυρὸν ἀμαξιτόν, συναντῶμεν μετ' οὐ πολὺ ποτάμιον καλούμενον Λιγαρόρεμα· εὐθὺς ἀπὸ τῆς δεξιᾶς ὄχθης αὐτοῦ ἄρχεται τεῖχος (εἰκὼν 22 τὸ Γ), τὸ μὲν πρῶτον μὴ διακρινόμενον καλῶς, καθ' ὅσον δ' ἀναβάνομεν τὸ ὑπερκείμενον ὄρος ἐμφανὲς καθιστάμενον· ἐκ τοῦ ἐνταῦθα τέρματος αὐτοῦ φαίνεται πιθανόν ὅτι συνήπτετο μετὰ τοῦ τείχους τῶν λεγομένων Παγασῶν ἐγγύς που τοῦ τρίτου πύργου καὶ τοῦ λόφου Ἀγίου Ἡλίου.

Προχωροῦντες ἐκεῖθεν πρὸς τὴν πρώτην κορυφὴν καὶ μετροῦντες δύο πύργους συναντῶμεν ἕχνη ἀβέβαια πύλης ἢ πυλίδος παράκειται ἐνταῦθα δεξιὰ ἰδρυμένον γεωδαιτικὸν σημεῖον τῆς στρατιωτικῆς χαρτογραφικῆς ὑπηρεσίας· προχωρεῖ δ' ἐμφανέστατον ἐντεῦθεν τὸ τεῖχος ἐπὶ τῆς κορυφογραμμῆς τοῦ ὄρους (εἰκὼν 22 τὸ Γ')· μετροῦμεν ἑννέα ἔτι πύργους καὶ συναντῶμεν μεγάλην πύλην, ἣν κατὰ συνθήκην ὀνομάζομεν πύλην

Ἐμφανῶν, διότι ἐντεύθεν ἡ μετάβασις εἰς Ἐμφανάς εἶναι βραχεῖα, 2-3 χιλιομέτρων.

Οἱ τρεῖς τελευταῖοι πύργοι διατηροῦνται ἄριστα· ἐποικήθησαν δὲ καθ' ἃ οἱ ἐσωτερικοὶ πύργοι τῶν λεγομένων Παγασῶν·

Εἰκὼν 22. ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ— Ὁ πύργος Γ τελείως ἀνασκαφείς.

Κ-Κ' = δύο μέγιστοι κυβόλιθοι ἐξ ἐπιταφίου μνημείου.

ΠΑΓΑΣΑΙ— Αἱ ἀληθεῖς Παγασαί, ἄρι εὐρεθείσα καὶ καθοριζομένη ἀρχαία πόλις.

Π-Π'''' = θεοὶ τῶν πύργων Α = ἡ ἀκρόπολις αὐτῆς.

ἦτοι τετράγωνοι, κενὸν τὰ ἔνδον κατὰ τὸ διάκρονον· δὲν ἐπεσκευάσθησαν δ' οὐδέποτε οὔτε αὐτοὶ οὔτε τὸ τεῖχος οὐδ' αὐτοῦ, ἀλλ' εἶναι ἐπίτηδες ἀπὸ παλαιῶν χρόνων καὶ οἱ πύργοι πάντες μᾶλλον ἢ ἦσαν ἰσχυρῶς καταστραμμένοι καὶ τὸ τεῖχος διερρηγμένον καὶ κατερριμμένον.

Ἀπὸ τῆς πύλης, ἔνθα παρατηρήσαμεν πολυγωνικὴν διάταξιν τοῦ τείχους κατὰ τὸν ἀρχαϊκώτερον ῥυθμόν, ἐν ᾧ καθ' ἄπασαν τὴν λοιπὴν κατασκευὴν ἐπικρατεῖ ὁ πρῶτος ἰσοδομικός, προχωρεῖ ἀείποτε ἐμφανές, ἀκολουθοῦν τὴν κορυφογραμμὴν τοῦ ὄρους τὸ τεῖχος (εἰκὼν 22 τὸ Γ''). μετροῦντες τέσσαρας πύργους ἀπὸ τῆς πύλης συναντῶμεν λατομίας πλακῶν ἐν χρήσει νῦν, καὶ εὐρίσκομεν ἐπὶ τι διάστημα πεποιημένον τὸ τεῖχος ἐκ τοιούτων τοῦ τόπου πλακῶν· ἐνταῦθα σφύζεται ἀριστὰ εἰς ὕψος 2.50 μ., ἀλλ' ἔχει ποιητῆ ἀμελέστερον καὶ παρέχει ἔμφασιν ἀρχαϊκὴν, καθ' ἃ τὸ τῶν Ἀμφωνῶν.

Μετὰ ἓνα ἔτι πύργον ἐντεῦθεν συναντῶμεν ἵγνη πυλίδος ἀβεβαίου, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἐτέρας λατομίας· ἐντεῦθεν βραίνει κυκλοτερώς καθ' ὅλην τὴν Νότιον πλευρὰν τὸ τεῖχος καὶ στρέφεται ἐπὶ τοῦ ὄρους Δυτικῶς· μέχρι τῆς Νοτιοδυτικῆς γωνίας, ἔνθα τὸ ὑψιστον σημεῖον τοῦ ὄρους, ἐμετρήσαμεν ἀπ' ἀρχῆς 27 πύργους.

Νοτίως τοῦ σημείου τούτου καὶ ἔξω τῆς ἀρχαίας ταύτης πόλεως προχωροῦντες περὶ τὰ 300 μ., συναντῶμεν ἀπότομον βουνὸν ἔχοντα ἔμφασιν ἐξωτερικῆς ἀκροπόλεως, οἷα ἡ τῆς Μαντινείας καὶ ἄλλων ἀρχαίων πόλεων (εἰκὼν 22 τὸ Α'). ὄντως δὲ ὁ βουνὸς οὗτος ἔχει τειχισθῆ διὰ τείχους ἐκ πλακῶν κατὰ τὸν ἀρχαϊκὸν ῥυθμόν τοῦ τῶν Ἀμφωνῶν, ἀλλ' ἔχει οἰκτρῶς ἐρειπωθῆ.

Ἀπὸ δὲ τοῦ 27^{ου} πύργου τῆς πόλεως τὸ τεῖχος παρατηρήσαμεν ὅτι προχωρεῖ Δυτικῶς, Βορειοδυτικῶς καὶ Βορείως ἐπὶ μακρὸν μετὰ πύργων ὁμοίων (εἰκὼν 22 τὸ Γ'''-Γ''''-Γ'''''), διατηρουμένων ἐνιαχοῦ πολὺ καλῶς, καὶ διαβαῖνον πάλιν τὸ Λιγαρόρεμα ὑψηλὰ, ἀνέρχεται πρὸς τὰς Παγασὰς (= Δημητριάδα) καὶ συνάπτεται πρὸς τὸ τεῖχος αὐτῶν κατὰ τὴν Φεραϊκὴν πύλην· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 27^{ου} πύργου δὲν παρηκολούθησα αὐτὸ λεπτομερῶς, ἐπελθούσης τῆς νυκτός· εἶναι ὅμως ἐμφανῆς ἡ ὡς ἄνω ἐκτεθεῖσα διεύθυνσις αὐτοῦ, μόνον δ' ἡ κατόπιν συνήνωσις αὐτοῦ, συμπεσοῦσα ἐντὸς τῆς νεωτέρας πόλεως, εἶναι ἀφανής.

Ἡ οὕτω σχηματιζομένη πόλις εἶναι μεγάλη, ὀλίγον ὑπο-

λειπομένη κατ' ἑκασιν τῆς τῶν λεγομένων Παγασῶν· ἀλλὰ περιέργως οὔτε ἐντὸς αὐτῆς οὔτε ἐν τῇ ἀκροπόλει ὑπάρχουσιν ἐρείπια οἰκοδομημάτων· καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ θραύσματα ἀγγείων, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον ἠδυνήθημεν νὰ ἐρευνήσωμεν μέρος τῆς ἔσω πόλεως, εἶναι σπάνια, μολίς παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμίου Λιγαρόρεμα, ἥτοι κατὰ τὸ ἐπίπεδον τῆς πόλεως συναντώμενα, τοῦ λοιποῦ αὐτῆς ὄντος πετρώδους· ἀλλ' ἐπὶ τινων ὑψωμάτων παρατηρήσαμεν πτωχὰ τινὰ ἐρείπια ἀσημάντων ἀρχαίων οἰκοδομημάτων· κατὰ τὸ μὴ ὄφθην καλῶς ἔσω τμήμα Γ'''-Γ'''' τῆς εἰκ. 22 δύνανται καὶ ἀναμένονται νὰ ὑπάρχουσι πλείονα ἀρχαῖα ἔχνη τῆς ἔσω πόλεως.

Τὰ δὲ τείχη καὶ οἱ πύργοι ἐποιήθησαν ἐκ μικρῶν τὰ πολλὰ λίθων τοὺς τεραστίους ἐκείνους λαξευτοὺς ὀγκολίθους, ὧν μεγάλην καὶ σχεδὸν ἀποκλειστικὴν χρῆσιν παρατηρήσαμεν ἐν ταῖς λεγομέναις Παγασαῖς, δὲν συναντῶμεν ἐνταῦθα· ῥυθμὸς τῆς τειχοδομίας εἶναι μὲν ὁ ἰσοδομικός, ἀλλ' ἀρχαιότερου τύπου, συγγενοῦς τῷ πολυγωνικῷ, διότι προτιμῶνται οἱ πρὸς τὸ κυβικὸν κλίνοντες λίθοι, οὐχὶ οἱ παραλληλεπίπεδοι οὐδὲ οἱ βραχεῖς τραπεζοειδεῖς· ἐνιαχοῦ ἀπηντήσαμεν, ὡς εἶπομεν ἐν ταῖς ἄνω, αὐτόχρομα πολυγωνικὸν ῥυθμόν.

Κατὰ ταῦτα οἱ χρόνοι, καθ' οὓς ἐποιήθησαν τὰ τείχη τῆς πόλεως ταύτης καὶ οἱ πύργοι, δὲν δύνανται νὰ εἶναι νεώτεροι τῶν ἀρχῶν που τῆς Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τούναντίον φαίνονται τοῦλάχιστον μέχρι τοῦ τέλους που τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος δυνάμενοι νὰ ἐξικινῶνται· εἶναι ἄρα ταῦτα ἐμφανῶς καὶ ἀσφκλῶς ἀρχαιότερα τῶν τειχῶν τῶν λεγομένων Παγασῶν.

Ἐνταῦθα ἐπέρχεται τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ τίς εἶναι ἡ πόλις αὕτη φυσικωτάτην ἀνάστησιν εἰς τοῦτο παρέχομεν τὸ ὅτι αὗται εἶναι αἱ Φεραϊκῆ Παγασαί, ἥτοι ἡ ὑπὸ τῶν Φεραίων κατὰ τὸ τέρμα που τῆς Ε' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος τειχισθεῖσα πόλις, ἡ οὐκ ἐπίκειον τῶν Φερῶν, καθ' ἃ εἶπομεν ἐν τε τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1907/8, συναγαγόντες πάντα τὰ σχετικὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, καὶ ἐν Θεσσαλ. Μνημ. I σελ. 66 κέ..

Τούτου δεκτοῦ γινομένου, ὑποχρεούμεθα νὰ θεωρήσωμεν τὰ ἰσχυρὰ τείχη τῆς Βορειοτέρως πόλεως, ἣν συνήθως καλοῦμεν Παγασάς, ὡς ποιηθέντα κατὰ τὰς ἀρχάς που τῆς Γ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος· τοῦτο δὲν ἀποκλείει βεβαίως ὁ ῥυθμὸς τῆς τειχοδομίας αὐτῶν, ἀλλὰ πᾶν τούναντίον ἐνισχύει τὴν τοιαύτην ἐκδοχὴν· διότι ἡ ἰσχυροτάτη αὕτη δι' ὀγκολίθων τειχοδομία, αἱ βραβεῖαι γωνιώσεις διὰ ποιήσεως πλαισίου ἐπὶ τῶν γωνιαίων λίθων τῶν πύργων καὶ ἄλλα χαρακτηριστικὰ μνηνύουσιν ὅτι τὰ κτίσματα ἀνήκουσι τοῖς πρώτοις χρόνοις τῶν Διαδόχων.

Ὅστω φάνεται λυόμενον ὀριστικῶς τὸ ζήτημα, ὅπερ διὰ τῶν ἐμῶν ἀνασκαφῶν τὸ πρῶτον ἀνακινήθην, ἐνισχύθη καὶ ἐπεξετάθη ὑπὸ τοῦ Beloch ἐν τῇ Klio 1911, 442 κέ., καταλήξαντος εἰς τὸ συμπέρασμα ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ Πλινίου ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Γορίτσας ἀρχαῖον πόλισμα δὲν εἶναι ἡ Δημητριάς, ἀλλ' ὅτι τὰς Παγασάς συνοικίας ὁ Δημήτριος μετωνόμασε Δημητριάδα (*oppidum Pagasa, idem postea Demetrias dicta* IV 29).

Ἄλλ', ὡς εἶναι ἐμφανὲς ἐκ τῶν εἰρημένων, οὐδὲ ἡ γνώμη αὕτη τοῦ Beloch καὶ τοῦ Πλινίου ἔτυχε τοῦ ἀληθοῦς καὶ ἀκριβοῦς· διότι ὁ Δημήτριος δὲν μετωνόμασε τὰς Παγασάς, ἀλλ' ἔκτισε νέαν μεγάλην πόλιν Βορείως αὐτῶν καὶ ἰσχυρότατα ἐτείχισεν αὐτήν, καταστήσας ἐπώνυμον ἑαυτοῦ καὶ ἀντίπαλον τῆς Ἀλεξανδρείας, Λυσιμαχείας, Ἀντιοχείας, Σελευχείας κττ., ὀνομάσας αὐτὴν κατὰ τὸ σύστημα ἐκείνων Δημητριάδα.

Κατὰ ταῦτα ἐπανέρχεται ἐν ἰσχύϊ ἡ πληροφορία τοῦ Στράβωνος, ἐν ᾧ ἡ τοῦ Πλινίου, μεθ' ὅλην τὴν ἐνίσχυσιν ὑπὸ τοῦ Beloch ἐξαρθεῖσα ἐπὶ τι εἰς λάμπσιν, μεταβκίνει· πάλιν εἰς τὸ πρότερον αὐτῆς σκότος, εἰς ὃ τέως εἶχεν ἀπορριφθῆ· ἡ δὲ πρὸς τὸν γεωγραφον πίστις ἐνισχυεταὶ πολλῶ μᾶλλον ἐντεῦθεν, προκειμένων δύο πόλεων.

Λέγει δὴλον ὅτι ὁ Στράβων Θ' 436,15: «ἐκτίσε δὲ Δημήτριος ὁ πολιορκητῆς ἐπώνυμον ἑαυτοῦ τὴν Δημητριάδα

μεταξὺ Νηλείας καὶ Παγασῶν ἐπὶ θαλάττῃ, τὰς πλησίον πολίχνας εἰς αὐτὴν συνοικίσας Νήλειάν τε καὶ Παγασάς καὶ Ὀρμένιον, ἔτι δὲ κτλ.». Αἱ ἀληθεῖς Παγασαί, περὶ ὧν προείπομεν, ὄντως δὲν εἶναι ἐπὶ θαλάττῃ, ἀλλ' ἀπέχει τὸ Νοτιώτατον αὐτῶν τέρμα τοῦ τείχους περὶ τὸ $\frac{1}{2}$ χιλιόμετρον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς.

Οὕτως ἀποκαθισταμένης τῆς ἀληθοῦς Δημητριάδος, αἱ Παγασαί μετατίθενται εἰς τὴν ἄνω εὐρεθεῖσαν ἄγνωστον πόλιν· ἐντεῦθεν τὸ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ Γορίτσας πόλισμα εἶναι ἐμφανῶς ἢ Νήλεια, τὸ δὲ περαιτέρω ὑπὲρ τὰ Λεχώνια ἐπὶ τοῦ λόφου Νεβεστική εἶναι τὸ Ὀρμένιον· ἀποδεικνύεται δ' οὕτω καὶ ἡ πρότερον ὑπ' ἐμοῦ τε καὶ ἄλλων ἐξενεχθεῖσα γνώμη περὶ τῆς Ἰωλκοῦ, ὅτι κεῖται ἐπὶ τοῦ Κάστρου τοῦ Βόλου, ἀληθῆς καὶ ὑπὸ τοῦ Στράβωνος ἄριστα ἐνισχυομένη, λέγοντος «τῆς δὲ Δημητριάδος ἑπτὰ σταδίους ὑπέρχεται τῆς θαλάττης Ἰωλκός», τούτων κάλλιστα κατανοουμένων νῦν, ἀφ' οὗ εὐρέθη ἡ ἀληθῆς Δημητριάς· αἱ δὲ ἀληθεῖς Παγασαί ἐξηκολούθησαν οἰκούμεναι καὶ μετὰ τὴν κτίσιν τῆς Δημητριάδος ὡς κόμη· τοῦτο μὲν εὐρεθὲν ἐθνικὸν Παγασίτης ἐν ἐπιγραφαῖς τῆς Γ' καὶ Β' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδος καὶ ἡ ἀρχαία παράδοσις βεβαίωσι.

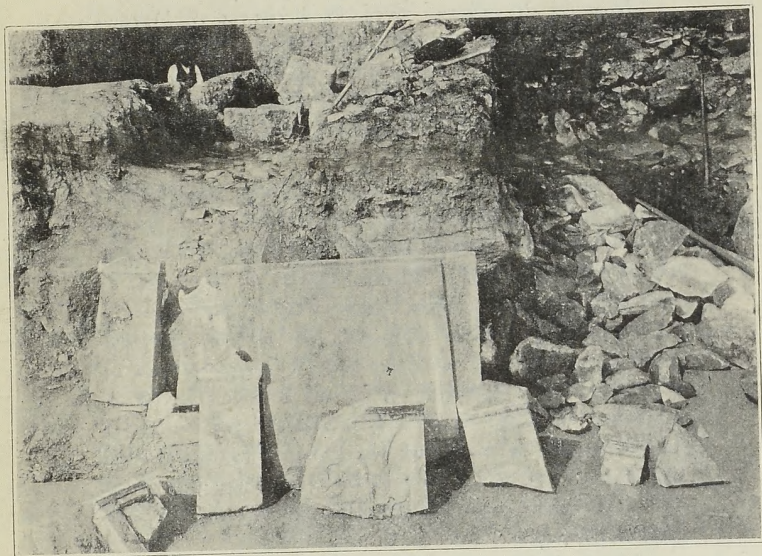
Καὶ ταῦτα μὲν ἐν τῷ παρόντι εἶναι τὰ ἡμέτερα συμπεράσματα, συντόμως καὶ ἀδρότερον ἐκπεφρασμένα· λεπτομερέστερον δὲ περὶ τούτων σκοπῶν νὰ διαλάβω μετ' οὐ πολὺ, ἀφ' οὗ περατώσω τὰ ἀπαιτούμενα διαγράμματα τῶν εἰρημένων πόλεων· ἐννοεῖται ὅτι ἐνταῦθα πλέον ἀσφαλῶς θὰ ἀναζητήσωμεν καὶ πιθανώτατα θὰ εὕρωμεν τὸν τάφον τοῦ βασιλέως Δημητρίου, τὰ βασίλεια τῶν Μακεδόνων, τὰ ψηφίσματα τῶν Μαγνητῶν κττ..

- 11) Καθαρισμός, φωτογράφους, συντήρησις καὶ ἴδρυσις ἐν τῷ Ἀθνασασκεῖῳ Μουσεῖῳ τῶν γραπτῶν σιγῶν Δημητριάδος (Παγασῶν).

Κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας τοῦ θέρους καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ φθινοπώρου ἢ Ἀρχαίωσι. Ἐταιρεία ἀπεφάσισε νὰ ἀναλάβῃ

αὐτὴ καὶ τὰς ἰκανῶς σπουδαίας δαπάνας τοῦ καθαρισμοῦ, τῆς συντηρήσεως, φωτογραφήσεως καὶ ἰδρύσεως ἐν τῷ Μουσείῳ τῶν γραπτῶν στηλῶν, τοῦ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως ἐδρεύοντος Ἀρχαιολ. Συμ-

ΔΗΜΗΤΡΙΑΣ (ἄ. τ. ΠΑΓΑΣΑΙ)

Εἰκὼν 23. Ἄρι ἐξαχθεῖσαι γραπτὰι στήλαι τοῦ πύργου Γ παρὰ τὴν Δυτικὴν πλευρὰν καὶ τὸ διάκενον αὐτοῦ.

βουλίου διαθέσαντος τὰς σχετικὰς δαπάνας πρὸς τοιαύτας ἐν τῷ Κράτει ἐργασίας ἐκ τοῦ εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἀρχαιολογ. ταμείου εἰς ἄλλα σημεῖα, καθ' ἡμᾶς ἤττον ἐπείγοντα.

Τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξε λίαν ἐπίπονον· διότι Ἐπιτροπεῖται χημικῶν, ζωγράφων καὶ ἀρχαιολόγων πολλάκις συσταθεῖσαι,

μετὰ μακρὰς μελέτας καὶ πειράματα κατέληξαν εἰς συμπεράσματα τινὰ θεωρητικῶς μὲν ἀγαθώτατα, πραγματικῶς δὲ δυσχερέστατα τὴν ἐφαρμογὴν, ἄλλως τε καὶ ὡς ἀπαιτοῦντα μεγάλας δαπάνας, ὧν ἔναντι μόλις ἑκατοντάδας τινὰς δραχμῶν εἶχε χορηγήσει τὸ μνημονευθὲν Ἀρχαιολογ. Συμβούλιον.

Ἐνταῦθα εἶναι δίκαιον νὰ ἐξαρθῇ ἡ μέριμνα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας, ἣτις δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν δαπάνην τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τὴν παροχὴν τῷ ἐπιστημονικῷ κόσμῳ ἐξαιρέτων, σημαντικωτάτων καὶ ἀφθόνων ἀρχαίων ἀντικειμένων, μοναδικῶν τὰ πολλὰ, ἀλλ' ἀνέλαβε καὶ τὴν τῆς συντηρήσεως καὶ ἰδρύσεως αὐτῶν.

Ἐκ καθαρισμῶν τῶν στηλῶν ἦτο βεβλῆως ἀπαραίτητος· διότι αὐταὶ κατὰ μέγιστον μέρος ἀνευρίσκοντο πλήρεις χωμάτων, λατύπης καὶ κόνεως (πρὸς εἰκ. 23 καὶ 24), ἅτινα ἡμεῖς εἴχομεν ἐπίτηδες ἀφήσει ἐπικεκολλημένα, ὡς εὐρίσκοντο ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς καὶ ἐξήγοντο ἕκασται στήλαι μετ' αὐτῶν.

Ἐξετελέσαμεν δὲ τὸν καθαρισμὸν τῶν στηλῶν μετὰ τοῦ χημικοῦ τῶν Μουσείων τοῦ Κράτους κ. Ὁθ. Ρουσσουπούλλου ὡς ἐξῆς: ἀποτειχίσαντες τὰς ἐν τῇ Α' καὶ Β' αἰθούσῃ γραπτὰς στήλας, ἐνεβαπτίζομεν ἕκαστην ἐντὸς ὕδατος, ἡμέρα διὰ μικρῶν σιφῶν εἰσρέοντος περὶ αὐτὰς μέχρι σημείου μόλις ἐρχομένου εἰς ἐπαφὴν μετὰ τῶν βραχῶν τὸ κοινὸν ὕδωρ καὶ μετὰ τοῦτο τὸ ἀπεσταγμένον παρέσυρε τὴν κόνιν καὶ τὰ χρώματα ἄνευ βλάβης τῶν βραχῶν.

Εἰς σπανίαις τινὰς περιπτώσεις, ἰδίως ὅπου αἱ βραχί δὲν διετηροῦντο συμπαγεῖς, ἀλλ' ἦσαν παιπαλώδεις καὶ μετὰ κόνεως ἀνάμικτοι, παρατηρήσαμεν ὅτι συμπαρεσύροντό τινα μόρια αὐτῶν πρὸς ἀποτροπὴν τούτου εὗρομεν μέσον προκαταρκτικοῦ ῥαντισμοῦ τῶν τοιούτων βραχῶν διὰ τινος ὑγροῦ, ὅπερ κατ' ἄρθρον νὰ συγκρατῇ προσωρινῶς ἐπὶ τινὰ ὥραν καὶ τὰς παιπαλώδεις βραχάς. ἐν ᾧ ἐπέτρεπε νὰ ἐκφεύγῃ ἡ κόνις καὶ τὰ χρώματα.

Πολλὰκις ὁμοίως ἦσαν τοσοῦτον συμπαγεῖ καὶ ἀπεσκληρυμμένα τὰ ἐπὶ τῶν βραχῶν χρώματα (εἰκὼν 24), ὥστε δὲν παρεσύροντο διὰ τῶν ἄνω μεθόδων πρὸς τοῦτο διὰ τινων ξυλίνων καὶ ὀστέ-

νων βελονῶν ἐρρηγνύομεν κατ' ὀλίγον τοὺς ὄγκους τῶν χωμά-
των μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ ἀπεκλύπτομεν τὰς ὑποκει-
μένους βυφάς ἄνευ βλάβης.

Καὶ αἱ μὲν νεωστὶ εὐρεθεῖσαι στήλαι κατωρθοῦτο διὰ τῶν
μέσων τούτων νὰ καθαρισθῶσι κάλλιστα, ἀποφευχθέντων τῶν
ἀτυχημάτων κατὰ μέγιστον μέρος· μόνον ἐν τρισὶ στήλαις
ἔσχομεν μικρὸν ἀτύχημα, καθ' ὃ παιπαλώδεις τινὲς βυφαὶ διε-
λύοντο καὶ παρεσύροντο· ἀλλ' ἐνωρὶς ἰδόντες τὴν ιδιότητα
ταύτην ἀπέσχομεν τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἄνω μεθόδων, ἅς δὲν
ἠνείχοντο αἱ στήλαι αὗται, οὕτω δὲ περιεσώσαμεν τὰς παρα-
στάσεις, ἅς ἐξ ἄλλου πρὸ παντός καθαρισμοῦ καὶ συντηρήσεως
εἴχομεν φωτογραφῆσαι ἢ διὰ ζωγράφων ἀντιγράψαι.

Ἄλλ' αἱ πρότερον ἠρρημέναι στήλαι, ὧν τινὰς ἀπὸ τοῦ
1907, ἦτοι ἀπ' αὐτῆς τῆς εὐρέσεως, εἴχομεν βρῆντισεὶ διὰ κοι-
νοῦ fixatif, δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ἀπαλλαγῶσι τῆς κόψεως καὶ
μικρῶν ὀγκίσκων χωμάτων· διότι ταῦτα συνεπήχθησαν μετὰ
τῶν βυφῶν καὶ δὲν ἀφηροῦντο οὔτε δι' ὕδατος οὐδὲ διὰ τῶν
βελονῶν εὐχερῶς καὶ ἀβλαβῶς.

Πρὸς καθαρισμὸν καὶ αὐτῶν ἀφηρέσαμεν τὸ fixatif ἀπ'
αὐτῶν διὰ θερμοῦ καθαροῦ οἰνοπνεύματος, ὅπερ παρέσυρε τὰ
συστατικὰ τοῦ fixatif χωρὶς νὰ ἐπηρεάξῃ τὰς βυφάς· φαινο-
μενικὸν μόνον ἐπηρεασμὸν ὑφίσταντο αὗται ἐκ τῆς μεταβο-
λῆς τῶν ἄνω συστατικῶν εἰς λευκάζουσαν τινα ἐσχάραν λεπτήν,
ἐπικαλύπτουσαν ἐν εἴδει λεπτῆς καλύπτρας τὴν παράστασιν
ἐνιαχοῦ· ἀλλὰ καθαριζομένων κατόπιν τῶν στηλῶν τούτων δι'
ὕδατος ἀπεσταγμένου καὶ βρῆντιζομένων δι' ὑγροῦ συντηρητικοῦ
ἐξέφευγε καὶ ἡ καλύπτρα αὕτη.

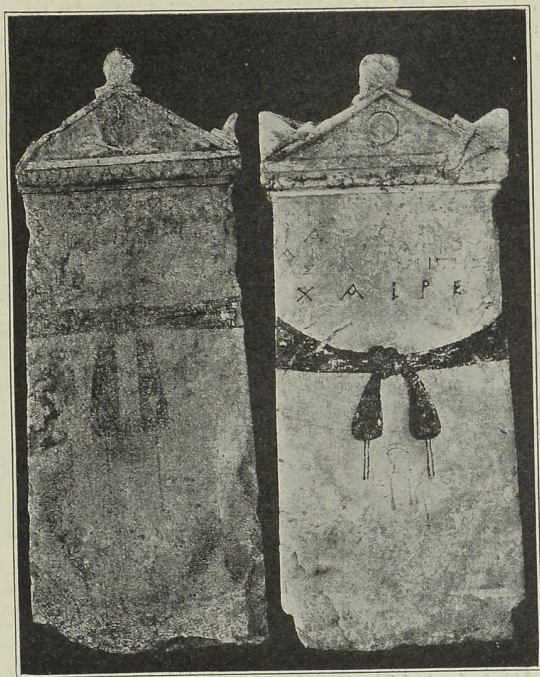
Οὕτως ἐκαθρίσαμεν ὑπὲρ τὰς 150 στήλας, ἦτοι πάσας
σχεδὸν τὰς καλῶς διατηρουμένας· προνοοῦντες ὅμως ἐφωτο-
γραφήσαμεν πάσας ταύτας πρὸ παντός καθαρισμοῦ καὶ πρὸ
πάσης ἐπεμβάσεως (εἰκὼν 24), ἵνα κατόπιν ἔχωμεν τὴν παρα-
βολὴν καὶ διακρίνωμεν οἰανδήποτε τυχὸν ἐπισυμβᾶσαν βλάβην·
διότι καὶ εὐθὺς μετὰ τὸν καθαρισμὸν ἐγένετο φωτογράφησις
αὐτῶν (εἰκὼν 25). αὕτη μάλιστα τὰ πολλὰ δι' ἐγγρώμων

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 24. Δύο γραπτὰ στήλαι, ὡς ἐξήχθησαν ἐκ τοῦ πύργου Γ πρὸ τοῦ
καθαρισμοῦ αὐτῶν.

φωτογραφικῶν πλακῶν κατὰ νέον σύστημα, τὸ πρῶτον ἐπὶ τῶν στήλων τούτων ἐφαρμυσθέν· ὅτι δ' αἱ μετὰ τὸν καθαρι-

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 25. Δύο γραπταὶ στήλαι τοῦ πύργου Γ μετὰ τὸν καθαρισμὸν αὐτῶν.

σμὸν στήλαι ἀπεκάλυπτον ἀσφαλῶς καὶ ἄριστα πᾶν ὅ τι ὑπελείφθη χρώματος ἐπ' αὐτῶν καὶ ἐν πάσῃ τῇ δυνατῇ ἐντάσει, ἀποδεικνύει ἡ εἰκὼν 25 ἐν παραβολῇ πρὸς τὴν 24.

Εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο λίαν ἐπίπονον καὶ λεπτότατον ἔργον τῆς δι' ἐγχρώμων πλακῶν φωτογραφήσεως, σπουδαιότατην ἐπικουρίαν παρέσχεν ὁ συνταγματάρχης κ. Ἰ. Φραγκοῦδης, εὐγενῶς ἀναλαβὼν τὴν ἐκτέλεσιν, ὡς μόνος ἀκριβῆς ἐν Ἑλλάδι γνώστης τῆς μεθόδου ταύτης, ἔλθων καὶ παραμεινάς καὶ ἐπιπόνως ἐργασθεὶς ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐν τῷ Μουσείῳ, διδάξας δὲ πρὸς τούτοις καὶ καθοδηγήσας τοὺς ὑπὸ τῆς Ἀρχαιολ. Ἐταιρείας ἀποσταλέντας λίαν ἱκανοὺς φωτοτύπους καὶ φωτογράφους κκ. Ἰω. Παπαγαλιανόπουλλον καὶ Ἀντών. Πετρίτσην τῷ κ. Φραγκοῦδῃ ὀφείλομεν νὰ ἐκφράσωμεν καὶ ἐνταῦθα πολλὰς εὐχαριστίας.

Μετὰ δὲ τὸν ἐκτεθέντα καθαρισμόν καὶ τὴν φωτογράφησιν ὑπελείπετο ἡ συντήρησις τῶν χρωμάτων τῶν στηλῶν τὸ ἔργον τοῦτο ὑπῆρξε δυσχερέστατον ἐν πρώτοις ὁ κ. Ρουσσόπουλλος, κεκνηρυγμένος ἀρχῆθεν ἐχθρὸς τοῦ fixatif, ἐπήρμωσε δοκιμαστικῶς διὰ συχῶν πειραμάτων 16 ὄλα εἶδη μέσων στερεοχρωμήσεως, ἧτοι διάφορα ὑγρά γνωστὰ ὑπὸ ποικίλης παραλλαγῆς ὡς fixatif, καὶ ἄγνωστα, ἐπινοηθέντα διὰ διαφόρων συνθέσεων ὑγρῶν καὶ στερεῶν σωμάτων ὑπ' αὐτοῦ.

Ἄλλ' οὐδὲν τῶν μέσων τούτων ἀπέδιδε, κατ' ἐμὴν τοῦλάχιστον γνώμην, ὀριστικῶς εὐάρεστα ἀποτελέσματα· διότι ἄλλα μὲν παρεῖχον στιλπνότητα ταῖς βαφαῖς διαστρέφουσαν τὴν διάγνωσιν τῶν ἀληθινῶν καὶ ἀρχῆθεν χρωμάτων, ἄλλα παρεμόρφουν αὐτόχρομα τὰς βαφάς, ἄλλα ἐπεκάθητο παχύτατα ἐπ' αὐτῶν ὡς ξένα στρώματα καὶ ἄλλα ἐξημιζόντο ταχέως, μηδὲν ἀγαθὸν προσφέροντα.

Τέλος ὁ κ. Ρουσσόπουλλος κατέληξεν εἰς τὴν ἐκλογὴν ἐνὸς τῶν ὑγρῶν τούτων, ἰδίως αὐτοῦ ἐμεινόμενου τὰ πολλά, δι' οὗ, καταλλήλως ἀραιουμένου, ῥηντίζονται δις καὶ πολλαῖς αἰ παραστάσεις· δι' αὐτοῦ ἐσχημάτισε τὴν ἰδέαν ὅτι συντηροῦνται ἐπὶ μακρότατα ἔτη αἱ βαφαί, ὡς εἶχον ἀκριβῶς ἐπὶ ἐκάστης εὐρεθείσης στήλης, τοῦ ὑγροῦ ὄντος ἀβλαβοῦς καὶ τῶν παραστάσεων δυναμένων νὰ ῥηντίζονται ἐκάστοτε συχρῶς.

Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἰσχυρῶς διαφωνῶ πρὸς τὸν κ. Ρουσσό-

πουλλον· διότι παρετήρησα ὅτι τὸ ἄνω ὑγρὸν πρῶτον μὲν εὐθὺς ἐξατμίζεται, ἀφ' οὗ ἐπ' ἐλάχιστον χρόνον ἐπιδείξει ζωηρότερας τὰς βαφάς, ἔπειτα δὲ μετὰ πάροδον χρόνου τινὸς συντελεῖ εἰς διάρρηξιν τῶν βαφῶν, συστροφὴν αὐτῶν εἰς ἐσχάρας καὶ ἔστιν ὅτε ἔκπτωσιν ἐν εἴδει κόνεως· εἶναι ἄρα κατ' ἐμὴν γνώμην τὸ μέσον τοῦτο οὐ μόνον ἀλυσιτελές ἀλλὰ καὶ ἄκρως βλαβερόν.

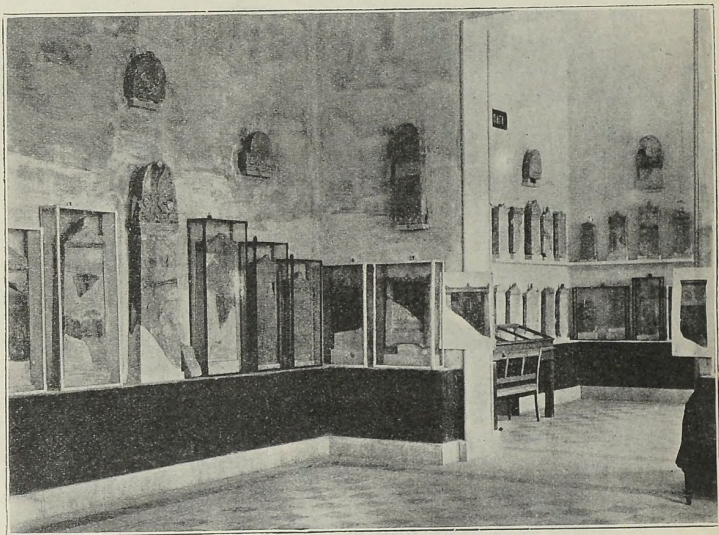
Προέτεινα δὲ τῷ κ. Ψουσοπούλλῳ ὡς ἄριστον μέσον συντηρήσεως τὸ κοινὸν fixatif, ὃ ἀπὸ τοῦ 1907 ἐφαρμόσας, εὖρον, παρακολουθῶν σὺν τῷ χρόνῳ τὴν ἐπὶ τῶν βαφῶν ἐπίδρασιν καὶ τύχην αὐτοῦ, τὸ πάντων ἄριστον· διότι συντελεῖ εἰς ἐπικόλλησιν τῶν βαφῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου καὶ μὴ πτώσιν αὐτῶν, πρὸς τούτοις δὲ καθιστᾷ τὰς βαφὰς οὐχὶ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ζωηράς, ἀλλὰ διαρκῶς.

Ἄλλ' ὁ κ. Ψουσοπούλλος θεωρεῖ μὲν νῦν καλὸν τὸ μέσον τοῦτο, ἀλλὰ χαρακτηρίζει ὡς φαιδρυντικόν· ἐπέτρεψε δὲ τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ εἰς τὰς στήλας, ἐφ' ὧν καὶ ἄλλοτε εἶχε τεθῆ, ἐπὶ δὲ τῶν ὑπολοίπων, αἵτινες εἶναι αἱ πλεῖσται καὶ ἄρισται, ἀφῆκεν εἰς ὑπέθεσιν τὴν τελειωτικὴν πρὸς ἐφαρμογὴν ἀπόφασιν, ἵνα καὶ τὸ πρᾶγμα μελετηθῆ διὰ τῆς παρόδου τοῦ χρόνου καὶ ἄλλοι ἐρωτηθῶσι καὶ γνωματεύσωσι περὶ τούτου, καίτοι ἀμφότερα ἔχουσιν ἤδη τελεσθῆ.

Ἡμεῖς ὅμως νομίζομεν ὅτι τοιαῦται ἀναβολαὶ καὶ συζητήσεις πρὸς οὐδὲν ὑγιᾶς διὰ τὴν συντήρησιν τῶν στηλῶν προτείνονται· ἀφ' οὗ αἱ παραστάσεις αὐτῶν μετὰ τὸν καθαρισμόν διὰ μὲν τοῦ συντηρητικοῦ ὑγροῦ τοῦ κ. Ψουσοπούλλου, καὶ ὁσάκις δὲν βλάπτωνται αἱ βαφαὶ ἐκ διαρρήξεως, παραμένουσιν ἀσθενεῖς καὶ ὠχραί, διὰ δὲ τοῦ ἐμοῦ κοινοῦ fixatif συγκολλῶνται καὶ διατηροῦνται, ἐξ ἄλλου δὲ ἀποδίδουσι διαρκῆ ἄπασαν τὴν δυνατὴν αὐτῶν· ἢν κέκτηνται, ζωηρότητα καὶ ταύτην ἀληθῆ καὶ μὴ διεστραμμένην, προχείρως λογικὸν συμπέρασμα ἐπέρχεται ὅτι τὸ ἐπιστημονικὸν συμφέρον ἀπαιτεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς τελευταίας ταύτης μεθόδου· διότι, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ εἶπομεν, εἶναι πρυσόκιμον νὰ ἀποθάνῃ μετὰξὺ ὁ ἀσθενής, τῶν ἱκτρῶν συζητούντων τὰ μέσα τῆς ἐκυτοῦ θεραπείας· τίς δὲ ἡ ὠφέλεια καὶ τῶν ἀρί-

στων τούτων, εὕρισκομένων μετὰ τὴν πάροδον τοῦ καταλήλου χρόνου;

Τὴν δὲ ἴδουσι τῶν στηλῶν ἐξετέλεσα μετὰ ταῦτα κατ' ἄλλην μέθοδον· ἰδὼν ἐν πρώτοις ὅτι οἱ τοῦχοι τῶν αἰθουσῶν ἐκ

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 26. Ἡ ΒΑ γωνία τῆς Α' αἰθούσης, ὡς εἶχεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1909.

τῆς ἀτμοσφαιρικῆς ἐπηρείας ἢ ἄλλων λόγων ἀπέριπτον τὸ ἑαυτῶν ἐπίχρισμα, ἐξ ὕδατοχρώματος πεποιημένον, τοιαῦτα δ' ἀπορρίμματα ἐπεκάθηντο καὶ ἐπὶ τῶν στηλῶν ἄλλως τε καὶ μετασχηματιζόμενα εἰς κόνιν. Ἔχρινα ἐπάναγκες νὰ χρωματίσω τὴν τε ὀροφὴν καὶ τοὺς τοίχους δι' ἐλαιοβαφῆς, ἐξ ἧς οὐδὲν τῶν ἄνω κακῶν ἐπέρχεται, τῆς πρὸς ταῦτα λίαν ὑπερόγκου

δαπάνης δικαιολογούμενης πληρέστατα διὰ τοσαύτης ὠφελείας τῶν στηλῶν.

Χρῶμα δ' ἐξέλεξα οὐδέτερον, τῆς μὲν ὀροφῆς λευκὸν μετ' ἐλαφρᾶς ἀποχρώσεως τεφροῦ, τῶν δὲ τοίχων ὀφρὸν μολυβδό-

ΑΘΑΝΑΣΑΚΕΙΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΒΟΛΟΥ

Εἰκὼν 27. Ἡ ΒΑ γωνία τῆς Α' αἰθούσης, ὡς νῦν ἔχει.

χρουν, τῶν δὲ διαζωμάτων τὸ αὐτὸ ἀλλὰ σκοτεινότερον· ἐκ τούτων τὸ μὲν πρῶτον ἀποδίδει φῶς, τὰ δὲ λοιπὰ ἐπιτρέπουσι τὴν αὐτοτελεῆ ἐμφάνισιν τῶν στηλῶν καὶ τῶν χρωμάτων αὐτῶν· πάντα τὰ ἄλλα χρώματα, ἅτινα ἐδοκίμασα, οὐδόλως εὐνοοῦσι τὴν καλὴν ἐμφάνισιν τῶν παραστάσεων.

Διὰ τοῦ ἐλαιοχρώματος τούτου ἀποφεύγεται ἡ κόνις, ὁ μέγιστος ἐχθρὸς τῶν στηλῶν· διότι ἔσωθεν μὲν οὐδεμίαν πλέον

σηματίζεται, ἡ δ' ἐξωθεν ὀλίγη ἐπερχομένη ἐνίοτε δύναται νὰ ἀφαιρεθῆ ταχέως, χωρὶς νὰ προστίθεται κατὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἕτερα ἐκ τῶν τοίχων.

Ἡ δὲ προσαρμογὴ τῶν στηλῶν ἐπὶ τῶν τοίχων ἐτελέσθη διὰ περιαιρετῶν κοχλιῶν, δι' ὧν εὐχερῶς δύναται ἐκάστη νὰ ἐξαχθῆ ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς καὶ νὰ μετατεθῆ πρὸς ἀντιγραφὴν, φωτογράφησιν κττ.· κατὰ τὸ προσπίπτον φῶς μετέβαλον τὴν θέσιν στηλῶν τιῶν, ἵνα, εὐνοϊκωτέρων λαμβάνουσαι, κάλλιον φαίνονται αἱ ἔχουσαι ἀρίστης διατηρήσεως παραστάσεις, τῶν λοιπῶν ἰδρυθειῶν εἰς ἣττον εὐνοουμένας ὑπὸ τοῦ φωτὸς θέσεις· οἱ ἀριθμοὶ ὅμως τοῦ Εὐρετηρίου παρέμειναν οἱ αὐτοί.

Πρὸ τῆς οὕτω ἰδρυθείσης στήλης ἐκάστης ἐτέθη ὑαλόφρακτος θήκη στεγανῶς ἐπὶ τοῦ τοίχου ἡρμοσμένη, ἵνα μὴ εἰσέρχηται κόνις· ἡ δὲ ἐρυθρῶν ὑάλων ἢ παραπετασμάτων ἐπικάλυψις ἐκάστης στήλης, ἢν προέτεινάν τινες, ἐν ᾧ οὐδὲν ἀγαθὸν προσφέρει, οὐσα περιττὴ καὶ ὄλως ὑπέρμετρον πρόνοιαν ἐπιδεικνύουσα, ἀπ' οὗ ἐλήφθησαν ἄλλως τὰ κατὰ τῆς κόνεως μέτρα, καθίσταται καὶ βλαβερὰ εἰς τὴν θέαν, ὡς ὄλως ἐμποδιζούσα τὴν διάκρισιν τῶν παραστάσεων· διότι τὸ ἐρυθρὸν χροῖμα εἶναι ὁ μέγιστος ἐχθρὸς τῆς θέας τῶν στηλῶν, τούτου δὲ τιθεμένου οὐδὲν σχεδὸν δύναται τις νὰ διακρίνη.

Ἐπὶ τῶν τοίχων ἐπεγράφαμέν τινὰς ἐπιγραφὰς πρὸς γενικὴν τινὰ κατανόησιν τοῦ εἶδους καὶ τῆς σημασίας τῶν ἐν ἐκάστῃ αἰθούσῃ περιεχομένων ἀρχαίων.

Οὕτως ἀπετελέσθη μόνον ἡ Α' αἰθούσα τελείως, καὶ εὑρον ἄσφκλές ἄσυλον 42 μόνον στήλαι· τῶν λοιπῶν αἰθουσῶν ἢ ὁμοία κατασκευὴ καὶ τῶν πολυαριθμῶν στηλῶν ἢ ὁμοία ἰδρυσις πρέπει νὰ τελεσθῆ τάχιστα, ὡς εἶναι εὐνόητον· πρὸς τοῦτο καθίσταται ἐπ'ἀνάγκης νὰ ἀναγραφῆ ἐν τῷ εἰδικῷ προϋπολογισμῷ τὸ Ἄρχαιολ. Συμβούλιον σημαντικῶν χρηματικῶν ποσόν, τῆς Ἄρχαιολ. Ἐταιρείας προσερχομένης καὶ πάλιν, εἰ δυνατόν, ἐπικούρου, ἵνα τὰ σημαντικώτατα ταῦτα μνημεῖα καταστῶσι προσιτὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις καὶ καλλιτέχναις.

Τὴν διαφορὰν τῆς νέας ταύτης ἰδρύσεως καὶ ἐν γένει διασκευῆς τῆς Α' αἰθούσης ἀπὸ τῆς παλαιοτέρας, τῷ 1909 γενομένης, βλέπει τις ὀπωσδήποτε ἐν τῇ παραβολῇ τῶν εἰκ. 26 καὶ 27.

β') Ἐν Ἰωλκῷ.

Στερέωσις τοῦ μεγάλου θολωτοῦ τάφου Καπακλί
νέα τινὰ εὐρήματα ἐξ αὐτοῦ.

Ὁ γνωστὸς ὑπὸ τοῦ Κουρουνιώτου ἀνασκαφεὶς μέγας θολωτὸς τάφος ἐν Καπακλί ἤρξατο καταρρέων, διαβρωθέντων τῶν τοίχων αὐτοῦ ὑπὸ ὑδάτων· ἐπεβάλλετο λοιπὸν τούτου ἕνεκα ἡ ὑποστήριξις καὶ στερέωσις αὐτοῦ.

Πρὸ τοιαύτης ἐργασίας ἐκαθάρισαμεν τὸ ἔσω αὐτοῦ, ὃν πλήρες ἀκαθάρτων ἀπορομιμμάτων τῶν περίξ κατοίκων, ἔτι δὲ λίθων καὶ χωμάτων καταπεσόντων τοῦ τελευταίου στρώματος τὸν καθαρὸν ἐξετελέσαμεν μετὰ προσοχῆς, ὑποπτεύσαντες, μήπως εὐρεθῶσιν ἀρχαῖα ἀντικείμενα, διαφυγόντα τυχὸν τὴν πρώτην ἔρευαν.

Ὅντως δὲ ἤρξάμεθα εὐρίσκοντες κατ' ἀρχὰς μὲν μικρά τινα χρυσὰ τμήματα κοσμημάτων λεπτῶν, ἔπειτα δὲ πλατέα φύλλα, κομβία καὶ τῶν λεγομένων ταλάντων ἓν, ἅπαντα χρυσᾶ· φέρουσι δὲ πάντα ἔγχρυστα κοσμήματα, πολύποδας, κυτίλους, χρυσαλλίδας κττ. συνήθη κοσμήματα, εἶναι δὲ διάτρητα πρὸς καθήλωσιν ἐπὶ ξύλων ἢ ῥαφῆν ἐπὶ ἐνδυμάτων· εὗρομεν καὶ ὀλίγα ὅσα ἐμφανίζοντα ἔχνη καύσεως, κατωτάτω δὲ παρατηρήσαμεν ὅτι πολλαχοῦ ὑπῆρχον χρώματα κεκαυμένα καὶ πεπηγότα· ὑπὸ τὸ στρώμα τοῦτο ὑπῆρχε τὸ φυσικὸν ἔδαφος καὶ ἀνέβλυσεν ἐνιαχοῦ ὕδωρ, λεγόμενον ἀγίασμα· καὶ οἱ ἐργάται δέ, ὧν τινες ἠσχολήθησαν καὶ εἰς τὴν πρώτην τοῦ τάφου ἀνασκαφήν, λέγουσιν ὅτι συνήντησαν ἄφθονα κεκαυμένα χρώματα· εὗρομεν πρὸς τούτοις καὶ τμήμα λιθίνου ἐργαλείου.

Ἐκ τῶν ἰχνῶν καύσεως δύναται τις νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι ἅπαντες, οἱ εὐρεθέντες ἐν τῷ τάφῳ νεκροὶ ἐκάθησαν ἐπὶ τόπου

ταυτοχρόνως καὶ ὅτι ἄρα θὰ ἦσαν πολεμοῦντα· οὕτως ὁ τάφος θὰ ὠμοίαζε πολὺ τῷ ὑφ' ἡμῶν πέφυκτον ἐν Δρανήστῳ Δολοπίων εὐρεθέντι καὶ ἐρευνηθέντι· ἀλλὰ περὶ τούτου θὰ εἴπωμεν τὰ δέοντα ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν ἐκ τοῦ δευτέρου τούτου τάφου κτερισμάτων, ἔνθα καὶ περὶ τοῦ ζητήματος τῆς καύσεως θὰ διαλάβωμεν.

Μετὰ δὲ τὸν καθαρισμόν ἠνεφίξαμεν τὴν θύραν καὶ τὴν εἴσοδον οὕσαν κεκλεισμένην καθ' ὅλον σχεδὸν τὸ βάθος εἰς ἔκτασιν καὶ καθ' ὅλον τὸ ὕψος διὰ ποταμίων κοινῶν λίθων· παρατηρήσαμεν δὲ μετὰ τοῦτο ὅτι τινὲς τῶν μεγάλων πλακῶν τοῦ οὐδοῦ τῆς εἰσόδου εἶχον διαρραγῆ καὶ ἠπεύλουον πτώσιν.

Πρὸς πρόληψιν αὐτῆς ἦτο ἀναγκαῖα στερέωσις, ἣ ἀψιδωτὴ κατὰ τὰ ἔνδον, ἣ διὰ κατασκευῆς τοίχου ὡς ὑποστηρίγματος τῶν τὰ μάλιστα διερρηγμένων πλακῶν· προετιμήσαμεν τὸ δεύτερον μέσον, διότι ἡ ἀψὶς θὰ μετέβαλεν ὅλους τὴν ἀρχῆθεν ὄψιν τοῦ λίαν σημαντικοῦ τούτου μνημείου, ἐν ᾧ τὸ ὑποστήριγμα θὰ ἦτο μὲν ἀκομψον καὶ θὰ ἠμποδίζεν ὀλίγον τὴν θέαν, ἀλλὰ δὲν θὰ μετέβαλεν οὐδὲως τὰ ἀρχαῖα μέλη, θὰ ἄφινε δὲ καὶ ἀσφαλῆ διόδον ἐκ τοῦ δρόμου πρὸς τὸ ἐσωτερικόν τοῦ τάφου.

Κατόπιν ὑπεστηρίξαμεν τὰ κυρτωθέντα ἐκ τῶν βροχῶν τοιχώματα τῆς θάλου, καί, ἐξιῶσαντες αὐτὴν ἕως ἄνω, κατεσκευάσαμεν ἀνωτάτω καθ' ὅλην τὴν περίμετρον ὑψηλὸν διάζωμα, ἵνα μὴ ῥίπτονται ἀκαθαρσίαι καὶ ἵνα τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν μὴ δύνανται νὰ κλίνωσι καὶ εἰσρέωσι πρὸς τὸν τάφον, ἀλλὰ διολισθάνωσιν ἔξω αὐτοῦ.

Περαιτέρω ἠρευνήσαμεν τὴν ἀρχὴν τοῦ δρόμου, κρημνίσαντες ὑπερκείμενον οἰκίσκον καὶ κτίσαντες αὐτὸν καινουργῆ μακρὰν τοῦ τάφου· φαίνεται δὲ ὁ δρόμος ὡς λίαν βραχὺς, διότι τὰ ἐκατέρωθεν τῆς εἰσόδου ἀναλήμματα αὐτοῦ ἔχουσι λίαν ἀπότομον κλίσιν· ἐπειδὴ ἡ πλήρης ἀποκάλυψις αὐτοῦ ἐκωλύετο ὑπὸ παρεμπιπτόντων τοίχων νεωτέρων καὶ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, δὲν ἀνεσκάψαμεν αὐτόν.

Τὰ συμπληρωθέντα μέλη τοῦ τάφου εἶναι πανταχοῦ εὐδιάκριτα, ὡς ποιηθέντα δι' ἀσβέστου.

Ἡ μεγίστη διάμετρος τῆς θόλου ἔχει μῆκος 9.95 μ., ἡ ἔσω θύρα ἔχει ἀνοιγμα 2.17· οὔτε αὐτὴ οὔτε ἡ ἔξω φέρει παραστάδας· συγκλίνουν δ' οἱ τοῖχοι τῆς εἰσόδου, καθ' ἃ ἐν τῷ τάφῳ Δρανίστας· κατὰ τὸ μέσον ἡ εἴσοδος ἔχει πλάτος 2.27· τὸ μῆκος αὐτῆς εἶναι 6.10 μ..

Ἐκτίσθη δὲ ὁ τάφος ἐν βόθρῳ σχηματισθέντι ἐπὶ γηλόφου· διότι φαίνεται ἡ θέσις ἐνταῦθα ὑψηλοτέρα τοῦ ἐπιπέδου τῆς πέριξ πεδιάδος· ἀλλ' εἶναι πιθανόν ὅτι οἱ παλαιοὶ κτίσται, εὐρόντες ὕδωρ εἰς βάθος μικρότερον τοῦ ἀπαιτουμένου, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀγάγῃσι τὴν θόλον εἰς ὕψος ὑπερβαῖνον ἱκανῶς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τότε ἐδάφους καὶ θὰ ἐπεσώρευσαν χῶμα ἐπ' αὐτῆς· τοῦτο δ' ἐνωρὶς παρασυρθὲν ἐπήνεγκε τὴν πτῶσιν τῆς θόλου πολὺ πρωίμως.

Κατὰ τὴν εἴσοδον οὐδεὶς νεκρὸς τεθαμμένος εὐρέθη· οὐδὲ φαίνεται πιθανόν ὅτι ἐγένετο μετέπειτα χρῆσις τοῦ τάφου τούτου πρὸς ἔνθεσιν νεκρῶν μετὰ τὴν ταφὴν τῶν πρώτων· τούναντιον τὰ πάντα μνηνύουσιν ὅτι ἅπαξ καέντες ἐκεῖ οἱ νεκροὶ καὶ κτερισθέντες μετὰ τὴν ποίησιν τοῦ τάφου, ἐνεκλείσθησαν ἐσαεὶ, βυσθείσης ἀρχῆθεν καὶ τῆς εἰσόδου.

Ἐγγὺς τοῦ τάφου τούτου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰω. Βούλγαρη λέγουσιν οἱ κάτοικοι ὅτι, ἀνοιγομένου βόθρου, εὐρέθησαν μεγάλαι πλάκες ὅμοιαι ταῖς στεγαζούσαις τὴν εἴσοδον· ἐπειδὴ δ' αὐταὶ δὲν εἶναι αὐτοφυεῖς, τοῦ τόπου τούτου ἔχοντος ἔδαφος μικρῶν λιθαρίων καὶ ἄμμου, ἐκ προσχώσεων χειμάρρων σχηματισμένον, ἀλλ' ἐκομίσθησαν μακρόθεν, δύναται τις νὰ ὑποπτεύσῃ ὅτι καὶ ἄλλος ὅμοιος τάφος ὑπάρχει ἐγγύς.

Τοῦτο εἶναι βεβλῶως πιθανόν· διότι οἱ Μινύαι τῆς Ἰωλκοῦ φημίζονται ὡς πλούσιοι καὶ ἐπὶ μακρὸν οἰκοῦντες εὐδαίμονα πόλιν, ὡς ἐγράψαμεν ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1909, συναγαγόντες τὰ χωρία τῶν ἀρχαίων συγγραφέων· θὰ ἔθαψαν λοιπὸν ἐν θολωτοῖς τάφοις ἐν τε τῇ ἀκροπόλει, τῷ νῦν Κάστρῳ, οἱ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνες, καὶ ἐν τῇ κάτω πόλει οἱ πλούσιοι

κάτοικοι, ἢ καὶ οἱ βασιλεῖς, ἐξαντληθέντος τοῦ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως χώρου· μετὰ μακρὰ ἐννοεῖται ἔτη, μὴ εὐρίσκοντες χώρον κατάλληλον ἐνταῦθα, διηυθύνθησαν περαιτέρω εἰς τὸν νεολιθικὸν λόφον Διμηνίου καὶ εἰς τὰ παρ' αὐτὸν εὐάρμοστα κρᾶσπεδα τοῦ ὄρους· ἐκεῖ δ' ὡς γνωστὸν εὐρέθησαν κατὰ τύχην δύο θολωτοὶ μεγάλοι τάφοι, καὶ ἄλλοι δύνανται νὰ εὐρεθῶσιν, ἐρευνημένου ἐπιμελέστερον τοῦ τόπου.

γ') Ἐγνωστος πολίχνη μεταξὺ Ἀμφανῶν καὶ Πυράσου ἀρχαῖοι τάφοι κατ' αὐτήν.

Διαταχθεὶς νὰ ἐπιβλέψω ἀνασκαφὰς ἰδιωτικὰς, δαπάναις τοῦ ἐν Βόλῳ κ. Ἀλ. Σαμαροῦ τελουμένης τῇ νομίμῳ ἀδείᾳ, μετέβην πολλάκις εἰς θέσιν τινὰ παραθαλάσσιον, κειμένην εἰς ἀπόστασιν ἐνὸς τετάρτου ὥρας Βορείως τοῦ Κανιήραγα, μικροῦ συνοικισμοῦ, εὐρισκομένου κατὰ τὸ μέσον που τῆς ἐκ Βόλου εἰς Ἀλμυρὸν ἀμαξιτοῦ.

Ἡ θέσις αὕτη καλεῖται Παλιαλκὲς (=παλαιὰ Ἀλυκαὶ) καὶ κεῖται ἐντὸς δάσους ἀγρίων ἐλαῖῶν κατὰ τινὰ ὠραίαν βραχῶδη χερσόνησον τοῦ ἐκεῖ Παγασιτικοῦ· δύο μικροὶ βουνοὶ αὐτῆς ἔχουσι τειχισθῆ διὰ τείχους, ἐλάχιστα ἐνικχοῦ διακρινόμενου, τῆς τειχοδομίας ἐχούσης ῥυθμὸν τῆς Ε' ἢ Δ' π. Χρ. ἐκατονταετηρίδος· τῆς αὐτῆς περιόδου θραύσματα ἀγγείων εὕρομεν πολλαχοῦ ἐνταῦθα διεσπαρμένα.

Ὅτι ὁμοῦς ὁ τόπος κατφωκῆθη καὶ κατὰ τὴν γεωμετρικὴν καὶ τὴν νεολιθικὴν περίοδον, ἀπέδειξαν εὐρεθέντα τμήματα ἀγγείων, πίθων, λιθίνων καὶ ὀστέων ἐργαλείων κττ. ἔτι δὲ ἐγγύτατα τῆς θαλάσσης ὑπάρχουσι τοιχάρια πηλοκτίστων οἰκημάτων ποικίλων χρόνων· ἐν ἐνὶ τούτων λέγεται ὅτι πρό τινων ἐτῶν εὐρέθη ὑπὸ τινος ποιμένου χαλκοῦν ἀγαλμάτιον ὕψους 0.30μ., ἐντὸς ἀγγείου θεθειμένον.

Ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ βαθύτερον εἰς τὴν θάλασσαν εἰσπερχομένου βουνοῦ ὑπάρχουσι λαξεύσεις καὶ τάφοι λαξευτοὶ ἐντὸς τοῦ βράχου, ἕτεροι δ' ἐν πωρίναις σαρκοφάγοις ἀπλαῖς

μετὰ πωμάτων πάντες ἔχουσιν ἤδη ἀνοιχθῆ πρό πολλῶν ἐτῶν.

Περὰ δὲ τὰ Νότια κράσπεδα τοῦ βουνοῦ τούτου ἔξω τοῦ τείχους ὑφῄθαι τύμβος φορητοῦ χόματος· ἀνασκάψαντες αὐτὸν εὗρομεν ἐντὸς κτίσματα τινα λίθινα καὶ ἐξ ὀπτοπλίνθων, πληθὸς σκωριῶν ἐκ καύσεως παλαιᾶς, πολλὰ τμήματα ἀγγείων, ἔτι δὲ τινα πηλίνων ἀγαλματίων καὶ χαλκῆν πόρπην γεωμετρικῶν πιθανῶς χρόνων· ἐκ τούτων φαίνεται ὅτι ὑπῆρχεν ἐνταῦθα κεραμοπλαστική τις κάμινος λίαν παλαιά.

ὑπὸ τὴν κάμινον εὗρομεν μεγάλους λίθους πλακοειδεῖς πρὸς ἐπικάλυψιν ἴσως σπουδαίου τάφου· ἀλλ' ἡ ἐργασία δὲν ἦτο δυνατόν νὰ χωρήσῃ βαθύτερον, ἀναβλυσάντων ἀφθόνων θαλασσιῶν ὑδάτων· οὕτω δ' ἐγκατελείφθη ἐνταῦθα ἡ ἀνασκαφή.

Τὸ ὄνομα τοῦ πολισματος τούτου, ὑπάρχοντος βεβαίως κατὰ τὴν Ε' καὶ Δ' π. Χρ. ἑκατονταετηρίδα, εἶναι ζήτημα ἂν περισσώθῃ που ἐν τῇ ἀρχαίᾳ παραδύσει τῶν συγγραφέων· διότι κατὰ τὸ τμήμα τοῦτο τοῦ Παγασιτικοῦ ἀναφέρονται ἐπὶ θαλάσση πόλεις Πύρασος, Ἀμφραναί, Παγασαί· τοῦτο, κείμενον μεταξὺ τῶν δύο πρώτων, θὰ κατωνομάζετο, ἂν εἶχε τινα σημασίαν.

Πάντως ὅμως νομίζομεν ὅτι καὶ τοῦτο θὰ ἐποιήθη ὑπὸ τῶν Φεραιῶν, ὡς μικρόν τι ἐπίνειον· διότι καὶ ἡ διὰ τῶν ὁρέων ἐντεῦθεν εἰς Φεράς ὁδὸς δὲν εἶναι μακρὰ καὶ ἀπρητεῖτο ἡ ὑπαρξίς ἐπινείου πρὸς ἐπίβλεψιν τῶν ἐνταῦθα πολλῶν ὀρμίσκων.

δ') Νεολιθικὸς συνοικισμὸς παρὰ τὸ Σακαλὰρ τῆς Δαρίσης.

Ὁμοίως ἐπεβλέψαμεν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἰδιωτικὰς ἀνασκαφάς, τῇ νομίμῳ ἀδείᾳ γενομένας ὑπὸ τῶν κ. κ. Σεφικ-μπέη Μπετρεδὶν καὶ Ν. Τσιμοπούλλου.

Αὗται ἐτελέσθησαν ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου, κειμένου ἐν δεξιᾷ τῷ ἀφίνοντι τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου Κιλελέρ καὶ διευθυνομένῃ πρὸς τὴν Λάρισαν· ἡ θέσις καλεῖται Ἀσημόχωμα ἕνεκα τῆς λευκότητος τοῦ ἐδάφους.

Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἡ ἰδέα ὅτι ἐκρύπτετο εἰς τὰ βάθη τοῦ ὕψηλοῦ τούτου καὶ ἐμφανῶς ἐκ φορητῶν χωμάτων σχηματισθέντος λόφου τάφος καμαρωτός, σημαντικώτερος τοῦ γνωστοῦ ἐν Πιλάφ-Τεπέ καὶ ἄλλων ὁμοίων, ὡς ἠδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ἐκ τοῦ μεγέθους τοῦ τύμβου.

Ἄλλ' ἐνωρὶς ἔδειξαν αἱ ἐργασίαι ὅτι δὲν ὑπῆρχε τοιοῦτόν τι, ἀλλ' ἀκρόπολις μεγάλου νεολιθικοῦ συνοικισμοῦ, ἐκτεινόμενον ἐν εἴδει κάτω πόλεως καὶ περὶ τὸν λόφον τοῦτον· ἀλλ' οἱ αἰτησάμενοι ἐπέμειναν, καὶ ἤγαγον κατὰ τὸ μέσον τοῦ λόφου μεγάλην τάφρον, διήκουσαν εἰς βάθος 14μ., μεθ' ὃ εὐρέθη που τὸ φυσικὸν ἔδαφος.

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν αὐτὴν εὐρέθησαν τὰ συνήθη ἀντικείμενα τῶν νεολιθικῶν συνοικισμῶν, ἐν οἷς ἀγγεῖά τινα μεγάλα ἀξιόλογα καὶ τμήματα ἐτέρων μετὰ ποικίλων κοσμημάτων τῶν γνωστῶν παρὰ Τσουντζα καὶ Wace-Thomson ῥυθμῶν· εὐρέθησαν καὶ λίθινα, ὅστέϊνα κ.τ.τ. ἐργαλεῖα καὶ ἀξιολογώτατον μακράρινον ἀγαλμάτιον ἐν εἴδει σταυροῦ, φέρον δι' ἐρυθρῶν βαφῶν γραπτὰς τὰς λεπτομερείας τοῦ προσώπου καὶ τῶν ἐνδυμάτων.

Πάντα ταῦτα ἐκομίσθησαν εἰς τὸ Μουσεῖον Βόλου.

B') ΑΙ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΘΕΙΣΑΙ ΧΩΡΑΙ.

ΑΝΩ, ΕΣΤΙΑΙΩΤΙΣ· ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ.

Τῇ 18ῃ Σεπτεμβρίου κηρυχθείσης τῆς ἐπιστρατεύσεως μετέσχον, ὡς ὦν ἑφεδρὸς ἀνθυπολοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ, τῆς ἐκστρατείας καὶ πασῶν τῶν μαχῶν τῆς 5ῆς Μεραρχίας, σχηματισθείσης ἐν Φεραῖς καὶ Φαρσάλω· ἐκκινήσαντες τῇ 1ῃ Ὀκτωβρίου ἐκ τῆς πρώτης θέσεως ἡμῶν καὶ λαβόντες τὸ μεσονύκτιον τῆς 4ῆς ἰδίου διαταγὴν, εἰσήλθομεν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Τουρκίας τέως κατεχόμενον Ἑλληνικὸν ἔδαφος δι' Ἀλῆρακκα παρὰ τὸν ἀρχαῖον Ἄτραγα, διαβάντες τὸν Πηνειόν.

Κατὰ τὴν ἐστρατείαν ταύτην παρετήρησα θέσεις ἀρχαίων πόλεων καί, ὅπου καθίστατο δυνατόν καὶ δὲν παρημποδιζέτο ἡ στρατιωτικὴ μου ὑπηρεσίᾳ, συνέλεξα πληροφορίας τινας περὶ αὐτῶν καὶ ἀρχαίων ἐν γένει ἀντικειμένων, ἀξίας ἀναγραφῆς, ἵνα πῶς χρησιμεύσωσιν εἰς μελλούσας ἐρεύναι.

α') Ἀρχαῖαι πόλεις καὶ μνημεῖα κατὰ τὴν ἄνω Ἐσθιαιώτιδα· δημόδη ἄσματα καὶ παραδόσεις.

Ἐν πρώτοις ὑπὲρ τὸ χωρίον Δαμάσι ὑφούται ἱκανῶς μέγας καὶ ἀπότομος λόφος, ἐνθα ἡ ἀκρόπολις τῶν ἀρχαίων Μυλῶν¹⁾· ἐκεῖ ὑπάρχουσι δύο ἐκκλησίδια τοῦ Ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ Ἁγίου Θεοδώρου, ἐν οἷς λέγεται ὅτι ἔχουσιν ἐντειχισθῆ ἀρχαῖοι ἐπιγεγραμμένοι λίθοι· ἕτεροι ἐπιγραφὰ ἐπληροφόρου ἡμᾶς ὅτι ὑπῆρχον οὐ μακρὰν μὲν τις ἐν τῷ χωρίῳ Δαμασοῦλλι οἰκία τοῦ μουχτάρη, ἕτερα ἐν τῇ ἐπιστασίᾳ τοῦ Μαλικ μπέη ἐν Δαμασίῳ καὶ τρίτη ἐν τινι κλιβάνῳ τοῦ αὐτοῦ χωρίου· ἐλέγγοτο ὅτι καὶ ἀγαλμὰ τι ὑπῆρχεν ἔσω τῆς θύρας τῆς οἰκίας μπέη τινός, καὶ ἐν τῷ νάρθηκι τῆς ἐκκλησίας κεκρυμμένη μεγάλη ἐπιγεγραμμένη πλάξ, ἣν μόνον οἱ ἱερεῖς ἐγίνωσκον.

Λέγουσι δὲ οἱ ἐπιχώριοι ὅτι εὐθὺς μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Ἁγ. Κωνσταντῖνος, μὴ θέλων νὰ μὲνη περαιτέρω ἐκεῖ, ἤλθεν εἰς Δαμάσιον καὶ ἐζήτησε φιλοξενίαν παρὰ τῶν Ἁγ. Θεοδώρων λέγων ὅτι «ὁ βάρβαρος ἐπῆρε τὴν χώρα μου»· οἱ δὲ ἔδωκαν αὐτῷ καὶ οὕτως ἐκτίσθη ἡ ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ἐκκλησία.

Τελεῖται δ' ἐκεῖ πανήγυρις καθ' ἕκαστον ἔτος, καθ' ἣν παρὰ τὰς ἄνω ἐκκλησίας χορεύεται ἰδιάζων τις χορός, ἡ λεγομένη Σουλτάνα· ἄδονται δὲ ἄλλα τε σημαντικὰ καὶ ἰδιάζοντα καὶ τὸ ἄσμα τοῦ Πλιάσκα, ὃν ὄντα ἀρματωλῶν τοῦ Ὀλύμπου

¹⁾ Κατὰ τὰς διορθώσεις τοῦ παρόντος, ἀναγνοὺς τὸ κάτω μνημονεύομενον ψήφισμα ἐκ Δαμασοῦλλι, συμπεραίνω ὅτι ἐνταῦθα ἐκείντο οὐχὶ αἱ Μύλαι, ἀλλ' ἡ Μητρόπολις τῆς ἄνω Θεσσαλίας· τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀπέστειλα πρὸς τύπωσιν ἐν τῇ Revue Epigraphique ὑπ' ἀριθ. 300.

συνέλαθον οἱ Τοῦρκοι, καὶ μεταγαγόντες εἰς Τύρναθον καὶ ἀποκόψαντες τοὺς ἄκρους πόδας αὐτοῦ, ἀπέριψαν ζῶντα παρά τινα ἐκεῖ κρήνην, ἔνθα ὑπῆρχε καὶ πλάτανος· ἔχει δὲ τὸ ἄσμα ὡς ἐξῆς:

Κεῖται' ὁ Πλιάτσος κεῖταιται 'ς τὸν πλάτανο 'ς τὴ βρύσι
 μὲ τὰ ποδάρια 'ς τὸ νερὸ πάλι νερὸ γυρεύει
 μὲ ταῖ πουλλιὰ κουβέντιαζε κὶ μὲ τὰ χιλιδόνια:
 —τάϊχα πουλλιὰ μ' θὰ γιάνω γώ, τάχα θέλω νὰ γιάσω;
 —Πλιάτσκά μ' σὰ θέλης γιάτρεμα, σὰ θέλης γιὰ νὰ γιάνης
 ἔβγα ψηλά 'ς τὸν Ἑλυμπο ψηλά 'ς τ' Ἀργυροπούλλια,
 π' ὀκεῖ 'ναι οἱ κλέφτες οἱ πολλοὶ τὰ δώδεκα πορτάτα
 π' ἐκεῖ μοιράζουσι τὸ λουφέ, μοιράζν τὰ βιλαέτια
 Πλιάτσος παίρνει τὸν Τύρναβο, Ζήντρος τὴν Ἀλασσόνα,
 κὶ ταῖ μικρὰ Λαζόπουλλα παίρουνον τὴν Κατερίνη.

Ἄριστον οἰωνὸν ἐθεωρήσαμεν τὸ ἄσμα τοῦτο, προμαντεύοντες φόνον μὲν ἀνδρῶν πολὺν καὶ κόπον τῶν συμμαχητῶν, ἀλλ' ἐπιτυχίαν τελικὴν καὶ διανομὴν μεγάλων ἀπελευθερομένων τέλος Ἑλληνικῶν ἐκτάσεων γῆς.

Περικιτέρω μεταξὺ τῶν χωρίων *Βλαχογιάννη* καὶ *Μολόγουστας* (ἐν τῷ πρώτῳ λέγονται ὑπάρχοντα ἀρχαῖα ἐν τῇ οἰκίᾳ *Ματουσίου Ζήση Ματουσίου* καὶ κίων μέγας ἐπιγεγραμμένους) συναντῶμεν παρά μὲν τὴν ὁδὸν ἑννέα μικροὺς τύμβους, ἐφ' ὧν τινῶν ἔχουσι γίνεαι σκαφικαὶ ἀπόπειραι ὑπὸ τυμβωρύχων, πικρατηροῦμεν δ' ἀριστερὰ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ ὑψηλὰ ἐπὶ ὠραιότητος θέσεως ὑψομένην ἀρχαίαν ἀκρόπολιν λίαν ὄχυράν, ἐφ' ἧς ὑπολογίζομεν ὑπαρξίν σπουδαίων ἀρχαιοτήτων, ὡς ἐν Γόννοις· διότι καὶ τὰ χωρία πρὸς ἀποφορὰν λίθων ἀρχαίων ἐκείθεν κεῖνται μακράν, καὶ ἀκτιοκητος ἀπὸ αἰῶνων φαίνεται ὡς ὁ τόπος ἐκεῖνος, καὶ αἱ ἐγγυτάτω τῶν νῦν χωρίων θέσεις παρέχουσιν ἀφθότους λίθους κοινούς πρὸς πᾶσαν χρῆσιν· θὰ ἔμειναν ἄρα ἀσύλητα τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖ ἐπάνω αὐταὶ δὲ θὰ εἶναι κὶ *Μύλαι*.

Φθάσντες δὲ εἰς Ἀμοῦρι, βλέπομεν δεξιὰ παρά τὸ *Λο-*

μένικον τὴν ἐπὶ κλιτύς τοῦ ὄρους ἀκρόπολιν καὶ πόλιν τῶν ἀρχαίων *Χυρετιῶν*, ἔνθα μανθάνομεν ὅτι πολυάριθμα ἀρχαῖα ὑπάρχουσιν ἐν τῷ ἐμφανεῖ τετειχισμένα ἐπὶ μεγάλου μοναστηρίου τοῦ Ἁγ. Γεωργίου· διελθόντες δὲ τὸ Περιστόρι, καταλήγομεν περὶ τὸ δειλινὸν εἰς *Παλαιόκαστρον* Σικυᾶς καὶ διανυκτερούμεν ἐν τῇ ἐπιστάσι, κειμένη ὀλίγον ὑπὸ τὸ τεῖχος τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἀκροπόλεως, λίαν ὄχυρᾶς οὔσης καὶ ἐκ τοῦ ὕψους αὐτῆς καὶ τοῦ βραχέως ἐδάφους καὶ μάλιστα ἐκ τῆς διόδου ἐκατέρωθεν τοῦ Σαρανταπόρου καὶ ἄλλου ποταμοῦ συμβάλλοντος αὐτῷ· περὶ ὑπάρξεως ἀρχαίων λέγουσιν οἱ κάτοικοι ὅτι εἶδον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Νικολάου πλάκα μετ' ἐπιγραφῆς «*Δάρδανον τὰ τέκνα, οἱ κληρονόμοι κατὰ διαθήκην*» καὶ ὅτι ἐν τῷ νόρθηκι εἶναι κατακεχωμένη ἐτέρα «*Καλλίστρατος κτλ.*», εἰς δὲ τὴν γωνίαν τοῦ σχολείου ἐλέγετο ὅτι ὑπῆρχε μαρμαρίνη κεφαλή· ἐνταῦθα θὰ εἶναι ἡ *Μονδαία*.

Ἐντεῦθεν διερχόμεθα τὸν Τιταρήσιον πλέον ἢ τριακοντάκις ἕνεκα τῶν συστροφῶν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους καὶ κατανοοῦμεν ὅτι ἡ νῦν ὀνομασία αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ τοῦ σημείου μάλιστα τούτου, ὡς ἔχοντος τοῦ ποταμοῦ ἐνταῦθα σαράντα (= πολυπληθεῖς) πόρους, ἦτοι διόδους διὰ μέσου τῶν ὑδάτων.

Ἡ ἀπὸ *Κεφαλοβρύσου* διὰ τῶν *Καμβουνίων* ἐπίπονος πορεία ἡμῶν διὰ *Βαλκνίδας*, *Κρανιας*, *Λουτροῦ* μέχρι *Λαζαράδων* οὐδὲν παρέσχεν ἀρχαιολογικὸν εὕρημα, τῶν μερῶν ὄντων δυσβάτων, ἀποτόμων καὶ δασιῶν· μόνον τὰ περὶ τὴν *Βαλανίδα* φαίνονται ἡπιώτερα καὶ ἴσως ἐν τῇ ἀρχαιότητι κατοικηθέντα· ἀλλ' ἡ ὑπαρξίς ἐν τοῖς περὶ *Κάστρου* δὲν βεβαιούται ὑπὸ τῶν χωρικῶν, οὗς ἐλάχιστα ἐξ ἄλλου ἠδυνήθημεν νὰ ἐρωτήσωμεν ἐπισπευδομένης τῆς πορείας.

β') *Ἀρχαῖα ἀντικείμενα καὶ θέσεις πόλεων ἐν Ἐλιμειώτιδι, Ἐορδαίᾳ καὶ Δυγησιτίδι τῆς Μακεδονίας.*

Μεταξὺ *Λαζαράδων* καὶ τῆς *Λοζανῆς* παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα

φαίνεται ὅτι ὑπάρχει πού ἀρχαία πόλις, διότι τινὲς τῶν τραυματιοφορέων, μετενεγκόντες εἰς Δοζανὴν τραυματίας καὶ ἐρωτήσαντες περὶ ἀρχαίων, ἔμαθον ὅτι ὑπάρχει ἓν τι ἐκκλησία ἀνάγλυφος πλᾶξ φέρουσα καὶ ἐπιγραφὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικήν. Ἐπειδὴ καὶ ἐν τῷ παρακειμένῳ χωρίῳ Τουρνίκι λέγονται ὑπάρχοντες πολλοὶ ἐπιγεγραμμένοι λίθοι, ὑποθέτομεν ὅτι ἐκεῖ πού εἶναι ἡ ἀρχαία πόλις.

Τῇ 13ῃ Ὀκτωβρίου περὶ τὴν μεσημβρίαν διαβαίνομεν τὸν Ἀλιάκμονα διὰ προχείρους ποιηθείσης γεφύρας, ἀφίνοντες ἀριστερὰ ἐπὶ ὑψηλῶν καὶ δασωδῶν βράχων ὑψουμένην τὴν μεγάλην μονὴν τῆς Ζάμπουρδας, ἔνθα, ὡς ἐμάθομεν κατόπιν ἐν Κοζάνῃ, ὑπάρχει σημαντικὴ Βιβλιοθήκη· διὰ δὲ τῶν κλιτύων τοῦ ὄρους κατὰ τὸ πολὺ τῆς νυκτὸς ὑπὸ λαμπροτάτην σελήνην πορευόμενοι λίαν ἐπιπόνως διὰ Δογγᾶ, κατερχόμεθα τέλος εἰς ἡπιοὺν ἔδαφος παρὰ τὴν Κάλιανην καὶ Καισαρείαν.

Ἐνταῦθα διακρίνονται ἐμφανῶς ἐκτεταμένα εἰρεῖπια ἀρχαίας πόλεως, ὑπάρχουσι δὲ καὶ τὰ ἐξῆς ἀρχαῖα, ὡς εἶπον ἡμῖν:

1) Ἐν τῷ μετοχίῳ τῆς μονῆς Ζάμπουρδας ἀνάγλυφον Πλούτωνος καὶ Κερβέρου· ὁ ἔφορος Παππαδάκης, περιηγηθεὶς μετέπειτα τὰς θέσεις ταύτας, εἶπεν ἡμῖν ὅτι τὸ ἀνάγλυφον τοῦτο (ἢ ἕτερον;) εὔρηται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Ἁγ. Ἀθανασίου.

2) Ἐπὶ τοῦ δαπέδου τῆς ἐκκλησίας Προδρομοῦ, ἐπὶ λόφου κειμένης, ὑπάρχει ἐπίγραμμα, ἔνθα ἀναφέρεται τις Δήμηρχος ὁ Παππαδάκης ὅμως λέγει ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ γνωστὸν τῆς Ἀδίστας. Ἐπὶ δὲ τῆς ἀγίας τραπέζης τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας (ἢ τῆς πρὸ τοῦ χωρίου Καισαρείας;) μακρὰ ἐπιγραφὴ καὶ ἔξω ἐπὶ τῆς Βορείου πλευρᾶς ἐντετειχισμένος ἀνδριάς.

3) Ἡ κεντρικὴ ἐκκλησία Κάλιανης θεωρεῖται ὅτι εἶναι ἐκτισμένη ἐπὶ εἰρεῖπιῶν ἀρχαίου ναοῦ.

4) Ἐν θέσει Ῥάχι ΒΑ Κάλιανης λέγονται εὐρισκόμενα ἄφθονα βέλη.

5) Νοτίως δὲ αὐτῆς ἐν θέσει Πολεμιστρα διακρίνονται κίονες ἠύλακωμένοι παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα.

6) Δυτικῶς τοῦ αὐτοῦ χωρίου ἐν θέσει καλουμένην Χτίει

λέγεται ὑπάρχον σημαντικὸν Κάστρον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων.

7) Βορείως δὲ αὐτοῦ πρὸς τὴν Κερασιᾶν ὑπάρχει σπουδαῖον ἀρχαῖον οἰκοδόμημα.

8) Ἔχουσιν ἀρχαῖα ἐν Κάλιανῃ κατὰ τε ἡμετέρας πληροφορίας καὶ τοῦ Παππαδάκη οἱ ἐξῆς: ὁ Χρῆστος Φίτσιος· ὁ Ἀργύρ. Δεδίνος ἀγαλμα νύμφης μαρμαρίνης· ὁ Πέτ. Ῥάκος νόμισμα ἄριστον· ὁ Χαρίσιος Παππαγιάννης ἀνάγλυφον· ὁ Ἀργύρ. Στάκας πηλῖνας ἀκροκεράμους ἐν μορφῇ ἀγαλμάτων καὶ μαρμάρινον ἀγαλμα γυναικός· ὁ Κύρ Γρηγόρης σφραγίδα χαλκῆν μετ' ἐπιγραφῆς ΑΣΚΛΗΠΙΑΔΗΣ· ὁ Ζουλι-μιτέης ἀγαλμα μαρμαρίνον κατακεχωμένον· ἱερεὺς τις πλάκα μετὰ μακρᾶς ἐπιγραφῆς, ἣν ἐπώλησε, καὶ ἥτις λέγεται ὅτι μετοκομίσθη εἰς Λουῆρον (3).

9) ΒΑ Κερασιᾶς πρὸς τὸ χωρίον *Μυλοτινή* λέγεται ὅτι ἐντὸς τοῦ δάσους ἀνεκαλύφθησαν πολλοὶ τάφοι μαρμαροστεγεῖς.

10) Ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς ἐκκλησίας Καισαρειᾶς λέγονται ὑπάρχουσαι δύο κεφαλῆι μαρμαρίνων ἀναγλύφων.

Προχωρήσαντες εἰς τὴν Κοζάνην ἐμάθομεν καὶ τὰ ἐξῆς: ὅτι ΝΔ αὐτῆς μεταξὺ τοῦ χωρίου *Βελίσσι* καὶ τοῦ ὄρους *Ζυγόσι* ὑπάρχει θέσις *Κασιράκι*, ἧς ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἔχει κτισθῆ ἀρχαῖον οἰκοδόμημα· ΝΔ τῆς Κοζάνης ἐν θέσει *Νόχιος* ὑπάρχει βωμός τις ἀρχαῖος ἐντὸς τῶν ἀμπελώνων· Α αὐτῆς ἐπὶ τῆς εἰς Βέροϊαν ὁδοῦ εἰς δίωρον ἀπόστασιν τάφοι ἀρχαῖοι· δεξιὰ δὲ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους *Σκοπὸς* ἢ *Γκιόζ-Τεπέ* καὶ παρὰ τὸ χωρίον *Δρέπανον* λέγεται ὑπάρχον ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν φρούριον καὶ μαρμαρίνη θύρα μετὰ ῥόπτρου· αὕτη θὰ προέρχεται βεβαίως ἐκ τινος σπουδαίου καμαρωτοῦ τάφου.

Ἐντεῦθεν ὑπὸ παγερὸν Βορρᾶν ἐβαδίσαμεν πρὸς τὰ *Καϊλάρια* εἰς τριῶν περίπου ὥρῶν ἀπόστασιν, ἧτοι κατὰ τὸ μέσον που τῆς ἐκ Κοζάνης εἰς ταῦτα ὁδοῦ, ἐμάθομεν ὅτι παρὰ τὸ χωρίον *Ἐρτομουσλί* ὑπάρχει φρούριον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων, περαιτέρω δὲ μεταξὺ *Καϊλαρίων* καὶ *Ἐμπορίου* παρὰ τὸ χωρίον *Ντέμπερη* ὅτι ὑπάρχει ἕτερον ὅμοιον.

Μετὰ δὲ τὴν μάχην τοῦ Ἀλμπάνκιου προχωρήσαντες εἰς Σόροβιτς καὶ διὰ Κιρλί-Δερβὲν εἰς Μπάνιτσαν καὶ τὴν ἀρχαίαν Λυγκησιδίαν δὲν ἠδυνήθημεν ἕνεκα τῆς τότε μεγάλης ὀξύτητος τῶν Στρατιωτικῶν ἐπιχειρήσεων οὔτε νὰ ἴδωμέν τι ἀρχαῖον οὔτε νὰ μάθωμεν· ἐπίσης μετὰ ταῦτα ἐκ νέου πορευθέντες τὴν αὐτὴν ὁδὸν μετὰ τὴν μάχην τοῦ Κομάνου μέχρι Φλωρίνης ὑπὸ δριμύν χειμῶνα· θέσεις τινὲς φαίνονται εὐθετοὶ δι' ἀρχαίας πόλεις.

Ἐπανακάμψαντες εἰς Κοζάνην μετὰ τὴν τροπὴν τοῦ ἐναντίου στρατεύματος καὶ σχόντες ἡσυχίαν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας, μετέβημεν περὶ τὰ τέλη Νοεμβρίου διαταγῇ τοῦ τότε μεράρχου ἡμῶν κ. Σ. Γεννάδη εἰς τινὰ χωρία, κείμενα κατὰ τὸ μέσον που τῆς ἐκ Κοζάνης εἰς Βέροικιν ὁδοῦ, ἔνθα ἐλέγοντο ὑπάρχοντα ἀρχαῖα· τῆς ἐκδρομῆς ταύτης, γενομένης μετὰ 36 εὐζώνων τοῦ φυλακείου μου, μετέσχεν ἡ πολυμαθεστάτη Κυρία Lovatelli καὶ ὁ ἱερεὺς τῆς Μερραρχίας ἡμῶν Πάτερ-Καλλιμάχος, δεινὸς ἐρευνητὴς τῶν χριστιανικῶν ἀρχαιοτήτων.

Ἀφέντες τὴν ἀμαξικὸν καὶ διευθυνόμενοι ΒΑ πρὸς τὸ χωρίον Τοπιταῶρ συνηντήσαμεν ἐπὶ τελματώδους ἐδάφους δύο μεγάλους λόφους, ἐν οἷς ἐβεβαιώσαμεν ὑπαρξίν νεολιθικῶν συνοικισμῶν, ὁμοιοτάτων τοῖς ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ τε τὰ θραύσματα τῶν ἀγγείων καὶ τὰ λίθινα καὶ ὀστεῖνα ἐργαλεῖα καὶ κατὰ τὰ τοιχάρια τῶν οἰκημάτων· ἐν τῷ τζαμίῳ καὶ τῇ κρήνῃ τοῦ χωρίου ὑπάρχουσι τινὰ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ὀγκώδη μεγάλου ναοῦ Ἑλληνικῶν χρόνων.

Ταῦτα λέγεται ὅτι ἐκομίσθησαν ἐκ τοῦ παρακειμένου χωρίου Μοραλί· μεταβάντες εἰς αὐτό, εὑρομεν ἐν μὲν τῷ χωρίῳ ἀφθονώτερα ὅμοια ἀρχαῖα καὶ τινὰ ἀβαφῆ ἀγγεῖα ἐκ τάφων, ὑπὲρ αὐτὸ δ' ἐγγὺς ἀφθονα εἰρείπια ἀρχαίου ναοῦ, τοῦ Ἡρακλέους πιθανῶς· διότι ἐνετύθην ἐκόμισέ τις χωρικός εἰς Κοζάνην ἀνάγλυφον παριστῶν τὸν ἥρωα κατὰ τὸν γνωστὸν τύπον Farnese καὶ φέρον τρίστιχον ἐπιγραφὴν, ἧς ἐμφανέστερον διεκρίνετο ἡ ἀνάθεσις ΗΡΑΚΛΕΙ ΚΥΝΑΓΙΔΑΙ ΕΥΧΗΝ Ἡρακλεῖ Κυναγίδα εὐχήν· οἱ χρόνοι αὐτῆς κενταὶ περὶ τὸ 300 π. Χρ..

Ἐπίσης ἐντεῦθεν ἐκομίσασμεν εἰς Κοζάνην ἀπλὴν πλάκα, ἐφ' ἧς ὑπάρχει ἡ ἐξῆς περίπου ἀμελῶς κεχαραγμένη ἐπιγραφή: ἔτους η' ἀπὸ (;) | Σεβαστοῦ Καίσαρος. . . | Ἑρακλεῖ Ἑδο-|νῆ Ἀμύντου | ἐλευθερωθεῖ|σα εὐχαριστήριον τὰ τρία τελευταῖα γράμματα τοῦ στίχ. 1 καὶ τινὰ συμπιλήματα ἐν τέλει τοῦ στίχ. 2 δὲν διεκρίναμεν οὐδ' ἀντεγράψαμεν καλῶς πάντα τὰ λοιπὰ ἔχουσιν ὀρθῶς.

Παράκειται δὲ τὸ χωρίον Ντοριάλι, ἔνθα εὔρομεν τμημα ἀναθηματικῆς ἐπιγραφῆς τῷ Ἑρακλεῖ ἐπίσης, μεταγενεστέρον χρόνων φαίνεται δ' ὅτι ὁ νῦν οὗτος παρέσχεν ἄφθονον ὑλικὸν εἰς ἐπιθήματα ἐπὶ τάφων Τουρκικῶν διότι οὐ μακρὸν αὐτοῦ παρὰ τὴν ἀμχιτιὸν εὔρομεν παλαιὸν Τουρκικὸν νεκροταφεῖον πλήρες ἀρχιτεκτονικῶν μελῶν, βάσεων ἀνδριάντων, γεισωμάτων ποικίλων, στηλῶν κττ., διεκρίναμεν δ' ἐπὶ τινος, τὰ πολλὰ κατακεχωμένης, ἀριστερὰ ἐπ' ὀλίγον καὶ κάτω, ἴσως καὶ δεξιὰ ἀρτίας, τὰ ἐπιμελῶς κεχαραγμένα μεγάλα γράμματα:

... Π Ο . . . . // // /
 Ρ Ι Σ Σ Α Μ Ε // // //
 Μ Γ Γ Α Ρ Ο Ι Σ

Ἐκ Μορανλί ἐπίσης ἐκομίσασμεν εἰς Κοζάνην μεγάλην στήλην μαρμαρίνην, ἐφ' ἧς τοῦ γείσου ἄνω ὑπάρχει ἐπιγραφή

... Α Η Ρ Ω Ε Σ Κ Ρ . . . .
 ... Α Π Ε . . . .

ὑπ' αὐτὰ ἀνάγλυφον νεκρικοῦ συμποσίου· ἀνὴρ κατακεκλιμένος, οὗ ἔμπροσθεν τράπεζα καὶ ἐνώπιον γυνὴ καθημένη καὶ θεράπαινα κρατοῦσα κίστην χρυσίων· ὑπ' αὐτὰ ἕτερον ἐπίπεδον μετ' ἐπιγραφῆς

Μ]αμμία Νε[. . . .
 Κρατεῦου· Ἀμύ[ντου,

ὑπ' ἣν ἰππεύς, εὖ ἐνώπιον γυνή, ἥ; ὀπίσθεν θεράπαινα ὁμοία τῇ ἄνω.

Ἐκ δὲ τοῦ ἐγγύς χωρίου *Εὐθραιολί* μετεκομίστημεν ἀκέφαλον ἀγκλμα ὀρθῆς ἰσταμένης γυναικὸς ἐνδεδυμένης, ἥ; ἐλλείπει ἢ κεφαλή, μετρίκις τέχνης· ἔκειτο ἐν τῷ λεγομένῳ *Μπουζιάκ-Τεκὲ* τὸ ἄνω ἡμισυ κατακεχωμένον· ἐμάθομεν δ' ὅτι πρὸς τὸ ἐγγύς χωρίον *Τοιομπανλί* ὑπάρχουσιν εἰρείπια ἀρχαία· πόλεως, ἐφ' ὧν οἱ χωρικοὶ ἀνακκλύπτουσι νομίσματα, καὶ ὅτι ὑπὲρ τὸ *Τοποτσιλάρ* ἐν τῷ λεγομένῳ *Μπαχσὲ-Τεκὲ* ὑπάρχουσι πολλὰ ἀρχαῖα λέγει δ' ὁ ἐν *Κοζάνη* *Χαράλ Χαρίσης* ὅτι γινώσκει που ἐνταῦθα «*χτίριο θολογυριστό*», ἴσως τάφον.

Πρὸς αὐτοπτῶν δ' ἐργατῶν, πρὸ ἐτῶν ἐργασθέντων, εἰς τὴν κατασκευὴν ὁδῶν ἐνταῦθα, ἐμάθομεν ὅτι δεξιὰ τῆς ἐκ *Κοζάνης* εἰς *Βέροιαν* ἀμαξιτοῦ μετὰ τῶν χωρίων *Ραχμανλί* καὶ *Σαρμουσαλάρ*, ἐγγύτατα δὲ τοῦ χωρίου *Ἰνεσλί*, ὑπάρχει Κάστρον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων καὶ εἰς τὰ κράσπεδα αὐτοῦ μεγάλη ὀπή κτιστὴ ἐν εἰδει τάφου· παράκειται τὸ χωρίον *Τοιτσιλέο*, ἐνθα μνησάνομεν ἐσχάτως ὅτι στρατιῶται εὗρον μεγάλην πλάκα πλήρη γραμμάτων, ἥτις τῇ φρονίδι τοῦ ἀνωτέρου διοικητικοῦ ἐπιτρόπου *Κοζάνης* κ. *Χωματιανοῦ* ἐκομίσθη εἰς *Κοζάνην* ἡμεῖς, διελθόντες ἄλλοτε ἐκεῖθεν, παρατηρήσαμεν ὅτι ὁ τόπος εἶναι εὐθετος πρὸς κίσις ἀρχαίας πόλεως.

γ') Ἀρχαῖαι πόλεις, ἐπιγραφαὶ καὶ ἄλλα μνημεῖα κατὰ τὸ Ὄρειτικὸν Ἄργος καὶ τὴν Μακεδονικὴν Ἰλλυρίδα.

Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν *Δεκεμβρίου* μετασχίνοντες καὶ τῆς εἰς *Κορυστάν* ἐκστρατείας, ἠδυνήθημεν κενροῦ ἐπιτρόπουτος νὰ συλλέξωμεν πληροφορίας τινὰς καὶ ἐξετάσωμεν καὶ αὐτοπροσώπως περὶ ὑπάρξεως ἀρχαίων.

Μετασχίνοντες ἐκ *Κοζάνης* διὰ τῆς εἰς *Σιάτισταν* ἀμαξιτοῦ διακρίνομεν δεξιὰ μετὰ μίαν ὥρην, ἀφίνοντες τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ χωρίον τῶν λεγομένων *Καραγιάνικα*, ἠπίαν κοιλιάδα,

ἔνθα λέγουσιν ὅτι παρὰ τὸ χωρίον *Καραμπουντζιλῶ* ὑπάρχει κάστρον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων· περαιτέρω διαβαίνοντες ἐν μέρει τὴν κατὰ τοὺς ἀμπελῶνας Σιατίστης μισγάγκειαν διακρίνομεν ἀριστερὰ τὸ χωρίον *Παλαιόκαστρον*, ἔνθα, καθ' ἃ καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ, λέγεται ὑπάρχουσα ἀρχαία πόλις.

Ὑπερβαίνοντες τὴν Σιατίστην καὶ βαδίζοντες πρὸς τὴν Λαψίσταν μνησάνομεν ὅτι παρὰ τὸν Ἀλιάκμονα καὶ τὸ χωρίον *Κίναμη* ὑπάρχει φρούριον ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων· λέγει δὲ ὁ ἐν Σιατίστη καθηγητῆς κ. Δάνης ὅτι ἐγγὺς πού τοῦ χωρίου *Ταρουσιάνη* ἐνταῦθα ὑπάρχει σπήλαιον λαξευτὸν καὶ ἐντὸς αὐτοῦ εἰσέλθας ἀρχαίου ναοῦ· οὐ μακρὰν δὲ τῆς Λαψίστας ἐν θέσει *Λικνᾶδες* λέγεται ὅτι εὐρέθησαν ἀγάλματα χαλκᾶ καὶ χρυσᾶ· περαιτέρω λαμβάνοντες τὴν εἰς Μπογατσικὸν ἡμιονικὴν ὁδόν, μνησάνομεν ὅτι ἐν τινι μονῇ μεταξὺ τῶν χωρίων *Σέλισσα* καὶ *Πέλικας* διατηροῦντες ἀρχαῖα βιβλία ἐπὶ μεμβράνης, μεταξὺ δὲ Μπογατσικοῦ καὶ Μπλάτσι παρὰ τὸ χωρίον *Σιάρι* ὅτι ὑπάρχει μονὴ τῆς Παναγίας, ἔνθα διατηροῦνται ἐπιγραφαὶ πολλαὶ ἀρχαίων Ἑλληνικῶν χρόνων.

Ἐν δὲ τῷ χωρίῳ *Χρούπιστα* εὑρομεν ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ Τουρκικοῦ σχολείου ψήφισμα τοῦ κοινοῦ τῶν Ὀρεστιέων, καθ' ὃ ἀνατίθεται ἀνδριάς· ἐπειδὴ ὁ λίθος εἶναι πλήρης ἀσβέστου, δὲν διεκρίναμεν καλῶς τὰ γράμματα, μὴ ὑπάρχοντος χρόνου καὶ μέσων καθαρισμοῦ· ὁπωσδήποτε ἀντεγράψαμεν τάδε:

...ΙΥΚΛ...ΔΙ...ΙΙΣΛ...
 ...ΟΥΛ...ΥΙΩΙΣΕΒΑΣΤΩΙ
 ...ΟΙΣΤΟΚΟΙΝΟΝΟΡΕΣΝ.ΩΝ
 ...ΤΟΣΔΕΚΑΤΟΥΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
 5 ...ΑCΤ...ΟΥΝΤΟΣΤΟΥCΥ
 ...ΤΟΥ...ΤΟΣΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

τὰ γράμματα τῶν στίχ 2-3 θεώρησαν τὰ πολλὰ ἀσφαλῆ, τῶν λοιπῶν τὰ πολλὰ ἐξ εἰκασίας πιθανά.

Ἰπὸ δὲ τὴν θύραν τοῦ κήπου τοῦ Μουστα-μπέη Τζεμάλ
 ὑπάρχει κατακεχωμένος λίθος ἐν εἴδει βάρθρου, φέρων τὰ γράμματα:

Ο Κ . . . .

С . . . . .

Κ Λ Ε . . .

Κ Λ Ε Ι Ι

5 Κ Α Ι Δ С . . .

ὁ στίχ. 4 ἕως Κλείτου φαίνεται ἐπιτύμβιος.

Ὀλίγον δ' ἔξω τοῦ χωρίου ἀριστερὰ τῆς εἰς Καστορίαν
 ὁδοῦ εἶδομεν τὰ κατεσκευασμένα τεῖχη ἀρχαίας πόλεως (Ὀρε-
 στικὸν Ἄργος;) ἡ θέσις καλεῖται Ἐρημοχώρι, Ἐρημοχώρι,
 Ἀρμενοχώρι περαιτέρω πρὸς τὸ χωρίον Μαριάκι συναντιῶμεν
 ἀρχιτεκτονικὰ μέλη ναοῦ τινος τοῦ Ὀρεστικοῦ Ἄργους, παρὰ
 δὲ τὴν Ζουπάνισταν μανθάνομεν ὅτι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν εὗρέθη
 μέγα κτίσμα κυβικῶν λίθων (καμκρωτὸς τάφος;), ἀχθέντων
 εἰς Χρούπισταν.

Προχωροῦντες εἰς Καπέσοισταν ἐγγὺς τῆς ἀμαξιτοῦ, διακρί-
 νομεν θέσιν ὡσεὶ ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐτέραν μετὰ τὴν Μπί-
 γλισταν μετὰ τῶν χωρίων Βράμισιας καὶ Πλιάσας μανθά-
 νομεν δ' ὅτι πέραν τῆς Κορυτσᾶς ἐν Μοσχοπόλει, καὶ ἐν τῇ
 ἐκκλησίᾳ Ἁγ. Νικολάου ὑπάρχει πολύτιμον εὐαγγέλιον ἐπὶ
 μεμβράνης γεγραμμένον· ἀλλὰ καὶ ἐνταῦθα, ἀπὸ Κουστενέται
 μάλιστα, δὲν ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐρευνήσωμεν πῶς κα-
 λῶς περὶ τούτων ἕνεκα τῆς ὀξύτητος τῶν στρατιωτικῶν ἐπι-
 χειρήσεων καὶ τοῦ χειμῶνος.

δ') Ἀρχαῖαι πόλεις καὶ μνημεῖα κατὰ τὴν
 Πιερίαν καὶ Πεορραβίαν.

Περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου διαταχθείσης τῆς ἡμετέρας Με-
 ραρχίας ἐπεστρέψαμεν ἐκ Κορυτσᾶς καὶ ἔσχομεν τὴν εὐκαιρίαν

νὰ μάθωμεν ἐν Κοζάνῃ, Σερβίῳ καὶ Ἐλασσόνι τὴν ὑπαρξίν κατὰ τὴν Πιερίαν τῶν ἐξῆς ἀξίων σημειώσεως ἀρχαίων :

Μεταξὺ Σερβίων καὶ Βελθενδοῦ παρὰ τὸ χωρίον *Γράτιουνη* λέγονται ὑπάρχοντα ἐρείπια ἀρχαίας πόλεως καὶ ἐπὶ βράχου ἐσκαμμένον μνημεῖόν τι μετ' ἀναβηθῶν ἐν εἴδει πυραμίδος. Ἀνατολικῶς δὲ τοῦ Βελθενδοῦ ὑπάρχει θέσις λεγομένη στὲς *Μούσιες*, ἐνθα λέγεται εὐρισκόμενον ἄντρον, ἐσκαμμένον ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ πλήρες κογχῶν· κατὰκείνται δὲ καὶ πλάκες ἀρχαῖαι μετ' ἐπιγραφῶν· ἂν τις ἐκ τοῦ ὀνόματος θέλῃ νὰ εἰκάσῃ, φαίνεται ὅτι τοῦτο εἶναι ἱερόν τῶν *Μουσῶν*, ὧν καὶ τὸ ὄνομα διετηρήθη μέχρι τῶν σημερινῶν χρόνων.

Παρὰ τὸ χωρίον *Καρούα* κατὰ τὸ στενὸν τῆς Πέτρας λέγεται ὑπάρχουσα μακρὰ ἐπιγραφή, ἀναφερομένη εἰς καθορισμὸν συνόρων, ἣν ὁ ἐκεῖ ἰατρός κ. Οἰκονομίδης παλαιὸς μοι γινώσκων ἐν Δερελί κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς τῶν Γόννων ἀνέλαβε νὰ διασώσῃ· παρὰ δὲ τὸ *Χάνι Χατζηζώγα* ἐν ἐρείπιοις τῆς ἐκκλησίας Ἁγ. Τριάδος ὁ ἐκεῖ διοικητὴς τοῦ φυλακείου λοχαγὸς εἶπεν ἡμῖν ὅτι ὑπάρχει πλᾶξ φέρουσα γράμματα, ἅτινα δεκανεὺς τις τῶν εὐζῶνων ἐχαρκτηήρῃσεν ὡς *λοχαῖα Γαλλικά* ὄντως δὲ ἡ ἐπιγραφή εἶναι Λατινική, ὡς ἐβεβαιώθημεν μετέπειτα.

Περαιτέρω κατὰ τὸ *Χάντοβον*, βαδίζων τις ἐπὶ τῆς εἰς Βέροιαν ὁδοῦ δύο περίπου ὥρας, συναντᾷ θέσιν *Πηγήν* λεγομένην ἀριστερὰ τῆς ὁδοῦ, ἐνθεν ἀναβρῦει ἄφθονον ὕδωρ ἀπέναντι αὐτῆς, ἥτοι δεξιὰ τῆς ὁδοῦ, ὑπάρχει ἐσκαμμένος ἐντὸς βράχου πωρῖνου, ὡς λέγουσιν αὐτόπται ἐργάται, ἐργασθέντες εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς ὁδοῦ ταύτης πρὸ ἐτῶν, μέγα κτίσμα διατηροῦν ζυγγραφίαις φαίνεται ὅτι πρόκειται περὶ σπουδαίου καμρωτοῦ τάφου.

Κατὰ δὲ τὴν Ἀνατολικὴν Πιερίαν ἐν τῷ χωρίῳ *Καδίτσα* λέγεται ὅτι ὁ Δημήτρ Ζηρκνέλλας ἔχει μεγάλην ἀνάγλυφον πλάκα μετὰ πολλῶν μορφῶν ἀρίστης τέχνης, ἐτέραν δ' ὅμοιαν ὁ Μητρούλας ἐν τῷ χωρίῳ *Σπί*.

Ἐν Αἰκατερίῃ ὁ ἱερεὺς Κωνστ. Σκλησιπιδῆς λέγεται ὅτι γινώσκει λοφάδι, ἥτοι λοφον, ἐνθα ὑπάρχει οἰκοδόμημα ἔχον

θύραν μαρμαρίνην (καμαρωτός τάφος), ἔν τινι δὲ Τεκῆ μεγάλῃν ἐπιγραφὴν ἐν δὲ τῇ Στάλᾳ Κατερίνης λέγονται ὑπάρχοντα ἀνδρῶς μαρμαρίνος ἐνδεδυμένου ἀνδρὸς καὶ τετραγώνου ἀνάγλυφον ἰππέως, κομισθέντα ἐκ τῶν ἐγγύς ἑρειπίων πρὸ τινων ἐτῶν, ἵνα φερτῶθῃσι διὰ Κωνσταντινούπολιν.

Περὶ τῶν ἐν Μαλαθριᾷ καὶ Πλαταμῶνι ἑρειπίων καὶ πολυαρίθμων ἀρχαίων, περὶ ὧν πολλὰ πρὸ τετραετίας ἀνεκύνωσέν μοι ὁ συμμαθητῆς μου γενναῖος ἀνθυπολοχαγὸς Μιχαὴλ Ἀναγνωστάκος, ὅστις μάλιστα ἡγούμενος τότε ὀμάδος στρατιωτῶν καὶ μαχόμενος πρὸς τὰς συμμορίας ἔσχε τὴν φροντίδα νὰ περισώσει ἀρχαῖα ἀνάγλυφα καὶ ἐπιγραφάς, κρύψας αὐτὰ ἐντὸς σπηλαίου, ἔτι δ' ἐσχάτως ὁ ἐκ Πουρναρ τοῦ Κεσερλί Κώστας Φραγκόπουλλος ἐπιστάτης μου ἀπὸ ἐτῶν, περιηγηθεὶς εὐθὺς μετὰ τὸν πόλεμον τὰ μέρη ἐκεῖνα, οὐδὲν ἀναγράφωμεν, διότι σκοποῦμεν εὐθὺς μετ' ὀλίγον νὰ περισυλλέξωμεν αὐτά, ἀνασκάπτοντες καὶ νῶν, ὅστις βεβαιοῦται εὕρισκόμενος ἐν καλῇ καταστάσει παρὰ τὸ Λιτόχωρον.

Περὶ δὲ τῶν ἐν Περραιβίᾳ, πολυαρίθμων ἐπίσης καὶ σημαντικῶν ἀρχαίων ἀντικειμένων καὶ ἑρειπίων πόλεων καὶ μνημείων, ἀρχομένου ἤδη τοῦ νέου ἔτους, θέλω γράφει τὰ δέοντα ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1913, ὀρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀντιπροσώπου τῆς Κυβερνήσεως καὶ Γενικοῦ Διοικητοῦ Μακεδονίας κ. Κ. Ῥαχτιβάν, ἐγκρίσει τοῦ Γενικοῦ Στρατηγείου καὶ τῆς Μεραρχίας μου, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους τούτου, εἰδικῶς πρὸς περισυλλογὴν τῶν ἐνταῦθα ἀρχαίων καὶ ἔρευναν τῶν πόλεων καὶ μνημείων.

Ἐν Ἐλασσόνι, τῇ 7ῃ Ἰανουαρίου 1913.

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΛΟΣ

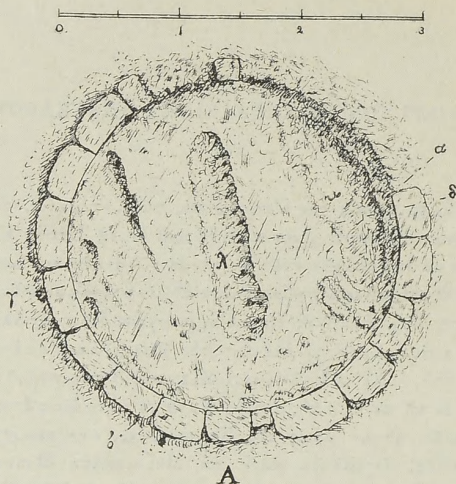
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

Κύριος σκοπὸς τῆς ἐξακριβώσεως τοῦ ζητήματος, ἂν Μυκηναϊκὸς πολιτισμὸς εἶχεν εἰσαχθῆ καὶ ἐν τῇ δυτικῇ Ἑλλάδι, ἤγαγέ με ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν εἰς τὴν ἐκ τῶν χωρῶν τοῦ βασιλείου τοῦ Ὀδυσσεῶς Κεφαλληνίαν, τὴν γενεθλίον μοι χώραν, ἔνθα δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐνήργησα δοκιμαστικὰς τινὰς ἀνασκαφὰς ἐν Σάμῃ, τῇ ἀπέναντι τῆς Ἰθάκης, κατὰ τὰ ἔτη 1883 καὶ 1889. Ἄλλ' οὐδὲν λείψανον Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀνεκάλυψα ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Σάμης. Κατὰ τὸ αὐτὸ ὅμως ἔτος 1889 ἐξερευνηθῆν ἕτερον μέρος τῆς Κεφαλληνίας, τὴν περιοχὴν τῆς Λειβαθοῦς, ἀνεκάλυψα παρὰ τὰ Μαζαρακάττα Μυκηναϊκοὺς σπηλαιώδεις τάφους καὶ εὗρον τεμάχια Μυκηναϊκῶν ἀγγείων. Οὕτως ἐβεβαιώθη ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ ὑπαρξίς Μυκηναϊκοῦ πολιτισμοῦ.

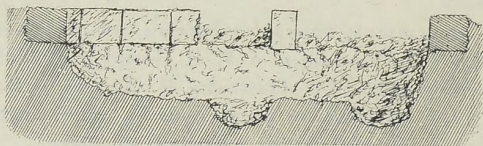
Τὰς ἀνασκαφὰς ἐπανελάβον δαπάναις τοῦ ἐπιτίμου ἐταίρου τῆς Ἀρχ. Ἐταιρείας κ. Α. Ε. Η. Goekoop τῷ 1908 καὶ ἐξήκολούθησα τῷ 1909· ἐπανελάβον δὲ καὶ κατὰ τὸ ἐνεστῶς ἔτος 1913 καὶ μέλλω νὰ συνεχίσω αὐτάς, μὴ περατωθείσας εἰσέτι, νὰ ἐπεκτείνω δὲ τὰς ἐρεῦνας καὶ εἰς Ἰθάκην.

Τοπογραφικὰ σχέδια, εἰκόνας τινῶν τῶν εὕρημάτων καὶ περιληπτικὰς εἰδήσεις περὶ τῶν ἀνασκαφῶν, θέλω παράσχει τοῖς ἀ αγνώσταις τῶν Πρακτικῶν τῆς Ἐταιρείας ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ ἀνα χεῖρας τεύχους τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1912.

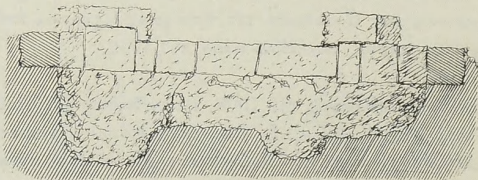
Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1908, ἐνεργηθείσαις ὑπ' ἐμοῦ καὶ τοῦ τότε βοηθοῦ μου κ. Γ. Οἰκονόμου, ἐφόρου ἀρχαιοτήτων, ἀπεκαλύφθη τὸ παρὰ τὰ Μαζαρακάττα Μυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον, ἥτοι κτιστὸς θολωτὸς κατὰ τὸ ἰσοδομικὸν σύστημα ἐκτι-

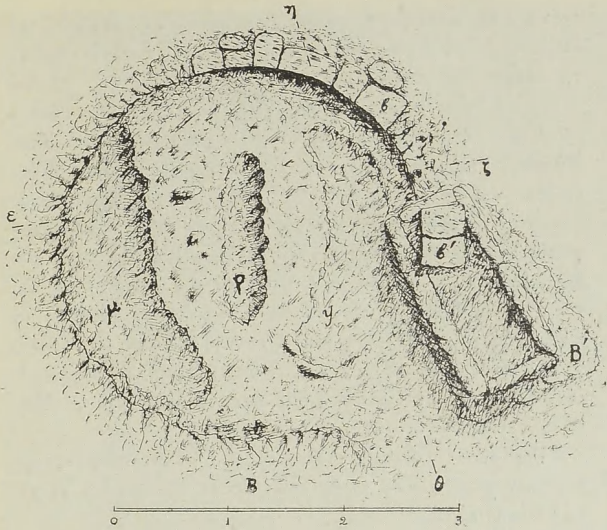
Εἰκ. 1. Θολωτὸς τάφος Α. Κάτογυς.

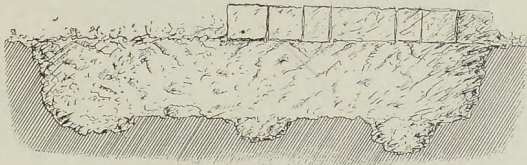
Εἰκ. 2. Θολωτὸς τάφος Α. Τομὴ α-β

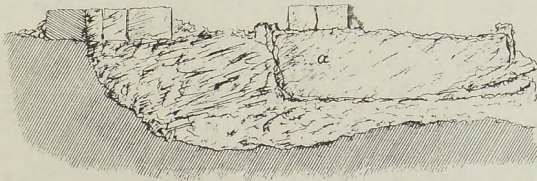
Εἰκ. 3 Θολωτὸς τάφος Α. Τομὴ γ-δ.

Εἰκ. 4. Θολωτὸς τάφος Β καὶ κιβωτιόσχημος τάφος Β'. Κάτωφιν.

Εἰκ. 5. Θολωτὸς τάφος Β. Τομὴ ε-ζ.

Εἰκ. 6. Θολωτὸς τάφος Β καὶ κιβωτιόσχημος τάφος Β'. Τομὴ η-θ. Ἐν τῇ αὐτῇ βλέπει τις καὶ τὴν μίαν τῶν πλευρῶν (α) τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου.

σμένος τάφος καὶ αἱ μνημονευθέντες σπηλαιώδεις τάφοι, 16 τὸν ἀριθμὸν, οἵτινες περιέχουσιν ἐν ὄλῳ 83 τάφους ἀνωρυγμένους ἐν τῷ ἐδάφει τῶν σπηλαίων.

Ἐν δὲ ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1909 ἀπεκαλύφθησαν Μυκηναϊκὸν καὶ προμυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον παρὰ τὸ χωρίον Κοκκολάτα (μεταξὺ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ χωρίου Μενεγάτα), ἐν θέσει «Καγκέλισες» ἢ «Μαύρη σπηλιά» καὶ προϊστορικὸς συνοικισμὸς καὶ Μυκηναϊκοὶ τάφοι ἐν τῇ νοτιοανατολικῇ κατωφερείᾳ τοῦ ὑψώματος τῆς ἀρχαίας πόλεως Κράνης, κατὰ τὴν θέσιν Ἀλαφῶνα, ἐν ἰδικιτέρᾳ θέσει, ἣτις καλεῖται Ρίζα. Εἰς τὰς θέσεις ταύτας ἔστρεψα τὴν προσοχὴν μου ὀρμηθεὶς ἐκ πληροφοριῶν, ἃς παρέσχε μοι ὁ καθηγητὴς καὶ ἐπιμελητὴς τοῦ Μουσείου Ἀργυστολίου κ. Γ. Πυλαρινός, τὰς ἀνασκαφὰς δ' ἐξετέλεσα ἔχων βοήθην τὸν ἐπιμελητὴν ἀρχαιοτήτων κ. Δημ. Εὐχγγελίδην.

Περὶ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων τοῦ 1909 δημοσιεύω ἐνταῦθα σύντομον ἀνακρίνωσιν, ἣν θὰ συνεχίσω ἐν τῷ ἐπομένῳ τεύχει τῶν Πρακτικῶν.

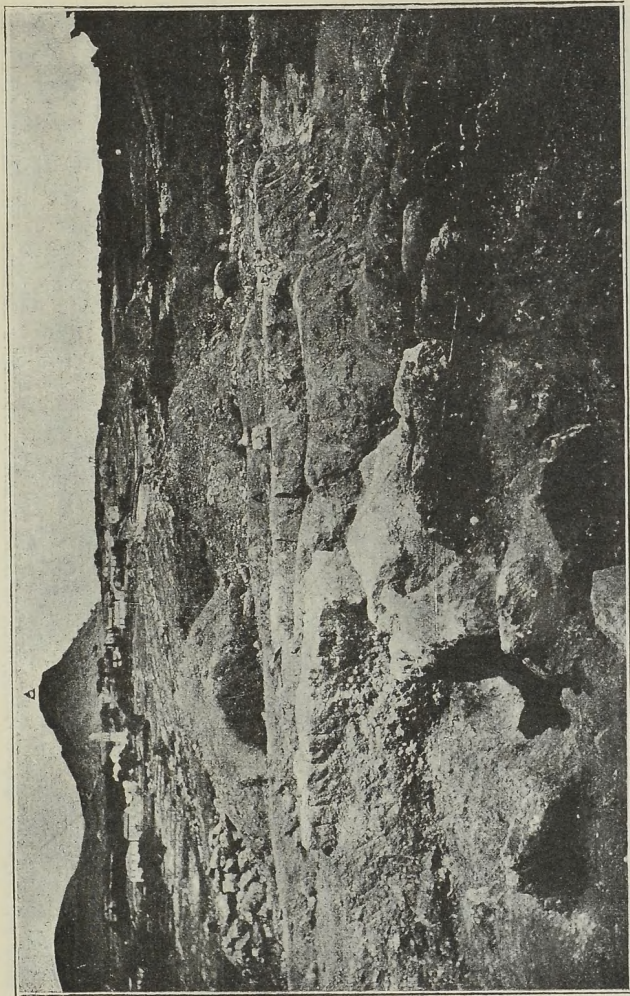
Μυκηναϊκὸν καὶ προμυκηναϊκὸν νεκροταφεῖον παρὰ τὰ Κοκκολάτα.

(Παρένθετος πίναξ I ἐν σ. 247).

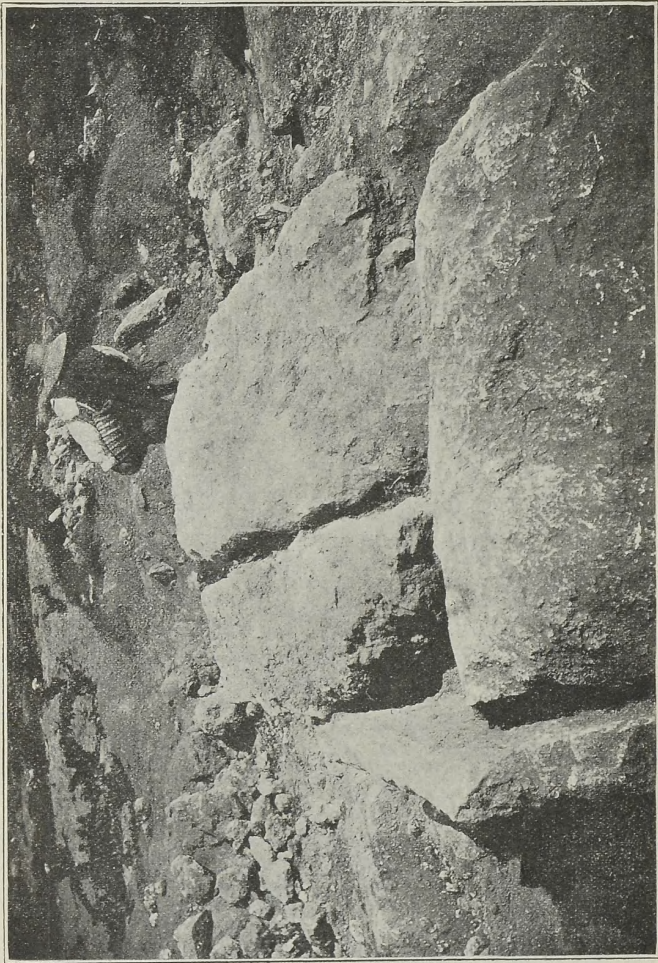
Ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τοῦ 1909 ἐγένετο πρῶτον ἐργασία πρὸς δυσμὰς τοῦ χωρίου Κοκκολάτα εἰς ἴσην περίπου ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ χωρίου τούτου καὶ τοῦ χωρίου Μενεγάτα, ἐν κτήματι Ἐπαμεινώνδου Μενάγια κειμένῳ ἐν θέσει «Καγκέλισες». Ἐγγύτατα κεῖται μέγα φυσικὸν σπήλαιον καλούμενον «Μαύρη Σπηλιά». Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν τούτων ἀπεκαλύφθη μυκηναϊκῶν καὶ προμυκηναϊκῶν χρόνων νεκροταφεῖον, ὃ ὀνομάζομεν «Νεκροταφεῖον παρὰ τὰ Κοκκολάτα, ἐν θέσει «Μαύρη Σπηλιά».

Ὁ παρένθετος Πίναξ I περιέχει τοπογραφικὸν σχέδιον

Εἰκ. 7. Φωτογραφία τοῦ χώρου τῶν ἀνασκαφῶν.

Εἰκ. 8. Φωτογραφία τοῦ ζιβροτοσχημοῦ τάρου Β'.

τοῦ νεκροταφείου (πρὸς καὶ φωτογραφικὴν εἰκόνα ἀρ. 7). Τὰ ἐν αὐτῷ κτίσματα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς:

— Α. Μυκηναϊκὸς κτιστὸς θολωτὸς τάφος, (πρὸς καὶ εἰκ. 1, 2, 3).

— Β. Μυκηναϊκὸς κτιστὸς θολωτὸς τάφος, ὅστις ἦτο ἐκτισμένος ἐν μέρει ἐπὶ τοῦ κιβωτισσχήμου τάφου Β' (πρὸς καὶ εἰκ. 4-6, 8).

— Γ. Μυκηναϊκοὶ λακκοειδεῖς ἢ χασματοειδεῖς ἐν τῷ βράχῳ τάφοι.

— Γ'. Λεῖψανα γωνιακοῦ κτίσματος (τάφου;).

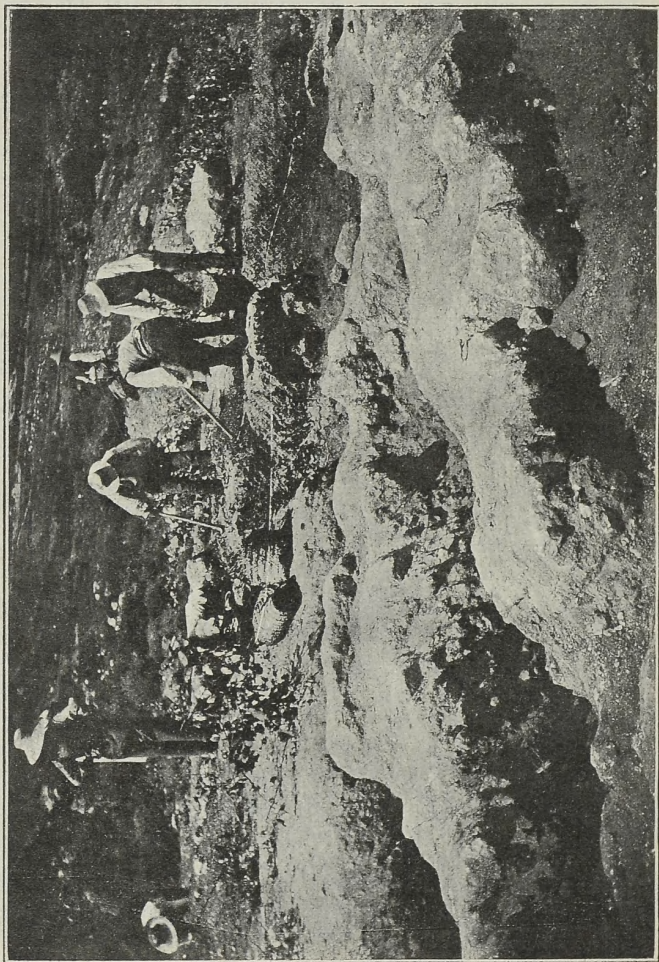
— Δ, Ε, Ζ, Η καὶ Β', Β''. Κιβωτισσχημοὶ τάφοι, (τὸν τάφον Β' ἴδε ἐν εἰκ. 8).

— Κ. Λεῖψανα κτίσματος (τάφου;).

— Θ. Λεῖψανα τάφου, ὡς φαίνεται, ἐλλειψοειδοῦς κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν σχῆμα. Τὰ τοιχώματα τούτου, ὥσπερ καὶ τὰ τῶν κτισμάτων Γ καὶ Κ, εἶνε κατεσκευασμένα ἐκ μικρῶν ἀνωμάτων καὶ ἀπελεκητῶν λίθων μετὰ πηλοῦ. Εἶνε δὲ οἱ λίθοι ἀτάκτως τοποθετημένοι, ὡς εἰ ἀπετέλουν γέμισμα τείχους. Τὸ τοίχωμα ἔχει μείζον πάχος (ὡς νῦν σώζεται) 1,10. Τὸ μήκος δὲ τοῦ ὅλου σωζομένου κτίσματος εἶνε 3,20.

Τὸ νεκροταφεῖον εἰκονίζεται ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 7 φωτογραφικῇ εἰκόνι. Ἐν αὐτῇ βλέπει τις σωζόμενα λεῖψανα τῶν δύο θολωτῶν τάφων, τοὺς λακκοειδεῖς τάφους καὶ τὸ χωρίον Κοκκολάτα, ὑπὲρ τὸ ὁποῖον ὑψοῦται τὸ Ἐνετικὸν φρούριον «Ἁγίος Γεώργιος» (τὸ Κάστρο), ὃ εἶνε δεδηλωμένον διὰ τοῦ Α.

Ὁ χῶρος, ἐν ᾧ τὸ προκείμενον νεκροταφεῖον, εἶνε βραχῶδες ὀροπέδιον. Προέχει δὲ ὁ βράχος τῆδε κακεισε καὶ οὕτω σχηματίζονται μεταξύ χάσματα, ὧν ἄλλα μὲν, ὡς εἶχον, ἄλλα δὲ διὰ μικρᾶς καὶ ἀκανονίστου ἐργασίας ἐχρησίμευον ὡς τάφοι. Ἐκ τούτων ἰδίᾳ χασμάτων, ἐξεργασμένων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καὶ προσλαβόντων σχῆμα ἀκανονίστων λαξευμάτων, ἀποτελοῦνται οἱ λακκοειδεῖς τάφοι Γ, ὧν φωτογραφικὴν ἀπεικόνισιν βλέπει τις ἐν εἰκ. 9.

Εἰκ. 9. Φωτογραφία τῶν λακκοειδῶν τέρτων Γ.

Μυκηναϊκοὶ θολωτοὶ καὶ λακκοειδεῖς τάφοι.

Τὰ σπουδαιότατα τῶν ἀνεκκαλυφθέντων κτισμάτων ὑπὸ ἔποψιν εὐρημάτων (ἀγγείων καὶ μικροτεχνημάτων) εἶνε οἱ δύο θολωτοὶ καὶ οἱ λακκοειδεῖς τάφοι. Σώζονται δὲ τῶν θολωτῶν τάφων μόνον ἡ κατωτάτη σειρά λίθων καὶ αὕτη οὐχὶ ὀλόκληρος. Ὁ τρόπος τῆς οἰκοδομῆς εἶνε ἰσοδομικὸς διὰ κανονικῶς ἐξεργασμένων καὶ ἀκριβῶς προσαρμοζομένων πωρίνων λίθων.

Ὁ τάφος Α (εἰκ. 1, 2, 3) ἔχει ἐσωτερικὴν διάμετρον 2,70 μ. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶνε βραχῶδες καὶ ἀνώμαλον, σχηματίζει δὲ δύο κυρίως μεγάλα καὶ ἱκανῶς βαθέα χάσματα (ταῦτα σημειοῦνται διὰ τῶν λ καὶ κ) μικρὸν ἐξεργασμένα, ἅτινα ἔλαβον ὄντως σχῆμα λαξευμάτων καὶ ἐχρησίμευσον κατ' ἐξοχὴν ὡς τάφοι. Ἐν αὐτοῖς ἦσαν χώματα, ὅστ'α καὶ τὰ πλεῖστα τῶν εὐρημάτων. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ λοιπῷ ἔδαφει τοῦ κτίσματος ὑπῆρχον καὶ ὀλίγα τινὰ ὅστ'α καὶ κτερισματα, ὥστε φαίνεται ὅτι καὶ ἐνταῦθα ἀπετίθεντο ἐνίοτε νεκροί.

Ὁ δὲ τάφος Β (εἰκ. 4, 5, 6) ἔχει ἐσωτερικὴν διάμετρον 3,10 καὶ 2,90, τρία δὲ ἀκανόνιστα λαξεύματα (μ, ρ, ψ), ἃ ἐχρησίμευσον ὡς τάφοι, ἐν οἷς ὡσαύτως ἦσαν χώματα ἀναμειγμένα μετὰ ὀστέων καὶ κτερισμάτων. Τὸ διὰ τοῦ ψ δηλούμενον λάξευμα ἢ κοίλωμα ἔχει ἐλάχιστον βάθος.

Ἦτο δὲ ὁ προκείμενος θολωτὸς τάφος Β (εἰκ. 4) ἐκτισμένος ἐν μέρει ἐπὶ τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου Β', ὡς φανερὸν γίνεται ἐκ τοῦ τετρασμένου λίθου β', ὅστις ἀνήκει εἰς τὸ τοίχωμα τοῦ θολωτοῦ τάφου καὶ κεῖται νῦν κατὰ χώραν, ἐπὶ τοῦ κιβωτιοσχήμου τάφου. Φαίνεται ὅτι ἐν χρόνοις, κατ' οὐς ὑπῆρχεν ὁ κιβωτιόσχημος τάφος, οἰκογένειά τις ἔθαπτε τοὺς νεκροὺς τῆς ἐν τῷ παρὰ τὸν τάφον τοῦτον βραχῶδει χώρῳ, ἰδίᾳ ἐν τοῖς λαξεύμασιν μ, ρ, ψ. Ὑστερότερον ἀπεφάσισεν αὕτη νὰ περιλάβῃ τοὺς νεκροὺς τῆς ἐντὸς κτιστοῦ θολωτοῦ τάφου, ὃν καὶ κατεσκεύασεν. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ κτίσμα τοῦτο ἔπρεπε νὰ περιλάβῃ καὶ τὸ λάξευμα μ, ἐξ ἀνάγκης ὁ περιφερικὸς αὐτοῦ

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

Εἰκ. 10 21. Κορητομηκυναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος στεατίτου, πλὴν τοῦ ὑπ' 17, ὅστις εἶνε ἀγῆτης λίθος. Ἄρ. 10-12, ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Α'. Ἄρ. 13-16, ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Β'. Ἄρ. 17-21, ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ. Ὁ ὑπ' ἄρ. 10 εἶνε οὐχὶ ἐκ μέλανος ἀλλ' ἐξ ὑπολεύζου στεατίτου.

22

23

24

25

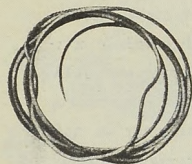

26

27

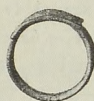
Εἰκ. 22-27. Κρητομυκηναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος σιταίτου, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 26, ὅστις εἶνε ἐξ ὀρείας κρυστάλλου.

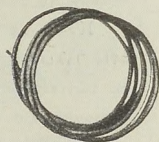
28

29

30

31

Εἰκ. 28-31. Χρυσᾶ ἐλάσματα χρησιμοποιούντα πρὸς συγκράτησιν τῶν πλοκάμων τῆς κόμης, ἧτοι σφιγκτήρες (σφηκωτήρες). Εὐρέθησαν ἐν λακκοειδέσι τάφοις, πλὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 29, ὃ εὐρέθη ἐν τῷ ῥηθολοτῷ τάφῳ Β'.

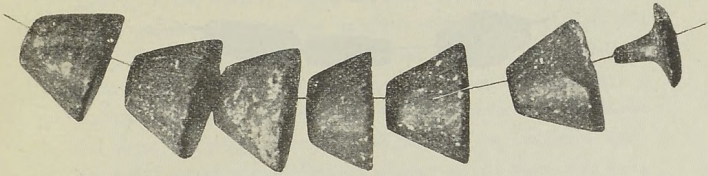

Εἰκ. 32. Χαλκοῦν μαχαίριον. Εὐρέθη ἐν τοῖς λακκοειδέσι τάφοις.

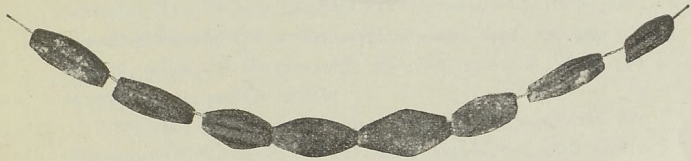
τοίχος ἔπρεπε νὰ διέλθῃ διὰ τῆς ἀνατολικῆς γωνίας τοῦ κιβωτισμοῦ τάφου. Τούτου ἕνεκα ἐνετειχίσθη ἡ γωνία αὕτη ἐν τῷ θολωτῷ κτίσματι κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὁ τοίχος τοῦ θολωτοῦ τάφου ἐκτίσθη κατὰ τὸ μέρος τοῦτο ἐπὶ τοῦ κιβωτισμοῦ τάφου. Λίθος (β') ἐκ τῶν δόμων τοῦ θολωτοῦ τάφου ἐστηρίχθη διὰ τριῶν αὐτοῦ γωνιῶν ἐπὶ τῶν ἀντιστοιχοῦσων τριῶν πλευρῶν τοῦ κιβωτισμοῦ τάφου, ὡς βλέπει τις ἐναργῶς ἐν εἰκ. 4, καὶ οὕτως ἐξηκολούθησεν ἡ κατασκευὴ καὶ περάτωσις τοῦ τοίχου τοῦ θολωτοῦ κτίσματος. Πάρατηρητέον δ' ὅτι ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἐξοικονομήσεως τῶν πραγμάτων συνετέλεσεν, ὡς φαίνεται, εἰς πρόωρον καταστροφὴν τοῦ θολωτοῦ τάφου. Ὁ ἐπὶ τοῦ κιβωτισμοῦ δηλ. τάφου λίθος β' ὑπέικαν εἰς τὸ βάρος τῶν ὑπερκειμένων λίθων ἐθραύσθη κατὰ τὸ μέσον καὶ οὕτως ἐπήνεγκε τὴν καταστροφὴν τοῦ ὅλου κτίσματος. Οὕτω δὲ θεραυσμένον τὸν λίθον τοῦτον καὶ ἐν μέρει ἐμβεβαπτισμένον κατὰ τὸ ἔσω ἄκρον ἐν ταῖς χώμασι τοῦ κιβωτισμοῦ τάφου βλέπει τις ἐν τῇ φωτογραφικῇ εἰκόνι ἀρ. 8.

Κατὰ ταῦτα ἄρα οἱ ἐν τῷ προκειμένῳ Μυκηναϊκῷ κτιστοὶ θολωτοὶ τάφοι εἶνε ὑστερώτεροι τῶν κιβωτισμῶν. Ἄλλ' ἐκ τῶν εἰρημένων καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ προκειμένῳ νεκροταφίῳ φαινομένων συνάγεται καὶ γενικώτερόν τι συμπέρασμα ὡς πρὸς τὴν κατασκευὴν τῶν ἐν Ἑλλάδι Μυκηναϊκῶν θολωτῶν τάφων. Οἱ τάφοι δηλ. οὗτοι δὲν θὰ κατασκευάζοντο πάντοτε κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, καθ' ὃν ἐπρόκειτο νὰ γείνη ἡ πρώτη ταφὴ Ἐνίοτε τοῦλάχιστον, ὥσπερ ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει, κατασκευάζοντο, ἀφ' οὗ εἶχον ἤδη ταφῇ πλησίον ἀλλήλων πολλοὶ νεκροὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας ἢ τοῦ αὐτοῦ γένους. Νομίζω μάλιστα ὅτι τοιοῦτόν τι ἐπρόκειτο νὰ γείνη καὶ ὡς πρὸς τοὺς λακκοειδεῖς τάφους (Εἰκ. 9). Ἐνταῦθα ἡ ταφὴ τῶν νεκρῶν ἐγένετο ἐγγύτατα ἀλλήλων καὶ ἐν χώρῳ λίαν περιορισμένῳ, ὃν ἐδύνατο νὰ περιλάβῃ θολωτὸς τάφος τῶν συνήθων διαστάσεων. Τοιοῦτος δὲ τάφος θὰ ἔμελλεν ἴσως νὰ κτισθῇ ἐν τῷ μέλλοντι, ὅπερ ὅμως αἱ περιστάσεις, ὡς φαίνεται, δὲν ἐπέτρεψαν. Εἶνε μάλιστα πιθανόν ὅτι τὸ ἐν τῷ νεκροταφίῳ τούτῳ φαινόμενον,

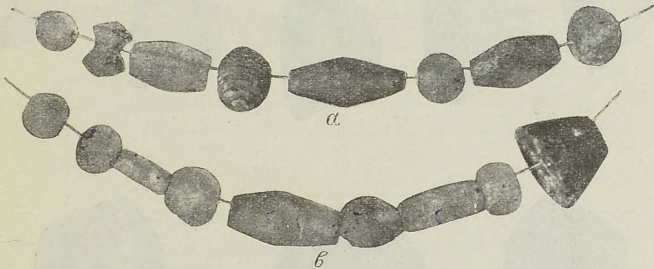

Εἰκ. 33. Κομβία ἐκ σιταίτου λίθου. Ἐκ τοῦ θολοῦ τῆς τάφου Α.

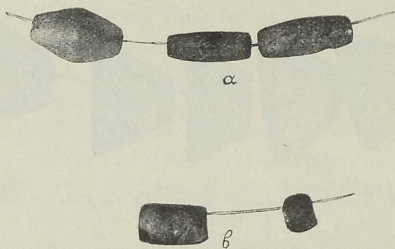
Εἰκ. 34. Ψῆφοι ὄρμων ἐκ ποροσελίανθου. Ἐκ τοῦ θολοῦ τῆς τάφου Α.

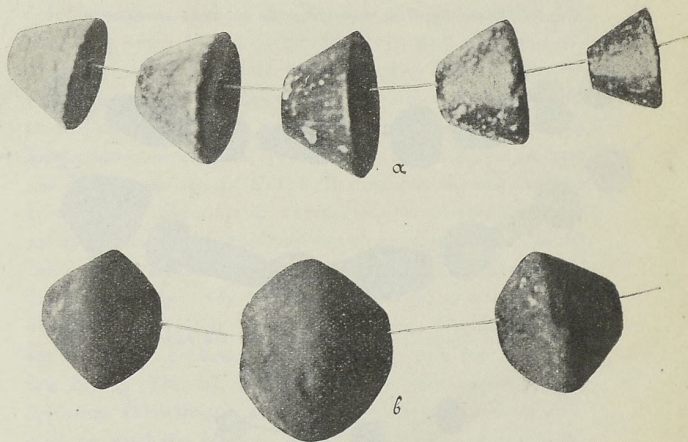
Εἰκ. 35. Ψῆφοι ὄρμων ἐξ ἀργυραδάμαντος. Ἐκ τοῦ θολοῦ τῆς τάφου Α.

Εἰκ. 36. Ψῆφοι ὄρμων ἐξ ὑελώδους μάζης. Ἐκ τοῦ θολοῦ τῆς τάφου Α.

Εἰκ. 37. Ψῆφοι ὄρμων ἐξ ἀγάλτου (α) καὶ ἐκ σαοδίου λίθου (β).

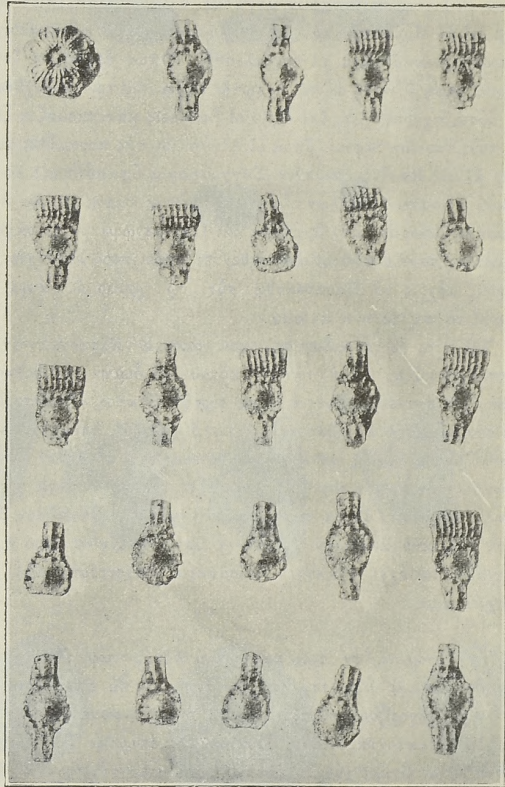
Εἰκ. 38. Κομβία (σφονδύλια καλούμενα), ἢ ψῆφοι ὄρμων ἐκ στεαιτίου λίθου (α) καὶ ἐκ πηλοῦ (β). Ἐκ τοῦ θολωτοῦ τάφου Β.

ἡ ὑστερωτέρα δηλ. κατασκευὴ τῶν θολωτῶν τάφων (μετὰ τὴν πρώτην ἢ τὰς πρώτας ταφὰς νεκρῶν), ἦτο τι σύνθετος, προκειμένου μάλιστα περὶ τάφων μεγάλων καὶ μεγαλοπρεπῶν, οἷοι λ. χ. οἱ ἐν Μυκῆναις καὶ ἐν Ὀρχομενῶ, ὧν ἡ κατασκευὴ ἐν μακρῷ χρόνῳ ἐδύνατο νὰ συντελεσθῇ. Ὅπως δεχθῶμεν ὅτι ἡ πρώτη ταφή ἐγένετο ἐν τῷ θολωτῷ τάφῳ, πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι οὗτος προϋπέρχεν, ὅτι δηλ. οἱ βασιλεῖς κατεσκευάζον ζῶντες τοὺς ἑαυτῶν τάφους (ὅπως οἱ Αἰγύπτιοι τὰς πυραμίδας των), ὅπερ ἄλλως δὲν εἶνε ἀπίθανον. Συγχρονισμὸς ὅπωςδῆποτε κατασκευῆς τοιοῦτων μεγάλων τάφων καὶ πρώτης ταφῆς νεκρῶν ἀποκλείεται. Ἴσως δὲ τὰ ἐν Μυκῆναις καὶ Ὀρχομενῶ μικρὰ τετράγωνα δωμάτια ἦσαν αἱ πρώτοι ἀνορυχθέντες τάφοι πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ νεκροῦ, μέχρις οὗ διασκευασθῇ σὺν τῷ χρόνῳ ὁ τάφος καὶ κτισθῇ τὸ περιφερικὸν κτίσμα.

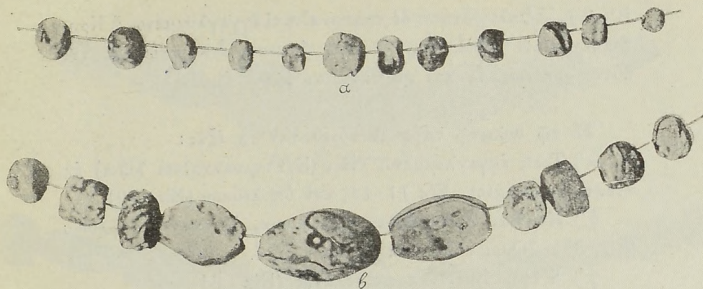
Ὡς πρὸς δὲ τὸν κιβωτιόσχημον τάφον Β', παρατηρητέον ὅτι ἀνασκαφῇ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομηὴν τοῦ θολωτοῦ τάφου δὲν ἐγένετο, διότι ὁ τάφος εὐρέθη ἄθικτος. Ὑποστηρίξας διὰ στηριγμάτων ἐκ ξύλου τὸν λίθων β' (εἰκ 4), ὅπως μὴ μετακινηθῇ οὗτος ἐκ τῆς κατὰ χώραν θέσεώς του, ἐδυνήθη νὰ ἐξερευνηθῶ τὸν τάφον εὐρεθέντα ἐν τάξει, πλήρη δ' ὄντα χωμάτων¹⁾, ἐν οἷς καὶ ὀλίγα τινὰ ὄστᾶ καὶ χαλκοῦν μαχαίριον, ὅπερ κατὰ χημικὴν ἀνάλυσιν γενομένην ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Ζέγγελη περιέχει ἀνάλογον ποσότητα κασσιτέρου, εἶνε ἄρα ὀρειχάλκινον.

Τὰ γενόμενα ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος τάφοις εὐρήματα εἶνε ἀγγεῖα καὶ μικροτεχνήματα, ἀνήκουσι δὲ πάντα εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ προέρχονται ἐκ τῆς νεωτέρας, τῆς ἀπὸ τῆς 14ης ἑκατονταετηρίδος Μυκηναϊκῆς ἐποχῆς. Τῶν εὐρημάτων τούτων δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τὰ μικροτεχνήματα (εἰκ.

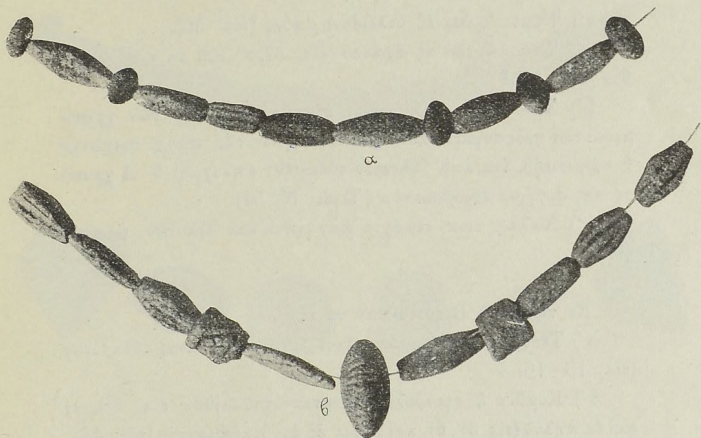
¹⁾ Σημειωτέον ὅτι ἐν τῇ ἀνασκαφῇ τῶν παρὰ Μαζαρακάτα Μυκηναϊκῶν τάφων ἐβεβαιώθησαν δύο τρόποι ταφῆς, 1) ἀφ' οὗ ἀπετίθετο ὁ νεκρὸς ἐν τῷ τάφῳ, ἐπληρούτο ὁ τάφος χωμάτων καὶ λίθων, 2) ὁ νεκρὸς ἀπετίθετο ἀπλῶς ἐν τῷ ἀνορυγμένῳ τάφῳ, οὗτος δὲ ἔμενε κενός.

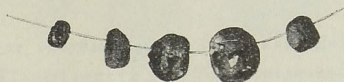
Εἰκ. 39. Ψῆγγοι ὅμοιοι ἢ ἐξαρθήματα ἐξ βελώδους μάλης.
Ἐκ τοῦ θολοῦ τοῦ ἰάφου Β.

Εἰκ. 40. Ψῆφοι ὄσμων ἐξ ἀγάλτου λίθου. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ.

Εἰκ. 41. Ψῆφοι ὄσμων ἐκ ποροσελάνης. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ.

Εἰκ. 42. Ψῆφοι ὄσμων ἐκ σαρδίου λίθου. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων Γ.

10-49). Ἀξιολογώτατα δὲ τούτων εἶνε οἱ ἐγγεγλυμμένοι ἢ Κρητομυκηναῖκοι λίθοι (εἰκ. 10-27), ἅπαντες διακρητοὶ καὶ τῆς αὐτῆς χρήσεως, ἧς καὶ αἱ παντοῖαι ψῆφοι ὄρων.

Ἐν τῷ θολωτῷ τάφῳ Α εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς:

α') Τρεῖς ἐγγεγλυμμένοι λίθοι (Κρητομυκηναῖκοι λίθοι) ἐκ στεατίτου μέλανος (Εἰκ. 11-12) καὶ ὑπολεύκου (Εἰκ. 10).

β') Κομβία, ἢ σπονδύλικα καλούμενα, ἐκ στεατίτου λίθου (Εἰκ. 33). Ὅμοιον ἶδε καὶ ἐν εἰκ. 35, β.

γ') Ψῆφοι ὄρων ἐκ πορσελάνης (Εἰκ. 34).

δ') Ψῆφοι ὄρων ἐξ ἀργυραδάμαντος, κατὰ τὸν καθηγητὴν κ. Θ. Σκουφον, (εἰκ. 35, α, β).

ε') Ψῆφοι ὄρων ἐξ ὑελώδους μάζης (εἰκ. 36).

ς') Ψῆφοι ὄρων ἐξ ἀχάτου (εἰκ. 37, α) καὶ ἐκ σαρδίου λίθου (εἰκ. 37, β).

ζ') Χρυσῶν περιελιγμένον ἔλασμα (εἰκ. 29) τῶν χρησιμευόντων πρὸς συγκράτησιν τῶν πλοκάμων τῆς κόμης, σφιγκτήρ ἢ σφηκατήρ, ἵνα καθ' Ὅμηρον εἴπωμεν: «πλοχομοὶ θ' οἳ χρυσῶν τε καὶ ἀργύρου ἐσφήκωντο» (Ἰλιάς, Ν, 52).

η') Χαλκᾶ τινὰ τεμάχια μαχαιρίου καὶ βελονῶν, ὡς φαίνεται.

Ἐν τῷ τάφῳ Β εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς.

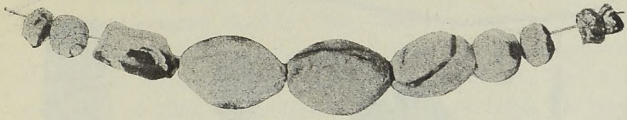
α') Τέσσαρες Κρητομυκηναῖκοι λίθοι ἐκ μέλανος στεατίτου (εἰκ. 13-16).

β') Κομβία ἢ σπονδύλικα ἐκ στεατίτου λίθου (εἰκ. 38, α) καὶ ἐκ πηλοῦ (εἰκ. 38, β), καὶ ψῆφοι ἐξ ἀργυραδάμαντος (εἰκ. 48).

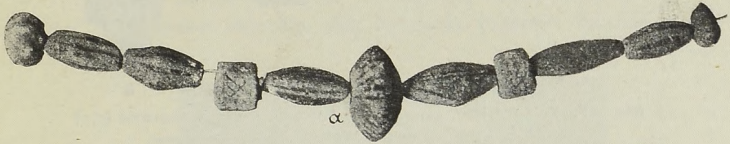
γ') Οἱ ἐν εἰκ. 39 πλακωτοὶ μικροὶ ψῆφοι ὄρων ἐξ ὑελώδους μάζης.

Ἐν δὲ τοῖς λακκοειδέσι τάφοις εὐρέθησαν τὰ ἐξῆς:

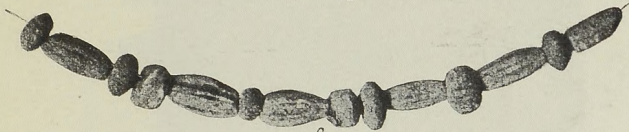
α') Κρητομυκηναῖκός λίθος ἐξ ἀχάτου (εἰκ. 17), ὁ μέγιστος καὶ κάλλιστος τῶν εὐρεθέντων λίθων (καὶ ὁ κάλλιστος ἐν γένει τῶν λίθων, οὗς ἐγὼ γνωρίζω), ἐν ᾧ ταῦρος βόσκων, εἰκονισμένος

43. Ἐξ ἀγάλτου λίθου.

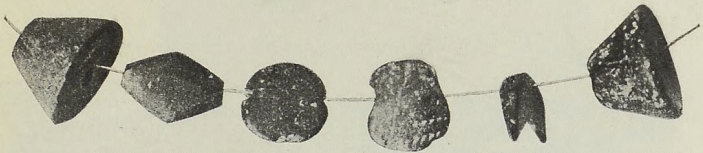

α

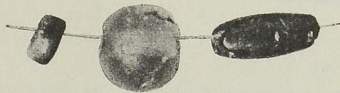

β

44 Ἐκ πορσελάνης.

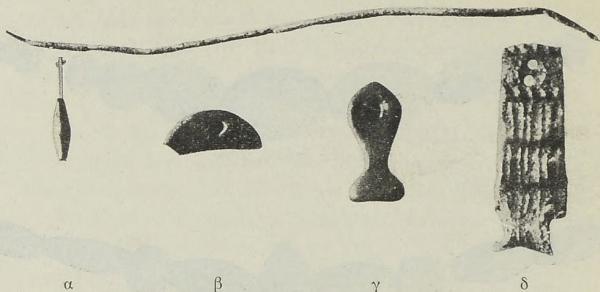

45. Ἐκ μέλανος στεαίτου λίθου.

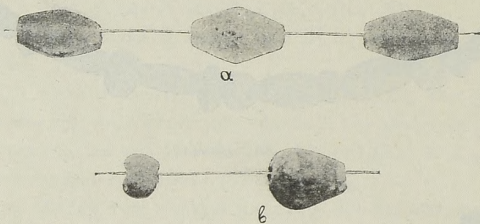

46. Ἐκ σαρδίου λίθου. Ἡ ἐν τῷ μέσῳ ἐξ ὀρείας κρυστάλλου.

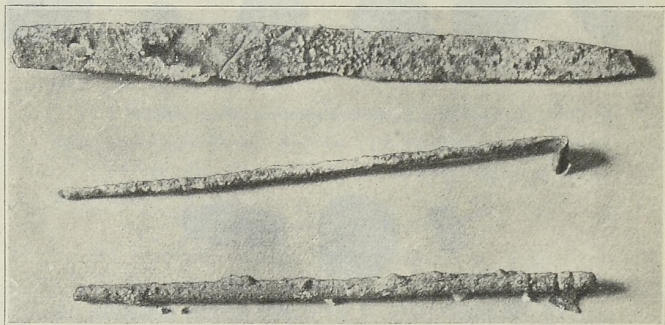
Εἰκ. 43-46. Ψῆφοι ὄρμων. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων.

Εἰκ. 47. Χαλκῆ βελόνη, χρυσή ψῆφος (α), ἐξαοτήματα ἐκ σιταίου (β, γ)
καὶ ἐξ ὑελώδους μάζης (δ). Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων.

Εἰκ. 48. Ψῆφοι ὅμοιοι ἐξ ἀργυροδάμαντος κ. λ.

Εἰκ. 49. Χαλκᾶ. Ἐκ τῶν λακκοειδῶν τάφων.

ἐν μεγάλῃ ζωηρότητι καὶ φυσικότητι καὶ δεδηλωμένος ἐν πάσῃ ἀνατομικῇ ἀκριθείᾳ. Πρὸς πληροστέραν κατανόησιν τοῦ τρόπου τῆς ἐργασίας χρησιμεύει ἡ εἰκὼν 50, ἐν ἣ εἰκονίζεται ὁ αὐτὸς λίθος εἰς μέγεθος τριπλάσιον τοῦ φυσικοῦ. Ὑπὸ τινα ἔποψιν ὁ λίθος οὗτος ἀναπολεῖ τὴν ἐν τῷ ἐτέρῳ τῶν χρυσῶν ποτηρίων τοῦ Βαφιοῦ παράστασιν. Τὸν ὄπισθεν τοῦ ταύρου ὑψούμενον φοίνικα ὁ τεχνίτης παρέστησεν ἐσχηματοποιημένον ἐπίτηδες, πρὸς ἀρμονικὴν πλήρωσιν τοῦ χώρου.

Εἰκ. 50. Ὁ ἐν εἰκ. 17 ἀγάτης λίθος. Μέγεθος τριπλάσιον τοῦ πραγματικοῦ.

ὃν εἶχεν εἰς τὴν διάθεσιν του, κάλλιστα δ' ἔλυσε τὸ πρόβλημά του τοῦτο.

β') Δέκα Κρητομυκηναϊκοὶ λίθοι ἐκ μέλανος στεατίτου (εἰκ. 18-17), πλὴν τοῦ ὑπ' ἀρ. 26, ὅστις εἶνε ἐξ ὀρείας χρυστάλλου.

γ') Τρία χρυσᾶ περιειλιγμένα ἐλάσματα (εἰκ. 28, 30, 31), σφιγκτῆρες πλοκάμων τῆς κόμης, σφηκωτῆρες (ἴδε ἀνωτέρω).

δ') Χρυσῆ ψῆφος ὄρου (εἰκ. 47, α) καὶ ἐξάρτημα ἐξ ὑε-
λώδους μάζης (εἰκ. 47, δ).

ε') Δύο μικροὶ διαφόρου σχήματος λίθοι, διάτρητοι, ἐκ
στεατίτου, χρησιμεύοντες ὡς ἐξαρτήματα (εἰκ. 6, γ)

ς') Χαλκῆ βελόνη (εἰκ. 47), χαλκῆ κερφίς ἐλισσομένη τὸ
ἔνω μέρος καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ τεμάχια χαλκοῦ (εἰκ. 49), καὶ
μαχαίριον (εἰκ. 32).

ζ') Ψῆφοι ὄρων ἐξ ἀχάτου λίθου (εἰκ. 40 καὶ 43) καὶ ἐκ
πορσελάνης (εἰκ. 41 καὶ 44).

η') Ψῆφοι ὄρου ἐκ σαρδίου λίθου (εἰκ. 42 καὶ 46).

θ') Κομβία, ἢ σπονδύλια, καὶ ψῆφοι ὄρου ἐκ στεατίτου
(εἰκ. 45) καὶ ἄλλα πολλὰ κομβία ἢ σπονδύλια καὶ τινες πλα-
κωτοὶ ψῆφοι ἐκ στεατίτου καὶ ἐκ πηλοῦ.

ι') Μικρὸν τεμάχιον μαχαίριου καὶ ἄλλα τινὰ μικρὰ τεμά-
χια χαλκοῦ.

Ἦσαν δὲ οἱ λακκειδεῖς τάφοι ἀκανόνιστα ἐν τῷ βράχῳ
χάσματα προσλαβόντα διὰ μικρᾶς ἐξεργασίας σχῆμα λαξευ-
μάτων, ὡς εἴπομεν. Ἐν αὐτοῖς ἐθάπτοντο ἀδιακρίτως νεκροί.
Ὡρισμένοι τάφοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διακριθῶσι. Ὅπου ἐγένετο
ταφή, διεκρίνετο ἐξ ἐλαχίστων σωζομένων ὄστων καὶ ἐκ τῶν
κτερισμάτων, ἃ ἦσαν ἀγγεῖα καὶ τὰ ἐνταῦθα δημοσιεύμενα
μικροτεχνήματα. Τούτων τὸ ἥμισυ περίπου εὑρέθησαν ἐν τῷ
αὐτῷ τάφῳ, δυνατόν εἰπεῖν, ἐν χώρῳ δηλ. ἔχοντι τὴν ἑκτασιν
ἐνὸς τάφου. Ἐν αὐτῷ εὑρέθη ψευδόστομος ἀμφορεὺς καὶ ὁ ἐν
εἰκ. 25 μετὰ παραστάσεως ἐλάφου Κρητομυκηναϊκὸς λίθος.

Μηνὶ Νοεμβρίῳ 1913.

Π. ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευθεργείται τῆς Ἑταιρείας.	Σελ. 3
Διοικητικὸν Συμβούλιον.	» 5
Ἐπιτίμιοι Ἑταῖροι.	» 7
Τακτικοὶ Ἑταῖροι.	» 12
Γενικὸς Ἰσολογισμὸς τῆς χρήσεως 1912.	» 19
Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων »	» 20
Ἀναλυτικὸς Ἀπολογισμὸς τῶν ἐσόδων	» 22
» » ἐξόδων »	» 25
Κίνησις τοῦ Ταμείου κατὰ τὸ ἔτος 1912.	» 39
Ἀνάλυσις τῆς μερίδος «Ἐσοδα καὶ Ἐξόδα»	» 41
Γενικὸς Ἰσολογισμὸς χρήσεως 1912.	» 42
Γενικὴ ληψοδοσία τοῦ ἔτους 1912.	» 44
Ἀνάλυσις τῶν γενικῶν λογαριασμῶν	» 46
Πίναξ ἐμφανίων τὴν περιουσίαν τῆς Ἑταιρείας	» 49
Ἐκθέσις τῆς ἐξελεγκτικῆς Ἐπιτροπείας.	» 52
Συνέλευσις τῶν Ἑταίρων	» 57
Κατάστασις τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἑταιρείας.	» 59
Λογοδοσία τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις τοῦ ἔτους 1912	» 70
Ἔργασίαι πρὸς συντήρησιν τῶν στηλῶν Παγασῶν	» 71
Δημοσιεύματα τῆς Ἑταιρείας	» 71

Ἐκθέσεις καὶ Διατριβαί.

Ἀνασκαφαὶ τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Κάδμου ἐν Θήβαις (Α. Κεραμόπουλος)	» 75, 85
Ἀνασκαφαὶ ἐν Λεβαδείᾳ (Α Κεραμόπουλος).	» 77, 88
Ἀνασκαφαὶ ἐν τῇ Στοᾷ τῶν Γιγάντων (Π. Καστριώτης)	» 78, 91
Ἀνασκαφαὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὸ θέρος τοῦ ἔτους 1912 (Ν. Κυπαρίσσης — Α. Φιλαδέλφους)	» 77, 100
Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν Εὐβοίᾳ (Γ. Παπαθασιλείου)	» 119-145
Ἀνασκαφαὶ καὶ ἔρευναι ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Μακεδονίᾳ κατὰ τὸ ἔτος 1912 (Α. Ἀρβανιτόπουλος)	» 154
Περὶ τῶν ἐν Κεφαλληνίᾳ ἀνασκαφῶν (Π. Καββαδίης)	» 247